H

THEOremata concordantia
philippi et francisci [illegible]

Sanctus Thomas sup Aiam

Cagnus

Theoremata et Concordantia

Arist. cū Averroi Cagni

It. S. Thomae et Flandriis Sup Libros de Anima

Expositio

Ex lib. M. Matthei Krásnickj

THEOREMATA FRANCISCI CAGNI SICULI PLACIENSIS PHILOSOPHI, EX ARISTOTELE ET AVERROE SUMPTA: NEC MINUS AD IPSORUM MENTEM DECLARATA.

[redacted]

Est [redacted]

Venetiis M. D. XLI. ~~M. Matthei Krásnickj~~

TABVLA THEOREMATVM

Qvęcunq; sunt praeter primam materiam, & vltimam formam: sunt materię compositę, & formae compositae. ppõ prima.

In scientia naturali, si notum apud nos est naturae notum, eius demonstrationes erunt causae & esse. ppõ.2.

Patiens debet esse sile non cõtrariũ. ppõ.3.

Dispositio qua homo est perfectus per scientias speculatiuas: est homini foelicitas vltima, & sempiterna vita. ppõ.4.

Sapiens quum nouit mortem de necessitate ilę, & dubitat expoliari perfectione quam habet, eligit mortem prę vita. ppõ.5.

Inductio in qua non inducitur omnia singularia non est ratio perfecta. ppõ.6.

Aer habet minime aliorum differentias sensibiles, consequenter autem aqua. ppõ.7.

Doctrina ordinata incipit ab vlib[9]. ppõ.8.

Scientiarum, quaedam considerãt de causa formali tñ. s. mathematicae: quaedam de trib[9] causis. s. motore forma & fine: vt meta. & quaedam de quatuor, & est naturalis. ppõ.9.

Circulari nihil est contrarium. ppõ.10.

Inter priuationem & habitum non datur medium. ppõ.11.

Cognitionem scientiae speculatiuae consequitur de moralitate virtuosa. ppõ.12.

Forma si diuisibilis, successiue generat: si non, tota successio est in accñtibus ei ppriis. ppõ.13.

Subiectum sciẽtiae naturalis sunt res sensibiles ꝺm ꝙ per se transmutantur. ppõ.14.

In generatione semper oportet aliquid subiici quod fit. ppõ.15.

Scientia naturalis est quae declarat substãtias & qdlitates rerum naturalium. ppõ.16.

Potẽtia non est de substãtia materiae. ppõ.17.

Dimensiones interminatae praecedunt formam in materia. ppõ.18.

Inter esse purum & non esse; purum datur medium. ppõ.19.

Materia ꝺm ꝙ materia numerat in entibus: licet ꝺm ꝙ materia non sit aliqd in actu. ppõ.20.

Intellectus pueri in principio confuse comprehẽdit: post vigorationem distinguit. ppõ.21.

Principia oportet semper manere. ppõ.22.

Impossibile est entia esse vnum in forma: sed posse est esse vnum in materia. ppõ.23.

Alteratio fecit cognoscere compositionẽ in gñabilibus: & motus localis in coelestib[9]. ppõ.24.

Materia appetit formã sicut turpe bonũ, & foemina marem. ppõ.25.

Materia non est intelligibilis p se pp latentiam suae substãtiae: sed ꝺm comparationẽ. ppõ.26.

Snbstantiam nihil phibet hr̃e contrariũ ꝺm formã licet non ꝺm subiectum. ppõ.27.

Materia prima si denudaretur a corporeitate tunc haberet formam substantialem, & nomẽ & diffinitionem. ppõ.28.

Corpus coeleste caret potentia ad formã, non potentia ad vbi: ideo caret materia in potentia: ideo caret forma quae substentatur per eam: & forma eius non habet constitutionem per corpus coeli: sed ipsum per ipsam. ppõ.29.

Scia spãlis non probat sua pricipia. ppõ.30.

FINIS.

EXCELLENTI ARTIVM, ET MEDICINAE doctori Hieronymo Stephanello: philosophiam in publico Patauino Gymnasio profitenti. Franciscus Cagnus Siculus Placiensis Fœlicitatem.

ILLVD mecum sæpius hucusq; reuolui Doctor excellens: quod, qui claro rationis lumine ducuntur, uerum esse testantur. esse bonum sui natura cõmunicabile. Quo fit ut qui uel precio, uel ut sibi laudem compararet, boni quidpiam elargitur: eo abutatur. Nil siquidem alienum debet nos ad boni diffusionẽ excitare. Nãq; humana ratione ducimur, ut quod uni proficuum est, & alteri sit utile. Quod ita cordi habuerunt Hi, quos recta ratio direxit: ita illud totis uiribus adimplere studuerũt: ut ne dum quod gratis a prioribus habuerint: at si quid etiam suo marte comperierint, non occultum seruauerint: sed posteris relinquerint in usum. Sic enim in dies bona, parta sunt incremẽtum. Quod, cum in cæteris: tum & maxime in scientiis potest esse conspicuũ. Aristoteles noster naturæ domos intimas adiuit & inuenit: inuentasq; aliis aperuit. Etenim philosophia balbutiens illucusq; locuta fuerat: pedeq; clauda incesserat. Cui loquellam Aristoteles expediuit: pedemq; restituit in integrum. Et ne quod secum incepit, secũ tãdem receptui caneret: aperuit sapientibus, quod clausum imo pectore seruabat. Non alia ratione censendum medicinæ regulam Hippocratem, obscuras olim medicinę domus illustrasse: nisi ut & cæteris facilem simul & breuem (quoad potuit) ad eas aditum pararet. Hinc Galenus tot uigiliis, breuem prius artem, aliis diffusam attulit. Hinc denique (ne sermonẽ plusquã decet traham in longum) ad nostra usq; tempora sciẽtiarũ lumina cernimus, aliis offerre scientias: ut solum adimpleant quod boni condictio postulat. Eorum uestigia ꝓ uiribus insequi fuit mihi consilium. Cõmodeq; satis illud me assecuturum: remq; haud aliis inutilem facturum putaui: si nodos quosdã Auerrois, simul & Aristotelis quosdã, quibus non parum philosophia debet, assumpserim enodandos. Quorum ut explicarent ambages, non ab re uiri celebres ante me insudarũt. Potui quod uolui. Edidi qđ proposui. Eorum capita quædam elegi. sub quorum nomine, multa & ueritate comperta: & Seuero antiquorum modernorũq; philosophorum iudicio comprobata, difficilia tamen explicaui. Quę, cum omnium cõmuni iudicio sint offerẽda, præuidi. ut prius tuo nomine insignita prodeant in publicum: & illud coram omnibus præ se ferant, & ostentent. Vt si uel naturaliter mordax: uel ad pauca respiciens aliquis, ea mordere tentauerit: uiso nomine tuo contremiscat, & sistat: & cui deroget, parum acuratius intẽdat. Non minus etiam ut fruges tuæ messis elaboratæ colligas. A te nãq; prima erudimẽta philosophiæ accepi: a te non minus & incrementum: imo totum (si quid est quod habeo) a tuo, fateor, philosophiæ fonte debile meum concepit ingenium: Suscipe igitur benigna fronte munusculum hoc uir doctissime. A quo si ipsum non deiectũ iudicauero, ad maiora uires suscipiam: & hoc a surdis aliorum limis tutissimum habebo. Vale & me tibi deditum foue. Paduæ Calendis Octobris. M. D. XL.

Ad usum Dni Gaspari de cypro
et factus monachus in anno dni
m. cccccxliii professus est in
sancta iustina de padua
sub mgro d. iuliano
de placentia benemerito

NOBILISSIMO, AC DOCTISSIMO VIRO Francisco Cagno Siculo Placiensi. Hieronymus Stephanellus Patauus bene agere.

ONVM id esse quod omnia appetunt. Ethicorum primo scripsit Aristoteles. Quod cum multiplex sit; illud tamen quod scientia speculatiua duce acquirimus, longe aliis præstat: cum hoc uno humanus intellectus Deo coniunctissimus reddatur: & uere uniuoce humanum nomen sibi comparet. Sic diuus ille Plato ut hoc summum bonum possideret, multas lustrauit prouincias: ac nouos adiuit populos: ut quos ex libris nouerat, coram quoq; uideret. Nec minus peripateticorum princeps Aristoteles, multis annis Platonis disciplinam passus est, ut tali munere potiretur. Quare Vir Doctissime, cum ab ineunte ætate summe hoc fœlicitatis donum optares: fortunę cõmoda: ac dulces parentes deseruisti: ut in hoc totius Europę celeberrimo gymnasio philosophiam, cæterasq; bonas artes addisceres. Quod profecto te breui admodum consequutum esse, nec non ingenii tui nobilitatem, ac studiorum præstantiam, publicę tuæ de philosophia disputationes omnibus indicarunt. Et ut bonarum disciplinarum alumnos tibi adhuc magis deuictos redderes, opus hoc insigne edidisti: rem sane peripateticis omnibus iocũdam, ac cõmodam: cum in eo plura, & pręcipua difficillima de philosophia docte, & uere explicata sint. Quibus mehercle nullus unquam interiori ratione poterit aduersari: cum uerum sibi omniquaq; conueniat. Tibi itaq; nõ quas debeo, Sed quas possnm gratias ago, habeoq;, q; me tãto munere decorasti: signum summi amoris erga me tui. Idq; semper, cum opus fuerit, tueri non desinam. Vale Patauii Nonis Octobris. M. D. XL.

FRANCISCI CAGNI SICVLI Placiensis Theoremata Incipiunt.

Quæcunque sunt præter primam materiam, & ultimam formam, sunt materiæ compositæ, & formæ compositæ. Propositio. I.

SVMITVR illud dictum ex. I. phi. I. a Co. Quod diuersi pscrutantes, diuersimode exposuerūt. Quid per primā materiā debeamus intelligere, concordes qdē. Sed qd per vltimā formā, dissentiētes, Auerroim insectātes qdā, per vltimā formā, primū motorē exponūt. Sed in rei veritate, nō est in auctoritatis expōne difficultas, quę mille recipit intellectus, sed in Auerrois pposito persistere, hoc opus, hic labor. Sed hi, pręter ꝙ nihil in ppo sito, nec vel verba oīa. Co. exponūt. Etenim Auer. de formis & materiis in re existētibus sermonem hēt in eo loco, vt legēti facile patet. Quid ad rē primū motorē interserere? qui extra rē existit q̄ remotissime. Sed qd eos decepit fuit, velle exponere, qd forma simplex, qdue simplex materia sit: ad Auerrois ppositū nō hn̄tes oculū, licet habere se dicāt. Quidā alii sicut per materiā, primā intelligunt, ita formā mixti, noīe formę intelligēdā, inquiūt. Nāq sicut illa, ita materia est ꝙ nullius forma, ita ista ita forma, ꝙ nullius materia est. Etenim qd per vltimam formā intelligēdū sit, nō in simplicibus corporibus in qbus non nisi vna forma reperitur, sed in cōpositis, vbi plures sunt formę dubiū est. Sicut igit̄ hęc expō p materiā primā, eā quę in cōpōne prima est, ita per vltimā formā, ēt compositione vltimā intelligit, quę mixti forma est, quam (vt dixi) ea rōne simplicē appellat, qa vnū tm̄. s. esse formā, sibi vendicat, vbi elementalis forma, cōparata diuersis, & forma, & materia denoīatur. Ita vt p simplicitatem, nil aliud q̄ denominationis simplicitatem, vel eā quę a denominatiōe orit̄ intelligat. Est & tertia expō huic opposita: quę per vltimam formam, resolutione vltimā intelligit, formā elementalem. s. Quod ex eo pbat: ꝙ nulla alia pter eā pōt in cōposito simplex appellari, qnquidē forma mixti ex formarū simpliciū cōmixtione resultat. Et certe (si decet philosophū diligere veritatē) harū duarum prima subtilis est, & vera loqtur. Sed reliqua magis ad ppositū, quod sic ostendo. Per simplices cās (Co. dicēte) primas causas nō cōpositas, existētes in re, intelligit. Ari. Per prima vero principia, primas cās extra rem, vt primū agens, & vltimū finē, & per elementa, ppinquas, ac essentiales, rei inexistentes cās intelligit. Amplius innuit per hęc ꝙ doctrina ordinata est incipere a cognitione cārū primarum, deinde ad aliarū remotarū cognitionem intendere, quousq ad ppinquas pueniat̄. Ex his apparet philosophū per simplices seu primas cās eas a qbus primo est incipiēdum, intelligere. Has Auer. appellat rei cās remotas, a qbus ad propinquas rei, & essentiales pperandū est. Sed Ari. (vt Co. affirmat) per simplices cās: nō alias, intelligit q̄ materiam primā vltimāq formā existētes in re. Ergo materia prima & vltīa forma sunt a qbus ad ppinquas veniēdū est. Iste aūt ppinquę sunt materia ppinqua, & cōpositi forma. vn̄ cōpositū hēt esse, ergo forma cōpositi nō pōt esse illa vltima forma a qua (vt habet Auer.) innuit Ari. esse incipiēdum. Sed potius erit ipsa quā terminū pcessus in cognitiōe cārū, appellat Auer. Et vltima, pbalius erit elementi forma. Quod pręcipue. Co. cōsonat 10. meta. 2. vbi formā elementi, formā simplicem appellat. Amplius nulla (vt inferius dicā) in tali forma cōpositio reperitur, neq formalis neq pręsuppositiua. Pretere a cū hic, de ordine quo p effectus causę cognoscunt̄, fiat sermo, hic aūt est ordo naturę, qm̄ cāæ prius naturę q̄ nobis innotescūt, iuxta Co. I. phi. 3. ꝙ causę iō sūt nota prius naturę, quia natura facit naturalia ex causis. Modo cū natura semper ab imperfectiori ad pfectius ordinate pcedat. forma aūt naturalis quāto impfectior, tanto remotior, quod nō nisi de elemētali forma, verum reperitur. Quare si naturę ordinē nostra hęc (de qua loquimur) cognitio seqtur. ergo ab elementi forma, vt a simplicissima & remotissima erit nobis incipiēdū, pariter naturę, eā igit̄ in suo dicto per vltimā. Co. intelligit. Sed vt ei potius q̄ mihi credas. ipsum quęre in Epitho. meta. tractatu. 2°. in opinione porphirii. in fine tractatus inquit. Indiuidua substātię, vt in scientia naturali fuit ostēsum sunt duplicia. s. vel habētia formas simplices, quę sunt formę quatuor elementorum, vel habentia formas cōpositas, & hęc iterum duplicia, qa vel talia cōposita erunt ex genere simplicium, sicut formę corporū simplicium partiū, vel erūt animata. hæc ille. Ex his patet reliquas, ab elemētalibus, formas, dici ab Auer. cōpositas: illas aūt simplices. Quid clarius q̄ ipsum per ipsum exponere. Qua sic exposita ppositione patet, q̄ sit a mente. Co. aliena illa quā aliqui formā corporis appellarūt. Etenī si ea poneretur, necessario esset cōposita, cum sm̄ eos sit pręter primam materiā & vltimā formam. Nisi cōis illa fuga adducat̄. ꝙ. s. de formis specificis tm̄ reponentibus cōpositū inesse, & non dē generalibus, debeat hęc auctoritas intelligi. Ad qd impugnandum longam oporteret digressionē facere, quę nos lōgius traheret ab incepto. Sufficiat in pręsentiarū dixisse. ꝙ vbiq rōnes. Auer. nedū specificam, sed generalē impugnāt. Qm̄ earum plures hoc sibi fundamētū supponūt. ꝙ forma eadē est sub generali & spāli gradu, sola rōne differens. etsi q̄ male Ioannes sentiat oppositū. Siqdē non aliud. Ari. innuit in primo de generatione aīaliū habens. ꝙ hō prius uiuit uita plantę: deinde vita aīalis, ultimo uita hoīs. Nāq ordinata natura, quę saltus non patit̄, semp formā sub gradu impfectioris tribuit: & ordinate p media tendēs ad perfectissimū. Quod siqs per vltimā formam, nō nisi corporeitatis benedictam formā putaret intelligēdam. Aduertat ꝙ tunc forma elemēti esset composita: cum pręter primam materiā & ultimam formam esset incōposito, quod falsum reputat. Auer. in. I 2.

Expositio bacconis

Impugnatio Erroris causa

Expō ziemara

Expositio burlei

Quod p vltimam formam, forma elementi sit intelligenda

Dubitationes

meta.&.7.&.10.&.3.cœli.& in epith.meta. Sed cõtra iam dicta consurgit dubitatio. Si cęterę formę permanentes in re cõpositę sunt, pter ultimã, quã elemẽtalem esse dicimus. igitur forma mixti cõposita est. & cũ alia cõponentia pter elementales formas non pcedant, ergo cõponitur ex illis. qđ Ari. & Co. in. 3. cœli. 67. fundamento repugnat, tenẽtiũ ibi ꝙ elementa in mixto materiã, & forma mixti, formã repręsentant. Modo materia, formę cõpositionem non ingreditur. Sequeret amplius ꝙ forma mixti magis & minus susciperet. Etenim si partes magis & minus admittunt, & totum ex illis, similiter se habebit. Ita siqdẽ Porphirius in vniuersalibus arguit. cap. de spẽ. totum esse intẽsionis & remissionis est expers: igit & partes illud cõponẽtes sunt earũdem expertes. Etenim Porphirius in partibus essentialibus loquebat, nec in alio partiũ genere mixti formã elementa cõponerẽt, si illud esset. Amplius. 7. diuinę philosophię. 60. Co. hẽt. simul & Arist. in tex. Caro non est terra & ignis, sed est aliquid additum. Et vltra Com. opinio determinata est. ꝙ forma mixti sit formis elemẽtorꝝ supaddita, & non ex illis cõposita.

Responsiones

Scias dupliciter formã cõpositam imaginari posse, formaliter. s. ita vt partes cõponentes includat, & pręsuppositiue: ita ut priores præsupponat vnde resultat.

Forma quęlibet formaliter simplex

Qđ forma quęlibet sit formaliter simplex nemini dubiũ puto. Verũ quęlibet alia pręter ultimã pręsuppositiue necessario cõposita est.

Forma elementi omnino simplex

Vltima igit & formaliter, & pręsuppositiue simplex est, cum nec alias in se cõtineat, nec alias in materia pręsupponat.

Ad obiecta

Argumenta igit de formali mixtione pcedunt, & formam mixti formaliter simplicẽ necessario concludunt: non tamẽ pręsuppositiuã cõpõnẽ auferũt, sicut clare cõspicuum est.

Aliorum opinio

Sed non desunt qui mixti formã ĩ Auer. formaliter cõpositã asseuerarũt. Quos tũ nostrũ principale theorema decepit, qđ de formali non loquit. Tũ Auer. sermo. 3. cœli. 67. dicentis. Non est impossibile ut ex admixtione formarum substantialium elementorꝝ, & earũ collectione pueniat alia forma, sicut ex admixtione albedinis & nigredinis prouenit forma media. Ex hoc loco sic arguunt. Si in medio colore formaliter includuntur extrema, quod pro manifesto tenet. Auer. ergo nil minus erunt elementales formę formaliter in forma mixti, si debet similitudo ualere.

Impugnatio

Sed si bene similitudinem ponderẽt, argumentum debile cognoscent. Per eã. Co. illis obuiare intẽdit qui ex formis elemẽtorꝝ remissis, posse alias formas generari negabãt, eo ꝙ eas esse remissibiles, incõueniens putabãt, cũ substantię sint. Inquit Auer. ꝙ illę quia sunt diminuti esse substãtialis: in hoc accidentibus cõformãtur, ꝙ possunt similiter illis, intẽdi & remitti. Quare sicut põt ex remissis accidentibus aliud puenire, ita nil minus ex elementorꝝ formis. Quo ad intendi igit & remitti similitudo currit.

Cur substantiales formę tertiã formaliter non cõponũt.

Sed qđ (inquies) est in cã ꝙ possunt duo accidentia pro tertia forma cõstituenda remitti. Sed duę substantiales formę nõ: cum pcipue possint sicut accidẽtia remitti: Ad qđ dico ꝙ hoc inde prouenit quoniã formę substãtiales materiam habent ex qua, quã accidentia nõ habent. Inde fit ut illę non nisi pro corporis cõstitutione refrãgi possint. qm̃ sint materia, propria nõ possunt cõpositionem ingredi. Quod de accidentibus non est, quia ea non habent materiã ex qua non sint separabiles. Quid igitur per vltimã formam. Co. velit iam intellexisti.

Epilogus

Vlterius quõ ea sola omnino simplex, cęterę omnes cõpositę sint.

In scientia naturali si notum apud nos est naturæ notum, eius demonstrationes erunt causæ et esse. Propositio secunda.

HABVIT hoc. Auer. 2. cœli. 35. & primo phi. 2. Cuius rõ est, qa naturaliter de noto nobis ad ignotum procedimus. Ideo nãq; scia 1. phi. 1. vię nomen accepit, qa a determinatis ad indeterminata pcedit.

Triplex genus demonstrationis

Scias ꝙ hoc fuit in Auer. gręcis, & in ueritate compertum. demõstrationũ genus esse triplex. Primum (quod nos demonstrationem quia uocamus) fuit demonstratio signi ab Auer. dicta. Aliud quod primo perfectius, demõstratio pp quid tm̃, seu causę tm̃ appellat. Tertiũ genus qđ oĩum perfectissimum, demonstratio causę & esse, seu simpliciter, seu potissima uocatur. Ad hęc tria capita cęterę oẽs imaginabiles demõstrationes colligũtur.

Dictum Ioannis

Ioannes. 12. meta. q. 3. ita incidẽter inqt. ꝙ forte per demõstrationem simpliciter eam. Co. intelligit quę a cã remota pcedit, & per pp qđ, eã quę a cã ppinqua.

Impugnatio

Sed grauiter peccauit iste uir, quãdoquidem ubicũq; de his demonstrationibus meminit. Auer. eam simpliciter demonstrationem appellat, quę potissima est, cui magis posterioristicę conditiones attribuuntur. Hãc in 2. cœli uocauit absolutam. hãc. 1. phi. 2. talẽ simpliciter dixit. Amplius nonne Ioannes ipse fatetur in eo loco Aristotelem hanc in posteri. sub demõstratione pp qđ intellexisse. Ex alia uero parte philosophus & Co. in eo cap. Sed quia differũt & pp qđ. & in. 5. collig. cap. 24. inquiũt, demonstrationẽ a cã remota, esse demonstrationẽ qa. quõ fiet ergo vt demonstratio simpliciter, in qa couertatur: Pręterea si sub demonstratione pp qđ clauditur, vt ipse concedit, cum illa appropinqua cã pcedat, quõ hęc quę sub ea cõtinetur, a remota: Cõtenta nãq; cõtinentis naturam habent. Quod si forte diceret demõstrationẽ pp qđ dupliciter summi. Vno mõ vt demonstrationem simpliciter a remota cã, & p pter quid a propinqua cõiter cõtinet. alio modo pro hac spẽ sub eo cõi cõclusa. & ꝙ primo modo philosophus in posteri. secũdo mõ Auer. in dictis locis acceperit. Hoc iterum repugnat ipsis saltem in hoc, ꝙ demõstrationem quã per mẽbrum illud simpliciter intelligunt, a cã ppinqua pcedere manifeste dicunt. cũ contra demonstrationem quia: quę est a cã remota distinguant.

Vera põ.

Quare si veritatẽ diligimus ita dicendum est ꝙ primum demonstrationum genus hos modos sub se cõtinet. Si per po

Quot modis fiat demonstratio quia.

ſterius demõſtremus eſſe prioris.& hoc dupľr, aut
enim poſterius eſt effectus,& prius eſt cã.vt ſi ecli
pſis interpoſitionẽ terræ demõſtret. vel poſterius
eſt ſignũ, p qđ effectum priorem demonſtremus.
vt ſi ad eclipſim cõmonſtrãdã, vmbrã nõ eſſe aſſu
mamus.Prȩterea ſi effectus per remotã cãm oſten
datur.'quod & p̃hs & Com.locis alleg.voluerunt.
Ampli⁹ Auer.2.cœli.35.demõſtrationẽ ad impoſſe
ſub hoc gñe comprehendit.&.1.poſte.in Co.34.in
cõmentatione magna,qñq; demonſtrationem per
efficientem cãm,huc reducit.Secundũ vero demõ
ſtrationum genus hoc mõ pficiť. Si p cãm nobis
notã effectũ notum quo ad ſi eſt,quo'ad pp qd aũt
ignotum demonſtremus. Vtputa ſi p cãm notã de
mõſtremus pp qd eclipſis:quem eſſe cõſpicue cer-
nimus.Quod manifeſtius exemplũ in.8.phi.55.de-
clarat.Duo verbi gratia mobilia,ȩqualiter velocia
ſup equalibus ſpaciis moueanť.Quo᷑ vnum ſemel
totum ſuum ſpacium ptrãſeat,alterum vero ſui ſpa
cii medietatem bis pcurrat.Manifeſte videmus pri
mum prius terminum attingere,q̃ ſecundũ, & tñ
pp qd hoc pueniat ignoramus. Et eſt qm̃ illud qđ
iterata vice ſpacii medietatem ptrãſit, duos habet
motus contrarios:inter quos neceſſario media qes
interuenit.Quare tardius in terminum peruenit.
Per hanc igitur cãm pp qd effectus eſt demonſtra-
mus,& nõ eius eſſe.Siqdem ad p ſe nota demõſtra
tio nõ erigiť.Ex quo decepti ſunt illi q regreſſum
in ſcia apud eundem hoĩem negauerunt.Putãtes
impoſſe ꝙ p effectum demonſtremus cãm,quã po-
ſtea ad effectum demonſtrandũ aſſumamus.Sic.n.
idem eſſet notius & ignotius. Non aduertentes ꝙ
huius oppoſitum Ariſt.obſeruat.& Com.refert.8.
phi.8.inquiens.ꝙ cum p̃hs motorem eſſe qui non
mouetur ex æterno motu præmonſtrauerit:ibi ex
motore æterno q non moueť,motũ æternũ pbat.
qd clarius:'Et in eodem octauo.53. Cõmentator ha
bet.Cõſuetudo in hac ſcia eſt pcedere de poſterio
ribus ad priora ĩ prĩo & poſt dare de priorib⁹ cãm
poſterio᷑.Et ideo incepit a priori qđ demonſtra
tum eſt ex poſterioribus,in dando cãm poſteriorũ.
Conſiľe.6. phi.12. quȩras &.15. &.1.de aĩa.11. Sed
quod iſtis errãdi dedit occaſionem fuit. qm̃ eẽ effe
ctus p ſecũdum pceſſum demonſtrari crediderũt.
Cum tñ pp qd ipſius demonſtreť.Quare idem nõ
reſpectu eiuſdem,ſed reſpectu diuerſo᷑ notum &
ignotũ eſt.Cuius argumento eſt ꝙ demõſtratio vo
cať pp qd tm̃.quaſi ꝙ nomen a pprietate ſumpſe
rit.Tertium demõſtrationum genus ita erigiť.Si p
cãm nobis notã, vtrãq; de effectu qõnem abſolui-
mus,& ſi eſt,& pp qd eſt.Qua ratione potiſſimȩ de
monſtrationis nomen ab Ari.& Co.ſumpſit, eo qa
nullã de effectu intactã qõnem relinqt.Hãc Ari.
ea diffinitione intelligebat. Demonſtratio eſt Sillo
giſmus faciens ſcire.Scire nãq;(ipſo auctore)eſt rẽ
per cãm cognoſcere,& qm̃ illius eſt cã. De hac the
mi.2.poſt.cap.2.dicit.Hoc.n.demonſtrationis po-
tiſſime ingenium eſt.vt vno cõi examine vtrãq; ab
ſoluat cognitionem,vt ſit & quã ob rem ſit. Hãc in
diuerſis locis Co.explicauit vt in plogo magno,&

Demonstratio pp quid quo fiat (margin, beside "efficientem cãm…")

Qđ detur regressus in scientia. (margin, beside "mus,& nõ eius eſſe…")

Cã erroris alio᷑ (margin, beside "Conſiľe.6. phi.12…")

Demonstratio potissima quõ fiat (margin, beside "cať pp qd tm̃…")

2.phi.22.ſed pcipue.2.cœli.35.ſic inqens. Et iã de-
claratum eſt in logicis ꝙ demõſtrationes ſunt in
qbus itur ex notiori ad latentius.Si igiť notius fue
rit poſterius demõſtrationes erunt qa,& ſi notius
fuerit prius,erit demonſtratio abſoluta dans cãm
& eſſe. & ſi latentius fuerit cã rei q̃ ſuum eſſe: erit
demonſtratio pp qd tm̃. Vides igiť ꝙ hȩc oĩa ſimul
cum theoremate conſonãt.Cuius ſñiam p̃hs.4.to-
pico.4.confirmat,Simul & Co.ibidem. Sed poſſet *Dubitatio*
aliqs de theoremate dubitare ſic. Demõſtratio pp
qd tm̃ a cã pcedere vr̃:quæ naturæ ſimul & nobis
manifeſta eſt: cũ tñ non ſit demõſtratio dans cãm
& eſſe vt theorema dicit. Qđ naturæ nota ſit illa
cã,hoc eſt per ſe manifeſtũ.Nobis aũt iã fuit a pri- *Solutio*
mo proceſſu declarata. Ad hoc dico ꝙ theorema
de his loqtur quȩ ex ſe,non ex alterius auxilio no-
bis innoteſcunt. Volo dicere ꝙ id a quo pcedit de
monſtratio pp quid tm̃ fuit a primo pceſſu demõ
ſtratum ab effectu qui erat quo ad eſſe notus. Ita
vt hȩc demonſtratio ſupponat primum pceſſum:
& medium illius.ſ.eſſe effectus. At econtra potiſſi-
ma demonſtratio ab eis ſumit initium,quæ in pri-
mo pceſſu & nobis,& naturȩ ſunt nota.i.nõ prius
ſuppoſita cognitione effectus,ſicut pdicta. Eſt igiť
hæc inter vtrãq; dr̃ia,ꝙ altera cũ habeat de effe-
ctu pp qd aſſignare,eius eſſe ſupponit. Altera autẽ
cum vtrunq; abſoluat,nullum ſupponit. quare cã
in hac eſt ẜm ſe & nobis & naturȩ nota. in illa ve-
ro ex primo pceſſu nobis nota reddiť. Ex quo pa- *Dubitatio*
tet formalis ſolutio ad argumentum. Sed in præ-
dicta qs arguet ſic.1.poſte. p̃hus habet ꝙ ex notis
naturæ & non nobis demonſtratio cõſtat. Etenim
non eadem dicebat ſunt nobis nota & naturæ.qđ
idem habet.1.phi.2. Cuius rationem reddens ibi-
dem themi.eadem cõfirmat.Pro hoc ſcias ꝙ vt cla *Solutio*
re a p̃ho colligiť.6.topi.cap.4. duplicia nobis no-
ta reperiunť,q̃dã oĩbus,q̃dã ſapientibus tm̃. prĩa
ſunt effectus & poſteriora.ſecunda aũt ſunt priora,
& eadem quæ naturȩ ſunt nota. Prima nobis no-
ta dicunť,eo qa nobis oĩbus manifeſta ſunt.Secun
da aũt nobis ignota,eo qa paucis innoteſcũt. Qđ
docens loco allegato p̃hs inqt.Ergo ſimpľr qdem
euidentius quod prius eſt poſteriore, vt punctum
linea,& linea ſupficie,& ſupficies ſoliditate,Quem-
admodũ & vnitas numero.Prius.n. principiũ oĩs
numeri.Similiter aũt & litera ſyllaba. Nobis autẽ
econtrario qñq; linea,linea aũt puto magis. Qua-
re magis plures hmõi cognoſcũt.Nam hȩc qdem
a quolibet,illa autem ſubtili & abundãti intellectu
comprehendere oportet.His non contentus ſub
dit inferius.Fortaſſe autem & ſimpliciter notũ nõ
eſt id quod oĩbus notum, ſed quod bene diſpoſitis
intellectu.Quare non ab re Co.hoc verbum.Si cõ
tingit,ſuo theoremati adiunxit.Innuens ꝙ hoc nõ
frequenter,ſed raro,& in paucis reperiť.Patet igiť
qd ad auctoritatem dicendum.Siquidem demon *Ad auctoritatẽ philosophi.*
ſtratio procedit per ea quȩ naturæ, & non nobis
innoteſcunt.per nota nobis,effectus intelligendo,
& ea quȩ nomine proprio nobis nota dicuntur. *Ad themistium.*
De his etiam in ſua auctoritate loquebať themi.

vt sequentia sua verba demonstrant. In idem incidit si demonstrationem ex his pcedere dicat quę nobis via intellectiua fiunt manifesta, nō autem ex his quę via sensitiua. Etenim nota naturę non nisi via intellectus sapientibus nota redduntur. His visis modo videndum remanet, an spē differant hæ duæ demonstrationes. Ad quod rńdentes duo moderni diuersificati sunt. Fuit alterius snīa. ꝙ cū ipsę diuersis specie mediis incedāt, ac diuersa intendāt, necessario differāt adinuicem specie. Sed alter eas non nisi accidentaliter differre putauit. s. apud diuersos homines. Nāq; demonstratio propter quid tantum ex se nedum propter quid, sed etiam esse effectus absoluit, Sed quoniam nobis ex sensu innotescit esse, ideo non nisi propter quid inde consequimur. Siquidem interpositio terræ nedum propter quid assignat eclipsis, sed etiam esse, quātum sit ex se. Sed quoniam eclipsim esse sub oculis habemus, ideo propter quid sit tantum inquirimus, hoc autem est accidētale demonstrationi. Sed ambæ positiones hæ possunt esse cōcordes, prius quadam distinctione præmissa. Etenim si per causam conuertibilem fiat demonstratio propter quid nedum cām ipsius effectus, sed etiam esse demonstrabit, & tunc ab altera solum accidentaliter distinguetur, vt secunda positio ponit. Si vero per causam non cōuertibilem, sed essentialem efficiat. Sic & specifice & essentialiter ab altera differet. Illa enim causa non nisi propter quid ipsius effectus reddet, & non esse. Si verbi gratia hominem interiisse demonstremus, per hoc ꝙ fuerit gladio percussus: sic non aliud q̄ propter qd effectus habemus. Non enim quicunq; gladio percutitur perit, Sed supposito eum periisse, si cām inqrimus, solam hanc inuenimus. Ex hoc mō demonstrationes istæ specię distinguentur, iuxta primā positionem. Qđ si hoc exemplum non conuenit applica aliud. Tādem remanet iuxta posse manifestum, quid quæq; demonstratio sit, & quō fiat. & ꝙ quodāmodo specie differant. & ꝙ earum modus non impedit regressum in scientia.

An demō stratio ca usę tantū & potissima specie differant *Responsio Zimaræ.* *Responsio pōponatij* *Cōcordia pōnum.* *Epilogus*

Patiens debet esse simile, & non contrarium. Propositio tertia.

Patiens duplex.

HANC propositionem scripsit. 1. de gene. Cōm. 49. & . 1. phi. 67. Patiens in pposito vno modo corruptiue patitur, & sic aliqđ a suo cōtrario patitur, dum ab eo corrumpitur. Alio modo receptiue patitur. Hoc modo subiectum, dum formam recipit ab agēte patitur. Cōm. in pręsenti de patiente secūdo mō loquitur. Siqdem si de patiente primo modo sermonem faceret. ei contradiceret, quod. 1. phi. 47. dicitur, ꝙ omne a suo cōtrario corrumpit. qđ. 1. cœli. 20. habet. & . 1. de sub. orb. Sed si de passiuo recipiente sermonem habeat, tunc ad phm loquitur cōformiter in textu, q subiectum ambobus contrariis simile ponit, vt ambo recipe possit. Quo stante propositio prædicta duplicem expōnem recipit. Alterā ex Ari. & Co. sumptam. 2. de aīa. 54. dicentium. ꝙ patiens est quodāmodo sile, & quodāmodo contrariū. Etenim in principio cōtrariū est, eo ꝙ formę ipsi agenti contrarię coniunctum est. Sed in fine est sile, eo qa ea relicta, formam accipit, quā agens intēdit. Siqdem opus agentis est, ut passum ad sui similitudinem reducat. Quod cum non sine resistentia fiat, quę a cōtrarietate puenit. Hac ratione patiens in principio est cōtrarium: pōt tn̄ assimilari. Sed in rei veritate qd aliud hoc dictum intendit. Iō nāq; dicit Co. patiens esse sile, vt possit agentis actionem recipe. Cum vnum contrariū alterū non recipiat ex. 2. de gene. 6. & . 1. de genera. Cōmentatore dicente. ꝙ res agit in aliā inquantū est contraria, & patitur inquantum est silis. Quare patiens priusq̄ agentis actionem recipiat, debet eē sile, & non postq̄ recepit. Tunc. n. non vt illam rēcipiat, simile reddit. Pręsentibus. n. habitibus ī materia, cessat motus. Vt igitur altius intelligas, aduerte. Primo phi. 55. philosophus inqt. ꝙ ad patiendum sufficit vnum. Cuius ratio est inqt Cōm. qa patiens est quodāmodo contrarium & quodāmō sile, & est modus quo recipit actionem agentis, & hoc nō est nisi ex subiecto. Inde patet ꝙ subiectū est id quod in transmutatione dr̄ agenti simile. Quę silitudo non in sola non repugnātia consistit, ita vt sicut ideo quia contrarium agenti repugnat, ei dissimile dicitur: ita subiectum simile dicatur, qa agenti nō repugnat. Sed vltra hoc, qa ad eius actionem recipiendā aptitudinem continet. Quo fundamento phs. 1. phi. 43. & . 44. non quodlibet ex quolibet fieri conclusit. Sed ex determinato. Quod nō esset, si similitudo hæc in non repugnantia consisteret. Immo quodlibet a quolibet non repugnanti fieri posset. & sic linea ex albedine. quod Arist. & Cōm. impugnant. 1. de gene. 49. Habet igitur subiectum ppinquiorem quandam similitudinem cum agente, qua mediante receptiue patitur ab ipso. Quod cum in recipiendo perficiatur: ideo hæc passio est quodammodo ipsius perfectiua, liceat eam ita vocare. Non tamen ita sicut passio qua sensus a sensibili, & intellectus ab intelligibili patitur. Cum hęc fiat non præcedente abiectione contrarii, illa autem sic. Sed dubitatio non prætermittenda superest. Etenim si fundamentum similitudinis qualitas sit. Similia (dicente philosopho. 5. meta. 20.) sunt quorum qualitas est eadem. Et vltra, adęquatum conuenientię fundamentum, forma est. Tunc quæritur an hęc patientis ad agens similitudo pueniat a forma: Cuius dubitationis ratio est. quoniam cum pati primo & per se materiæ detur, iuxta illud primi de generatione. 55. materia fm̄ ꝙ materia passiuum. De transmutabili passione loquor. nam. 3. de anima. 5. & . 28. non cuiuslibet receptionis materiam esse causam. Auer. inquit: sed transmutabilis tantum. Quod idem. 12. meta. 30. nobis insinuauit. Inquit amplius. 9. metaphi. secundo ꝙ sicut in diffinitione omnis potentiæ actiuę sumitur diffinitio primę formæ: ita in diffinitione

Glosa theorematis. *Prima expositio* *Secunda expositio* *Dubitatio*

tione omnis potētię passiuę sumitur diffinitio primę materię. Modo materia prima nullam formā agenti cōmunem claudere videtur: ratione cuius ei similis efficiatur. Non ab re igitur de sua cum agente similitudine dubitatur. Ad hoc puto dicē dum ꝙ similitudo qua materia similatur agenti a forma prouenit, iuxta fundamenta prædicta. Tamen aduerte, ꝙ eo patiens dicitur aliqualiter similis agenti, quia ipsum tale in potentia est, quale agens est actu. Hæc autem potentia inde trahit originem: ꝙ in patiente, forma potentialiter continet. Siquidem hæc fuit peripatheticorū opinio, ꝙ forma quæ opere agētis exit in actum, prius in potentia patientis cōtineatur. Ita vt fuerit Arist. & Comen. sniā. 8. meta. 15. & 16. ꝙ esse potētiale formę, & esse actuale sint idem, non aliter differētes, q̄ sicut potentia & actus. Namq; redarguēs Phus eos, qui causam vnitatis materię cum forma quęrebant, credentes aliud esse formā in potentia habere, aliud autem actu inquit in tex. 15. Si autē vt dicimus, hoc quidem materia, illud vero forma, hoc quidem potentia, illud vero actu: non adhuc dubitatio videtur esse quod quærit. Est enim hæc dubitatio eadem, & si terminus vestimenti sit rotundum es. Sic enim vtriq; signū nomen huius rationis. Quare cum quęritur quid est causa essendi vnum rotundum, & es, non adhuc vtriq; dubitatio videtur, quia hoc quidem materia, illud vero forma. Sed clarius in tex. 16. sic inquit. Causa vero, qa potentię & actus quærunt, vnum faciens & differentiam, est autem vt dictum est, vltima materia & forma idem, & hæc potentia actu. In quorū cōfirmationem Com. addit. ꝙ agēs extrahens aliqd de potentia ad actum, nō largitur multitudinem sed perfectionem: id est non congregat, sicut duo diuersa, actum cum potentia. Sic enim multitudinem faceret. Sed id quod prius imperfectum sub esse potentię extiterat, perfectum reddit educēdo ad actum. A forma igitur similitudo materię cum agente habet ortum. Sed quoniam similitudinis fundamentum, forma, s. in altero perfectius, vt in agente, in altero imperfectius, vt in materia reperitur: ideo similitudo hęc non perfecta, nō actualis est, sed impfecta & potentialis. Cum autem ad actum ab agente deducit̃ forma, tunc perfectionem actualitatemq; similitudo sortitur. Ad dubitationem igit̃ dico ꝙ materia licet actualiter formam non contineat, potentialiter tamen cōtinet. Quo fit vt iuxta modum formæ contentæ, nō perfecte, sed quodāmodo similis dicat̃ agenti. Sic dicerem ve[...]ri iudicio saluo. Patet igitur ꝙ habet intelligi propositio dicta de patiente ante formæ receptionem. Patet item ꝙ secundo de anima co. de perfecta & actuali similitudine debet intelligi dum patiens dicit in fine passionis esse agenti simile. In principio. n. habet formā agenti cōtrariā: quare actualiter est illi cōtrarius. Sed passione cōpleta formam agentis cōtinet: ideo illi est actualiter similis. In medio autem seu via cum partim de vna, partim de altera forma teneat: hac rōne quodāmodo simile actu, & quodāmodo dissimile dicitur. Siquidem dum aliquid mouet̃ non cessat in eo corrumpi pars contrarii, & fieri pars similis inquit Com. Quod si, quis phm adduceret primo de generatione. 48. dicentem ꝙ simile nō patitur a simili. Dicas illud de actuali similitudine intelligendum. Quod ostendit ea causa quam ipse assignat dicēs. Nihil quidem enim magis actiuū erit alterum q̄ alterum, quā causam ab actione sumit: quæ non nisi formam consequitur existentem in actu. Ad cuius confirmationem videas Auicennā principem in secunda primi doc. tertia de signis complexio. dicentem, ꝙ simile, a quo non patitur res, est illud cuius qualitas, & quantitas illius quod est ei simile, est vna specie & natura. nam quod est calidius altero non est simile ei quod minus calidum existit, imo duo calida, quorum vnum est calidius altero diuersificātur. Et illud quidem quod est minus calidum, comparatione eius quod est calidius, frigidum existit. Ex his manifeste colligitur ꝙ nedum de similibus in forma, sed in gradu formæ propositio intelligitur. Siquidem hæc duo ea ratione non agunt in se: quoniam equalis sunt potestatis, quæ formæ gradum equalem consequitur. Augumentum enim virtutis insequitur augumentum quantitatis substantię. Hæc oia de similibus actu verificant̃, quod intēdebamus ostēdere.

Solutio. *Vnde veniat similitudo patientis ad agens.* *Glosa theorematis.* *Obiectio.* *Solutio.* *Auicenna*

Dispositio qua homo est perfectus per scientias speculatiuas, est homini fœlicitas vltima, & sempiterna vita. Propositio quarta.

FVIT Auer. sententia. 8. phisi. in prologo, & primo eiusdem in ꝓhemio. Quod est dispositiue intelligendum, & non cōpletiue. Nāq; fuit Comen. opinio, quā ipse tertio de anima. 36. ostēdit, ꝙ vltima hominis fœlicitas, non in discursiua cognitione consistit: sed in cognitione dei, & intelligentiarum, quam eandem clarius nono eiusdem vltimo patefecit. Hanc intuitionem perfidus Auer. q̄ perfide ita declarat acquiri. Supponit duas partes animę nostrę. Intellectum agētem alteram: alteram vero possibilem. Quarū prima de genere actionis est: secūda autem de genere passionis: quoniam prima de ordine sensibilium, ad ordinem ītelligibilium omnia sensibilia abstrahit, ea ex potentia intellectis, actu intellecta faciendo. Secunda vero omnia sic abstracta recipit, & intelligit. Hanc diuisionem tertio de anima. 4. & 36. explicauit. quam ab Aristo. collegit tertio eiusdē. 18. Ex quibus tandē elicit ꝙ omnia intellecta, vt actu intellecta, vt a suo factore dependent ab intelligentia agente. Siquidem vt intelligatur aliquid necessario debet siue per se, siue per aliud, phantasma sensibus offerre. quod cum particulare sit, est potentia intelligibile. sed per intellectū agentem, & vniuersale, & actu intelligibile redditur. Ex quo sequit̃ ꝙ hæc intellecta, ad intellectū agē-

Limitatio theorematis. *Duę partes animę nostrę.*

tem ſe habeant, ſicut materia ad formã, vel inſtrm̃ ad efficiens. Quod hac rõne ꝓbat, Si quę duo habent idẽ ſubiectũ: & vnum ſit altero pfectius, tunc pfectius eſt quaſi forma vel efficiẽs, impfecti⁹ aũt quaſi materia vel inſtrm̃. Ita aũt cõtingit in caſu: quoniam ſubiectum agentis intellectus, & ſpeculatiuorum intellectoꝝ, idem eſt. ſ. materialis intellectus. & vnum eoꝝ eſt altero perfectius. Qua rõne poſſibilem intellectũ diaphano cõparauit Auer. in hoc, ꝙ ſicut diaphanum lucem & colorem insimul admittit: & lux eſt cauſa coloris: ita & poſſibilis intellectus agentem & ſpeculatiua recipit, & agens eſt ſpeculatiuoꝝ cauſa. Ita vt ſicut color nunquã diaphanum moueret, niſi luce mediante, (moueret dico, quoniã a luce nec ꝙ ſit color, neq; ꝙ ſit actu viſibilis habet, vt ſecũdo de aĩa. 67.) ita intellecta ſpeculatiua nunquã poſſibilem mouerent, niſi intellectus agentis opere. Quo factum eſt, vt tertio de anima. 18. Philoſophus luci comparauerit ipſum. Sed ſcias hãc ſimilitudinẽ non eſſe omnino vniformem, ſed in hoc difformem: ꝙ lux (vt dictum eſt) non tribuit coloribus formam qua viſibiles ſint. Sed tribuit tantum diaphano aptitudinem: quod vt ſpeciem recipiat, debet eſſe per lucem actuatum. Verum intellectus agens tribuit intelligibilibus formam, dum ea abſtrahendo facit actu vniuerſalia, & actu intelligibilia. quod ſub his verbis tertio de anima. 18. Cõ. innuit. Abſtrahere nihil aliud eſt, q̄ facere intentiones immaginatas actu, poſtq̄ erant in potentia. Nec noſtra, ſed Cõ. eſt hęc ſimilitudinis expoſitio ſecundo de aĩa. 67. ſic dicentis. Et ſm̃ hoc intelligẽdus eſt ſermo eius, ꝙ colores mouent viſum in obſcuro in potentia: lux enim eſt illud quod facit eos motiuos in actu. vnde aſſimilauit lucem intelligentiæ agenti, & colores phantaſmatibus. quod enim inducitur ſm̃ exemplum & large, non eſt ſimile ei quod inducitur ſm̃ demonſtrationẽ. de exemplo autem non requiritur niſi manifeſtatio, non verificatio. Quod ſi ſciſcitaretur aliquis, an nedum in phãtaſmata, ſed etiam in materialem intellectum agat intellectus agens: ita vt ſicut pro vno, ita pro altero requiratur. Ad hoc (ne multum a propoſito digrediar) reſpondeo, ꝙ intellectus agentis actiõe ſola phantaſmata indigent. ipſa enim cum materialia ſint, non poſſunt de ſe mouere intellectum, cum ille ſit ĩmaterialis. Sed opere agentis intellectus efficiuntur apta. At econtra poſſibilis intellectus, cum ſumme pro receptione ſit aptus, nullo ſibi aptitudinem conferente indiget. quod his verbis tertio de anima. 18. Phus innuit. Intellectus poſſibilis eſt omnia fieri. Et Co. ibidem inquit, ꝙ ſi ponerentur vniuerſalia Platonis, nõ cogeremur ponere intellectum agentẽ. Quod qũo verum eſſet, ſi agens in poſſibilem ageret? Nãq; dicere Auerroi: ꝙ & ſi Platonis vniuerſalia ponerentur, non adhuc ſuperflueret agens: ſed eſſet opus pro poſſibilis diſpoſitione. Redeundo igitur dico ꝙ ſpeculatiua intellecta reſpectu agentis, vicem materiæ ſeu inſtrumenti obtinent: agens vero vicem

Quod intellectus agens nõ agat ĩ poſſibilem.

formæ, ſeu efficientis. Ita vt cum ipſa, formã qua ſunt actu intellecta habeant ab eo, ipſe in ipſis reluceat, & ſit omnium quaſi vniuerſalis quædam quiditas. Quo fit vt ſi materialis intellectus aliquod intellectorum ſpeculatiuorũ intelligat, & recipiat illud: tunc eo mediante recipit eam intellectus agentis partem, quæ illi coniuncta eſt: cum autem procedente tempore cuncta intellecta ſpeculatiua conceperit, intellexeritq;: tunc intellectus agens erit ſibi omnino totaliter vnitus ſm̃ actum. ſicut cum prius nullum adhuc apprehẽderat ſpeculatiuoꝝ intellectuũ: tunc nullo mõ erat actualiter vnitus, ſed ſolũmodo in potentia. Hunc ordinem ipſe Co. 3. de anima. 36. innuit his verbis. Et manifeſtum eſt ꝙ quando omnia intellecta ſpeculatiua fuerint exiſtentia in nobis in potẽtia ꝙ ipſe erit copulatus nobiſcum in potẽtia. & cum omnia intellecta ſpeculatiua fuerint exiſtentia in nobis in actu: erit ipſe tunc copulatus nobis in actu: & cum quædam fuerint in potentia, quædam in actu, tũc ipſe erit copulatus ſm̃ partem, & ſm̃ partem non. & tunc dicimur moueri ad cõtinuationẽ. & manifeſtum eſt ꝙ cum iſte motus complebit̃, ꝙ ſtatim iſte intellectus copulabitur nobiſcũ omnibus modis. hęc ille. Hunc autem qui ex his ſic copulatis reſultat, vocat ipſe in co. 5. intellectum adeptum. Qua (inquit) facta copulatione, vtitur homo proprio intellectu agente: quo duce põt per omnia entia vagari, cũ nobis factus ſit forma, dum poſſibilem intellectum informat. Et quoniã agens inter abſtractas intelligẽtias numeratur, quaꝝ vnaquęq; perfectionẽ ſuam ſortitur a prima, ex. 12. meta. 44. ideo eo mediante illam primã fœliciſſimãq; poſſumus intelligere: quæ ſibi eſſentialiter, & nobis participatiue fœlicitatem tribuit. per cuius intellectionem homo intelligit omnia entia, quæ cõtinentur in ipſa, quæ non ſunt niſi ſcientia eius: & hoc modo illi aſſimilatur homo, & redditur fœlix. Quem ſtatum magnifaciens Auer. inquit. Homo igitur ſm̃ hunc modum ſicut dicit. Themi. aſſimilatur deo in hoc ꝙ eſt omnia entia quoquomodo. entia enim nihil aliud ſunt niſi ſcientia eius: neq; cauſæ entium nihil aliud ſunt, niſi ſcientia eius. & q̄ mirabilis eſt iſte ordo: & q̄ extraneus eſt iſte modus eſſendi. Ex his omnibus, quæ ex Comen. 5. & 36. tertii de anima colliguntur, patet ꝙ fœlicitas vltima, & vita ſempiterna, non formaliter, ſed ſolum diſpoſitiue cõſiſtit in ſcientiis ſpeculatiuis: eo ꝙ per eas homo ad receptionem agentis intellectus diſponitur, & eo mediante ad primæ intelligentiæ apprehenſionem, vbi fœlicitatur, & viuit eternę. Sed quoniam via ad terminum aliquãdo denominatur a termino, vt via ad naturã, natura dicitur ab Ari. 2. phi. 14. inde ſcientię ſpeculatiuę fœlicitas hoĩs appellãtur. Vltra ꝙ ſuo ꝓpoſito ſatis erat, quod de ſciaꝝ vtilitate loquebat̃. Sed pro doctrina pleniori ſcias quoſdã, cum putarent ſm̃ Auer. intellectũ agentẽ eſſe deũ, putaſſe etiam copulationem cum ipſo, eſſe copulationem cum deo. Ad quod Auer. mouet eos. 12. metaphy. 38. dicens.

Intellectũ agẽtẽ eẽ deũ ſecũdum aliquos.

, Apparet bene ꝙ Ariſto. opinatur ꝙ forma homi-
, num in eo ꝙ ſunt homines, non eſt niſi per copu-
, lationem eorum cum itellectu qui declaratur in
, libro de aïa eſſe principiũ agens nos, & mouens
, nos: intelligẽtię.n. abſtractę debẽt eẽ principia eoꝝ
, quoꝝ ſunt principia duob⁹ modis, ſm ꝙ ſunt mo
, uẽtes, & ſm ꝙ ſunt fines: intelligẽtia.n. agẽs inq̃tũ
, eſt abſtracta, & eſt principium nobis, neceſſe eſt vt
, moueat nos ſicut amatũ amãs. Et ſi oĩs motus ne
, ceſſe ẽ vt cõtinuet̃ cũ eo a quo fit ſm finẽ: neceſſe ẽ
, vt ĩ poſtremo cõtinuemur cũ ĩtellectu abſtracto,
, ita ꝙ erimus dependentes a tali principio, a quo
, cœlum dependet, quãuis hoc ſit paruo tempore

nobis. Amplius Ari. 3. de aïa. 19. dicit, intellectum agentẽ eſſe purũ actum, cum quo non eſt admixta potẽtia: & ideo nõ qñq; dr̃ intelligens, & qñq; nõ. Hoꝝ primũ ĩquiũt ſolo deo cõpetit: vt habet co. 3. de aïa. 5. & 5. meta. ca. de pfecto. Veꝝ ſi vidiſſent hi cæteras auctoritates quæ diametraliter ſonant oppoſitũ; iam in hãc calumniã minime prorumpiſſent. Inquit in paraphraſi. meta. trac. 4. colũ. 6. Co. Intellectus agens eſt principiũ ad quaſdã res, quæ ſunt ſub orbe lunę: ſed primũ principiũ eſt principiũ oĩum rerum. Q̃o ſtabit hoc cũ ea poſitiõe? niſi Cõmẽtatorẽ fateamur incoſtantẽ quod nõ eſt dicẽdum. Pręterea inquit in eodẽ tracta. ꝙ intellectus noſter ſiqd ĩtelligit de abſtractis, eſt ſm ordinẽ. & id quod primo cõprehẽdit eſt id quod propinquius eſt nobis, & eſt intellectus agẽs, & ſic gradatim vſq; ad primã intelligẽtiam. Et parum infra cõcedit aperte dari principiũ ſuperi⁹ ad intellectũ agentẽ ita dicens. Et nihil differt ſi cõceſſerimus hoc in intellectu agẽte, ſiue in eo quod eſt ſupra ipſum de his principiis. An hæ auctoritates oppoſitũ clare ſonant? Quare ſuppoſito eo (quod verum puto) ꝙ homo prius copulet̃ cũ intellectu agente; & eius medio copulet̃ cum primo principio, quod eſt ab eo diſtinctũ: rñdeo ad auctoritatẽ 12. meta. in qua tantũ voluit Co. notare ſimilitudinem inter illud principiũ a quo cœlum, & illud a quo nos dependemus. quod notat per li tali principio. quod ſimilitudinẽ importat. Poteſt autẽ ea ſimilitudo ſic exponi: ꝙ quęlibet forma abſtracta eſt principiũ ſui principiati duobus modis, vt agẽs videlicet & vt finis ſeu forma. & cũ intellectus ſit abſtractus, ideo per ſuam cõtinuationẽ eſt principiũ hoĩs inquãtum homo dupl̃r, ſm agẽs, in principio, & ſm finẽ, in fine cõtinuationis, cũ ipſi copulat̃. Quare pariter cœlo, ab abſtracto principio, vt ab agente, & fine dependet. Poteſt & alio mõ exponi, vt Ioanni placet, ꝙ ſicut cœli principium eſt oĩum entium principiũ, ita intellectus agẽs oĩum noſtrarũ intellectionum. & ita nos a tali principio pendemus, a quo dependet cœlũ. Vel & tertio mõ ꝙ pro quãto nos per vnionẽ cũ intellectu agẽte cœleſti principio copulamur: eo fit vt ab eodẽ numero principio mediate ſimus depẽdentes, a quo cœlum ĩmediate dependet. Cui expõni fauet Co. In paraphra. meta. trac. 4. col. 10. dicens ꝙ intellectus noſter per agentem prius intellectum, gradatim ad primam intelligentiam aſcendit ac illi vnitur. Harum expoſitionũ primæ ſimilitudinem principii referunt. tertia vero identitatẽ. eam aũt eligas, quæ tibi placet. Ad reliquã philoſophi auctoritatem dico ꝙ ideo dicitur intellectus agens ab Ariſto. purus actus, non quia deus ſit, omnium ſuppremus: ſed quia non eſt forma educta de potentia materię. Quam reſponſionẽ (ne voluntaria videatur) innuit Themi. 3. de aïa cap. 26. dicens. Intellectus agentis ſubſtãtia eſt actus nõ de potẽtia aliqua eruptus: ſed ſuapte natura. Sed iterum in prædicta dubitat̃. Si totalis vnio alterius intellectus cum altero fieri non põt, niſi oĩa ſpeculatiua intellecta perfecerint intellectũ poſſibilem. Sed hoc fieri nõ põt ſm ipſum in deſt. deſtr. diſp. 14. ad vltimũ dicentẽ. Sed concedendum eſt ꝙ intellectus humanus valde deficit in rõne, vel cauſis naturaliũ rerum. Et. 2. cœli. 16. Intellectus (inquit) humanus non põt cõprehendere verificationem illius cõparationis, quę pars cœli ſit nobilior, an illa quæ eſt ſub polo artico, an illa quæ eſt ſub polo antartico. Quod maxime Ph̃s cõfirmat. 2. meta. primo dicens ꝙ intellectus noſter ſe habet ad ea quæ ſunt manifeſtiſſima in natura, ſicut oculus nocticoracis ad lumen diei. Ergo hęc duo in Cõmẽtatore repugnãt ꝙ poſſit totalis vnio fieri intellectus agentis cum poſſibili, & ꝙ poſſibilis nõ valeat oĩa intelligere. cum hoc ſecũdum ad primũ ſit neceſſarium. Ad hęc dico ꝙ verum eſt, non poſſe noſtrum intellectũ difficilium intelligibiliũ naturas per eſſentiales cauſas, & rõnes ſcrutari. quod poteris & clare, & pulchre, tum ab Ariſt. in principio meteoroꝝ, tum a Cõ. 2. cœli. 60. cõſpicere. Sed bene põt aliqual̃r circa quodcũq; diſcurrere, ac illud (licet nõ demonſtratiue) quoquomodo tamen intelligere, ſaltem per media probabilia, & circunſcribentes diffinitiones. Quod ſcias ꝙ in materialibus non ꝓuenit ex defectu noſtri intellectus: ſed ex rerum defectu. Namq; res materiales: cum particulares ſint, & potentia intelligibiles: intellectui de ſe offerri nõ poſſunt. Ad hoc autẽ vt actu ĩtelligibiles efficiant̃, opus agẽtis ĩteruenIat oportet, vt ſuperius oſtendi. Agens aũt opus ſuum pręſtare non põt, niſi prius ipſę res offerãt phãtaſma ſenſui. a quo deinde offerat̃ intellectui. Siquidem oportet intelligentẽ phantaſmata ſpeculari. Illę res igitur facillime intelliguntur, quæ poſſunt maximum ſui phantaſma ſenſui offerre. Circa illud enim põt intellectus facillime negociari. At econtra quæ res propter remotionem a ſenſu offerũt illi debile phantaſma: non ita facile, nec prompte intelliguntur. Id innuens dixit in ſecundo de aïa p̃hus. 92. ꝙ de odore & olfatibili non poteſt bene
determinari, quia homo praue odorat, & hic ſen- ,
ſus non eſt certus in nobis. Quod exponẽs Auer. ,
inquit. Et intendebat demonſtrare p hoc cãm pp ,
quã intellectus difficile cõprehẽdit dr̃ias odoꝝ. & ,
eſt qa iſte ſenſus eſt debilis qui cõprehendit dr̃ias ,
ſenſibiles odoꝝ. Cõprehenſio enim dr̃iaꝝ rerũ ſen ,
ſibilium a ſenſu, eſt cã incõprehenſione earum ab ,

Improba tio ipſoꝝ.

Cõtra po ſitionem Cõmẽta.

Solutio.

Vnde dif ficultas i telligendi materia lia cõtingat.

Intelle ctũ agẽ tẽ eẽ deũ ſecũdum aliquos.

intellectu. Hac ratiōe fit vt materia, q̄a a sensibus remotissima, non nisi uel negatiue, ut. 10. met. 24. vel comparatiue intelligatur, vt primo phisi. 69. Quæ defectuosa seu difficilis intellectio non ab intellectu, sed a rebus contingit. licet Scotus, & Anto. Andreas oppositum teneant. Verum econtra in abstractis substantiis difficultas intelligēdi nō a rebus oritur, sed a defectu intellectus nostri, qui propter molem corporeā a phantasia dependet. Sed separatæ substantiæ, quia vniuersales & abstractæ sunt: non possunt esse obiecta phantasiæ, quare eo modo quo possibile est, per suos effectus, & hæc inferiora cognoscuntur. Ad ꝓpositum igit̃ dico ꝙ eo modo intellecta speculatiua concipiuntur, quo possunt opus intellectus agentis admittere. qui cum possit aliquoꝝ phantasmata essentialia abstrahere, quorūdam vero non essentialia, sed circūscriptiua & imperfecta, eo fit vt quædam funditus intelligat, quædam circūscriptiue tm̄ & aliqualiter: siue ex sui defectu, siue ob rerum minimā entitatem. hoc aūt circa oīa entia contingit: ideo philosophus. 3. de aīa. 4. dixit ꝙ intellectus omnia intelligit. & . 2. phi. 47. Co. dixit. nihil ē naturaliter ignotum. & primo de generatione. 19. dixit: antiquos in hoc viam veritatis insectari. ꝙ ens esse cōprehensum: & non cōprehensum naturaliter ens non esse affirmarunt. Cum igitur ita sit ꝙ intellectus eo modo quo pōt, seu quo entia perceptibilia sunt, oīa percipit. tūc quū oīa speculabilia phātasmata fuerit speculatus suo mō. adiutus ab ope agentis. tunc agens, cuius oē opus iam perfectum est, fit tandem forma possibilis. oīa enim quæcūq; poterat agens abstrahere, iam abstraxit. Ex q̄bus patet iam solutio ad obiecta. Cum. n. dicit primo Co. ꝙ multum deficit intellectus humanus &c. verum est. Sed inde non sequitur ꝙ nullo mō possit ea intelligere: & si nō per essentiales rōnes, & causas: saltim per effectus, vel altero quocūq; mō intelligibilia sint. Et similiter ad aliam auctoritatē ex secūdo cœli. Ad id vero quod philosophus. 2. meta. primo dicit, rn̄deo ꝙ sermo ille non impossibilitatem, sed difficultatē arguit. non enim sicut oculus nocticoracis nullo modo pōt aspicere diei lucem: ita nec intellectus noster nullo mō substātias separatas intelligere. Sed bene sibi difficultatē parit aliquā de eis habere certitudinem. Quam glosam philosophus. 9. meta. vltimo cōfirmat inqens. ꝙ ignorantia simplicium non est sicut cæcitas. cæcitas enim est vt vtiq; si q̄s intellectum nō habeat. Innuens per hoc ꝙ in hoc ignorantia simpliciū a cęcitate differt. ꝙ hęc vltra hoc ꝙ est cognitionis defectus, est adhuc defectus potētiæ cognoscētis. Sed simplicium ignorantia nō nisi cognitiōis defectus est, nō aūt potentiæ cognoscentis, intellectus. s. Ex quo tex. sanctus Tho. ingeniose sumpsit. ꝙ humanus intellectus substantias abstractas intelligere potest ꝓm Ari. quā rem ipse in. 3. de aīa. 36. dimisit. De qua re licet sanctus Tho. Auerroim impugnauerit in. 2. meta. 1. ibi tn̄ veritatē sequutus, eam cū Auer. fatetur. Siquidē nulli nostrū dubium est, hoc esse in fide catholica & veritate impossibile, nisi miraculose proueniat, vt de sanctis, simul & de prophetis aliquibus legimus. Verumtamen scias ꝙ Auer. eam litterā noni meta. nō negatiue sed affirmatiue legit sic. ꝙ ignorantia simplicium in intellectu rationali est sicut cęcitas. Ne tamen ex hoc conturberis, nec inter eam affirmatiue lectam, & negatiue, aliquam differentiam esse credas, sed si bene speculaberis, in idem cōincidere reperies. quod nunc gratia breuitatis omitto. Id tm̄ in huius rei signum apponam, ꝙ id idē q̄d ex vna lectione colligitur, a sic ipsam legentibus, colligitur ex altera, ab Auer. s. ꝙ intellectus possit in hoc statu substantias abstractas intelligere: in quaꝝ intellectione fœlicitatur. Clarum igitur habes in quo fœlicitas humana consistat ꝓm perfidum Auer. a catholica fide, & a veritate alienum. q̄m dispositiue in speculatiuis scientiis. Sed completiue, in intuitiua speculatione dei. Habes item q̄uo hæc fœlicitas per speculatiuas scientias acq̄ratur. Patet vlterius an intellectus agēs sit deus, an non.

Vnde difficultas in abstractis intelligendis.

Formalis solutio ad argumenta

Correlarium Sancti Tho.

Epilogus

sapiens quando nouit mortem de necessitate ile, et dubitat expoliari a perfectione quam habet, eligii mortem prę uita.

Propositio quinta.

FVIT Auer. theorema. 1. phi. in prologo. ex quo potes elicere ꝙ apud eum fœlicitas humanitus acquisita, nedum morte superueniēte (vt dicā) . sed etiā ꝑsistēte uita, pōt iterū deperdi. Si enim philosophus ille, qui per scientias speculatiuas ꝑfectus, tādem fœlix est, ea dubitat expoliari: signū est ꝙ ipsa non stabilis, sed caduca est. Nec valet si dicatur, ꝙ non seq̄tur, ille dubitat eā perdere, ergo ipsa pōt deperdi. q̄m illa dubitatio ꝓuenit ex hominum proprio. consuetū est nāq; hoībus semper quod carum habēt, dubitare ne perdant. Hoc inquā nihil est. Siq̄dem homo nūq̄ dubitat de eo quod certū sibi constat. dicente pħo. 9. meta. 17. & Co. 12. eiusdem. 41. nō est timēdū cœlum quiescere. Cū igitur ille fœlix sit, ac oīa sicuti sunt cognoscat cum deū & intelligētias intuitiue cognoscat. Cognoscit ergo an possit ea fœlicitas ꝑdi, necne. Si non q̄d timet: Si timet ergo nō secura, sed fugitiua. quāobrem mortem eligit, ut potius in illa fœlicitate pereat, q̄ viuat post eā amissam. Quod prętere a pōt ea rōne persuaderi. Medium istius fœlicitatis (vt iam monstratum est) intellectus speculatiuus est, vt ea dispositio quę subiectum ad eius receptionem prędisponit. qui intellectus postquā ē acquisita fœlicitas, ad eius conseruationem facit. Eo modo quo dicimus ꝙ dispōnes quę pro eductione formæ, materiā prędisponunt, deinde ad ipsius conseruationem cōcurrunt. Et sicut forma nō quolibet instāti valet educi, sed post dispositionū complementum, cum generatio nō sit motus, sed finis motus. Ita fœlicitas nō in quolibet termino

Quod fęlicitas humana possis in uita deperdi.

intellectus

intellectus speculatiui potest acqri, sed post eius pfectionem. Si ergo hic intellectus corrumperetur, iam fœlicitas amitteret. Sed certum est eum posse per obliuionem corrumpi, vt ille qui a memoratiua dependet: ergo certum est posse fœlicitatē depdi. Verū tñ aduerte q̄ licet & in fieri, & in cōseruatiōe fœlicitas a speculatiuo depēdeat, alio mō, tñ ad fieri, alio mō ad seruari cōcurrit. Ad fieri siqdē eū eē pfectū ē necesse, ita ut tūc nobis intellectus agēs cōpuletur, qñ possibilis per oīa speculatiua intellecta iam actuatus est, sic enim speculatiuus perficitur. Ad seruari aūt nō totus requirit, sed eius ps sufficit, sicut etiam fieri formæ, puta hoīs materiā summe dispositam postulat per dispōnes vt octo, quæ si post eductam formā, a tali gradu deficiant, inde non sequitur corruptio formæ, sicut in senibus manifestum est, plura enim pfieri, q̄ pro facto esse requiruntur. Ex quo nunc traho unum quod in proprio de hoc theoremate dimissi, q̄ñ, s, intellectus cū substantia sit impartibilis, & īmixta, possit nobis successiue vniri. Dico q̄ hoc non est ex parte intellectus vt nobis est forma, sic enim acqritur in instanti. Sed ex parte dispōnis qui speculatiuus intellectus est: quo mediante intellectus agens successiue nobis cōicatur, non vt forma, qa sic successionem terminat, sed ut agens. Qua rōne nō ab re tenuit. Auer. dupliciter nobis intellectū copulari. in principio siquidem ut agentem, in fine uero ut formā. Sicut in simili de formę gñatione quę partitionem nō recipit. 1. phi. 6 2. dicebat. Cuius generatio cum successiua debeat esse, quia est de opposito in oppositū. & ex parte formę nō possit prouenire successio, ea erit ex parte dispositionum præcedentium. Auer. inqt. forma. n. indiuisibiliter acqritur. Sed remanet aduersus theorema principale duplex difficultas. Nāq; si (ut in superioribus patet) hęc fœlicitas ē fœlicitas ultima, & sempiterna uita, qūo igit̄ sapiēs eligit mori. Pręterea videt̄ illa sapiētia ignara, potius eligere nō esse, q̄ esse sine fœlicitate. nā non esse cum habeat rōnem mali, nullo modo eligibile est, sed esse sine fœlicitate, licet sit esse miserum, cum tñ entis rōnē includat, est eligibile quodāmō. Et si diceret forte quispiam dulpex dari non esse: videlicet non esse oīno, & nō esse tale, quoꝝ sapiens primum dimittit, & secundum eligit: nō esse. s. huius uitæ, ut post ipsum aliud esse pfectius acquirat. Cōtra licet hoc possit in uera, & christiana sapientia concedi, quę post hoc esse aliud nobilius, & æternum statuit. sicut Paulus ut moraretur cū Christo, dissolui cupiebat. hoc tñ nec admitteret. Auer. nec Ari. affirmaret, qui nolūt aliquod esse hoī peculiare post mortem remanere, ut dicā. Respōdeo igitur ad Auer. mentem, q ad primā rñdet ipsemet. 8. phi. in phemio sic dicens. & ista dispositio est fortunitas ultima, & fm̄ fatuos uita æterna. Ac si uelit per hęc dicta innuere q̄ in his locis loquutus est ut plures loquuntur. nec hoc inuestigare fuit sibi curæ, eo qa non erat determinandi locus. Sed ueritas est (ut ipse innuit) q̄ nō ē uita æterna, cū depēdeat a corpore corruptibili. Quod ipsemet, pariter & Ari. 12. meta. 3 8. confirmant dicentes. Deductio qualis optima paruo tēpore nobis, illis aūt semper. Scias aūt q̄ per fatuos. Auer. loquentes trium legum intelligit ac si tres leges hanc suā auerroicā fœlicitatem vitā æternā esse cōcederent. sed demens in hoc decipitur: qm̄ illæ prostratu isto fœlicitatē nō ponunt, sed post mortem solū. tunc enim inquiunt hominis intellectus fœlicitatur. Quod ipse nō cōcederet cum sue pōni repugnet, qua vnicū oībus hoībus intellectum putet. Hinc igitur videre licet quā tibi fœlicitatem scientię speculatiuę pmittāt: eam inquā, quā post longum, extremumq; laborē acquisitā, deperdere potes. Ecōtra vero christiana religio tale tibi donū in beatitudinem pmittit, qd æternum tibi comparas, & infallibile. Ad secundā fuit a sancto Thoma determinata sententia q̄ non esse pōt dupliciter sumi, vno modo fm̄ se, alio modo vt miseriā qñq; terminat. Quoꝝ primo modo licet eligibile nō sit: vt tamē qñq; miserū esse finit eligibile est. Sic (inqt ille doctor) possunt dānati appetere non esse, non pp se ipsum, sed qa malo carere cupiunt, quo mediāte esse carebunt. Sic in proposito sapiēs mortē eligit, non pp̄ter, se ipsam, qm̄ per se non est eligibilis, qa est absolute malū, cum sit non esse oīno dicente pħo. 3. ethi. cap. 8. terribilium omnium mors: hic enim finis: nec quicquam preterea bonum vel malū mortalibus videt̄ esse. Et Co. 5. phi. 5 8. dicit q̄ omnis corruptio est contristabilis necessario, sed violenta est magis contristabilis. Et similiter fatuum esset, nec esse nec fœlicitatem, potius q̄ esse sine fœlicitate desiderare, cū primo ethi. cap. 14. dicat. Ari. mortuum fœlicem non dicimus. Id expressius patet ex intellectus vnitate quam Auer. & Ari. posuerunt: qui post mortē non proprius, sed cōis est: pprius enim ex phantasmatibus fiebat, quę superueniēte morte corrumpunt̄. Verū qa sapiens ea qua fruitur fœlicitate priuari dubitat sine qua postea sit sibi miserū esse, iō mortem & non esse potius eligit, q̄ post eam amissam miserā ducere vitā. Potest & aliter ad obiectum responderi & in idē coincidet, & dici q̄ Co. p sua verba vult conformiter ad philosophū loqui, 9. ethi. cap. 9. dicētē. q̄ sapiens magis volet breui tempore letari vehemēter, q̄ longo leuiter. & honeste vitam agere per vnum annū, q̄ multis annis vtrūq; contingat: ac rem vnā honestā magnam, q̄ multas & paruas. obeuntibus aūt mortem, id forte euenit. eligunt profecto rem magnam, & pręclaram sibi. Et Co. ibi, forsitā enim viro nobili potius eligedū est gaudere gaudio intenso tēpore modico, q̄ gaudere gaudio remisso tpe lōgo vt q̄ uiuat anno vno peragens actiones nobiles & venustas, q̄ viuat annis multis, agens, operatiōes multas. Quod etiam Ari. in primo de partibus vltimo inuit his verbis. Intellectus magis delectat̄ in modica intellectione substantiarum abstractaꝝ, q̄ magna istaꝝ materialium, ut magis est sibi de eis topica cognitio, q̄ demōstratiua de istis. sicut magis delectat pulchrā inspicere mulierē, q̄ alterius oīa pertractare mem

Ad fieri fœlicitatis specu latiuus intellectus quomodo requirat̄ & quomodo ad cōseruari

Correlarium

Prima difficultas

Secunda difficultas

Respōsio

Replica

Vera respōsio ad primam

Ad secundam sanctus Tho.

Q̄ nō ē sit quodā modo eligibile

Epilogus

Quod fœlicitas humana possit in uita deperdi.

bra. Hac igitur ratione Auer. hic sapiētem (inqt) mortem eligere prę uita, vt. s. bonum maius, bono minori prępονat, & actum sapiētis exerceat. licet mors per accidens eligatur. Sicut in simili, quod per se in naturalibus intēdit generatio est, corruptio vero per accidens. eo ꝙ forma per generationem educi non potest nisi remoueatur opposita. Hæc igitur ad obiecta. Ex inde patet, quō possit sapiens eligere non esse, qđ ſm se nō est eligibile.

Inductio in qua non inducuntur omnia singularia, non est ratio perfecta. Propositio sexta.

VERROIS est propositio. I. phisi. 48. contra antiquos, quos Ari. arguit eo quia veritate sola coacti, principia contraria sine ratiōe ponebant. per rationem exponit Co. rationem perfectā.

Glosa propositionis

Quod dictum quo ad formā inductionis intelligendum est. nāq; inductio, sicut quęlibet argumētatio, in se formam, & materiam claudit. Forma argumentationis est ille ordo quem vnaquęq; argumentatio naturaliter requirit. ut ꝙ in mō & in figura sit silogismus, & hęc forma in inductione ē omnia singularia inducere & numerare. Materia vero eius est illud circa quod uersatur subiectum.

Quid inductio de forma requirat

De forma igitur si debet esse inductio bona, oīum particularium enumerationē postulat. quod scribebat Co. 2. priorum. cap. 23. sic. Hic ergo propter hoc ut sit sequens ex inductione consequentia certa, quum complentur in ea omnia particularia. Et primo cœli. 128. inqt. Sed videtur ꝙ Ari. non inducit tales declarationes nisi ad iuuandum: & fortitudo earum non est nisi fortitudo inductionis, in qua inducuntur omnia particularia. Cum hoc tñ stat, ꝙ inductio sit bona bonitate materię, ēt si particularia oīa non inducantur. Nāq; inductio fit in materia necessaria, & in materia cōtingēti. in quarum prima pōt (vt dictum est) esse bona de materia, & si non numerentur omnia. non erit tñ bona de forma. quod Auer. tāgebat. 2. cœli. 49. Quo loco facit Arist. rationem ad ꝓbandum stellas per se titubando non moueri, sic arguendo: si sic mouerentur, oībus hoc competeret: sed hoc non est, ergo non sic mouentur. eo quia lunā non ita moueri manifestum est. Vbi vult Auer. in aduersariū Auic. ꝙ licet Arist. ratio non nisi in luna formata sit: vim tñ demonstratiuam in omnibus a materia sumat. Ea enim ratio (vt ipse dicit) super hoc fundatur, ꝙ stellę oēs sunt eiusdem speciei. in eisdem aūt specie, qcqd vni cōpetit, oībus cōpetit. Sic igit̃ eam rōnem formes ſm Auer. luna non mouet̃ sic, ergo stellę non mouētur sic. cuius tota ratio est, ꝙ ea inductio est in essentiali prędicatiōe formata: in qua licet oīa singularia nō inducat, uim tñ demonstratiuam ex materia sumit: si recte in eo loco sentit Auer. Quod idem in. 2. priorum cap. prędicto confirmat Auer. sic dicēs. Et non condictionatur in inductione ex hoc ꝙ trāsfertur ex inductione quę agitur in topicis, ad inductionem quę agitur in demonstratiuis, erit quidem veritas in ea de foris. s. per applicationem alicuius ad nos, qđ facit nobis lucrari inductio per se. Et si cōplentur, in ea oīa particularia, & est qa prędicatum essentiale per se inest subiecto: & per hoc differt inductio de qua hic agit̃, ab inductiōe demōstratiua. & hęc inductio oportet ut approprietur topicę, & illud apparet ex condictionibus artis. Sed occurrit dubitatio in hoc quod dictum ē ꝙ inductio quę oīa singularia inducit, est bona de forma. qm̃ tunc eēt hoc verum in materia contingenti: cuius oppositum ait Auer. 8. phi. 33. sic inquiens. Inductio in qua non percipitur ꝙ prędicatio est essentialis nō dat certitudinem naturalem, licet inducantur in ea oīa singularia.

Dubitatio

Ad quod respondeo ꝙ hęc duo non paruam apud me differentiam seruāt. Inductionē dare certitudinem naturalem, & eandē esse bonā, primū nanq; inductioni cōcedit̃ in materia necessaria, ēt si in enumeratione sit insufficiens: & ab ea remouet̃ in materia cōtingēti, et si sufficiēter enumeret. Secūdū vero inductiōi cōcedit̃ in materia cōtingēti si enumeret oīa, & eidē negat̃ in materia necessaria, si oīa non inducat. uideas quantū differunt.

Solutio

Pro huius vero declaratione nota, ꝙ dare naturalem certitudinē nil aliud sibi vult, q̄ dare scientificam & demonstratiuam certitudinem, quę sensui respondeat. iuxta id. Co. 7. de aīa. 2. ꝙ ponere aīam accidēs est impossibile, ſm ꝙ dat nobis prima cognitio naturalis. & primo cœli. 22. ꝑfectio sermonum demonstratiuorum est, vt confirment̃ a sensu. & tertio de aīa. 7. hęc. n. est condictio necessaria necessariis demonstratiōibus. s. ut apparentia sensu non differant ab eo quod per rōnem videtur. & . 8. phi. 22. experimētum (inqt) sermonū verorum est vt conueniat sensatis. Deniq; tam necessarium est ut uera demonstratio sensui correspōdeat, ut. 8. phi. 22. dixerit phs non esse dimittendā certitudinem sensus pp certitudinem intellectus. Primam igitur naturalem cognitionem eā intelligo, quę a sensata demonstratione habet ortum. & vniuersaliter ea est certa cognitio naturalis, quā sensata confirmant. Hanc certitudinem naturalē igitur non facit inductio ex sua forma. Sed si facit, non nisi ut est in materia necessaria. quare si non percipiatur esse in prędicatione essentiali (quod idem est) non pōt facere certitudinem naturalem etiam si oīa singularia inducat. & hoc vult. 8. phi. Auer.

Vnde habeat inductio ꝙ det naturalē certitudinem

Cuius ratio est quā ab Auer. colligo. 2. priorum allegato ꝙ inductio in materia contingenti, quā ipse dialecticā uocat, dupliciter differt ab ea quę in materia necessaria conficitur, quam demōstratiuam appellat. tum qa altera fit in prędicatis essentialibus: altera uero non. tum qa dialectica inductio enumerat oīa singularia ſm opinionē tm̄, demonstratiua vero enumerat omnia ſm rē. nāq; (ut ipse inquit) uis illius a forinseco medio pēdet: hoc videlicet ꝙ in eisdē specie, qcqd vni cōpetit, oībus cōpetit ex secūdo cœli. 59. i cuius uirtute ad vnius singularis enumerationem oīa colliguntur.

Cuius virtute similiter ea inductio uim demōstratiuam obtinet, quam ab enumeratione singulariū non habet. Quo fit etiam vt dialectica inductio, q̄ omnia singularia inducit, licet bona dicatur, non facit tamen naturalem certitudinem ob illius medii defectum. Quod q̄a solę necessariæ inductioni competit, ideo sola talis naturalem certitudinem facit, & non alia. Cuius argumēto est, ꝙ inductio de se est medium quo probātur ea quę sunt latentiora primis, & clariora vltimis propositionibus, vt primo cœli, 2. & .2. phi. 3. quæ cum nō sint naturaliter incerta, naturali certitudine nō hn̄t opus. q̄uo ergo inductio naturalem certitudinem de se dabit. Ad hoc aūt vt bona sit (quod erat secūdū) requiritur & sufficit ꝙ omnia enumerāda enumeret, in quacūq; materia sit, bonitate inquā formę. Vnde in materia necessaria, seu in essentiali prædicatione, vt terminis vtar Auer. licet fidem certam absq; ea condictione faciat rōne materię, & extrinseci medii, nō tamē erit bona de forma. Potissime autem in materia contingēti, ea cōdictio requirit: qua deficiente, nedum certitudinem naturalē, sed nullam vel minimam fidē in tali materia faceret. *Summa dictoꝝ* Stant igitur hęc tria simul. ꝙ inductio nō sit bona de forma, si omnia nō enumeret: & ꝙ sit bona de materia in prędicatione essentiali: ēt si omnia nō enumeret, & tertium quod huius videtur oppositum, ꝙ etiam si omnia enumeret, & prędicatio nō sit essentialis, bona non sit, idest certitudinem naturalem non faciat, vt superius dictum est.

Aer habet minime aliorum differentias sensibiles & consequenter aqua. Propositio septima.

VIT Arist. ꝓpositio pariter & Com. 2. de anima. 113. secūdo de generatione, 19. & .1. phisi. 54. Ex qua trahunt q̄dam ꝙ terra frigidior sit aqua. Sed q̄m huius rei declaratio petit alterius inq̄sitionem, an .s. aqua, cęteraq; elemēta, duas qualitates habeāt in summo, an alterā tm̄: ideo hanc rem tāgamus quantum ad principalis declarationē sufficiat. Quę licet difficilis sit; quam moderni non sine maxima formidine discutiunt, ut eorum protestationes ostēdūt: liceat ēt & nobis magnoꝝ viroꝝ sn̄ias assumere, & ad minus q̄d ipsorū aliqui sentiant recitare & enucleare. *Prima pō de qualitatibus elementorum* Quidā igit & nō absq; ratione putauere ꝙ elemētum quodlibet ambas teneat qualitates in summo. Vtputa ignis pariformiter, & in eodem gradu caliditatem & siccitatē sibi vendicat: & non vnā intensam: alteram vero remissam. Et cum oīa elementa sint in eodē ordine substantialitatis vt .3. cœli, idē putāt de aliis q̄d de igne dicendum. *Rō Galeni* Quam positionē tum Arist. tū Auer. auctoritatibus astruunt. Sed primo fuit pro hac parte pulchra ratio Galeni quę talis ē. Si elemētū hēt alterā qualitatē remissam: tūc numerus elementoꝝ non esset sufficienter ab Ari. probatus ex combinatione qualitatum. Nam si summa caliditas cum siccitate vt sex ignem cōstituit: tunc dicam Aristoteli ꝙ si sūmę caliditati siccitas vt quatuor adiungatur, aliud ab igne faciet elementum. Sic item & de frigiditate cum humiditate dicam, & de cęteris aliis. Quare non habebit Aristoteles intentum, ꝙ sola quatuor sint elementa. Sed si ambę qualitates statuantur in summo, pluralitas euitatur, nec sequitur inconueniens. *Auctoritas p ea.* Preterea in hāc sententiam Com. incidere videtur .3. cœli. 67. sic inquiens: *Alia rō* ignis non est ignis nisi per caliditatem & siccitatem in summo. Amplius id idē ex Aristotele colligi posse videt. 2. de generatione. 27. Docet ibi modum philosophus quo ex duobus elementis tertium generetur: ut ignis ex terra & aere. & inq̄t ꝙ terrę frigiditate, & aeris humiditate corruptis remanet ignis. Inde sic arguitur. si vna tm̄ qualitas est in igne intēsa, illa erit humiditas: siqdem caliditas est in igne intensa: sed in aere nō pōt esse remissa caliditas. aliter non posset post aeris corruptionem pro igne constituendo remanere. Similiter si frigiditas aquæ non est in summo, aut siccitas ignis, q̄uo ergo ipsarum vnumquęq; pro terrę generatione remanet post ignis & aquæ destructionem? Hęc & similia sunt huius positiōis fundamenta. *Secunda positio de qualitatibus elementoꝝ.* Altera est huic opposita opinio tenens q̄dlibet elementum vnam tantum intensam, alterā vero remissam qualitatem habere. Sumens sibi ꝙ Cōmētator habet expresse .4. meteoro. ꝙ elemēta non habent ambas qualitates in summo, quia tunc nec temperātia nec cōmixtio fieri posset inter ea. Etenim sicut ipsemet .2. de generatione. 48. dicit: mixtio contrariorum fit quando alterū non domiminatur super alterū, neq; habent equalem potētiam: si aūt potentia alterius fuerit simpliciter dominans, corruptio erit dominati, & generatio domināris, & si ęquales fuerint potentię, tunc nō fiet altera forma sicut declaratum est in .4. meteoroꝝ. & quum potentia alterius nō fuerit dominās simpliciter, sed dominans dominati, generabit ex eis aliquod medium. Cum igitur semetipsum vocet Auerrois in .4. meteo. occulte declarat ꝙ idē intēdit hic & ibi. Amplius primo cāti. 15. habet Auer. Oportet scire ꝙ aer est humidior aqua, & ꝙ aqua, nihilominus sit potentialior in humectatione corporū q̄bus obuiat, q̄d clarius? Ex q̄bus uerbis clare, quilibet coniicere pōt, quantam uim ea responsio teneat, quę dicit aerem esse in agēdo humidiorem: oppositū nāq; suis verbis insinuat Auer. Conformiter .4. cœli. 39. dans signū ꝙ maior grauitas in aere sit, ꝙ leuitas inquit: Et signum ꝙ grauitas est magis q̄ leuitas est, q̄a cā leuitatis in eo est calor, & causa grauitatis in eo est humiditas, & omnes conueniunt ꝙ humiditas in eo est maior q̄ caliditas: cū videtur esse humidior elementis, ex diffinitione humiditatis. Habes ad hoc præterea clarissimā philosophi sn̄iam .2. de generatione. 23. dicētis, ꝙ cum quatuor sint entia, vnius vnūquodq; est. terra quidem sicci, magis q̄ frigidi. aqua autē frigidi magis q̄ humidi. Aer aūt humidi magis q̄ calidi, ignis autem calidi magis q̄ sicci. Ad hoc re

ſpondent primi opinantes ꝙ Ari. ibi nō cōparat
vnam in vno elemento qualitatem, ad eādem in
altero: ſed comparat ambas qualitates vnius ad
vnum met elementum: ita vt velit ꝙ vnum elemē
tum magis, ideſt per prius vnam q̄ alterā ſibi de-
terminet: vt ignis magis, ideſt p prius eſt calidi q̄
ſicci: iuxta id ſecundi de generatione. 36. & . 7. phi.
29. ꝙ ſuſceptiuum cuiuslibet accidentis nō eſt cō-
tingens, ſed vnum vnius primum. Sed ſi ſtemus ex
poſitioni Cōmētatoris, ea qdem reſpōſio falſa nō
eſt in ſe: minus tamen eſt ad philoſophi mentem.
Sic inquit in eo loco Cōmentator. Sed vnaquæq;
qualitatum ſimplicium eſt in vno illoꝝ in fine: ter
ra aūt magis ſicca q̄ frigida &c. Hæc poſitio qm̄
his īnititur auctoritatibus, magis cogit intellectū
meum, quæ magis per ſequentia clareſcet: licet in
hac re maximam fatear difficultatem videre veri-
tatē. Sed quæritur modo quę ſit hæc qualitas in
vnoquoq; intenſa: primum nāq; accidentis ſuſce-
ptiuū, vnū eſt & nō quodlibet ex. 7. phi. hoc nāq;
vniuerſi diſtributiua iuſtitia perit: vt nō quodque
elementum quālibet qualitatem poſſit ſibi indiffe
renter occupare. Nā entia quę perficiunt vniuer
ſum, ordinibus ſuis ordinata ſunt, & ligata, dicēte
Boetio. Tu numeris elementa ligas. Sanctus Tho
mas quęſito ſatisfaciens. 2. de generatione. 23. vbi
philoſophus vnicuiq; elemento ſuam tribuit qua
litatem excedentem, inquit. nō eſſe credēdum ter
ram ſicciorem igne: hoc enim tex. non dicit: & rō
perſuadet in oppoſitum. Etenim duo ſunt quæ ſic
citatem faciunt: denſans frigus, & conſtringens: &
conſumens humiditatem caliditas. Et cum motus
calorem efficiat, ideo quod motui ꝓpinquius eſt,
erit calidius: huiuſmodi aūt eſt ignis: ignis igitur
eſt primum calidorum. Tunc accipit calorem po
tentiorem eſſe in humidum conſumendum, q̄ fri-
gus: quia de qualitatibus actiuis, caliditas actiuior
eſt ipſa frigiditate: quare in igne erit maxima ſic-
citas, qa in eo eſt maxima caliditas. Et ulterius (in
quit) cum uirtus mouentis minor ſit in remoto, q̄
in propinquo: ideo uirtus cœli minus materiā ae-
ris calefaciet, quare aer remanebit humidus ma-
gis, q̄ calidus: nō tn̄ humidior aqua: etenim aqua
humidior eſt: qm̄ eius frigiditas facit humidū ad
ſe fluere: quod non facit caliditas aeris. Qđ aūt ſic
ſit ſenſus oſtendit: ſenſu nāq; ſenſibilia iudicamus.
Iterum inqt aqua minus frigida eſt, q̄ terra. Ipſa
nāq; qa maxime diſtat ab orbe inter cætera elemē
ta, neceſſario erit omnium frigidiſſima. diſtātia ſi-
qdem a cœlo frigiditatē facit: ſicut propinquitas
caliditatem. Hoc modo: hiſq; rationibus. Sanctus
Tho. q̄ſito ſatisfacit. Quē in hoc ꝙ terra ſit aqua
frigidior, inſequutus eſt burleus. Sumēs fundamē
tum ex tex. & Co. 54. primi phi. vbi tex. inqt, ꝙ aer
habet minime aliorum differentias ſenſibiles: con
ſequenter autem aqua. Reddit rōnem Co. qa con
trarietas eſt minus ſenſibilis in mediis, q̄ in extre-
mis: & cum aer & aqua ſint media inter terram &
ignem ergo. Sed eoꝝ reuerentia dixerim, habet ip
ſorum vterq; Ariſt. & Auer. in oppoſitum. Ecce in
quit. 2. de generati. 8. Ari. Calidum eſt illud quod
homogenea cōgregat: frigidum autem quod tam
homogenea, q̄ etherogenea vnit. Tunc ſic: cui ma
gis diffinitio, magis cōuenit & diffinitū: etenim ſic
ordinauit in elementis phs ibi calidum, frigidum,
humidū, & ſiccum. ſ. ex eorum diffinitionibus. Sed
aqua (vt ſenſus oſtēdit) magis homogenea, & ethe
rogenea congregat: ergo eſt frigidior terra. Eodē
modo humidum eſt (vt ibidem) quod proprio ter
mino indeterminatum eſt: ſed alieno terminabile.
hoc aūt aeri magis, q̄ aquę cōpetit. Etenim aqua,
ſi ad aerem reſpiciamus, quandā terminationem
habet, nec ita fluida eſt ſicut aer. quod ex ſubtilita
te magis apparet, quæ magis aeri, q̄ aquæ ineſt.
Eodem modo de ſiccitate arguēdum quæ igni in
exiſtit & terrę. Siquidem ſiccū eſt ſuo termino ter-
minatum: & alieno male terminabile. quod terræ
magis, q̄ igni competit ergo. Amplius ſi ſnīę ſan
cti Thomę coniungatur ſententia Auer. 1. cant. ſe
quetur ꝙ aqua nullam qualitatem in ſummo ſm
gradum ſibi uendicabit: ſed ſm agere tantū. Nam
ſi terra (dicēte Sancto Tho.) ſit aqua frigidior, er-
go aqua nō eſt in gradu ſumme frigida: ſed ex alia
parte aerem eſſe aqua humidiorem fatetur Auer.
igitur nec ſumme humida eſt aqua. Ipſoꝝ igitur
male dixit alter: ſi tantos uiros male dixiſſe putan
dum eſt. Eſt prętera pro hac poſitione clara ſnīa
Alex. 1. meteo. cap. 4. dicentis. terrā ſiccam magis
q̄ frigidā: & aquam frigidā magis q̄ humidam: &
aerem humidum magis q̄ calidum: & ignem cali-
dum magis q̄ ſiccū. Adhuc ſtante hoc (quod & ip
ſe fatetur) ꝙ vna qualitas ſit in elemento in ſum-
mo: q̄ro quę eſt in ſummo in igne: certe nec Ari.
ipſe negaret caliditatem ipſam: ſi uerū in de. ſen.
& ſen. dixit, ꝙ ignis ꝓprium calidum eſt: terræ ue
ro ſiccum. Quo ſtāte, ergo caliditas nō eſt in aere
ſumma: cum pręcipue a motu cœli remoueat̄ aer.
Igit̄ humiditas erit in aere ſumma. talis ergo nō
erit ſumma in aqua. & ſic in aqua ſummum ilocū
frigiditas hēbit: & in omnibus diſcurras: quouſq;
tandem pręſcriptū ordinem Alex. uerū reperies.
Cui philoſophus. 2. de genera. 23. ſed clarius. 1. me
teoro. aſſentire uidetur ſic inquiens. In medio, &
circa medium quidem igitur eſt quod grauiſſimū
& frigidiſſimum. Etſi quidā per grauiſſimum &
frigidiſſimum terram intelligere uelint. ſuā tamē
ipſis expoſitionem relinquas in re tam clara. Vi-
deas Auerroim, videas Alexādrum uideas expoſi
tores cęteros: vnanimiter oēs grauiſſimum ad ter
ram, & frigidiſſimum ad aquam referunt. Ita igi-
tur elementoꝝ qualitates ordinādę ſunt. terra ſic
cior eſt oībus: frigidior omnibus aqua: humidior
aer: ignis uero calidior oībus. Et ad obiecta Sācti
Tho. dicerem cum formidine tanti uiri, ꝙ illa ua-
lerēt, ſi ſiccitas ignis eſſet minor terrę ſiccitate pp
humiditatis admixtionem: qua ex ignis calore cō
ſumpta, redderetur materia ſumme ſicca. Sed nec
in igne, nec in alio (ſicut dicā) efficitur minor qua
litas ex admix tione contrarii: ſed fit minor ab illi
us natura cuius eſt illa qualitas. Nā ignis natura
talem

Quæ ſit qualitas in vno- quoq; in- tenſa.

Reſpōſio S. Tho.

Impu- gnatio

Vera pō de ordine qualita- tum

Ad obie- ctā San- cti Tho.

talem siccitatē a sua specie reqrit, ꝑpter quod non obstante ꝙ in eo siccitas sit caliditati coniuncta,in terra vero frigiditati:tamē qa pricipalis cā frigiditatis in terra,est natura terrę, ea ratione frigiditas summā siccitatē secū compatit̄.Et ecōtra si ignis a ꝓpria natura summā peteret siccitatē:& per possibile vel impossibile summā caliditatē nōhaberet, non min⁹ posset summā habere siccitatē. Et quod magis hoc cōfirmat ē,ꝙ ignea caliditas nō pōt suę materię sūmā siccitatē tribuere,ex hūiditatis adu/ stiōe:qm̄ tūc eēt actu cōbustiua,& calefactiua.Qđ falsū eē colligit̄ ab Auer.4.cœli.23. sed clarius.2.de gña.22.clarissime vero prio cāti.15.Per hęc mō formalr̄ ad argum̄ dico ꝙ ē qdē caliditas ad hūidū cōsumēdū friditate potētior:sed ibi nō ē hūiditas cōsumēda.Et vltra hoc caliditas nō exsiccat ignē in sūmo,qa nō actu calefacit,& cōburit.Ad aliud aūt ꝙ aq̄ sit hūidior aere,dico ꝙ pria cā hūiditatis ī aq̄ ē nā sua q̄ sic expostulat.cū hoc tñ nō valet ꝙ rōe friditatis aq̄ sit hūidior.friditas siqdē poti⁹ hūidū cōdēsat:vñ sensus attestat̄ ī aq̄ maiorē q̄ ī aere densitatē.Qua rōe fit,vt ēt maiorē pcipiat sensus hūiditatē.non eqdē qa aq̄ sit graduał̄r hūidior.Oēs igit̄ hę q̄litates ꝑ suæ nāę exigētia dāt̄ eētis.Vñ fit ēt vt terra q̄uis a cœlo remotior,nō tñ aq̄ fridior Intelligit̄.n.Auer.dictū.4.cœli.49.ī entib⁹ nāl̄r aptis vt affectiōes suscipiāt:act⁹.n.actiuoꝝ sunt ī bñ dispositō patiēte:cuiusmodi nō ē friditatē ipsa terra.

Ad obiecta Burlei. Ad Burleū dico,ꝙ si bñ p̄hi mentē scrutet̄, nihil ī oppositū hēt.Ver⁹ ei⁹ sensus hic est:ꝙ aer minime habet &c.i.minie sensui appet ꝙ sensibiles q̄litates sibi determinet aer,q̄ alia:cōsequenter aūt aq̄.

Declaratio Theorematis. Eo.n.ꝙ aer facile variabilis est:facileq̄ alienas impressiones suscipit:iō nulli ꝓpriū,sed oīb⁹ cōe subiectū appet:post ipm̄ vero ita se habet aq̄.Cui⁹ sensus veritatē ex Ari.intentiōe sic ostendo.Intendit ibi p̄hs nām̄ cōtrariis pricipiis subiectā paulatine nobis manifestare.Quę cū oī debeat cōtrarietate carere:vt quālibet recipe valeat:iō priscoꝝ opiōnes ī mediū affert:eāq̄ īter alias meliorem eligit,q̄ aerem posuit cōtrarietatis subiectū.Hęc.n.suæ ponendę veritati ꝓpinqor est ea rōe:qm̄ sicut ea nā quā q̄rit,cū debeat oīb⁹ subiici,nihil sibi ꝓpriū habet:ita & aer nulli ꝓpriū subiectum esse vr̄:& post ipm̄ aq̄.At nō sic se hñt extrema:q̄ suas magis fixas,magisq̄ īseparabiles sibi vendicare videntur. Hic est ver⁹ sensus q placuit antiqs.Alberto.s.Thęmi.& Simplicio. Exquo nō seqt̄ corrolariū Burlei.

Responsio quorūdā ad Auer. Ad auctoritatem Cōm.ibidem dixerunt aliq eā de mediis p cōpōnem esse ītelligendā:& nō p cōparationem:cuiusmodi est aer,& aq̄.Sed qm̄ Auerroim

Verus intellectus Auer. vident de aere,& aq̄ manifeste loq:iō ad hoc cōfugiūt,ꝙ debeat nō de alteratiuis,sed de motiuis q̄litatib⁹ ītelligi.Sed qcqd de hac rñsione sit,vr̄ mihi ꝙ ea res tāto labore nō egeat.Idem nāq̄ mihi vr̄ de P̄ho & Co.dicendū.Dicas ergo ꝙ nō de mediis & extremis absolute,sed de mediis & extremis elementis loqt̄ Auer.sicut & Ari.dicens ꝙ aer & cōsequēter aq̄ min⁹ hñt &c.Vnde verba Co.sunt hęc. Nam q ponit ipm̄ vnū medioꝝ.i.aquæ & aeris,re ctius facit,q̄ q ponit vnū extremoꝝ.cōtrarietas.n. min⁹ est in mediis q̄ in extremis. Sunt igit̄ Auer. verba nō aliter q̄ verba P̄hi exponenda:nam manifeste idē vterq̄ intendit.Quare ex suis verbis sic expositis nō seqt̄ terrā esse frigidiorē aq̄. Sed q̄spiā ingret:hucusq̄ dictū est,oē elementum alterā q̄litatem hr̄e remissam.Sed a quo sit hæc remissio,non appet.

Qđ qualitas elementi nō sit remissa ꝑ contrarium. Ad huius euidentiā scias ꝙ siccitas in igne (idem enim est de vna,quod de oīb⁹ iudiciū) nō est remissa,qa sit admixta cōtrario, puta humiditati:sicut albedinem fieri minorem dicim⁹,ex nigredinis mixtura.Sed siccitas in se simplex est:& ab oī mixtiōe semota.Sic autem remissa est, ꝑpter id quod dixi superius, qa.s.elementum illud cui⁹ est, ita ad talem gradū siccitatis limitat̄,ꝙ nō ad aliū. Nam si siccitas in igne admixta esset cōtrario,elementum esset cōpositum,& nō simplex:qa nō duę, sed tres essent in ipso q̄litates:quare nō sufficienter ex duab⁹ q̄litatib⁹ numerum eētoꝝ dedisset Arist. Id expresse voluit Alex. prio meteo.ca.4.dicens.Magis qdem frida est aq̄ terra:sed nō mixtura alicui⁹ caliditatis terra est min⁹ frigida q̄ aqua, & magis sicca est terra q̄ ignis:sed non mixtura alicuius humiditatis ignis est minus siccus q̄ terra. Et aer qdem magis humidus est q̄ aqua:sed non mixtura alicuius solidi aqua minus humida est q̄ aer. Nō enim vtiq̄ aliqd simplicium corpoꝝ esset. De elementis in suis locis & nō in mixto,hęc oīa sunt intelligenda.

Difficultas. Sed faciet in hoc difficultatē famosa ꝓpō,quā.2.cœli.37.P̄hs habuit. Remissio (īquiēs) fit pp ī potentiā:seu (quod in idem venit) ex admixtione cōtrarii.

Solutio. Dicas ꝙ ea ꝓpositio tm̄ in hñtibus cōtrarium verificat̄.

Limitatio dicti Arist. Lux enim remittit̄:cum tñ cōtrario careat.Sed nec etiā in oīb⁹ contrariū hñtibus,vera est.Elementoꝝ nāq̄ passiones,licet cōtrarium habeāt,non tñ a cōtrario remittunt̄.Sicut in fiīi.2.cœli.15.ex sñia Alex.dicebat Auer.ꝙ non est veꝝ ꝙ oīs remissio fiat p admixtionē cū contrario: nā in cœlo sunt ptes, quaꝝ vna est nobilior altera: cum ibi non īteruenīat oppositio.Pariter inferior orbis superiori tardius mouet̄:cū minus spatium in eodem tpe pcurrat:sine tñ interuentu cōtrarietatis.

Replica difficilis. Sed quod hæc oīa destruere vr̄, est ꝙ Arist.5. phi.45.expresse dicit. Minus semper cōmixtio contrarii est.Et Co.ibidem inquit:diminutū in omni genere est diminutum per mixtionē contrarii.

Solutio. Ex quibus videt̄ ꝙ tam in hñtib⁹,q̄ in nō hñtibus contrarium habeat ꝓpositio locum. Hanc magis expressam auctoritatem intuentes aliq, remissionem omnem a contrario fieri non negant. Verum (inquiunt) contrarium illud aliquando priuatiuū est. Nam lumen si remittitur,non nisi a tenebra remittitur: quod priuatiuum est:non quia tenebra lumini admisceatur:sed quia lumen deficit ab eo gradu in quo erat.Sed aduerte ꝙ remitti a positiuo,vr̄ a priuatiuo cōtrario,de vera,& ꝓpria remissione venit intelligēdū:& vt habeas qd velim.

Remissio duplex. Remissio in ꝓposito est duplex:altera respectu sui:altera respectu alteri⁹.Dicit̄ respectu sui remissa qualitas,qñ q̄litatis subiectū pōt eādem intensiorē hr̄e. Vtputa si forte caliditas in igne esset vt sex,remissa diceret̄:qa ignis pōt eādem intensiorē hr̄e:nisi ad

mixta frigiditas ĩpediat. Sed dr̃ respectu alterius remissa qualitas hoc mõ. Caliditas aeris licet ĩ aere sit in intensissimo gradu suę naturę: si tñ ad ignis caliditatẽ respicias: quę eminẽtior est: remissa dicit̃. Hoꝝ igit̃ modoꝝ primus ꝓprie remissio dr̃: secundus aũt improprie. nõ. n. est talis entis remissio ab eo quod prius erat, vel põt esse. Ex his mõ dico ꝙ primus & ꝓprius remissionis modus a cõtrario positiuo, vel priuatiuo fieri necesse est: ideo enim aer a summa humiditate declinat, qa forte in ignis siccitatẽ ꝑmutat̃, & de tali vtraq; auctoritas, & secũdi de cœlo, & qnti phi. hẽt intelligi, quod ex eaꝝ intento coniicies. Ecce intendit in secũdo cœli Phs motus cœli regularitatẽ ostendere: sic inquiens ꝙ si in eo ex totius transmutatiõe irregularitas ꝓueniret, ita vt totũ cœlum mõ velocius, mõ tardius moueret̃, hoc ei pp impotentiã cõtingeret: cum vniuscuiusq; remissio cõtingat ex impotentia. Vnde licet manifeste videre hoc de prima remissione intelligi: cum cœlũ prius velocius, post vero tardius moueri supponat. Amplius. 5. phi. ostendens minorem motus irregularis vnitatẽ, q̃ regularis, similr̃ inquit minus semp esse cõmixtionẽ cõtrarii. Impropria vero remissio nõ necessario ex cõtrario fit: vt in elementoꝝ qualitatibꝰ patet. Ei quod mõ restat satisfaciamus. Ad primũ obiectũ dicimus ꝙ cũ natura vnũquodq; naturale disposuerit pro sui finis exigẽtia: eã. n. ꝓpter finem agere secũdo phi. iam dictũ est: ita vt id quod sic est pro tali fine dispositũ, si rerum mensuræ determinatę sunt, aliter disponi nõ potuerit: eo fit vt elementũ quod ꝓpter aliquẽ finem, per siccitatẽ in tali gradu cõstitutũ est, per eãdem in alio gradu cõstitui nõ possit: ꝓuida. n. natura semp de possibilibus, quod melius est operat̃ ex secũdo cœli. 34. 8. phi. 56. & secũdo de ꝑtibus. ca. 14. Immo (quod plus est) siccitas si in alio gradu caliditati adiungeret̃, nedũ ignem, sed nec aliud naturale ens simplex cõstitueret. Quare argumenti cõsequentia negat̃, nec ꝓbatio valet: vt ostensum est. Dicas mihi si ambę q̃litates in summo essent, nõne ita ea ꝙ nõ alia mensura determinarentur? Simile igit̃ est si altera sit in tali gradu remissa. Ad secũdum dico ꝙ per sumitatẽ Auer. ibi eã ĩtelligit quę opponit̃ refractioni quã a suo cõtrario cõtrahunt dum in mixto admiscent̃. Loquit̃ enim Co. ibi aduersus Auic. & inquit ignem esse ignem per calid. & sicci. in summo. i. non refractas a cõtrario prout sunt in mixto. ita vt velit ꝙ ignis per se hẽat caliditatem & sicci. in eo quẽ põt attingere gradu. Ad vltimũ r̃ñdet Doctor sanctus secũdo de gñа. ꝙ licet aerea caliditas in suo gradu nõ sit pro igne sufficiens: cũ tñ ignea fit, calore solis & stellaꝝ auget̃, ita vt pro igne reddat̃ apta. agens. n. oĩa pro forma generanda disponit. Licet ergo dicat Aristo. ꝙ aeris caliditas remanet: nõ tñ sub eodem gradu, si ignea debet effici. & idem si ex aqua, terra gñat̃: de frigiditate dicẽdũ. Nam dicit. 4. meteo. in principio Comẽtator ꝙ frigiditas est ꝟm duas species: aquea. s. & terrea. aquea. n. frigiditas facit humiditatem: terrea vero siccitatẽ. Si igit̃ ex aqua corrupta frigiditas pro terra generãda remaneat: ea debet alterari pro formę terrę req̃sitiõe. materia. n. formã, & nõ forma materiã insequit̃. Hęc pro hac parte diceremꝰ: licet nõ sine alterius formidine: cui defensiones nõ deficiunt, & arma.

Quæ remissio fiat a contrario.

Sanctus Thomas.

Doctrina ordinata incipit ab vniuersalibus. **Propõ octaua.**

EXIIT dictũ hoc a Co. prĩo phi. 57. quod sumpsit a p̄ho in tex. dicẽte: etenim ꝟm naturã cõia priꝰ dicere, & sic circa vnũquodq; ꝓpria speculari. Habet aũt ĩtelligi ꝓpõ de vl̄ibꝰ in ꝑdicãdo, & nõ de vl̄ibus ĩ causando. nã de his dicebat Phus in ꝑhe. meta. ꝙ ipsa sunt hoĩbꝰ cognitione difficillima: ex eo ꝙ sũt a sensibꝰ remotissima. hmõi aũt sunt materia prima: q̃ cum a sensu sit remota, nullã de se hẽt ĩtellĩonẽ, & deꝰ & ĩtelligẽtię: de qbꝰ Aristo. 2. meta. prĩo dicebat. forsan aũt difficultate duobꝰ modis existẽte: nõ in rebꝰ sed in nobis ẽ eiꝰ cã. Nã dato ꝙ ipsa ex eo ꝙ sunt a sensibꝰ remota: iõ sunt nobis ignota: nõ tñ hoc est eodẽ mõ cã difficilis ĩtellectionis, sicut est in materia prĩa: cũ (vt in superioribꝰ diximus) difficultas in materia ꝓueniat a seipsa sicut de mente Co. tenemꝰ. teneat Scotꝰ oppositũ. Sed in ĩtelligẽtiis talis difficultas nõ ex seipsis: sed ex defectu nr̃i intellꝰus causat̃, q cũ pp cõnexionẽ cũ corpe nõ possit sine phãtasmate intelligere, quod a sensu causat̃: & talia vl̄ia cũ de se non sint materialia, nõ pñt ex se cãre phãtasma in sensum: sed tm̃ rõne suę opationis: iõ ab hoĩs ĩtellectu ex sui ĩeptia, nõ reꝝ, difficillime cognoscũt̃. Nã ipa de se sunt actu ĩtellecta: nedum ĩtelligibilia. & hoc vult Phus in ꝑdicta auctoritate. Cũ igit̃ ista sint ita vel ignota vl̄ cognitiõe difficilia: ab his nõ erit initiũ doctrinę q̃ ordinatę a nobis notioribus sumit principiũ. Sicut. n. Phs ĩquit. 5. meta. prĩo, pricipiũ doctrinæ est vñ facillime qs addiscet. Nec valeret (si forte qs teneat dictũ illud de vl̄ibꝰ in causando ĩtelligi) glosare ꝙ doctrina ordinata ĩcipit ab vl̄ibus. i. a cognitione vl̄iũ in causando, sicut materia prĩa, & primꝰ motor: q̃si ꝙ priꝰ ĩ tali doctrĩa tentãdũ sit de his vl̄ibꝰ tanq̃ de principiis notitiã dare: anteq̃ alioꝝ notitia tradat̃. Quã glosam posset forte ex Ari. cõfirmare prĩo phi. 1. cõformiter dicente ꝙ in scĩa de natura primo determinare tentãdum de principiis. Sic inquam glosare in ꝓposito nihil est. Põt qdẽ, ĩmo necessaria est circa id quod ex primo tex. primi phi. adducit̃. ea enim est quã Auer. dat in co. & in qua omnes expositores cõueniunt: & quam Aristo. ipse clare insinuat. Proponit nãq; Phus ibi id quod in libris phi. intendit: & illud est rerum naturaliũ principia cognoscere. Et assignãs causam inquit, quia res naturales nõ nisi ex principiis cognitis perfecte cognoscũtur. Sed in ꝓposito nõ potest hęc glosa admitti: propter ipsius verba in. 57. primi phi. quæ secum nullo modo cõpatiunt̃ ꝙ agat Ari. de vl̄ibus in causando. Si quis ea bene perpendat. Inquit ibi Phs: Sic igitur & nos dicamus primum de omni generatione aggredientes: etenim ꝟm naturam cõia prius dicere &c. Certũ

Limitatio propõnis

Exclusio glosę cuiusdam.

est autem ꝙ generatio in cõmuni, quã tanq̃ commune & vniuersale de quo est prius agendum assumit: q̃ de vniuscuiusq; ꝓpria generatione: non est vle in causando, sed in prędicãdo, vt ibidẽ a Com. patet. & ꝓpterea prius de ea agẽdum Arist. ꝓponit, tanq̃ de faciliori: vt postea a faciliori ad difficilius manuducatur intellectus. Verus ergo propositionis intellectus est de vniuersali in prędicando. Illud enim est ĩtellectui q̃ ꝓpriũ notius: ita vt possit esse doctrinę principiũ. Nam sicut dicebat Co. primo phi. 4. ex Arist. in tex. sicut se habet singulare ad sensum, ita vle ad intellectũ. & in co. 5. dicebat ꝙ causa quare vle est notius intellectui, q̃ singulare. i. species quę est sub eo, est quia singulare ẽ notius apud sensum q̃ causę eius. Cum ergo aliquid quãto singularius, & magis compositũ: tanto magis sensui notum: ita aliquid quãto magis vle, tãto magis intellectui notum. dicẽte Pħo in illo tex. ꝙ vle est quodam totum: eo ꝙ multa vt partes continet. Et hinc puto cõsequẽter dicendũ, ꝙ in illo tex. loquebaẽ Pħus de vli in prędicãdo, & nõ de vli in causãdo, sicut multi intelligũt. Fuit. n. de illo tex. q̃ apud exponentes. Ari. quæ semper sua pectora cruciauit, & adhuc cruciat, sicut illi qui illac trãsiuit patere potest. Ego pro viribus mei intellectus puto magis rõnabilem partem ꝙ de vli in prædicando loquaẽ ibi. & (quod plus est) ꝙ Auer. ipsum intelligat, & exponat de vli in prędicãdo, teneant q̃plurimi quicquid velint. videẽ mihi ꝙ hoc possit ex eius verbis in Co. clare haberi, & specialiter inde cum dicit paulo ante finem co. Causa igiẽ in hoc ꝙ vię demonstrationũ in hac scientia sunt de compositis ad simplicia, & in hoc ꝙ principiũ doctrinę est de rebus vlibus: est q̃m vniuersum demõstratũ est notius apud sensum q̃ partes eius: & vle est notius apud intellectum q̃ proprium. Certũ est autẽ ꝙ hic nõ potest loqui de vli in causando: q̃m illud nõ est notum, ĩmo minus notum intellectui. Sed quod mouet ipsos vt dicant de mente Comẽ. Aristotelem loqui de vli in causando, est id quod inquit Auer. paulo post principium com. Et intẽdit per vlia vlissima quæ possunt ĩueniri in istis rebus rerum naturaliũ. s. de causis & accidentib⁹. Inquiunt mõ isti ꝙ vlissima de causis sunt prima materia, & primus motor: quæ sunt vlia in causando. Sed aduertant, & bene intelligant Co. Ipse nanq; per vlissima de causis nõ in essendo, sed in prędicãdo intelligit, vtputa in genere causæ materialis: nõ materiam primã, sed id quod est supra materiã superioritate cõitatis, & prædicationis ĩtelligit, sicut esse subiectũ, esse receptiuũ, & huiusmodi. quę intellectui notiora sunt q̃ materia sub ꝓpria rõne specifica. Comprobaẽ ex hoc quod ab Aristo. in ꝓcessu obseruatũ videmus, qui, materiam primã quęrẽs, eam prius sub quadã vli notitia inuenit, vt sub cognitione subiecti, & recipientis: & hoc ex natura cõtrariorum, quorum cum alterũ in alterius naturã mutari nõ posse cognouerit, dixit: oportet ponere quodã tertium, quod vtriusq; sit receptiuũ, & mõ vni mõ alteri subijciaẽ. Deinde perscrutat⁹ naturã & quiditatem huius subiecti. illud cognouit esse materiã primã, & sic ab vlibus in singularia ꝓcedit. Simile fecit de forma & priuatiõe ibidem. eas. n. prio sub rõne qua cõtraria inuenit, quod rõne cõprobauit in tex. 42. melius tandem ea cõtraria discutiẽs, inuenit ipsorum alterũ habere rõnem formę, alterum aũt rõnem priuationis. Cõstituit tandẽ ex his habitis, rerũ naturaliũ principia esse tria, materiã videlicet & formã, & priuationẽ. Ecce ꝙ semp Pħus ab vlib⁹ in singularia ꝓcedit, sicut ĩ tex. 4. ꝓmiserat. Quem modũ tenuit Pħus, vt in re difficili declarãda, modum maxime facilem obseruaret, sicut tantũ decet pħm: & hęc sint breuiter & incidenter dicta. Intelligit ergo Theorema nr̃m (vt redeamus ad ꝓpositum) de vlibus in prędicãdo. Amplius aduerte ꝙ Zimara limitat hanc ꝓpõnem ex sñia Alberti de vlibus vniuocis. nam in analogis nõ incipit scĩa a cõi analogo, sed a principali analogato: ex cui⁹ notitia deducimur in cognitionẽ cõis analogi. Sed aduertit tandẽ ꝙ hoc est cõtra Co. exp̃le in secũdo phi. 3. dicentẽ, ꝙ nõ solum in vniuocis, sed etiam in analogis est a cõi veniẽdum ad ꝓpriũ: & verba sua clara sunt ista. Et iam diximus ꝙ ista diffinitio non dr̃ vniuoce, neq; equiuoce: sed ẽm pri⁹ & posteri⁹: & in talibus incipiendũ est a cõiori, & veniẽdũ ad ꝓpria, sicut fecit in diffõne motus & loci. Et iõ nõ admittas glosam Alberti recitatã a Zimara, licet ille vir vt dixi tandẽ aduertit sup hoc, & retractauit se in theorematib⁹ nup editis: & in sua lectura secũdi phi. Pręterea habet intelligi ꝓpõ in ordine doctrinę, ẽm ꝙ Theorema ĩnuit p doctrinã ordinatã. Ordo doctrinę nõ est (ẽm ꝙ multi dicũt) ꝓcessus demr̃atiuus a causis ad effectũ. hęc. n. (vt dicam) est via doctrinę. Sed nil aliud est ordo, q̃ essentialis ordo, & cõnexio inter scibilia ptractãda in scĩa: ẽm ꝙ aliqua prius, aliqua posterius ptractari ordinate exigũt. Et hoc ordine, ĩter scibilia, ea quę cõia sunt, prius determinationẽ reqrũt, q̃ ꝓpria: eo qa faciliora sunt intellectui. Et hęc fuit manifesta intentio Pħi secũdo de aĩa. 34. vbi de aĩa vegetatiua pri⁹ agere intẽdit, qa est aliis prior: & maxĩe cõis potẽtia aĩę. Inquit ibi Co. & ĩnuit ꝙ pp prioritatẽ ei⁹, & vlitatẽ, oportet pponi in cõsideratiõe. vle. n. est notius apud nos q̃ ꝓpriũ. Eandem sñiam possumus hr̃e ex Co. prio primi phi. Via aũt doctrinę q̃ sit, & circa qd attendatur, aduerte. Scĩa post statutũ ordinẽ inter scibilia ẽm prius & posterius: tunc ad ea docẽda accipit viã doctrinę: q̃ nihil aliud ẽ q̃ modus notificãdi ignotũ p notũ. & hmõi sunt tria genera demr̃ationũ: aliiq; modi argumentationis. Et hęc fuit expressa sñia Co. in suo ꝓlogo magno. c. 6. de via doctrinę dicẽs, via doctrinę huius libri sunt spẽs doctrinę vsitatę in hac scĩa, & sunt modi oĩum disciplinarũ. s. tres modi demr̃ationum. s. signi demonstratio cãe: & demr̃atio simpl̃r: quãuis signũ & cã sint plus vsitata in hac scĩa, & aliqñ est vsitata demonstratio simpl̃r: & maneries disciplinę diuisionis, diffinitionis, & entimematis, & exempli, & inductionis. hæc ipse. Sensus igitur propositionis nostræ est de ordine doctrinæ, mõ quo dictum est.

Intellect⁹ q̃rti tex. primi phi. — *Motiuum tenẽtiũ ꝙ loquãtur Aristo. & Comẽ. de vniuersali in prædicando.* — *Solutio motiui.* — *Q d̃ processus Aristo. sit ab vniuersali in prædicãdo.* — *Limitatio Alberti falsa.* — *Alia limitatio.* — *Quid ordo doctrinę.* — *Quid via doctrinę.*

Obiectio Sed contra prędicta videtur esse processus. Arist. 1. cœli. vbi primo cōtra Platonē in particulari disputat cœlum ingenerabile esse, non minus & incoruptibile: & postea in vniuersali, an oē ingenerabile sit incorruptibile inquirit. Præterea. 2. de aīa de vnoquoq; sensu in particulari tractans, cum tactum tanq̄ cōmuniorem præponere debuisset: de visu egit: ipso vltimo derelicto. aut igitur illa doctrina peccat in ordine: aut ordo doctrinę non est ab vniuersalibus. *Solutio* Dicimus pro solutione ꝙ veritas famosarum propositionum naturaliū, licet famosa sit: non tamē est vniuersalis: sed deficit quandoq;. & ratio est quia propositiōes oēs cum sint rerum signa: habent veritatem & falsitatē ab existentia, & non existētia rerum ſm Ari. in prędicamentis. *Propositiones naturales non sunt uniuersalis ueritatis* Modo cum res naturales huius sint condictionis, ꝙ ipsarum nonnullæ non semper eodem mō sistant: sed ex aliquo euētu varientur, sicut in Ari. *Cap. de oppositis* nō minus q̄ in Auer. patet. ita de ꝓpositiōibus dicendū: quę de eis conficiūtur. & de his est ista quā prę manibus habemus. Licet. n. frequentius ita sit ꝙ ordine doctrinę cōmuniora pręcedant. fallit tamen quandoq; hac ratione: quia processus a communioribus est nedum ſm ordinē doctrinæ processus: veꝝ etiam ſm naturam rei. qm̄ adhuc cōia sunt priora in generatione: & propria sunt posteriora. Propter q̄d ꝓpria sunt cōibus perfectiora. dicente Ari. 9. meta. 15. posteriora generatione sunt perfectiora specie & substātia. Natura aūt semp a cōmuniori & imperfectiori principiū sumēs: tendit ad pfectius. vnde phs loco allegato inqt ꝙ puer ē prior viro. & primo de generatione aīaliū inqt, ꝙ homo prius viuit vita plātę q̄ vita aīalis: & aīalis q̄ hoīs. & vniuersaliter videmus cōiora semper pręcedere propria in rei naturalis generatione. Si igitur natura rei attendatur, semp cōiora ordine doctrinę præcedūt, sicut ēt in natura rei. Sed quia ordo doctrinę nō per se respicit naturā rei: sed nostri intellectus capacitatē, & possibilitatē. ꝑponūtur. n. aliqua in scientia eo qꝫ sunt intellectui faciliora cognitu: & nō quia sunt in re priora. & quia qn̄q; ꝙ propria sint facilioris cognitionis, q̄ cōia cōtingit: tunc in hoc casu fallit ꝓpositio. dicēte sup hoc phō. 5. meta. 1. ꝙ principiū doctrinę nō est principium rei: sed vnde facillime qs addiscet. Et cōsimiliter. Co. ibi principiū (inqt) in scientiis non est illud qđ est in rei veritate principiū, sicut Ari. fecit in multis libris. Quod (vt ex supradictis patet) nō ita intelligendū est ꝙ principiū rei & doctrinę sint ita aliud ꝙ nunq̄ coincidāt. coincidūt enim (sicut dictum est) si ordo & natura scibilium attendatur. Per principiū rei intelligo id quod est communius in ipsa re. sicut in proposito. quod prius in re q̄ ꝓprium intelligat. Sed verus illius dicti intellectus est hic, ꝙ cum principium doctri- *Quid principium rei* nę eē aliud a principio rei appareat: sicut ex Ari. & Co. habetur: ideo dicēdū est principiū doctrinę inquātum tale, esse aliud a principio rei inquantū tale. Nā de rōne principii rei est esse illud qđ tanquam cōius, & imperfectius ꝑintelligitur in re. sicut vegetare prius intelligit in hoīe q̄ sentire. & prius sentire, q̄ intelligere. Sed de rōne principii doctrinę est ꝙ sit intellectui notius. hoc aūt nō semp *Quid principium doctrinę* habet, ꝙ cum hoc ꝙ est intellectui facilius ad cognoscendum, sit ēt prius in re & cōius. Ita igitur est (redeundo ad ꝓpositum) id quod de Ari. adducitur primo cœli. nā licet prius in particulari determinauerit cœlum ingenerabile & incorruptibile, & postea vniuersaliter inquisierit an omne ingenerabile sit incorruptibile: nō tñ ordinē doctrinę peruertit. Nā illud pp sui maiorem facilitatem priorē determinationem petebat. licet si natura rei inspiciat sit totum oppositum. Sicut etiam est forte dicendum Ari. librū de animalibus libro de plantis prępcsuisse, sicut ab eo apparet in principio libri meteoro. & in principio libri de sensu & sen. & in fine libri de cāis longitudinis & breuitatis vitę: non tñ rei naturam attendēs. ſm quam liber de plantis ordine doctrinę debet pręcedere. sicut opinio est. Auer. Auic. magni Alberti. Sancti Tho. & oīum latinoꝝ. Sed attendens nostri intellectus incomprehensione facilitatē. Nā ex eo qꝫ operationes in animalibus, & organa, & ꝓprietates, sunt q̄ in plantis manifestiora: dicētibus Ari. & Auer. 2. de aīa. 6. ideo notitia de animalibus ē intellectui, q̄ scientia de plantis facilior. Sed cum de hac re sit satis agitata quæstio inter pręclara & lucidissima philosophię luminaria: ideo ipsis ipsam derelinquamus. Similiter puto respōdendū ad id quod adducit ex secūdo de aīa: ꝙ si natura rei cōsideretur, sic sensus tactus ordine doctrinę est anteponendus pp suam prę aliis cōitatem, & prioritatem. Vnde Ari. 2. de anima. 17. inqt. ꝙ sicut se habet vegetatiuum, ad sensitiuum: ita sensus tactus ad omnes alios sensus. Nā sicut pp sui prioritatē & cōmunitatem, potest uegetatiuum a sensitiuo separari. & absq; ipso repiri in plantis. ita & tactus nō minus pp eandem cām a quolibet sibi cōpari separari pōt. pōt. n. prius inueniri sine suo posteriori. animalia aūt oīa videntur tāgēdi sensum habentia inqt. Ari. Et Co. subdit ꝙ quum fuerit inuētus sensus tactus: non necesse est vt alii inueniātur: & quum alii fuerint inuenti necesse est ipsum inueniri: est igitur prior naturaliter aliis sensibus. Veꝝ si nō natura rei, sed nostro intellectui maior facilitas attendatur: sic nō tactus, sed uisus est cæteris ꝓ ordinādus. Et hoc est forte quod voluit Co. dicere 2. de aīa. 77. cum inqt: videtur ordinare consideratione de uirtutibus sensus ſm nobilitatem non ſm naturam, & ideo prępcsuit sermonem de uisu aliis sensibus: deinde de auditu, deinde de odoratu. Nam nobilitas nō nisi ex nobiliori operatiōe: quę est ostendere nobis plures rerum differentias q̄ alii sensus, visui cōtingit. Vñ teste philosopho ī principio prohemii meta. sensum uisus diligimus magis, quia per ipsum ducimur in cognitionem plurium rerum. Manifestum est autem ꝙ propter istam nobis notiorem operationem, scientia de uisu erit nobis facilior, q̄ scientia de aliis sensibus: quorum est minus manifesta operatio. Et argumē-

to est

tò est Auic. qui naturam aspiciens, dum de sensibus sermonem haberet: nõ visum, sed tactum ꝑordinauit aliis, & ideo fallit in hoc theorema. Resumendo igitur ipsius ueritatem intelligas de vl'ibus non in causando, sed in predicando. In ordine doctrinę. & ut in pluribus sicut dictũ est. Sed cõtra id quod dicitur, ꝙ ſm naturã rei processus ordinatus est ab vniuersali in predicãdo, qa si incipimus ab eo quod in re est prius: tunc illud erit vniuersale in causando. Id. n. quod est prius in homine uerbi gratia est materia prima: deinde ẽ materia elemẽti, & tãdem materia hominis. & sic de forma. & ut manifestum est hic est ꝓcessus ab uniuersali in causando, cuiusmodi est materia prima. Quod confirmatur eo ꝙ scientia demõstratiua de cõpositis habetur per suas causas. Vnde hoc uidetur sonare auctoritas. Com. 1. phi. 1. dicentis. ꝙ doctrina ordinata est incipere a cognitione causaꝝ primarum rei cognoscendę perfectę. deinde intẽdere ad cognitionem aliarum causarum remotarum ſm ordinẽ, donec perueniat' ad causas ꝓpinquas. Cui cõformiter Ari. in eodem tex. loquitur. Pro his scias, ꝙ prius in natura rei potest esse duplex: & uniuersale in causando. sicut dictũ est materiam primã esse in natura priorem materia elemẽti, & hominis. & vniuersale in prędicãdo, sicut animal est in natura rei prius homine: & corpus prius animali. ſm ꝙ dicimus naturam ab imperfectiori initium sumere. Primus modus prioris naturę fundat opinionem dicẽtium processum ordinatum esse ab uniuersali in causando. Secũdus autem modus fundat opinionem dicẽtium talem ꝓcessum esse ab uniuersali in ꝑdicãdo. ita. n. inqunt doctrina ordinata ſm ordinem naturę ꝓcedit ſm ꝙ natura ꝓcedit ab imperfecto quod est vl'e in prędicãdo ad perfectum. Et ita poterunt forte quodã modo ambę hę opiniones sustineri ſm diuersum modum sumendi prius natura.

Epilogus — *Obiectio* — *Confirmatio*

Scientiarum quędam considerant de causa formali tantum. s. mathematice, quędam de tribus causis. s. motore forma et fine. vt meta. & quędam de quatuor causis & est naturalis. Propositio nona.

PROPOSITIO ẽ Co. 1. phi. 1. Nota pro eius intelligentia, & aliorum cõcordia cum ista. qm in diuersis locis Auer. diuersa in huiusmodi re dicit. In prologo suo a principio habet hæc uerba. Et intẽtio istius scientię est cognoscere de istis causas cõmunes oĩbus rebus naturalibus. s. materiam formã finẽ. & efficientẽ. & cognoscere causas primas ex hoc ꝙ possibile est sciri in hac sciẽtia: sicut materiam primam & mouẽs primũ. forma autẽ prima & finis primus a meta. cõsiderãtur. Hinc tãtũ duo genera meta. cõsiderate patet. Sed in. 2. meta. 6. dicit circa finem. ꝙ cõsideratio uniuersalis causarum oĩum in eo ꝙ sunt causę est istius sciẽtię. 1. meta. Ecce hic tria loca opposita, seu quę uidẽtur opposita. Possem in eorum cõfirmationẽ adhuc alia adducere: sed hæc qm clara, sint satis: ꝗ si declarauerimus, aliorum obscuritas nõ difficulter patebit. Aduerte igitur pro singulorum declaratiõe, ꝙ entium quædam sunt materiæ immersa: quędam autem a materia seiũcta. Et talia sũt in triplici differẽtia. cum alia sint per imaginationem abstracta, ut entia mathematica, quę nõ positiue, sed priuatiue separata dicũtur: ꝓ quãto mẽs ea cõsiderãs, materiam sensibilem in qua sunt nõ considerat. & ideo a materiæ sensibilis, & non a materię intelligibilis condictionibus abstrahunt. Sicut a quantitate, vel substãtia, si ea sit intelligibilis materia: qm de hoc nõ paruum extat dubium. Vnde dicebat Auer. 2. phi. 68. mathematicas res esse ſm rem in materia: sed ab ea ſm diffinitionem abstractas. Cui conformiter philosophus eodem secũdo. 18. dicit, ꝙ abstrahentium nõ est mendatiũ. nec nõ in. 3. de anima. 35. & 36. & in multis aliis locis. Abstractio nãq; duplex apud philosophos in proposito inuenitur. non loquor de abstractione illa quę intellectus agẽtis est opus. de qua loquebat' Auer. quum in. 3. de anima. 18. dicebat. Abstrahere nihil aliud est ꝗ facere intentiones actu intelleetas, post ꝗ erãt in potentia. Quã etiam innuebat. 2. de anima. 60. Fit hęc abstractionis maneries sine virtutis abstrahentis comprehensione. Intellectus eni agens dicebat Com. 3. de aĩa. 19. quod a Themi. & Arist. sumpsit, nihil intelligit eorum quę sunt hic. Quare licet abstrahat: abstracta tñ non cognoscit: sed mere naturaliter circa ea operatur. Sed de abstractione quę intellectu possibili operãte causat' sermonem habeo. pro ut ipse ex his quę sunt realiter coniuncta, vnum apprehendit reliquo nõ cognito. hoc nãq; munere gaudet vt ea quę sunt naturaliter adunata diuidere possit. Et hęc abstractio ea condictione fit, vt virtus abstrahens apprehendat. Nam cum ĩtellectus possibilis pars animę sit, qua intelligit anima & sapit auctore philosopho 3. de anima primo: vbi per partẽ animæ exponit Co. & Themi. intellectum possibile: ea quę abstrahit comprehẽdit. Hęc igitur abstractio est duplex: altera quę nulli propria, sed omnibus scientiis est cõmunis: cuiusmodi est abstractio a singularibus. nulla. n. sciẽtia circa singularia uersatur, sed circa vniuersalia: cum sit habitus intellectus. qui (sicut docet philosophus. 2. de anima. 60.) vniuersalium est, cum sensus sit particularium. Alia ẽ abstractio quæ alicui sciẽtię propria ẽ: de qua in ꝓposito loquimur. Et hac abstractione forma a materia ſm rõnem separatur: quæ ſm esse in materia sensibili existit: & hæc est soli mathematicę propria. Intellectus. n. vtens nõ naturali, aut meta. sed mathematica abstractione abstrahit a materia formas ſm rem in ipsa existentes. Quapropter dicit Co. 7. meta. 37. super verbis. Ari. ibi, dum inter formas naturales in hoc poneret differentiam, & mathematicas. Sed differẽtia est inter formas, quæ nõ habẽt materias proprias. s. mathematicas: & formas naturales, quæ habẽt subiectum proprium: uerbi gra

Distinctio entium quo ad abstractionem a materia

Intellectus agẽs dum abstrahit nõ cognoscit possibilis autem sic

Abstractio per intellectũ possibilẽ duplex

ria forma hominis, quæ nunq̃ est sine carne & ossibus. qm̃ istæ formę naturales difficile abstrahũtur intellectu a suis materiis. Impossibile enim est intelligere hominem sine carne & ossibus. formę autem mathematicæ, quæ inueniũt in pluribus vna materia intelligũtur abstractę a materiis. His, nõ multum post clare subiungit ꝙ cã huius diuersitatis est, qa formę naturales habent materiã ꝓpriã: illæ aũt. s. mathema. nõ: sed in pluribus reperiuntur: & ideo possunt ab oĩbus abstrahi, & intelligi, non intellectis materiis in qbus sunt. Alia sunt entia per essentiam abstracta, ut deus & intelligentię. de quibus Ari. 3. de anima quęrit, utrum, cum per essentiã sint separata, possint ab intellectu nostro magnitudini ĩmerso. i. ꝑ statu isto intelligi. De quibus adhuc. 2. phi. innuit, ꝙ nõ sunt quiditatiue cognoscibiles a naturali: quia principio naturali carent. De qbus etiam Auer. in destruc. dest. disp. prima ad. 14. in principio diuidens entium spẽs hæc verba formaliter habet. Alia uero spẽs entiũ, nõ est de natura motus: & est ab æterno: & nequit, a tempore denominari. deinde subiũgit ꝙ ista entia ab intellectu tm̃ deprehendunt: cũ alia sensu, apprehẽdant & intellectu. Alia sunt entia abstracta per indifferẽtiam ꝓ quãto indifferẽter possunt, & materialibus, & immaterialibus in esse. & huius modi sunt ens vnum, principiũ, cã. & cætera similia. In istis ergo modis entis sic diuisi naturalis consideratio a meta. nõ minus q̃ mathematica diuersat. Naturalis. n. cum oĩa respectiue ad motũ, vel ad naturam eius principium consideret: de ente primo modo. i. prout est, uel respicit materiam facit sermonem. Sumẽdo tñ materiam & naturã analogice, vt primo cœli. 5. De secũdo aũt modo, idest de abstractis per imaginationẽ mathe, habet solicitudinẽ: ad quẽ spectat magnitudinẽ, & lineã materia sensibili, & qualitatibus sensibilibus denudare. Ari. auctore. 2. phi. 18. Sed de his duobus quæ restant, videlicet de separatis per essentiã, & per indifferentiam in eo ꝙ talia sunt, nec naturalis nec mathema. se intromittit: sed meta. discutienda remanẽt: qui nedum abstracta per indifferẽtiã: sed oĩa prout eoꝝ rationem vestiunt cõsiderat. In hoc põt nobis fauere philosophus. 4. meta. 1. & 6. eiusdẽ. 1. & Co. 2. phi. 4. & . 1. meta. 15. & . 18. & in infinitis aliis locis. Sicut igit diuina scĩa quodlibet vt ens attẽdit, ita qdlibet rõne qua act⁹: & quodlibet vt cã, & vt principiũ, & sic de aliis. Ex qbus põt qlibet manifeste intueri ꝙ diuinus quodlibet genus cãę considerat sub rõne qua causa est, sicut ipsorũ quodlibet vt ens. Quod potissimũ apparet, quãdoquidem materiam considerat, de qua minus videtur, vt ex Auer. dictum est. 2. phi. dicente. ꝙ diuinus materiam considerat vt ens: licet non in eo ꝙ materia forme. Quibus firmiter stantibus patet quid sibi velit dictum Co. 2. meta. 6. dicẽtis. ꝙ cõsideratio vniuersalis de causis oĩbus in eo ꝙ sunt causę: est huius sciẽtiæ. Et hinc trahas q̃ male sentiant dicentes diuinum, materiam non nisi vt potentia est considerare, & non in eo ꝙ cã. Nam cũ omnes istę in via Co. sint trãscendentes & metaphisicę cõsiderationes: ergo si eam vt ens: ẽt vt cã est perscrutabitur. Nõ minus hinc trahas ꝙ diuina sciẽtia simpliciter & ꝭm naturã sit cæteris sciẽtiis prior: quæ aliquã ipsius entis partem abscindentes, speculant ipsum accidẽs. ens enim vt sic ẽ prius natura suis partibus, & accidentibus: licet alię sint via doctrinæ priores. Nota iterum ꝙ cũ 2. phi. 28. & . 29. constet ab Ari. genera causarũ esse quatuor. alia videlicet ex qua fit aliud cum insit. i. materialis: alia species & exemplũ. i. formalis: alia vnde principium mutationis primũ: alia vt finis. & in vnaquaq; istarũ sit ad unum primum deuenire: cum in essentialiter ordinatis non sit ire in infinitum philosopho probãte. 2. meta. 5. & infra: ideo aliud est in istis causis stare quatenus taliũ entiũ causę: & aliud est ad primã. in vnaquaq; istarum ascendere. Quapropter aliud est dicere aliquam scientiam genera causaꝝ cõsiderare: & aliud, eãdẽ prima genera illarũ met cognoscere. Stat scientiã quãdam, vtputa naturalẽ, genera causaꝝ quatuor cõsiderare: & nõ minus eam nõ posse ad quatuor prima genera (vt ostendemus) attingere. Quo stãte dico ꝙ ad ista prima capita scientiarũ duæ sunt quę ascẽdunt, naturalis videlicet. & diuina. quaꝝ vnaquęq; intãtum se extẽdit, quousq; uires sibi p̃stant. quod est ꝭm ꝙ ad ea inuenienda habẽt medium. Et cum naturalis mediũ motus sit, siue motum concernens: tales ideo causas per tale mediũ põt inuenire & inuentas cõsiderare, quæ a motu dependeãt, siue ipsum cõcernãt. Sed ecõtra meta. cuius mediũ qa (sicut et ipsa) abstrahit a motu: iõ eas per tale medium causas inuenit, quæ motũ nõ cõcernãt, si quę sunt. In istis modo quatuor generibus, duo motũ cõcernentia reperiunt: ut prima materia, & primum mouens. duoq; abstrahẽtia a motu, ut prima forma, & primus finis. Quare prĩa duo naturalem cõsiderationẽ requirũt: sicut dicecebat Co. 2. phi. 22. & . 12. meta. 6. & . 3. eiusdẽ. 3. Quę remanent cętera duo (cũ vt sic a motu abstrahãt) prima forma videlicet. & primus finis a diuino & inueniunt & cõsiderãtur. Quod Auer. ĩnuebat. 7. meta. 5. cum dicit, ꝙ quęstio mota de prĩcipiis substãtiæ mobilis in meta. fuit aliter mota q̃ in phia naturali: qm̃ illic fuit mota de ea in eo ꝙ mouetur & quiescit: hic aũt. s. in meta. ꝭm ꝙ substãtia. Et iõ quęstio naturalis ducit in cognitionem primę materiæ, & primi mouẽtis: hęc aũt in cognitionẽ prĩæ formæ & primi finis. Qđ aũt materia prima & mouens primum motũ concernãt: de materia ex hoc ostenditur ꝙ ipsa non põt nisi ad materiam artis comparata intelligi: dicebat Ari. 1. phi. 69. Nec nõ ex hoc ꝙ per transmutationem in substãtia materiam primã in entibus cognouimus. Sicut nos docet Auer. 4. phi. 38. vbi in tex. ab Ari. colligit. quę nõ minus fuit Them. sñia in paraphrasi. 2. de aĩa a principio dicentis. ꝙ a materia habent entia ꝙ fiant, & a forma ꝙ sint. Qđ autẽ adhuc primũ mouens sic sit, põt ex noĩe patere. Sed vide Com. in epitho. meta. trac. primo. cap. 1. dicentẽ, ꝙ efficiẽs

Diuersa cõsideratio naturalis mathe. et diuini.

Aliud est genera cãrum aliud prima genera considerare.

differt

differt a motore,qa efficiēs dat formā rei:& motor dat motū tm̄.Nec obstat dictū Ari.2.phi.71.&.73. dicentis,ꝙ consideratio de primo motore non est phisica,quia(vt Co.glosat)loquit̄ ibi Ari. de quiditatiua primi mouentis consideratione:quę naturalis nō est,cum in se careat primū mouens naturali principio.Ex quo loco patet cōtra illos qui abstractas intelligentias a naturali quiditatiue cōsiderari opinantur.Hęc.n.opinio q̄ sit fatua de se patet.Nam licet naturalis eas vt cœlorum motores perscrutetur:ex quo quodāmō naturę assimilant̄, iuxta Co.sententiam in.2.cœli.3.nō tn̄ eas quiditatiue cognoscere habet,oīa enim hęc videlicet eē animā cœli,& ipsius motorē sunt extranea quędā & extrinseca a qditate intelligentiæ,vt intelligentia.Ipsa.n.vt sic est intellectus.& intellectus vt sic naturæ rationem subterfugit,abstrahit.n.a motu. quod nō esset,si natura esset. Et præterea vt dixi, contra prædictam positionem sunt Ari.& Auer. loco allegato expsse.Sed qd de hoc? qm̄ est in via peripateticorum manifeste falsum:in qua intelligentiæ s̄m se consideratio ad meta.pertinet. Istas ergo duas causas primas,quæ ut sic nō abstrahūt a motu naturalis:alias aūt quæ ut sic abstrahunt a motu.meta.cōsiderat.Et sic hēt dictum Co.intelligi in prologo magno ꝙ intentio huius scientię est cognoscere causas primas,s̄m ꝙ possibile est sciri in hac scientia.s.materiam primam & mouēs primum:forma aūt prima,& finis primus a meta. cōsiderantur. Aduerte aūt ꝙ licet dicatur meta.ad tales cognoscendas habere mediū:hoc tn̄ habet, præsupposito primo eo quod in scīa naturali ꝓbatum inuenit:substātias videlicet abstractas esse, sumens ab eo fundamento vires ad ꝓbandū tales substātias esse formas,& fines,& ex cōseqnti primā abstractā eē primā formā,primūq; finē. Sumit̄ hoc a Co.12.meta.5.dicente,ꝙ postq̄ diuinus accepit a naturali cōpositū generabile esse ex materia & forma:tunc ipse declarat eas esse substantias,& postq̄ accepit a naturali ꝙ mouēs ęternam substantiam est abstractum a materia,quod in.8.phi.probatur. tunc ipse declarat illud abstractum esse substātiā: & esse formam:& finem,& mouere vtroque modo .s.vt forma & vt finis. Nec vlterius illud ꝓtermittas:ꝙ licet dicat̄ meta. primā formā, fineq; primū considerare:tn̄ non minus & ipse primum efficiēs cōsiderat. Quod a Co. loco tibi allegato in epito. meta.trac.1.cap.1.sumere potes:vbi dicit ꝙ sciētia naturalis duas tātū vltimas causas.s. materiam & mouens considerat:sed sciētia diuina cām formalem,finalem,& agentem:qa inqt differentia est inter motorem & agentem:qm̄ motor dat mobili motum tm̄:agens aūt dat formā pp quā fit motus. Sed tu dices igitur meta.cōsiderationis terminus non duo tm̄:sed tria prima genera sunt.Ad quod dico ꝙ nō.cum.n.prima genera non plura sint q̄ quatuor & naturalis duo considerat:certum est ꝙ meta.non nisi alia duo remanent.Qui licet adhuc primum efficiens perscrutetur:non tn̄ propterea tertium primum causę genus cōsiderare dici potest.efficiens.n.in ęternis non nisi metaphoricę,& non vere reperitur sicut in materialibus.Auer.pręcipue docente.4.cœli.1.ꝙ agēs in æternis non est aliud q̄ forma conseruans id cuius est.Duo igit̄ de quatuor primis generibus naturalis appropriate considerat materiam.s.& motorem.& quæ super sunt reliqua duo meta.formā videlicet & finē,quę uere & ꝓprie in abstractis habent reperiri.Ex his oībus potes illud,deducere quod Co.3.meta.3.dicit.ꝙ apparet ex hac cōsideratione nobilitas me ta.supra naturalem:cum.n.phīa sit circa rerū causas:quę circa nobiliores cās est,nobiliore esse dicit̄. forma aūt & finis ut sic nobiliores sunt materia & motore vt sic. Cuius hanc cām assignat ibi Auer. qa finis est pp quē cæteræ causę sunt: & forma est per quā pfēcta habet̄ rei notitia. Sed insurget aliquis contra.idē est motor forma & finis ex Auer. 12.meta.5.&.6.&.10.eiusdem.7. & cum idē non sit seipso pręstantius. ergo forma & finis nō sunt ipso motore nobiliores. Ad hoc dico ꝙ sicut non obstante ꝙ idem sit motor forma & finis, metaphisicæ formam & finem dimisso motore considerat.qui motor habet ab alio artifice, puta naturali considerari: ita etiam non obstante hoc, potest vnum eorum esse altero nobilius. Cuius rō est qa ista non sunt nisi subiecto,& non ratiōibus formalibus eadem.quo fit vt ex illarum diuersitate sumant maiorem & minorem nobilitatem. Nam sicut dicebat Auer.2.phi.71, aliquod quū fuerit diuisum, s̄m considerationem demōstratiuam intrabit vna natura diuersas artes.& ex hoc patet formalis solutio ab obiectionem. Pro tertio aūt vnde discessimus,& quod declarare intendimus notādum ē,ꝙ licet scientiæ huiusmodi se habeant in primarum causarum consideratione,aliter tn̄ se habent in generibus causarū vt sic cōsiderandis.Nā multū refert(vt dixi)aliquem artificem considerare prima genera,& eundem cognoscere genera causarum. Et hoc modo loqtur Co. in pfato theoremate dū ait,scientiam diuinam considerare tres cās,& naturalē quatuor quod confirmat phs.2.phi,70.Vbi Auer.assignans cām illius inqt,naturalem cōsiderare quatuor causas qa considerat materiā: & vbi materia ibi sunt oēs causę.Quæ non vsq; ad quem cunq; terminū a naturali considerant̄,sed usq; ad tm̄ ꝙ motū respiciant.hic nāq; est sibi datus a philosopho terminus.2.eiusdem.26.&.71.Dico ergo ꝙ de causis hoc mō consideratis videlicet ꝓut sunt causæ & nō primæ causæ meta.tres cognoscit, qa pōt per tres demōstrare & respondere ad quare. Nam hoc mō Ari.2.phi.70.probat phisicum quatuor causas cognoscere, qa potest per eas responder,eodē inquā modo de diuino.Inqt præterea ī eiusdem.68.illas esse & tot causas:in quot pp qd reducit,& hęc erunt formalis,finalis,& efficiēs: cum oēs istę a motu abstrahant:& in vnū subiectum coincidant. Quapropter scias ꝙ litera Co.quę in illo theo.cōiter legitur motore:debet legi efficiēte seu agente,cum isthæc multum differant(ut supra est ostensum). Habes igitur ex his oībus quō meta. &

Marginal notes: Q͂d intelligentia quiditatiue non cōsideretur a naturali — Metaph. primum efficientem pręter primam formam & primum finē cōsiderat. — Obiectio — Solutio — Q͂d meta. sit nobilior naturali — Instātia — Limitatio theorematis — Correctio literæ — Sūma dictorum.

Difficultas

naturalis in cōsiderādis generibus causarum, & primis generibus eaꝝ se habent. Sed contra hęc insurgit difficultas:nam(ut dictum est) ex trāsmutatione cognouimus materiā:& ex operatione formam.modo cum naturalis motum cōsideret,motus autem est operatio quædam: ergo si naturalis ex motu in noticiam primi motus ascendit:ex quo primi mouentis cognitionem acquirit: debet non minus ex motu vt operatio est in primam operationem deuenire:ex qua facile cōsequatur notitiā primę formæ. Ad quod respondeo & primo dico ꝙ rō quare ex substantiali transmutatione inuenit naturalis primam materiā non alia est, q̄ quia materia cuius vt subiecti est hæc operatio,est in omnibus generabilibus,& corruptibilibus cōmunis, & vna intrinseca existens. Quapropter ea oīa in vna substantiæ transmutatione cōueniunt,sicut in materia vna. Qua transmutatione,sicut medio,in materię notitiam deuenitur. Sed cum nō ita sit de oībus generabiliū formis:qm̄ in vna cōi operatiōe non conueniunt,quę ab vna prima forma procedat:ideo ex sensibilium operatione non potuit inuenire naturalis primam formā:qa ea ingenerabilibus sicuti materia prima non includitur,sicut ab Auer. superiori patuit theoremate. & hęc habētur ab eodem.7.meta.9. Ad argumentum modo quū dicit ex motu naturalis in primum motum, & tandem in primum motorē deuenit:quapropter poterit ex eo,ut operatio,simili rōne in primam operationem,& primam formā ascēdere. Dico ꝙ operatio de his est quę a meta.considerantur: cū per indifferentiam sit abstractum. Aliud est igit̄ motū in eo ꝙ motus considerare:& aliud in eo ꝙ operatio. Nā primo modo ens quodam est respectiuū, & naturalis obiectū. Secūdo modo aūt magis absolutum,& meta.consideratum. Licet ergo operatio vt sic ducat in formam, nō tñ motus vt sic. qui cū a naturali cognoscatur, ideo ipse primam formā inuenire non pōt,sicut primum motorē. Et hoc est quod nos docet Co.in de.sub.orb.ca.primo a principio:ꝙ duę naturę fuerunt ex generatione & corruptiōe in generabilibus cognitę: sed in corpibus cœlestibus ex motu in loco: & istę sunt mouens & motum. Intelligentia.n.non nisi motrix est cœli.& nō forma eius informās. Quicqd.n.sit fm alios nō alio modo cœlum ex duabus naturis dicit̄ compositum nisi ex mouente & moto, & non ex forma pficiente,& materia. Velim tamen te notare, ꝙ licet dixerim ex operatione posse formā cognosci: non tamen inde trahas meta.qa operatiōnē cōsiderat, posse p illud mediū ex se in primā formā deuenire, nisi prius sumat a naturali probatum,abstractum genus entium esse.& huiusmodi esse primum mouentem vt prędictum est. aliter nunq̄ habebit sufficiens medium.dicente Co.12.meta.5. ꝙ oēs aliæ vię ad probādū abstracta esse pter motum,sunt insufficientes. De tertia autem parte theorematis ꝙ videlicet mathema.solam formā cōsiderat,sūt circa hoc duo modi dicendi. Alter dicit hoc non esse ꝙ per solā formā.i.per solum genus causę formalis mathe.demonstrat. Sed ita ꝙ mathe. solam formam considerat,pro quanto materiā sensibilē in qua est illa forma non cōsiderat nec efficiens illius. Cuius rō est qa a motu abstrahit & a materia sensibili: & hoc ad differentiā naturalis:qui formā in sensibili materia considerat. Sed hęc expositio videt̄ habere contra se. Co.in.2.phi.68.vbi in tex. phs inquit causas esse quatuor:pp ea qa eā interrogatio quæ cām quęrit reducitur in quatuor tantū causas. Et exēplificās qn̄ reducit̄ quare in cām formalem:hoc inqt esse in mathematicis: in qbus pp qd reducit̄ in vltimū,in quod qd est.i.in cām formalem. Reddens inq̄ ibi Co.rōnem huius dicit.ꝙ qa mathe.scię considerant de formis, ideo causæ in eis sunt fm formā. Et paulo supra dicit ꝙ causa formalis est illa in quā vltimo pp qd in mathematicis reducit̄:& apud illam qō cessat & responsio. Ex quo colligit̄ ꝙ nō habet̄ perfecta in mathematicis demonstratio, priusq̄ ad quare reddat̄ causa formalis. Et cū mathematicę demōstrationes sint potissimę:si credimus Ari.& Auer.2.meta.16.&.1. phisi.2.ergo hæ constabunt ex cā formali semper. aliter nunq̄ erunt ex immediatis:qm̄ semp illud vltimum remanebit ad quod quęstio tendit,& apud quod cessat. Dicendum est igit̄ fm alium modum ꝙ mathematicæ demonstratiōes potissimę omnes constant ex formali cā. hæ aūt sunt quę vere mathematicę dicunt̄. De qbus locis allegatis loquentes Ari.& Auer. eas inquiūt esse in primo gradu certitudinis,& dare cām & esse. Verum est tñ fieri nonnunq̄ in mathematicis scientiis demonstrationes nonnullas,quę non ex formali sed ex materiali causa procedunt. Scias eas esse demonstratiōes, quę nō ex immediatis constant: sed si in vlterius, priusq; medium resoluātur, in causam vsq; formalem resolutio terminabitur. Et si forte in hoc incidat prima positio, non dissentio ab ea:nec minus q̄ ipsa fateor posse mathemathicum p genus cāæ materialis demōstrare. Caue tñ ne forte eo errore deprehendaris, vt ex hoc credas ꝙ cum per cām materialem demonstret aliqñ mathe. ꝙ ipse materiam cōsideret. Fretus forsan pp deductionem Co. quam adduxi.2.phi.68.dicentis,ꝙ mathe.qa considerat de forma:ideo causę in ea sūt fm formam. Posses forte deducere. causę quādoq; sūt fm materiā,vt est supra dictum,igit̄ ad huc de materia considerat mathe. Quapropter nota ꝙ quum dicitur mathe.per cām materialem demonstrare,non est ea materialis cā a vera materia sumpta, quemadmodum in naturalibus: vt in hac demonstratione naturali. Homo ideo corruptibilis,quia ex contrariis compositus. Hęc nāq; vltra hoc ꝙ est causa materialis: est a re sumpta q̄ fm se vera materia est. Ea.n.corruptibilitas merito contrarietatis, nō est nisi in entibus in materia existētibus ut sic. Quare recte sequitur naturalis materiā considerat,qa per materialem cām demonstrat: sed nō sic in mathe. ideo non sequitur primum consequens. Omne.n. quod a mathe.consideraf (si fm se accipiatur) forma est;cum fm se sit quantitas. Sed materia dicit̄ in respectu:

Quare naturalis in notitiam deuenit primę materię et nō primę formę

Solutio

Meta.nō probat primam formam esse ex se

Quō mathe. solā formam considerat positio prima

Impugnati

Secunda & vera positio

Quō mathe. materialem cām demonstret & materiam cōsideret Intellectus ari. 2. poste.

in respectu: puta respectu ad illud habito quod ꝑ eam causam demonstratur: vnde materia intelligibilis dicitur, eo quia aliorum respectu vt materia intelligitur: & non quia de se materia sit. Nec hoc adeo mirum seu inconueniens est: aliquid in se formā, si alterum respiciat materiam esse. Nam in simili tenent Arist. & Com. 3. cœli. 67. formas elemētoꝝ cum merito sui sint formæ: materias appellari, si formā mixti respiciant. Ex his putes sic esse intelligendum Aristo. in secūdo poster. 11. vbi per exemplum ibi positum velle videtur mathema. ꝑ materiam demonstrare: non quidem per veram materiam sicuti in naturalibus: sed per materiam in respectu. Præterea verum est illud in demōstrationibus, quaꝝ medium est in vlterius, & prius medium resolubile. Hæ nāq; quæ ex medio non vltra amplius resolubili constant, semper sunt ex causa formali. Et sic duo loca Phi non erunt ad seinuicē opposita: prædictus. s. & allegatus tex. secūdi phi. Sed hæc omnia faciunt si ſm Egidii prolatam sententiam locum illum ītelligamus: ꝙ videlicet illud sit causę materialis exemplum. Sed si noster dux in illius expositione sit. Co. hæc cōtrouersia nō accidet. Sedat enim omnia Com. dum vult illud exemplum de causa formali sermonē facere. Cuius verba hęc sunt. Sed acceptio quidem quæ est ſm viā formæ termini medii est sicut quod dicit̄ quare sit angulus trianguli factus super diametrum īmediate circūferentię rectus &c. Exemplificat aūt ibidē ipse de materiali causa non in mathematicis, sed in naturalibus vbi vera materia euidens est. Et ita ſm Co. est sibimet conformis Philosophus. 2. posteri. & 2. phisi. Et quia quod superius dictum est ea ratione cōtingit, quia mathe. abstrahit a materia sensibili, & solam formam per imaginationē abstractā considerat: ideo videre nō erit inutile, an mathe. propter hac abstractionem ordine doctrinę naturalem subsequatur, seu quo ad nos: an eam ꝓcedat. Hæc enim questio inter magnos peripatheticę nilitiæ principes litigium posuit. Nobis autē in præsentiarum sat erit, aliquod ex ipsoꝝ fundamentis adducere: & tādem quod nobis fauorabile magis in Aristo. videt̄ tenere. Scias ergo ꝙ hic nō querit̄, an ordine naturæ, mathe. ꝓcedat vel subsequatur. Nulli nāq; de hoc dubium eē credo. Cum certum sit ordine naturæ, seu perfectionis, simplicia ꝓcedere composita. Modo inter entia, simplicissima ea sunt, quæ a meta. considerantur. Post hęc in simplicitate veniunt entia mathe: quæ quia imaginatione sunt a materia abstracta, re tamē ei cōmixta: ideo imaginatione tantū, & non re simplicia sunt. Subsequuntur vltimo naturalia, quæ oīmodā habent cum materia admixtionē & compositionem. Quapropter scribūt Co. primo cœli in prohemio: eiusque magister. 3. eiusdem. 6. ꝙ naturalia se habent per additionē ad mathe. quod etiam vbiq; innuit idem Com. dum dicit, naturalia nō posse absq; materia sensibili intelligi & mathe. sic, vt. 7. meta. 37. & secūdo phisi. 18. Et si forte adduceret aliquis quod Com. habet octauo meta. 8. dicens ꝙ cum intellectus distinguit formas a materiis, inuenit eas aliud a subiecto. Quod ex ipso met confirmat̄. 12. eiusdem. 39. vbi habet, ꝙ intellectus nat⁹ est ea quæ in re adunata sunt diuidere, sicut diuidit materiā a forma. Ad hæc dico ꝙ intellectus potest formas naturales dupliciter intelligere: vno modo intellectu distincto: alio modo intellectu confuso. Si primo: eodē modo intelligit, quo diffinit. nam vniuscuiusq; diffinitio in singularia diuidit ex Ari. prio phi. 5. Propter quod sanctus Tho. 7. meta. 33. inquit non posse ex vno nomine constare diffinitionem: cum non possit vnico nomine rei quiditas explicari distincte, quod diffinitio facit. Cum autē formæ naturalis diffinitio nō possit absq; materia dari: nō nec sine ea distincta intellectione intelligi. dicente Com. primo de anima. 16. ꝙ forma debet accipi in diffinitione ſm dispositiones in quibus existit. Non potest autem existere in re nisi in materia: & ideo idem. 7. meta. 37. (vt superius dictum est) inqt, ꝙ ratio ſm Arist. quare non possumus formā naturalem intelligere sine materia est, eo quia talis nō existit nisi in vna materia. Cum enim formæ naturales sint formæ actiuæ, ideo non possunt in quacunq; materia reperiri. nam rōne suæ actionis sibi materiam determinatā expostulant. Si autem confusa appræhensione intelligat ab intellectu, nō distincta videlicet in suas diffinitiuas partes: sic pōt quidem intellectiua facultas formam a materia separare. & hoc facit dum formam intelligit nō esse materiā. Et hoc est qđ nos edocebat Phs. 2. phi. 12. dicēs, formā nō esse separabilem a mā, sed aut ſm rōne. Dicebat insup in hoc Alex. 1. priorū. ꝙ qnq; vtit̄ nālis mathe. abstractiōe, separādo. s. formā naturalē a mā: qđ mathematici irerest. Naturalis. n. hoc non facit sub naturali, sed sub mathematico habitu: quoniam scientiæ (sicut & artes) sibi inuicem subseruiunt. Considera tamen ꝙ licet in hoc casu naturalis vtatur abstractione mathemati. modo dicto: non tamen consideratio sua cū mathematici consideratione coincidit, hac ratione. Potest siquidem quodammodo naturalis formam sine materia intelligere: non tamen eam sine eadem diffinire potest: quod idem mathematico nō prohibetur. Considerationes autem scientiarum distinguuntur penes intellectiones distinctas, idest penes quiditatum diffinitiuas. Mō ea intellectio qua naturalis formam a materia mathematice abstrahit, cōfusionē, & nō distinctionē sapit. Cū (sicut dictū est) distincte formā talem sine mā intelligere impl'e sit: sicut impl'e ē eā sic diffinire. Dico igit̄ ad auctoritates Auer. ī cōtrariū adductas, ꝙ ille nō de ea q̄ in ptes diffōne īgredieñtes distincta ē: sed de cōfusa ītellectiōe hūit ītelligi. Sed iteꝝ cōtra: si forma nō pōt, qn in eius diffōne ponat̄ mā diffiniri: ergo ipsa ꝑ additū diffinit̄: qđ absurdū vr̄. Talis etenim diffiniēdi modus accn̄tis ꝓpri⁹ ē, & nō formæ, de q̄ in ꝓposito sermonē facimus: ꝙ cū substantia sit, est simpl'r ens. Cōsequētia ꝓbat̄, qa mā q̄ cadit in ei⁹ diffōne nō de ipsi⁹ ē essentia: sed nā diuersa ab ipa: estq; subiectū ipsi⁹: sicut a Co. 8. meta. 8. & 1. cœli. 92.

Intellect' Aristo. 2. poste.

An mathe. naturalē pręcedat ordie doctrinę an sequatur.

Obiectio.

Solutio.

S. Thom.

Replica.

Solutio.

&.2.phisico.12. Ad hoc respondendo dico ꝙ non possumus ſm Ari.& Auer.negare formę diffõnem quodãmodo per additionẽ esse.Eoꝝ enim sentẽtia fuit.7.meta.40.ꝙ diffinitio formę cõpetit quoqũo.

Diffinitio formæ est quodãmõ ꝑ additũ.

Et specialr̃ inquit Auer.ꝙ forma veram diffõnem nõ habet,qa in sua diffinitione apparet aliud:subiectũ.s.quod est materia:sed vera diffinitio in qua nõ apparet aliud est cõpositoꝝ. Et subdens inquit ꝙ anima perfecta diffinitione caret ea rõne, qa est in alio existens.Amplius sanctus Tho.in eodem.7.

S.Tho.

lect.9.in tex.34.expõne inquit,ꝙ materia ponit̃ in diffinitione formę sicut in accidentis diffõne subiectum.Conueniunt siquidem in hoc & accidẽtis, & formæ diffõnes,ꝙ ambę ex addictiõe sunt.Nam sicut accidens,eo qa esse perfectum nõ habet nisi in subiecto,ideo per ipsum diffinit̃:ita etiam & forma,cum nõ nisi in ꝓpria materia pfectum esse sortiatur, ideo ex illius additamento diffinit̃. Scias tñ

Differunt forma & accidens quo ad diffõnem

non absolute ex hoc dicendũ esse formã ex addito (sicut accidens)diffiniri:licet aliqualr̃ cõueniant. Nam si septimo meta.17.videbis:inuenies Co.assignantẽ cãm,cur ex addictione diffinitur accidẽs, & inqentẽ,qa subiectum quod in eius diffõne ponitur,nõ est cum ipso eiusdem neq; generis,neq; naturę.Et vltra ex accidente & subiecto nõ fit per se vnũ.Hui⁹ totũ oppositũ est de forma respectu materię : qa materia est cũ forma eiusdẽ generis,si nõ eiusdem naturę.Et vltra ex ambabus ipsis fit per se vnum.Propter hoc igitur dicendum ꝙ diffinitio formæ nõ est ita absolute per additum, sicut accidentis diffinitio.Verum nec ita pfecta est, & vera,

Diffinitio formę media est inter diffinitionẽ accidentis & cõpositi.

sicut ea quę compositũ diffinit, ꝓpterea qa materia quę formæ diffõnem ingredit̃ non est de ipsius essentia,sicut ea quę intrat diffõnem cõpositi substantialis.Quare rõnabilr̃ dicit̃ esse inter substãtialem cõpositi,& accidentalem diffinitio media:ꝓut enim vtriusq; rõnem participat,vtriusq; cõdictiones habet.Eo modo forte dicimus in simili ꝙ elementoꝝ non sit vera generatio ſm Cõm.sed inter veram generationẽ & motũ medium tenens.Vera enim generatio(ipso auctore.5.phi.21.)duo exigit. Alterum ꝙ eius terminus sit indiuisibilis.Alterum ꝙ eius subiectum sit in potẽtia.Sed eaꝝ vna tm̃ in elementoꝝ generatione reperit̃, ꝙ videlicet eius subiectũ est in potẽtia.Reliqua aũt non.qm̃ nõ est ſm ipsum forma elemẽti indiuisibilis.Ab eo igitur ꝙ potẽtiale subiectũ habet,motus esse nõ põt. Sed ab hoc ꝙ eius terminus est indiuisibilis,a vẽra generatione declinat.Quapp his fundamẽtis,erit forte ipsa inter ambo hęc duo,sicut quodam medium statuenda.Attamen an ita hęc res se habeat : alter huius opusculi locus clarius determinat.Illud tm̃ pro nũc nobis sufficiat aduxisse in huius quod dictum est cõfirmationem : ꝙ formę diffinitio inter substantię compositę,& accidentis diffõnes mediũ obtinet simili modo.Ad argumentũ igitur formalr̃ dico:ꝙ dum forma per materiã diffinit̃,illa diffinitio est per addictionẽ,cum sit per extraneũ quodã a sui natura : non tamen simplr̃ est per additũ appellanda,sicut ea quę accidentis est,ꝓpter causam quã reitẽrare non est opus. Redeundo igit̃ ad ꝓpositum dico,ꝙ non quærit̃ quę sciẽtia ordine naturę ꝑcedat,an naturalis, an vero mathe. qm̃ hoc clarum est.Sed quęsitũ est de ipsaꝝ ordine quo ad nos.Vtrum.s.ſm nostrum addiscendi modũ prius debeamus sciam naturalem,an mathe.ꝓpter sui facilitatem addiscere ſm Arist. Tenuit ex vna parte

Opinio Alber.

Albertus:consentiẽtibus Amonio,& Simplicio,& Auic.ꝙ dum addiscimus,ea quę prior nobis facilitate occurrit,naturalis est,& non mathe.Sed hæc naturalem in facilitate sequit̃.Diuina aũt omnium est difficillima.Et potissima rõnum quas adducũt

Eius rõ.

ea est:ꝙ intellectus noster cum ĩtelligat habita dependentia ad sensum dicente p̃ho.Oportet intelligentem phantasmata speculari : ideo melius & facilius ea apprehendit, quæ sensuũ possunt esse obiecta : & ex sensib⁹ eaꝝ species ad intellectum deferri : q̃ ea quæ hac cõdictione carent : ita vt non possint nisi sola imaginatione cõcipi. Huiusmodi autem se habet naturalis ad mathe.cuius obiectũ potest sensu percipi : vt corpus mobile,quod materiam sensibilem includit,& motũ qui sensibilis est. Verum mathematica vt sic nõ veniunt in notitiã sensus:cum vt mathematica sunt,abstrahãt nõ minus a motu q̃ a sensibili materia.Sed ex alia parte

Opinio s.Tho.

sanctus Tho.6.ethi.ca.9.& super Boẽtio de trinitate tenet huic oppositã sñiam : dum ordine cognitionis nostrę mathematicã naturali priorem esse affirmat. Ita vt nos logicę limites egressi, prius

Eius fundamẽtum

mathematicalia edocti, ad naturalem sciam accedere debemus. Et sumit hic doctor sibi p̃hum in testem expresse dicentem in sexto ethi.ca.allegato: ꝙ pueri possunt fieri geometrę & mathe.& sapientes in huiusmodi:non possunt autẽ fieri naturales. Cuius rõ est,quia mathematicę principia nõ egẽt pro sui cognitione experientia. Qua ratione dicebat Albertus septimo meta.trac.1.cap.6. cãm assignans quare est ꝙ in mathe.a noto nobis,& naturæ procedimus, aliter q̃ in aliis scientiis inquit:hoc ea ratione euenire,quia mathematica experimẽto non cognoscunt̃. Sed econtra se habent naturalia principia, quę eo ipso pro sui notitia reqrunt. Et cum iuuenes & pueri(inquit ibi p̃hus) experimẽtum nõ habeant:ideo naturales fieri non possunt. Longitudo enim temporis experientiam facit. Ita vt possit ſm sanctũ Tho.formari hunc in modum ratio.Ea sciẽtia debet aliam ordine cognitionis nostræ ꝑcedere,quæ oblata intellectui pueri seu iuuenis potest addisci,cum alia nõ.Sed huiusmodi est mathe.respectu naturalis.ergo mathe. in præfato ordine debet anteponi. Hę sunt duæ diuersæ positiones de hac re in via Aristo. quæ nisi velint esse discordes possunt adinuicem concordari,Si dicatur ꝙ potest mathmati.ad naturalem, seu naturalis ad mathema.comparari dupliciter.Altero mo-

Concordia positionum

do quo ad appræhensionis facilitatem. Altero vero quo ad graduum, ordinemue abstractionis. Si quo ad facile apprehendi, sic nimirum sancti Thomæ positionem tutiorẽ in Aristo. affirmabo, propter ab eo rationem prætactam.6.ethi.Quam

aliqui

Expositio Ari. secūdum aliquos. aliqui oppositum tenentes glosant dicētes,nō illud intendisse Aristo.ꝙ possint iuuenes perfectam mathe.& nō perfectā naturalem addiscere:ita vt inde sequat̄ mathe.apprehensu faciliorem esse. Sed tm̄ illud intendit,ꝙ pueri nō possunt,nec adhuc iuuenes naturaliū principiorꝫ assequi notitiam: ex eo quia illa ꝓpter variam instabilitatē, quā ex materiali admixtione cōtrahunt,longo egent experimēto vt noscant̄.Bene tamē pōt ipsorꝫ vterq; aliqua mathe.principia addiscere.Quis etenim (inquiūt isti) dubitat puerū aliquē sicut nec bonū naturalē posse esse:ita nec bonū mathematicū. nemo enim adhuc puerum vidit bonā mathe.vere ꝓfitentem.

Impugnatio. Sed destruit hec glosa textū & Aristo. intentionē. Inquit etenim tex.sic. Huius vero signū est,ꝙ iuuenes qdem geometre & mathe.fiunt,& sapientes in hmōi:at prudentes fieri nō vident̄. Et Auer.ibidē. Iuuenes inquit inueniunt̄ & vl̄r boni in disciplinabilibus habētes notitiam rerum earūdem significatarū. Vide si Aristo.simul & Auer.clare concedunt iuuenes nedum(prout ipsi dicunt)supficial̄r posse mathe.addiscere:verum in ea sapientes fieri. Amplius paulo infra edocet Phs cām qua puer naturalis scientię particeps fieri non pōt.Id inquiēs euenire qa eo indigent(vt dictū est)naturalia experimento,quo mathe.nō indigent:quia sola abstractione fiunt nota. Quo stante seq̄t nedum aliquorꝫ principiorꝫ tm̄ esse puerū capacem:verū etiā posse vlterius ex illis ꝓgredi ad principiata inuestiganda.Cum.n.nihil naturaliū cognitionē ꝓhibeat nisi experientię defectus,qua rōne principia sine experientia discunt̄,eadem & alia quę ex illis sequunt̄. Quod alia via cōfirmat̄. Habitis etenim in aliqua scientia principiis,quid obstat ne ex illis ad aliorꝫ cognitionem discurrat intellectus? Et quod magis vrget est ꝙ hec duo sibi met repugnāt, ꝙ possim9 ad principia cognoscēda peruenire:& non minus ad principiata,& ad totā sciam,sit nobis pclusa via: principia nāq; sunt maxima pars rei,quæ totā rem virtute cōtinent.Quod quasi Co.inuens.2.phi.31. &.74.dicit ꝙ ꝓpones materię similitudinē habēt, ex eo ꝙ sunt in potentia conclusio: & ipsa in eis quasi forma existit. Preterea si puer aliqb9 mathe. principiis iam acqsitis, nō posset perfectam adire sciam, nisi prehabita scię naturalis cognitiōe:tūc cum naturalis haberi nō possit saltim quo ad principia nisi longo premisso experimēto,sequeret̄ ide ꝙ puer seu iuuenis ille post eorꝫ principiorꝫ cognitionem nihil amplius per multū tēpus addisceret: quousq; naturalibus principiis possit adhibere certam fidem:quare indisciplinabilis staret:quod nō parū absonum videt̄. Preterea frequēter Arist.ita obseruantē videmus,& res naturales obscuras,per mathematicas tanq̄ per clariores nobis aperit,vt in libro cœli,& in libro de anima. Hoc idem nostro experimento cōprobat̄: qui maiorē ad disciplinā mathematicarū facilitatē, q̄ naturaliū experimur. Et hoc ea rōne cōtingit,qa licet naturalia sint sensui manifesta: sunt tamē facilis variationis, & non multę ꝑmanētię,ꝓpter materiā cui sunt cōmixta. Eiusmodi autē non sunt entia mathe. ea.n. vt sic cum ab eius principio,quod est materia abstrahāt: abstrahunt nō minus,& a tali permutatiōe. Quare ex oībus his ꝑcipue habet̄ ꝙ mathe.sunt itellectui notiora:licet naturalia notiora sint sensui. Si igitur hunc sensum habeat positio Alberti & aliorꝫ, ego eis non secure assentio.

Ad obiectū Alb. Et tūc possum ad ipsorꝫ obiectum rn̄dere: nō negando intellectū nostrū a sensu dependere:sed ꝙ inde sequat̄ naturalia esse ītellectui apprehensione faciliora mathematicis. Varietas enim suę veritatis eam apprehensionis facilitatem impedit:quod mathematicis minime contingit:quo fit vt intellectus nō habeat eam difficultatem circa ipsorꝫ certitudinē.Sicut nāq; res naturales nō semper vno & eodem modo persistunt: ita nec illę quæ ab illis pendent ꝓpōnes,& veritates.

Ad idē. Possum adhuc aliter & tutius rn̄dere.Id negādo quod assumit̄. ꝙ videlicet naturalia sub sensu cadant,& mathe.nequaq̄. Immo ipsa licet nō formaliter,material̄r tamē sensum effugere non pñt. Magnitudo.n.& corpus,& superficies,& linea licet vt abstracta sint nō sentiant̄:vt tamē realiter existunt sentiunt̄:si credimus magno magistro in secundo de anima.64.scribenti numerū, figurā, motum,& quietem, & magnitudinē sensibilia vocari cōia.

Quo naturalis sit prior mathe. quo ad nos. Ad argumentū igit̄ Alberti duplicem habes rn̄dendi modum.Sed si quo ad ordinē abstractionis naturalis ad mathe.cōparet̄: tunc indubitāter dicam ꝙ sicut ordine naturę meta.prior est:& deinde mathe.& vltima naturalis:ita respectu nr̄i naturalis est prior,mathe.sequēs, & meta.vltia. Prius etenim hoc ordine ꝓcedētes a minus abstracto incipimus:& per abstractiora tēdimus ad abstractissima.Et in primo ordinis gradu naturalia materię oīno īmersa situant̄.In.3.& vlt.meta. ponunt̄:cum ea oīno abstrahant.In quorꝫ medio mathe. conuenienter collocant̄:cum ea medio mō se habeāt:qa partim (si videlicet naturali cōparent̄) a materia abstrahūt:& partim ipsi īmergunt̄:si videlicet meta.cōparent̄. Eo igit̄ modo positio prima veritate nō carebit. Et tunc erit responsio ad ea q̄ pro via Tho.adducunt̄ obiecta : ꝙ illa cōcludunt,quo ad apprehensionis facilitatē mathe.esse naturali priorem:nō aūt quo ad abstractionis ordinē.Et sic nisi (vt dixi) velint esse discordes,pōnes cōcordantur.

Corrolarium. Nec illud tm̄ habes proficui ex huius distinctionis veritate:verum ex eius secūdo membro:eo.s.ꝙ ordine abstractionis naturalis est prior,quam mathe. sequit̄.Pōt intellectus rectus haberi cuiusdam dicti Auer.in suo prologo magno primi phi.scribentis: ꝙ sciētiarū speculatiuarꝫ quędam sunt ꝓpter exercitium:& sunt scientię mathematicę. Cuius verus est sensus(quicqd alieni dixerint alii sup hoc) iuxta ea quę dicta sunt:ꝙ mathe.est ꝓpter exercitiū:pro quāto nos seruātes abstractionis ordinē,a naturali principiū capientes,ad diuinā vt ad vltimā tendimus: in q̄ vltimus fœlicitatis hoīs termin9, saltē dispositiue cōsistit,sicut est Ari.10.ethi.snīa,ca.10.In quo Ioānes errauit dū ī actu sapiētiali.i.meta. fœlicitatē cōpletiue cōsistere dixit:vt ē clari9 ī supiorib9

ostensum. Sed in proposito cum naturalis & meta. ita se habeant, sicut duo extrema: quarũ altera omnino immersa, altera autem a materia omnino separata considerat. Quamobrem intellectus naturalem egressus, non posset immediate ad meta. transire. Sicut. n. natura repentinas abhorret mutatiões: vt siqs ex tenebris in qbus longo permansit tẽpore, statim in maximam lucem exeat, obcecatur: ita & intellectus ipe qui licet immaterialis sit (qua rõne possit immaterialia intelligere: dicente Co. 3. de anima. 5. & 36. ꝙ si intellectus intelligit materialia, multo magis intelliget immaterialia) qa tñ ipse ab imaginatione pẽdet, & sensibus, successiua dispositione indigentibus: ideo non põt de extremo transire ad extremum. Quo fit vt medio indigeat: & tale erit mathematica. qua in abstractione assuefit intellectus: ut possit deinde ad meta. & oĩmodam abstractionem ꝓuehi. Inde igitur mathe. propter exercitium denominatur intellectus, ab vno in aliud per medium, quod cum vtroq; cõuenit, transientis. Medium. n. ex. 7. phi. huius est cõditionis, ꝙ cum extremis conuenit. Nec tñ prætermittas, ꝙ licet expositio hęc sit Platoni consona, mathema. ponenti mediam inter naturalẽ & meta. ab eo tñ i eo dissentit, ꝙ noluit Plato mathema. inter scientias connumerari speculatiuas: sed eam cuiusdam transitus rõnem habere ab vna ad reliquam speculatiuarum scientiarum. De quo Ari. & Auer. aliter in via sua sentiẽdũ inbent. Nam vltra id quod habẽt cum Platone cõmune: adhuc illud *Epilogus* affirmãt, quod negauit Plato. Habes igitur in summa quõ de cã formali, & quõ de materiali mathe. consideret. Non minus etiam quõ naturalem pręcedat, quomodoq; subsequatur eandem. Et adhuc quomodo propter exercitium dicatur.

Circulari nihil est contrarium. Propositio. 10.

ARI. ipse hoc theorema scribit. 1. cœli. 24. quod in mathe. non: sed in naturalibus veritatem habet. Idq; sic declaro ex nunc iam dictis fundamenta assumens. Mathe. a naturali sic differre probauimus: qm̃ ipsorũ alter in suis consideratis admittit materiam. Alter autem, ea quę cũ materia sunt expoliat. & sic expoliata considerat. Quod de mathe. innuens. 2. phi. 18. p̃hs, abstrahentium (inquit) non esse mendacium. Pręter hoc aliud tibi supponas: multa videlicet rebus ꝓut a materia seiungun tur cõuenire: quę eis in materia positis abnegantᷣ. Sicut motum dicimus in infinitum mathematicę loquentes, velocitabilem: quod naturaliter sentientes abnegamus. docente nos Ari. 2. de aĩa. 41. cuncta natura constantia terminum habere augmenti. Non aliter dicimus mathematicum continuum nõ habere terminũ suæ magnitudinis, quod in natura licet (vt ꝓcedente sermone dicetᷣ) rõne materiæ sibi cõpetat: si tamen formã quę ra tio finitudinis est & terminationis attendamus, illud ab eo remouebitur. In proposito vera est hæc (si naturaliter loquamur) circulari nihil est contrarium. Sicut clarum habent Ari. & Co. Eadem tñ mathematicę loquendo nullam habet necessitatẽ. Habet. n. Co. (si ipsi credimus) primo cœli. 32. ꝙ id quod de motu circulari concludit p̃hs ꝙ videlicet cõtrario careat, verum naturaliter est. non. n. inconuenit mathematicæ imaginari duos motus sup eundem polum, & idem centrum, ad duas partes diuersas. & ꝙ contingit necessario vt prohibeant se, & contrarient se. Et s̃m hunc modum possibile est existimare in motu circulari esse contrarietatem. Et quum isti duo motus fuerint positi in corporibus naturalibus, reuertetur possibile ad impossibile. s. esse cõtrarietatem in eadem specie: quia tunc contingeret vt vna res destrueret se. & sic natura faceret ociosum. verbi gratia, qm̃ s̃m cõsiderationem geometrę in superficie & spera possunt se contangere super pũctũ: & quũ fuerit in corpore naturali nõ possunt se tangere nisi super partem diuisibilem. hęc Co. De hoc aũt inquit se longo tempore dubitasse, & in eo fecisse moram: qa non intelligebat explanationem illius loci vltimam: & tandem deum deduxisse ipsum in veritatem hanc. Quod si quem *Dubitatio* dubium angeret, quõ ex hoc ꝙ naturalis in sua cõsideratione materiam claudit, & ab eadem mathematicus abstrahit, sequatᷣ illud. multa. s. in mathe. habere veritatem: quæ tñ habeant falsitatẽ in naturalibus: Et quod dubium adauget est: ꝙ philosophus. 3. cœli. 6. dum Platoni corpora naturalia ex superficiebus conficienti contradiceret, inqt. Quę cunq; aũt de naturalibus corporibus impossibilia accidit dicere facientibus indiuisibiles lineas admodicum consideremus & nunc. Impossibilia. n. in illis accidentia, & naturalibus consequũtur. Ex *Cõfirmatio* hoc igitur ꝙ ea quę vnus ipsorum impossibilia incurrit: nec alter subterfugit, extrahi posse videtur, eos in cõsideratiõe cõmunicare. Quod in eo Co. magis confirmat dicens. Manifestum est ꝙ naturalis & geometra cõmunicant in cõsideratione de tribus magnitudinibus: sed diuersis modis. & cum ita sit, cõicantes sunt in positionibus & conclusionibus. ergo impossibilia quæ accidunt a positione falsa de istis magnitudinibus geometricis, accidũt & naturalibus. Pro hoc igitur velim te notare eiusdem Auer. in eodem Co. 6. tertii: de cœlo doctrinã *Solutio* ꝙ non in oĩbus conueniunt, nec in oĩbus differũt naturalis, & geometra. In eo ambo conueniunt: ꝙ continuum infinitam sectionem recipit: stat tamẽ ea conuenientia cum diuerso eorũdem cõsiderãdi modo. Cuius cã illud est, ꝙ esse in infinitum diuisibile, nedum vt a materia abstrahit continuo conuenit, sed adhuc vt in eadem ponitur. Etenim nulli dubium ꝙ continuum, sicut quantum, in diuisibilia sine fine partitur. Diuisio. n. primo & p se quantitatis est passio. Sed ipsummet continuum prout in materia recipitur, ab eadem habet vt in infinitũ tendat in diuisione: & hoc non alia ab illa ratione quã ipse ponit Cõ. 3. phi. 60. Diuisio (inqt) diminutio est: & diminutiõis cã materia est. Est. n. diminutio ad nihil

ad nihil ire:quod non ab alio q̃ a materia ortũ ha
bet. Qua ratione ibidem expresse ait Co. ꝙ mensu
ra quum consideratˀ his duobus modis,s. ſm ꝙ est
terminus corporis naturalis,& ſm ꝙ abstracta ab
eo,inuenitur ſm dispositiones oppositas & cõue-
niẽtes. Conuenientia enĩm est in hoc ꝙ semp di-
minuitur siue consideretur ſm ꝙ est in materia, si
ue ſm ꝙ in imaginatione. Propositio igitur geo-
metræ est ꝙ qm̃ possibile est imaginari ad omnem
lineã:lineã minorẽ illa. & ꝓpositio naturalis cor-
respondens isti est ꝙ linea potest diminui in infini
tum. In his igitˀ in qbus cõueniunt,id qđ magister
ait,ꝙ videlicet impossibilia mathema. contingen-
tia,& naturalibus adueniunt,veritatem hẽt. Verũ
si quæ sint in quibus vnum ab altero dissentiat:in
eis eadem propositio fallit. Sicut ex his quę Co. ha
bet in eiusdem principio Co. & in medio,compro
bari potest. Huius rõ quæ inde sumitur est,qa in
his in quibus subiecto cõueniunt hi duo artifices,
licet modo & ratione differant,id quod scientiæ
superiori, puta mathe. contingit, eius ꝙ scientiæ
inferiori, puta naturali accidit,causa est. Quo fit
vt liceat in his naturalem effectũ per cãm mathe-
maticam demonstrare:essentiali inquã & bona de
monstratione: qua per cãm demonstratˀ effectus.
Nec te moueat quod phs habet primo poste. 22. di
cens,ꝙ non licet ex alio genere transcendentẽ de
mõstrare. & Co. 2. cœli. 59. dum inqt. mathema. de
monstrationes nõ sunt innatæ poni in scientia na
turali. Hęc enim tunc admittuntˀ,quum vnus eo-
rum ab altero differt: propter eã quã superius assi
gnauimus rõnem. In his. n. nõ potest id quod ma
the. verificatˀ,esse causa eius ꝙ verificatˀ naturaliter
sicut mox erit apertum. Quare si in his effectus na
turalis ex mathematica causa probaretur,illa non
haberet vim demonstrationis:cũ inter cãm & effe
ctum nulla afforet necessitatis connexio. Verũ ne
hęc volũtaria putes,sit mihi Co. testis in fine eius
Co. 6. tertii de cœlo hęc formaliter dicẽs. Sed quo
cunque modo sit inter scientiam altiorem quã vo
cat Ari. diminutam:& inferiorem, quã vocat ad-
ditam,aliqua est copulatio,& ideo. s. pp hanc copu
lationem quæ est proportio essentialis scientia al-
tior dat cãm in accidentibus scientię inferioris: &
cum ita sit,sermo igitur dicentis ꝙ tales ꝓportio-
nes in hoc loco non sunt essentiales, est sermo non
verus. Et ex ista parte verũ est dicere ꝙ omne qđ
accidit in superiori sciẽtia diminuta accidet in sciẽ
tia inferiori & non cõuertitˀ. Et declarãs seipsum
inqt. s. ſm modum quo id quod continetˀ sub supe
riori scientia est cã eius quod continetur sub scĩa
inferiori. Si aũt in scĩa superiori accidunt siue sint
res quæ non sunt causę eoꝝ quę continentur sub
inferiori, tunc nõ sequitur vt omne quod accidit
in superiori,accidit in inferiori. & maxime quum
fuerint remotarũ naturarum. Ea aũt circa quę hi
artifices dissentiunt(hoc nanq; erat secundũ mem
brum)sunt illa quę ita vera sunt mathematicę,ꝙ
naturaliter a veritate deficiunt,pp aliquod qđ na
turaliter considerata concernunt. Vt si prædictis

vtamur exemplis: mathematice verum est magni
tudinem in infinitum augeri:quod idem naturali
ter est falsum:licet ex supradictis quoad diuisionẽ
sit verum. Eius ratio diuersitatis est,qa sicut motus
ad diuisionẽ, est motus ad nihil:quod materia me
diante causatˀ:cõsimiliter ad addictionem tendere
siue ad augmentum,est tendere ad eẽ: cuius radix
est forma:a qua nõ minus(vt. 3. phi. habetˀ. 60.)fini
tas prouenit. Ex his nunc potes nemine pręeunte
videre,q̃ clara sit ad dubiũ ꝓpositũ responsio. Nã
in his in qbus naturalis & mathe. conueniunt,mi-
nime verũ est ꝙ ea quę in naturalibus sunt falsa:
sint in mathe. vera:seu ecõuerso. Sed illud potius
de illis censendum est,idem. s. in vtraq; scĩa habe-
re iudicium. Veꝝ cum in his in qbus adinuicẽ dis-
sentiunt habeat dubitatio locũ: dicẽdum,materiã
esse in his talis diuersitatis originem. Nec me ita in
telligas ꝙ materia sit eius differentię cã. Immo to
tum est oppositũ:qm̃ ab ea cõuenientia potius ori
tur,vt dictum est. Sed qm̃ ista in materia existẽtia,
sicut formę claudentes, & materiam terminantes
efficiuntur:ea ratione fit, vt nõ possint in infinitũ
produci. Patet igitˀ hucusq; qũo diuersa Ari. & Co. *Obiectio*
dicta habeãt circa hoc verificari. Quod si nõ ab re
cespitaret aliqs: ex hoc ꝙ pipatherici oẽs & Auer.
rationabiliter tenent, omnia entia sicut ad maxi-
mum ita ad minimum determinata esse, ex quo se
quitur nullum ens naturale posse in infinitum au
geri pp formam terminantem:eadem rõne videbi
tur,pp formam videlicet terminantem, eoꝝ nullũ
posse in infinitum diuidi. Et si forma non obstante
potest continue diminui: nec igitur forma obstãte *Cõfirma-*
poterit continuę augeri. Quod inde confirmatur: *tio*
qa, 3. phi. 60. &. 3. cœli. 6. sicut a materia diuisio in in *Obiectio*
finitum admittitur:ita ab eadem augumentum cõ *secunda*
ceditur in infinitũ. Amplius in eo præcipuo opus
culo de substãtia orbis cap. 1. Co. habet, ꝙ nisi ma-
teria quanta præesset,& diuisibilis:haud aliter pos
set plures simul formas recipere. Quæ materia cũ
non sit nisi per dimensiones diuisibilis:ergo de se
indiuidua, ergo de se nõ potest aliis esse cã diuisio
nis. Propter quod. n. vnumquodq; tale est:& illud
magis est. post. primo. Inde sequitur aliqd aliis nõ
inesse pp ipsum:quod sibi non magis inest. Qua-
propter. 5. diuinę philosophię recte scribitˀ. 18. quã
tum vero dicitur quod est diuisibile in ea quæ in-
sunt:quorum vtrũq;, aut singulũ, vnum aliquid,&
hoc aliqd natum est esse. Huic cõsonus Co. inquit,
3. cœli. 7. quantitatem esse illam quæ per se diuisi-
bilis est & essentialiter:cętera autem sunt diuisibi-
lia per ipsam. Nõ sunt ergo cętera diuisibilia per *Pro solu-*
materiam, quę de se diuisibilis non est. Pro respon *tione no-*
sionibus adhęc erit notare proficuũ,ꝙ id primi ar *tanda*
gumenti suppositũ:entia videlicet naturalia, sicut *quod dẽ-*
ad maximum,ita ad minimũ esse determinata: ve- *tur ma-*
rum est & peripatheticum fundamentum. Nanq; *ximum et*
auctore philosopho. 1. phi. 38. carnis aũt determina *minimum*
ta est quantitas in magnitudine & paruitate. Cui *et quõ dẽ*
sñiam consimilem hẽt. Co. 6. phisi. 59. scribẽs. Qm̃ *tur in na*
minima quãtitas carnis est terminata:qa caro ſm *tura*

ꝙ caro nõ diuidit̃ ĩ infinitũ. Huic rñdet vniforme
dictũ eiuſdẽ. in co. 6. 49. dicẽtis. ꝙ minimus color ẽ
terminatus per ſe: quemadmodũ minima forma
eſt terminata per ſe. ſ. ꝙ minimum eius ꝙ põt eſſe
coloratum in actu eſt terminatum. Quemadmo-
dum minimum eius quod poteſt eſſe demonſtratũ
in actu eſt terminatũ. Verbi gratia minima aqua
eſt terminata. & ſimiliter de aliis ſimplicibus cor-
poribus & compoſitis. Quid aliud vult Ari. 2. de
anima. 41. ſcribens. oĩum natura conſtantium ter
minus eſt magnitudinis? Quorũ oĩum cõem ſnĩam
non credas ita intelligendam, ꝙ entia habeant ter
minum ſue magnitudinis punctualem: ita vt præ
ter eius terminos repiri nõ poſſent. Sed eo modo
intelligas: vnumquodq; natura conſtans, maximũ
habere ſui augumenti, ſuiq; decrementi minimũ:
variari tñ inter duo hæc extrema multiformiter:
ſed ea non pertranſire. Et vt exemplo dicamus.
ſpẽs hoĩs ſtatutam ſibi magnitudinẽ vendicat, ſta
tutamq; paruitatem: præter quas ipſius indiuiduũ
reperiri eſt impoſſibile. Hac rõne Co. 6. phi. 91. cla
re ſcribit: ꝙ oẽ generabile naturale habet aliquam
quantitatem naturalem in initio generationis, &
in fine. & iſta quantitas habet extrema & medium:
qm̃ quantitates embrionum ſunt terminatæ. ſ. ma
ximi & minimi. vnde impoſſibile eſt augeri in in-
finitum aut diminui. Nec prætereas tñ ꝙ cũ duo
(formã videlicet & materiã) entia naturalia in ſe
claudant: hoc qđ eſt ad maximũ & minimũ, eis nõ
a materia, ſed a forma cõpetit. Ea enim cũ in vno
quoq; ente non ad quamlibet ſed ad propriã ope
rationem, tanq̃ ad finẽ ſit ordinata, ſiue primariũ
ſiue ſecundarium: nec ſub quacunq; quantitatis
menſura poſſit talis operatio pfici: inde forma quę
que naturalis ſicut pro ſe, ita p ſua operatione cer
tam, ac limitatam ſibi vendicat quantitatem. Nec
id obſtat ꝙ nõ ſit quantitas de virtutibus actiuis:
cum ad actiuas virtutes reqratur. Nec in hoc mi-
hi: ſed Co. credas dicenti in deſtr. deſt. diſ. 2. ad. 4.
ꝙ ſi quantitates corporũ permutarent̃: actiões igi
tur & paſſiones corporũ permutarent̃. Similiter
6. phi. 91. inqt. ꝙ ſi ens naturale tranſierit quantita
tem naturalem in diminutione & in addictione:
ſtatim corrumperetur ens. actio. n. cuiuſlibet entis
perficitur per quantitatem, & qualitatem termina
tam: ſicut eſt diſpoſitio in entibus artificialibus. Cę
terũ id quod auctoritas loquitur: ratio cõprobat.
Si nãq; poſſet naturale ens in infinitum augumẽtũ
protrahi: cum ad maiorem molem, maior ſequat̃
virtus. Inde poſſet naturale ens vigorẽ habere in-
finitum: quod non eſt peripatheticis conſonum: &
pręcipue de materiali virtute. cum apud perfidũ
Auer. nec adhuc prius ſũmuſq; motor vigore ope
retur infinito intenſiue. niſi extenſiue: quod oẽs cõ
cedunt. Conſimile dicendum ſi ſtante alicuius ea
dem forma, poſſet eius quãtitas in infinitum dimi
nui: illud idẽ haberet vigorem infinite remiſſum:
quod in eodem cum priori abſurditatis gradu eſt.
Illud aũt non ignores: ꝙ hic de minimo per ſe, &
ſeparatim exiſtente loquimur. de quo eodem in oĩ

Q. đ maximum et minimum inſit entibus a forma

bus ſimilibus auctoritatibus loquitur Co. Nec ab
re dictum putes: qm̃ ſi minimum carnis per ſe exi
ſtens nobis offerat̃: cũ illud ſit quodã integrale cõ
poſitum, innumeras in ſe partes carnis continet.
nam quælibet in homogeneis particula, & nomen
totius, & rationem participat. Si tñ eius totius diui
ſione facta, partes illę ab inuicem ſepararent̃: tũc
ſtatim forma carnis derelicta, formam acciperent
continentis. Eius ſiquis rõnem quærat, non aliam
pręter eam inueniet: ꝙ forma carnis non põt ſub
minori q̃ ſit illud minimum, quantitate inueniri:
ſicut nec ſub maiori, q̃ ſua ꝑpria ſit reperiri. Etenĩ
id ſonat quod phs. 6. phi. 91. ſcribit. augumenti qdẽ
terminus eſt, qui eſt ſm naturam propriam pfectæ
magnitudinis: decrementi autem qui eſt ab hoc re
motio. Verũ ſi ſumant̃ talia entia ratione eius quã
continent materię: ſic cum his prædictis terminis
careant, in infinitum protrahuntur. Etenim carnis
minimum merito qdem formæ diuidi nõ põt: qa
poſt factam diuiſionem caro non manet: abſolute
tamen põt vlteriorẽ ſectionẽ recipere. quod idem
& de augumento dicẽdũ. quod a materia vnicui-
que rei ſine termino cõpetit. cuius oppoſitum ea-
dem a forma contrahit. Ecce igitur q̃ diuerſas ſibi
proprietates vẽdicant, ſi diuerſis principiis com-
parentur augumentum & diminutio. Id vero cir-
ca hoc eſt annotandum. ꝙ licet hoc ſit ambobus. ſ.
augumento & diminutioni cõmune, terminari vi-
delicet rõne formę: & carere quãtum ſit a materia
termino: diſcrepant tñ in eo ꝙ id quod vni ipſorũ
abſolute & ſimpliciter cõuenit, alteri ſm qd ineſt.
Nempe augumentum abſolute & ſimpliciter hẽt
ꝙ non poſſit in infinitum tẽdere: quod idẽ ſm qd
diminutio participat. Oppoſito modo de diminu-
tione cenſendum: cui abſolute proceſſus conuenit
in infinitum: id idẽ vero augumento quaſi acciden
taliter ineſt. Quę diuerſitas inde ortũ habet, ꝙ au-
geri ſm ſe cũ perfectio ſit formę attribuitur: ſicut
cęterę oẽs cõpoſiti perfectiones. Modo formæ eſt
terminare: quapropter abſolute augumentum ter
minum habet. Verũ qm̃ ſm qd materiam inſequi-
tur: pro quanto formæ addictionem, materię illi
formæ proprię cõcomitat̃ addictio. A materia au
tem naſcitur infinitas: ideo dicitur ſm quid poſ-
ſe terminos finitatis præterire. Diminutio vero qa
ex propria ſui rõne imperfectio eſt: ideo ſicut quę
libet ſibi cõpar, materiæ aſcribitur ſm ſe. a qua qa
(ſicut dictum eſt) interminatio prouenit: eo abſolu
te & ſimpliciter in infinitum abire dicitur. Pro eo
tñ ꝙ ſm qd formæ attribuit̃: qm̃ ad diuiſionẽ ſub
iecti per accidens forma diuidit̃: quę ſicut per acci
dens quanta ad ſubiecti quantitatem redditur, ita
non minus per accidens partibilis ad eiuſdem fit
partibilitatem: dicente in pręedicamentis Ari. tan
tam dicimus albedinem quãtam dicimus ſupficiẽ.
Et qa forma (vt ex dictis conſtat) infinitam ſectio-
nem nõ patitur: inde ſm qd ꝓuenit vt diuiſio ter-
minetur. Hęc igitur Co. obſeruans, de augumẽto
& diminutione abſolute loquens (idem enim eſt in
propoſito diminutio & diuiſio) dicebat. 3. phi. 60.
&. 3. cœli. 6.

Q. đ aug. & diminutio diuerſimode materię detur & formę

&.3.celi.6.ꝙ geome.& naturalis in hoc conueniũt:
ꝙ diuiſio procedit in infinitum: qa diuidi cōpetit
continuo nō minus ſm ſe,ꝗ in materia poſito:ſed
in eo diſſentiunt ꝙ geome. cōtinuum inqt,aptum
eſſe in infinitū augeri:quod tñ naturalis vt falſum
ſupponit.Eam huius rei cām inueniens: ꝙ augeri
eſt ire ad formam.Innuens inde ꝙ de augumēto
abſolute & ſm ſe loqtur, Sumas ex his modo quid

Ad primum argumentum

ad primum argumentum dicendū,eiuſqꝫ cōfirma
tionem. Ad argumentum quidem id cōcedendo
quod aſſumit:entia.ſ.naturalia ad maximum & mi
nimum eſſe terminata: ſi formā in eis attēdamus.
Cæterū quod ſubdit: ea propter formā terminātē
nō poſſe infinitum adire augumentum: id item ab
ſolute & per ſe admittamus:ea ratione freti ꝙ ex
2.de aīa.41.augeri eſt a forma:& ſi a materia pue
niret: in infinitū abiret.Quodqꝫ vlterius addit:ea
dem a diminutione infinita pp eandem cām impe
diri nec illud falſum arbitramur: immo ꝙ eo du
ctus fundamēto indiuiſibile naturale poſuit Auer.
inſequutus peripatheticam ſectam. Verum hoc p
reſpōſione dicimus. ꝙ illud diminutioni ſm quid
ineſt. Simpliciter autem ipſa ꝑ ſe in infinitum de
ſcendere:pp eam quā a materia,ſui cauſa, proprie
tatem contrahit.nec aliter de diminutione in ad

Ad confirmationē

ductis locis loquitur Co. Ex eiſdem modo princi
piis a cōfirmatione euadas. Hoc etenim in ſuis ra
dicibus non negabit Auer.ꝙ natura cōſtantia ſi
cut ſuperius aſcendere: ita & inferius deſcendere
a materia poſſunt in infinitum.Hanc tamen diffe
rentiam inter hæc aſſignabit:ꝙ a materia eis pri
mo & per ſe diminutio ineſt.Secundario vero:& p

Ad ſecundum

accidens augeri. Pro ſecundo quod reliquum eſt,
primo ſupponas quantitatem eſſe quidē primam
diuiſionis ac principalem cām:vt ſupra dictū eſt.
hoc tñ non ſubiectiue,ſed formaliter veritatē hēt.

Prima cā formalis diuiſiõis eſt quãtitas ſed ſubiectiua materia.

Subiectiue.n.prima cā eſt materia. Eſt nāqꝫ aper
ta Co.doctrina ex primo cap.de ſub.orb. diuiſio
nem primo ab interminata quãtitate ſumere prin
cipium.Sed qm eius quantitatis interminatæ pri
mum & per ſe ſubiectum eſt materia prima: quam
inſeparabili vinculo quãtitas inſequitur: inde eſt
ꝙ ſubiectiue prima diuiſionis cā eſt materia. In ge
nerabilibus ſermonem facio. In cœlo etenim ali
ter eſt ſentiendum:in quo diuiſionis ratio materia
qdem eſt:ſed nō q eſt in potentia ad formā:ſed ad
vbi tm.Huic ita ſtabilito,id addamus:ꝙ dimenſio
nes mathe.conſideratiōi ſubiectę,a materia ſecer
nuntur.& vt ſic ſunt formalis cauſa diuiſionis.Ali
ter vero naturalis qui cum res ſuas in materia po
natque proprium eſt & immediatum ſubiectū di
uiſionis:propterea res naturales diuiſionis ſubie
cta efficiuntur.Modo nil abeſt quin ad argumen
tum formaliter dicas: ꝙ prima in natura entibus
diuiſionis ratio formalis quãtitas quidem eſt:pri
ma tñ ſubiectiua rō:materia eſt.Eo.n.(vt dixi)en
tia naturalia diuiſioni ſubiiciuntur,qa materia ei pri
mo ſubiicitur.Nec eſt tunc amplius quod in cōtra
rium ex regula primi poſt.adducatur.Erunt enim
hæc illi omnia conſona, Sic nāqꝫ materię magis
per dimenſiones diuiſio ineſt.Verū ſi cui dubium

Replica

foret ex hoc ꝙ compoſitum actu diuidit: materia
vero potentia:modo ſicut id qđ actu eſt, magis eſt,
ꝗ id quod potentia eſt:conſimiliter id quod actu di
uiditur:magis eo quod poteſtate,diuiditur.ex quo
magis ineſſe compoſito per quantitatem diuidi,ꝗ

Reſpõſio

materię conſtat. Huic dicas:idem in propoſito ſo
nare li magis,ꝙ eſſentialius. Ea rōne qua dicimus
flāmam magis.i.eſſentialius calidam ꝗ ferrum:eo
qa per ipſam ferrū calidum eſt.Nec aliter dicimus
formam magis.i. eſſentialius eſſe, ꝗ compoſitum:
propterea ꝙ propter ipſam compoſitum exiſtit.
Ita inquā in propoſito compoſitum propter ma
teriā diuiditur:ergo materia magis diuiſioni ſub
iicit.Aliud eſt.n.philoſophis actu diuidi: & aliud
eſſentialiter diuidi. Verum in id quod ſupius ſcri

Replica in aliud

ptum eſt:materiam videlicet non per ſe: ſed p quã
titatem diuidi:arguit. Inde ſumpto fundamēto:
ꝙ materia in eo priori quo quantitatem pręcedit,
partes habet quantitatiuas:quo fit vt in eo priori
ſit actu diuiſa.Aſſumptum probat Auer.7. meta.
2.dicens. Indiuiduū ſubſtãtiæ pręcedit indiuiduū
accidentis.Partes igitur materiæ diuerſis quanti
tatibus ſubiectę:cum ſubſtantiæ indiuidua ſint:ea
igitur quantitatis indiuidua pręcedunt. Hēt ergo
in eo priori partes: quod erat probandum. Non

Solutio

deeſt quod ad hoc dicas. Si tibi primo ſupponas
ſubſtantię quędam per ſe: quędam per accidens
ineſſe.Homini enim per ſe ineſt eſſe rationale:per
aliud autem eſſe album:cum illud a ſe, illud ab al
bedine contrahat.Modo ſubſtantia quo ad ea quę

Quō ſubſtãtia accidēs pręcedat & quō accidens ſubſtantiam

ſibi per ſe & eſſentialiter inſunt, oē accidens præ
cedit. Aliter tamē ſe habet in his quę ſibi ab alte
ro tribuuntur: ſic etenim omne accidēs pręcedat
nō oportet.Sic verbi gratia hominē dicemꝰ qua
tenus rationalis,omne antecedere accidēs: ſed ra
tione qua albus,nedum albedinem non pręcedit:
ſed eam ſubſequitur.Sicut clarum eius teſtimoniū
dat nobis Ariſto.5.meta.16.inquiens. Et ſm ratio
nem accidens & toto prius:vt muſicum & muſico
homine.nō enim eſt ratio tota ſine parte. quidem
non contingit muſicum eſſe:non exiſtente aliquo
muſico.Licet igitur quo ad abſolutum eſſe:ſubſtã
tię indiuiduum accidentis ſingulare præcedat:ta
men quo ad eſſe tale illud accidens ſubſequitur,
a quo ſubſtantia tale eſſe ſortitur.Ita in propoſito
indiuiduum materiæ quoad id quod ei per ſe con
uenit:quantitatis ſingulare præcedit. Econuerſo
autem quo ad diuidi quod non a ſe, ſed a quanti
tate contrahit, ſe habet. In hoc enim non mate
rię: ſed quantitatis indiuiduum pręcedit.Quo fit
vt in eo priori non vt habens partes: ſed tantum
vt ſubſtãtia,materia intelligatur. His igitur natu

Epilogus

ralis ad mathema.habitudo in conſiderationibus
patet. Nec minus quomodo entibus non a mate
ria ſed a forma maximum & minimum competat.
Quomodoqꝫ eiſdem diuerſimode augumētum &
diminutio tribuantur.

Inter priuationem & habitum non datur medium.

Propositio vndecima.

Medium dupliciter inter opposita reperitur. Glosa theore.

FVIT non minus Ari. 10. meta. 15. snia, q̄ Co. 1. phi. 43. Pro ea scire tibi cōuenit: medium inter aliqua opposita (vt in pposito spectat) inueniri: nō vnotm̄ modo: sed duobus modis intelligi posse: simpliciter videlicet & indeterminato subiecto. Horꝝ secundo modo habet ppositio allegata veritatem: habitus. n. & priuatio cum circa idē fieri habent determinatum subiectum: circa illud idē inter ea medium non intercidit. Visus verbi gratia, cecitatisq; priuatiue oppositorū vicissitudo circa oculum est: quapropter oculū dare nō cōtingit: q eo tēpore quo visum recipere idoneus est: vtroq;, & visu careat, & cecitate. Verum inter hęc duo medium est dare simpliciter: lapis etenim neq; cecus est, neq; videns. Hoc. n. est vnum per quod priuatiua a contradictorie oppositis distinguuntur. Cū hęc simpliciter vniuersaliterq; quocunq; medio careāt. Inter ens siquidem & nō ens: & īter hoīem & nō hoīem neq; simplr neq; ī subiecto mediū assignare conuenit. At econtra inter priuatiua: res se habet. In quibus non equidem in subiecto est illud ponere: sed bene simpliciter. Hoc fuit antiquū Ari. præceptum: tum in post. prædi. cap. de oppositis: tum. 5. meta. 27. cui Co. ibidem respōdens in-
" quit ꝙ priuatio & habitus nō diuidunt verū & fal-
" sum in oībus rebus: falsant. n. insimul in mediis
" verbi gratia, qm̄ nō omnis homo est aut malus aut
" bonus: homo. n. non ciuilis nō dicitur neq; bonus
" neq; malus: & similiter iustus aut iniustus. Et subiū-
" git ꝙ hęc erat intentio Ari. in tex. reddere. s. ī hoc
" rationem: ꝙ priuatio & habitus verū & falsum in
" subiecto proprio diuidunt: vtputa huius ꝙ iustitia
" & iniustitia: nō in quocunq;: sed in ciuili hoīe verū
" diuidunt & falsum. Habet. n. perfidus illemet. 10.
" meta. 16. ꝙ homo eremita qui nō est pars ciuitatis
" non dicitur bonus, neq; malus: neq; iustus neq; in-
" iustus. Cui consimilem snīam Ari. habet. 10. meta.
" 15. scribens. Ergo priuatio quędā est contradictio:
" aut in potentia determinata: aut concepta cum su-
" sceptiuo. Quapropter contradictionis quidem nō est mediū: sed priuationis alicuius est. Equale nāq; aut non equale omne: equale vero aut inequale non omne: nisi solū susceptiuo equalitatis. Ad cuius perfectionem. Co. addit ꝙ causa quare contradictoria nō habent medium est qa contradictio est priuatio non in recipiente pprio. Priuatio autē & habitus habent simile medio: quando prædicātur de alio a recipiente pprio: qm̄ tunc falsant ambo. In idē fere coincidit philosophi Sermo. 3. phi. 24. hæc cōtinens. Non omne: necesse est dici finitum aut infinitum: passio. n. aut punctus nō necesse est esse alterum istoꝝ. Eius rei Co. rationem reddens inqt, qa opposita quoꝝ potentia est potētia cōtrariorum, nō diuidūt verū & falsum: nisi in eo quod est natum recipere illa. Idem (si mentem adhibueris). 4. phi. 109. inuenies. Requiritur pręter illud ad theorematis veritatem, statutum tempus. Visus etenim & cecitas habent circa oculum versari: nō tamē visionis cecitatisue particeps s̄m oē tempus dicetur oculus: sed eo solūmodo quo natus est suo fungi officio. Ea propter licet ante nonum diē catulus non videat: cecus tamen minime denominatur. Nec nostram, sed phi eam esse limitationē putes: quā. 5. meta. proprio cap. ponit inquiens. Am-
" plius si aptum natum est habere, & quādo aptum
" natum est habere: & nō habet. Cecitas. n. priuatio
" quędam est: sed cecus nō est s̄m oēm ętatem: sed in
" quo natum est habere si non habet. Habet adhuc alias propositio non multi momenti limitationes. Inter quas hę numerant. Locus determinatus, determinataq; quātitas, & eiusmodi cætera. Nā prioris ratione: siquis ea cā nō videt, qa in tenebris vitam degit, cecitatis vitium sibi non est ascribēdū. Nec minus, siqs ea visus acutiē qualis aquilę ppria non fruitur, posterioris cōdictionis priuilegio, nō est ea grauandus iniuria, ꝙ visu deficiat. Ita igiť ea inter visum, eiusq; priuationem media dici nō possunt. Verum ex supradictis elicitur ꝙ medium, cū in id quod s̄m formam: & in quod s̄m subiectum: seu in id quod ex extremorum participatione: & in id quod ex eorum negatione diciť, euarietur: de medio s̄m formam, quodq; per participationē extremorū est: & non de medio s̄m subiectū, quodq; ex eorūdem negatione denominať, præfatum verificari theorema. Et ne te significata terminorum lateant, scias oportet: medium s̄m formam seu (qd idem ītelligo) per extremoꝝ participationē, illud s̄m Co. appellari, quod ita ab eoꝝ vtroq; differt, vt vtriusq; naturam participet. Sicut exempli gratia pallidum ita inter album & nigrū formale medium dicimus, vt vtrūq; ipsorum in se contineat: immo nihil aliud sit q̄ ambo ea simul. Media nāq; (si tutam non minus q̄ veram Co. phātasiam inseq volumus) extremoꝝ vnum quodq; formaliter in se claudit. Cuius siqs oppositū dicere tētat: tētet non minus id glosare, qď ipse dicit. 5. phi. 52. sic ingens.
" Medium est contrarium extremo, per id quod hēt
" in se de alio extremo: & quando medium transmu-
" tatur in extremum non nisi s̄m ꝙ in se hēt alterū
" extremū: & qn̄ extremū mutať in mediū, mutať in
" alteꝝ extremū, qď in medio est: vtputa si uiride trā-
" sit in album, non nisi put in eo est de nigro: & si al-
" bum transit in viride, non nisi in nigrū quod cōti-
" netur in viridi. Cui vniformem reperies snīam. 5. phi. 6. & 19. 10. meta. 23. 2. de anima. 95. & 105. Quę omnia nō nisi inde efficatiā habent, ꝙ in medio formaliter, subesse tamen remisso clauduntur extrema. Possemus adhuc ex iisdem deducere, ex quibus & hęc mox dicta deduximus: ꝙ id qď medium formale dicitur, a suis quę participat extremis specifice minime differt. Idq; a Co. recipimus. 10. meta. 23. qcqd alii perperam ad eius mentē teneāt. Sed eam rem diffusius ingrere præsentis speculationis terminos excedit. qm̄ nos lōge traheret ab incepto. Longam etenim digressionē exposceret: cum sane in ea re maxime difficultatis argumētū sit. Cuius

Cā quare cōtradictoria nō habēt medium & priuatiua sic.

Alia glo.

Alia glo.

Medium scd̄m formā quod

Extrema formaliter in medio contineri

sit, cuius vtraq; pars est & rationibus & auctoritatibus satis munita. In nostro igit̃ ꝓposito sistentes, eo modo mediũ s̃m formã, seu per participationẽ dignosci dicimus, quo dictum est. Quod inter priuatiue opposita, vt inter cecum & videns, minime est inuenire.

Medium secũdum subiectũ quid.

Medium vero per abnegationem seu (quod idem in præsentiarũ intelligo) s̃m subiectũ, illud arbitror est: quod ab vtroq; extremo talr̃ differt, vt nec aliquod eoꝝ in se contineat. Idq; inter habitum, eiusq; priuationẽ (sicut ostensum est) reperiri non est difficile.

Obiectio.

Sed qm̃ hoc superius dictis repugnare videt̃: non abre dubitabit aliqs. Theorema nãq; dictum est in subiecto determinato verificari: quod ex Aristo. nedum ex Auer. cõprobatum est. Ad quod sequitur priuatiue opposita, nedum formali, verum adhuc subiectiuo (vt sic terminis vtamur) medio carere.

Solutio.

Huic prompte respõdeas: ꝙ imo si recto mentis oculo inspiciantur, oĩa quæ dicta sunt adinuicẽ consonant. Quid etenim aliud est dicere cecitatem & visum esse circa oculum ĩmediata: q̃ ꝙ in oculo s̃m determinatũ tẽpus nullam est ponere formã mediam, quæ cecitatis visusue denominationẽ effugiat? Hoc autem qd aliud est, q̃ medium formale negare?

Alia solutio.

Aut aliter & melius & tutius ex suprapostita distinctione teipm protegas hunc in modum. Priuatiua siquidẽ possunt vno modo ad subiectũ in cõmuni, & non ad determinatũ subiectũ comparari: & hoc modo licet medio s̃m formã, seu ꝑticipatiuo careant: eo tñ quod subiectiuũ appello abũdant: in quo nimirũ a cõtradictoriis distinguunt̃:

Priuatiua quõ medium subiecti habeãt et quõ nõ.

pñt afr ad tale subiectũ referri: & sic nedũ medio formę, sed ẽt medio subiecti priuant̃: ita vt ne oculũ sit dare: qui (seruatis tñ ꝑexpositis cõdictionib⁹) cecitatẽ nõ participet, aut visum.

Obiectio.

Sed aduersus determinata opportune satis Aristo. qs auctoritatẽ adducet prio phi. 43. scribentis: ꝙ musicũ fit ex nõ musico: & nõ ex oĩ, sed ex ĩmusico ꝑ ĩmusicũ exponit Com. ibi id qd̃ musico priuatiue opponit̃. Cui subdẽs inqt Ph̃s: aut si ipsis aliqd est mediũ. Velle igit̃ eũ cõspicuo vr̃, musicũ ex ĩmusico sibi priuatiue opposito: aut ex eo qd̃ inter ea mediat h̃re ortũ: quod nõ nisi de formali medio cõstat intelligẽdũ. Ita. n. prius albũ dixerat ex nõ albo fieri: nec oĩ, sed nigro: aut ex medio inter ipsa duo pallido puta: qd̃ (vt cõstat) nõ subiecti, sed formę medium existit.

Alia obiectio.

Pręterea Ph̃o auctore si de quo min⁹ vr̃ inesse & inest, ergo de quo magis: ꝙ si cõtradictoria. (de eis. n. minus iudicãdũ est illud) mediũ admittũt: cur illud ponere inter priuatiua erit absurdũ? ꝓbat̃ minor. Si etenim aĩal in rõnale & nõ rõnale secces: aĩal quod per ea diuidit̃, neutrũ erit ipsoꝝ. Nam si alterũ denoĩat̃ eoꝝ, sequit̃ inde gen⁹ aliquã esse eaꝝ, q̃ sub ipso cõtinent̃ specierũ: sicut tibi me polliceor ostensurũ. Sin vtrũq; sit: inde duo cõtradictoria de eodẽ verificari cõtinget: quare nihil diuidentiũ esse aĩal diuisum, tutius est dicere. Quo posito, cõtradictoria mediata esse nõ effugies, quod illi opponit̃ principio, quod de quolibet alterũ incõplexoꝝ cõtradictorioꝝ dicit̃. Mõ si in eis defectũ cõperim⁹: multo magis in priuatiuis erit in determinato susceptibili repire.

Ad primam.

Ad hoꝝ primũ nõ est rñdere difficile cũ Co. ipse: a quo Theorema sumpsimus, facilem p̃stet rñdendi modum, Ibidem ostendens haud velle Ph̃m inter priuatiua per ea verba ponere medium, dum ex suppositione loquitur: si aliquid (inquiens) ipsorum est medium. Cum enim vniuscuiusq; generationẽ dixerit ex contrario seu medio originẽ ducere: per contrarium (Auer. declarante) id intelligit quod priuatiuis, non minus q̃ cõtrariis cõmune est, Qd̃ arguit ipsius exemplificandi modus: dum album assumens & nigrum: item musicum & immusicum in eis ostendit methodum datam verificari. Cõsequenter intendit per eum loquendi modũ ostendere Ph̃us tantam esse eius regulę vim: vt in priuatiue oppositis (si medium ibi posset inueniri) adhuc vera constaret.

Ad secundam.

Ad secũdum respõdentes quidam: sic primi principii veritas accipienda est inquiũt. De quolibet dicit̃ alterũ oppositoꝝ. si quolibet personaliter supponit. Hoc fundamento ad id quod de animali quęrit̃: an rationale sit an nõ rationale dicunt: ꝙ alterum eorum est, si personaliter pro quolibet animali supponat. Etenim de animalium quolibet rationale esse: aut non rationale dicere, verum est. Attamen cum non personali, sed simplici suppositione gaudeat animal diuisum: inde quũ de ipsius rationalitate aut nõ rationalitate quæritur, nec vnam nec alteram de eo verificari sentiendum est. Nec ita inquiunt (vt dictum est) primum principium destruere continget: quare nec inter cõtradictoria dari medium, quo dempto, & vltima cõclusio demitur: habere scilicet priuatiua medium.

Impugnatio.

Sed hæc suppositionalis responsio non minus sophistica, q̃ Aristo. inimica est. 6. thopico. ca. 7. Aborret ibi Philosophus diuisionem per negatiuam differẽtiam: quoniã inde genus alteram suarum specierum effici contingeret ea causa, ꝙ affirmatiua negatiuaq; differentię, affirmatio & negatio contradictoriæ sunt: quarum alteram de genere dici necesse est, cum de quolibet (Ph̃o dicente) aut affirmatio aut negatio prędicetur. Modo si altera generi differentia iungat̃, species est: quare si vtra earum quæ de animali dicuntur, animali vniatur: sequitur omnino eam ipsius speciem animal esse, quam differentia quę sibi apponitur sub ipso constituit. Hoc est fundamentum quo Philosophus loco adducto, sectionem per negantem differentiã refellit. Idq; quo clarius pateat, eius formalia verba ponere non tedebit, hęc sunt. Amplius si negatione diuidit genus: velut qui lineam diffiniunt longitudinem sine latitudine esse: nihil enim aliud significat, q̃ qm̃ non habet latitudinẽ: accidet ergo genus participare speciem. nam omnis longitudo sine latitudine, aut latitudinem habens est: nam de omni aut affirmatio, aut negatio vera est quare & genus lineę longitudo sine latitudine, aut latitudinem habens est. Longitudo autem sine latitudine speciei est ratio. Similiter autem longitudo latitudinem habens: nam sine latitudine, & latitudinem habẽs

dr̄iȩ sunt. Ex differentia aūt & genere ē speciei rō:
quare genus suscipiet speciei rōnem. Simil̄r aūt &
dr̄iȩ: eo ꝙ altera dictaꝝ dr̄iarū ex necessitate p̄di-
caſ̄ de gn̄e: hȩc ille. Mō peto ab eis: nōne de longi
tudine vt genus est lineȩ, nō aūt vt ꝑsonal̄r pro li-
nea qualibet supponit Ari. sermo audiendus ē: Id
equidem puto satis esse ex suis verbis manifestum.
Nempe nō al̄r de ꝓposito nobis aīali, q̄ ꝓut de ho
minis gn̄e per rōnale & nō rōnale diuisum agim⁹.
Quapp si tal̄r partitū aīal (ipsis auctorib⁹) simpl̄r
supponit: nō min⁹ eādem habebit Ari. longitudo
suppōnem: cū eadē sit vtriusqꝫ rō. Dum igitur ph̄i
argumentū validū admittūt: suā r̄nsionē inualidā
accusant. Patet ampli⁹ eius euasionis manifesta fal
sitas ex. 10. meta. 15. ingente Ari. cōtradictoria me-
dio carere. Eiusqꝫ hāc cām reddente Co. qm̄ cōtra
dictoria nō h̄nt determinatū subiectū instar priua
tiuoꝝ, qd clarius: Aliter igiſ̄ & meli⁹ cū Ari. mihi

Respōsio propria.

dicēdū vr̄: inde principiū faciens, ꝙ modus ille di-
uidendi p negatiuā dr̄iam refellendus est: sed si di-
uisionis metodū seruare volum⁹, nō rōnale in irra
tionale cōmutam⁹: ita vt p rōnale & irrōnale par-
tiaſ̄ aīal. multū. n. apud Ari. & Co. differūt non rō-
nale & irrōnale: cū alterū negatiuū, alterūqꝫ priua

Diuisio nō debet dari per differen-tiā negatiuam.

tiuū sit. Qua rōne dicebat Co. loco allato reddens
eius quod dicit Ari. rōnē, ꝙ cōdictio oppositi dr̄iȩ
est vt nō sit negatiuū sensibil̄r: qa negatio addita
generi nō constituit sp̄ēm: nisi negatio sit virtutis
priuatiuȩ. Cum igiſ̄ de aīali diuiso quęriſ̄: rōnale
ne, an nō rōnale sit: Ip̄m nō rōnale esse cōcedo.
Ex quo nō seqſ̄ ꝙ gen⁹ sit sp̄ēs: qm̄ nō rōnale non
eo pacto de gn̄e p̄dicaſ̄, vt sit ei⁹ dr̄ia diuidens: sed
eo mō quo de quolibet alterū dr̄ oppositoꝝ, quod
ipsi additū, sp̄ēm nō cōstituit. Quare non deduceſ̄
inter cōtradictoria dari mediū. Sed admirabiſ̄ qs:

Obiectio.

qm̄ si rōnale dr̄ de aīali: & aīal de hoīe: necessario
nō rōnale de hoīe dici, venit cōcedēdū: si veꝝ ē id
qđ a ph̄o dr̄ ī p̄dica. qcqd de p̄dicato, idē & de sub

Solutio.

iecto dr̄. Sed haud difficile hoc soluere videbiſ̄: si eā
ph̄i maximā, ī. eēntialib⁹ p̄dicatis valer̄ limitabim⁹:
ita vt nō alia via teneat nisi ābȩ ꝓpōnes, sint essen
tiales: nec mirū si ex alteri⁹ defectu, hȩc cōsequētia
ruit. Sortes est hō: hō est sp̄ēs: ergo sortes ē sp̄ēs: cū
secūda p̄dicatio nō sit essentialis. Nō al̄r ad ꝓposi-
tum argumentū dicas. Dr̄ qdē nō rōnale de aīali,
ac de hoīe aīal: nō tn̄ essential̄r nō rōnale de aīali
p̄dicaſ̄: quapp idem de hoīe dici, nulla necessitate fa
teri cogimur. Nempe verū est cuilibet alterū con-
tradictorioꝝ inesse: nō tn̄ essential̄r īesse. Immo (vt
erit ꝓcedente sermone clarius) ea cōdictio ē ipsoꝝ
nām diminuens. Aut aliter supradicta ab eo argu-

Alia responsio.

mento ꝓtegas. cōcedendo ꝙ nō rōnale de hoīe di
ciſ̄: eo qa de aīali p̄dicaſ̄: nec ꝓpea sequeſ̄ inconue
niens. Verū scias oportet ꝙ nō rōnale dr̄ qdem de
aīali: in eo tn̄ nihil positiui ponit: sed tm̄ id aufert
quod rōnale posuerat. Ea. n. est termini negatiui ꝓ-
prietas (vt ex logica sumiſ̄) vnā nām negare, & p̄-
supponere infinitas. Ita vt cū nihil aliud ab aīa sen
sitiua exprimat aīal: quȩ vt sic nō hēt ꝙ rōnalis sit:
inde nō rōnale dr̄ aīal, quasi de se non h̄ns rōnē.

Quapp hō ꝓut aīal. i. aīam sensitiuā per aīal deno
tatā claudit, pōt sil̄r nō rōnalis appellari: q̄si ab eo
gradu aīȩ (sicut dictū est) non adhuc rōnē cōtra-
hens. Nec ea duo sunt adinuicē pugnātia: ꝙ ab aīa
sensitiua nō rōnalis sic appelleſ̄: & ab intellectiua
rōnalis. Clarū est igiſ̄ qūo inter priuatiue opposi
ta mediū formale non deſ̄: licet medium in terci- *Epilogus*
dat subiectiuum. Queqꝫ requirat ad sui veritatem
propositio: vt tempus & alia.

Cognitionem scientiæ speculatiuȩ consequitur de moralitate virtuosa.
Propositio duodecima.

VIT Auer. monumentū in pro
logo magno phi. Pro cui⁹ decla-
ratione scias oportet scias īter se
diuersitatē h̄re. Ipsaꝝ etenim q̄- *Finis scientiȩ speculatiuȩ quis sit.*
dam speculatiuȩ: q̄dam practicȩ
reperiunſ̄: quæ duo mēbra inde
inter se distinctionē sortiuntur.
Quod speculatiuȩ speculari, ac veritatē intueri, sibi
pro fine statuerūt. Sicut magn⁹ edocet Ph̄s. 2. me-
ta. 3. Vocari (inquiens) ph̄iam veritatis sc̄iam recte
hēt. nā theoricæ finis est veritas. Cui id cōiungitur
quod. 2. de aīa. 49. scribiſ̄ ab eodē, ꝙ a fine vnūqdqꝫ
denoīare fas est. Eapp nō ab re factū putes, si qn̄qꝫ
speculatiuȩ artes veritates appelleneſ̄. Quod Com.
obseruās prīo de aīa. 2. qđ per oēm veritatem ad
quā sc̄ia de aīa sit adeo ꝑspicua, velit Ari. exponēs
inquit, oēm veritatem sc̄ias speculatiuas denotare.
Verū opatiuȩ seu (quod idem est) practicæ, nō spe- *Finis opatiuȩ quis sit.*
culationis gr̄a, sed opis laborāt. Hoc siqdē clare ad
monet. 2. meta. Ari. tex. allegato. Istȩ nāqꝫ (hæc. n.
sunt verba tex. & Co. explanātis) licet vtanſ̄ rōci-
natione, & speculenſ̄ de cāis, non tn̄ sunt dignȩ vo
cari sc̄iȩ speculatiuȩ: qa non ꝑscrutanſ̄ de cāis reꝝ
& diffōnib⁹ eaꝝ. nisi vt scientes eas agāt, & nō vt
sciant, sicut in scientiis speculatiuis. Ex quo eoꝝ in *An pars theorica medicinȩ sit scientia.*
aduertētia patet, qui medicinā in duas ꝑtes diuidē
tes, in alterā quæ prīcipia speculaſ̄, indeqꝫ neces-
sarias cōclusiones deducit: & in alterā quæ qdam
particularis ac factiu⁹ habitus est, ex eo quē prius
diximus habitu resultās. medicinā (inquiunt) suæ
primæ partis rōne sc̄iam esse: sicut secūdæ partis
rōne, artem. Inde p̄cipue sumētes argumentum ꝙ
dicat Arist. 6. ethi. ca. 5. ꝙ ars est circa cōtingentia
aliter se h̄re: quæ cum particularia sint, artem esse
circa particularia credunt. Sed ea (subiungūt) cir-
ca quæ prima medicinæ pars versatur, vl̄ia sunt:
ergo ipsa, ars non erit. Sed cum (vt dictum est) ex
eo habitu, alter q factiuus est hītus ꝓcedat: hȩc aūt
sit ars medendi: quæ cum circa particularia sit, &
aliter se habere contingentia, ea est quȩ ars, & non
sc̄ia dr̄. Sed pace sua dixerim circa id falluneſ̄ isti,
ꝙ artem esse de particularibus opinantur. Qua-
re & circa ea quæ inde sequuntur, medicinā vide-
licet esse quo ad sui primā partē sc̄iam: & quo ad *Quod ars de particularib⁹ non sit.*
secūdam, artē. Etenim primi oppositū licet ab Ari.
coniectari: qui artē inter eos habitus intellectus nu
merat, qbus ipse semp vera decernit: quod per ha-
bitus particulares facere nō valet: cū res vnde hi

habitus

habitus originē cōtrahunt (ipſis nō minus & Ari. cōcedentibus) īmutari poſſint. Quare ſi ea quam intellectus poſſidet veritas, ex rerū exiſtentia pmanet in eo, ſicut Ari. ſentit: ergo iiſdem mutatis, ipſa quoq; deficiet: ipſius quoq; veritatis habitus non vniformiter amplius ſe habebit. Hinc igiť artē nō circa particularia, ſed circa vl'ia diſcurrere patet. Idq; amplius nobis eluceſcet, ſi in phemio meta. Phi verba conſiderabimus: q artem ab experimēto ſeiungēs inquit: artem fieri quū ex multis experimētalib⁹ vna fit veluti de ſimilib⁹ vl'is acceptio. Acceptionē quidem habere ꝙ caliæ & ſocrati hac egritudine laborantib⁹ hoc cōtulit, & ita multis ſingularib⁹, experimēti eſt. Quod aūt oībus hmōi ſm vnam ſpēm determinatis hac egritudine laborantib⁹ cōtulit: vt flegmaticis, aut colericis, aut eſtu febricitātibus, artis eſt. Sed ea magis quæ ſequuntur ppoſitū oſtendunt. Ad agere qdem (hæc.n. ſunt) igiť experiētia nihil ab arte differre vr̃. Sed expertos magis pficere videmus: ſine experiētia rōnem hn̄tib⁹. Cā aūt eſt: qa experientia qdem ſingulariū eſt cognitio: ars vero vl'ium. Et paulopoſt inquit. Si igiť ſine experimēto qs rōnem habeat, & vl'e qdem cognoſcat, in hoc aūt ſingulare ignorat, multoties qdem curatiōe peccabit. Singulare nāq; magis curabile eſt. Sed tn̄ ſcire & obuiare magis arte q̄ experimēto eſſe arbitramur: & artifices expertis ſapientiores eē opinamur: tanq̄ magis ſm ſcire ſapientia oīa ſequente. Hoc aūt eſt, qa hi qdem cām ſciunt: illi vero non. Expti qdem.n. ſciunt ipm qa: ſed pp qd neſciūt: illi aūt pp qd & cām cognoſcūt. Quid clarius potuit Ari. afferre nō video. Nec id afferas quod a multis hic allatū video. Artē hic p vl'i factibiliū cognitione ſumi: & ꝙ in.6.ethi. pro eo quē diximus habitu particulari. Oſtenſum eſt ſiqdē ꝙ de arte eo mō Ari. ibi ſermonē habeat, minime cōuenire. Precipue cū Ari. ipſe.6.ethi.ca.8. id in ſimili de prudētia cōfirmet inquiens. Neq; prudentia eſt vniuerſalium ſolum, verum etiam ſingularia oportet cognoſcere: nam actiua qdem eſt: actio autē in ſingulis verſať. Ex quo fit vt qdā neſciētes qbuſdam ſcientib⁹, efficaciores ſint in agendo: & inter cæteros qui experimentū hn̄t. Nam ſiqs ſciat ꝙ leues carnes facile digeruntur, & ſalubres ſunt, ſed quę ſint leues carnes ignoret: nō faciet ſanitatem. Sed qui ſcit ꝙ auium carnes leues & ſalubres: faciet magis. Prudentia vero actiua eſt, itaq; oportet vtrāq; hr̃e. Per vtrāq; exponens vl'em & pticularē. Quare idem de arte poſſumus afferre iudicium: ꝙ videlicet nedum de vl'ib⁹, verū de ſingularib⁹ habeat negocium. Nam ea rōne qua prudentia, eo ꝙ actiua ſit: & actio in ſingularib⁹ ſe exerceat, vl'ia nō minus & particularia ptractat: eadem & ars qa factiua, & factio circa particularia verſeť, idē munus habebit. Nec tn̄ ex eaꝝ cōuenientia deducas artē de particularib⁹ eſſe. Quod ea rōne dico: quia illa particulariū cognitio nō ab arte, ſed ab experimēto eſt. mō cum artis finis ſit opari, quod experimētum ad ſui pfectionē reqrit: ea cā & ars eā poſtulat ſingulariū notitiā, quę ab experiētia ducit originē.

Nec ppterea illa notio ſingulariū intellectus habitus exiſtit, eo mō quo ars: ſed ē habitus cogitatiuę: quę (ſi veritatē dicit Co.3.de aīa.) circa particularia diſcurrit. Ex ſupradictis deducas ꝙ artis habitū indubie acqrere poſſumus etiā ſi eo experimentali habitu careamus. Nec alia ratione imaginor dixit Auicē. poſſe aliquē vtrāq; medicinę partē, etiam ſi nunq̄ operat⁹ fuerit acqrere. Vnū eſt tn̄ ꝙ artis habit⁹ poſſeſſor, alio tn̄ carens, nō eā habet facilitatē rectitudinēq; circa opus agendū, ac ille qui vtrūq; & artis, & experimenti habitū acqſiuit. Hoc aūt nō alia rōne ab ea quā Phs aſſignabat: qa.ſ. factio circa ſingularia eſt: cuius factionis artifex nō niſi pp qd cognoſcit: alter aūt qa. Quare nō ab re vnū aduertas: nō dixiſſe Phm in prefata.6.ethi. auctoritate, prudentiā eſſe vl'iū & particulariū: ſed ꝙ ē vl'iū, & oportet cognoſcere particularia. Ac ſi id non ex habitu prudentię ſibi cōtingeret. Sit attamen hoc pbabil'r dictū. Iam.n. Co. ibidem vniformiter ſermonē pfert: nec eā ſeruat in verbis drĩā. Hec pdicta ſi bene mente cōceperis, poteris inde cognoſcere, q̄ grauiter in hoc itidē decipianť, ꝙ ſecūdus particularis medicinę habitus ars ſit, eo qa de particularib⁹ eſt. Patuit inq̄ ſupra non de particularibus, ſed de vl'ib⁹ artem hr̃e negociū. Poteris nō minus ad id quod ex phi auctoritate argumentū adducunt, hr̃e ſolonis viam hoc mō. Artem ſiqdem eſſe de cōtingentib⁹ aliter ſe hr̃e concedas: iſta tn̄ (vt ſctūs Tho. ibidem tibi oſtendit) pn̄t dupl'r accipi: altero mō in particulari: & ſic cū pticulares ſint habit⁹, effugient artis cōſiderationē. Altero mō in vl'i: & ſic oppoſita rōne ſubeūt cōſiderationē artis: ſi padductis (vtputo) clariſſimis phi auctoritatib⁹ fidem adhibem⁹. Sed poterit qs eo medio ſupradicta calumniari: ꝙ ſi ars (nobis auctorib⁹) eſt de his quę aliter ſe hr̃e cōtingūt vl'r ſumptis: & inde artē de vl'ib⁹ eſt. Sed vl'ia neceſſaria ſunt, & aliter ſe hr̃e impl'ia: hoc dicente Pho.6.ethi.ca.4. ergo de neceſſariis artē eſſe, nec de poſſib⁹ variari, neceſſario cōcedemus. quod iterū ſn̄iam Phi dirimit. Hui⁹ argumenti vis inde reddeť imbecillis, ꝙ dato ꝙ a Pho ſumať artem eſſe de his q̄ al'r ſe hr̃e pn̄t: nō ppea ē ab arte oīmoda remouenda neceſſitas: ita vt quocūq; gradu neceſſitatis exempta ſit. Verū id nō negabo ꝙ nō eā hn̄t neceſſitatē, quā ea q̄ natura genuit, & eterna: ſicut faciā ſubito manifeſtū. Sed audias prīo q̄ſo ea q̄ nobis in prīo de pti. aīaliū.c.1. ſcripſit Ari. Neceſſitas (inqt) reb⁹ qdē eternis ineſt ſimplici abſolutaq; rōne: ſed caducis generandiſq; oīb⁹ ex ſuppōne tribuiť. qūo in artificioſis: vt edibus & qbuſuis aliis generis eiuſdē. Materiā.n. talē adeſſe neceſſe eſt, ſi domus, aut quiuis alius finis futurus ſit: atq; ēt fieri moueriq; illud primū oportet: deinde hoc ac deinceps ad hūc modū iter ad finē cui⁹ gr̃a res quęq; efficiť & eſt. Cui ſubdit, ꝙ eodem modo agiť in rebus quoq; natura gn̄andis. Conſtat inde manifeſte ꝙ Phs in his de quibus eſt ars, quādam neceſſitatem admittit: quam ex finis ſuppoſitione vocat. Verum qa finis artis ea cōdictiōe caret, qua finis naturaliū gaudet. Cum iſtorum fi

Corrolarium.

Conſidera verbum.

S. Tho.

Replica.

Solutio.

Qualis neceſſitas in his quæ ſunt ab arte reperitur.

nis non sit sub nostra potestate cõstitutus: sed finis artificialium nõ subterfugit iuridictionẽ nostram: quoꝝ principiũ nõ in re facta, sed in nobis ipsis situm est. Ea ꝓpter ars eoꝝ esse dicit̃ quę possunt aliter se hr̃e: ea rõne ꝙ sub vr̃itatis figura, a principio in nobis existente dependeant. Sumit̃ simil̃r ex his q̃ perperam opinet̃ primã medicinę sectionẽ quæ de vr̃ibus sermonẽ facit, scĩam appellari: sicut male digerere possunt artem vr̃ia pertractare. Sed animaduerte vnũ, ꝙ licet medicĩa speculet̃, & ex principiis aliquas cõclusiones demõstret, non tñ ab eo põt scientiæ nomen sibi vendicare: si veritatẽ dixit Ph̃s. 2. de anima. 49. a fine (inquiens) vnũquodq; denoĩare fas est. Modo eius medicinę speculatiõis terminus non est speculari & scire: sed opus tandem adstruere. Ad hoc aũt vt aliqua sciẽtię nomẽ habeat, id postulat vt speculari & scire intẽdat: dicente Ph̃o. 2. meta. 3. Etenim si qũo se habent intẽdunt: nõ tamẽ ſm se, sed ad aliquid, & nunc speculant̃ practici. Quidq; Co. in eius expõne dicat, dictum est qdem: sed replicare nõ pigebit, qm̃ rerũ necessitas vrget. Sciẽtia (inquit) operatiua quãuis vtatur rõcinatione, & speculet̃ de causis: tñ nõ est digna vocari scĩa speculatiua: qa nõ perscrutat̃ de causis rerum & diffõnibus eaꝝ, nisi vt scientes eas agant, & nõ vt sciant: sicut est in scientiis speculatiuis. Ex quo videãt ꝙ id quod eis tam impoĩe vr̃, impoĩe non est: ꝙ videlicet artes seu operatiuę sciẽtię & silogizent, & demonstrent, & essentias rerum perscrutent̃. Põt id idem ex Ari. cõfirmari in ꝓhemio diuinę ph̃ię. Verum ꝙ hmõi sit medicina, dat tibi diffinitio principis. (Nedum Gal. ad cuius mẽtem de hoc nõ est puto quod dubitemus) in prima primi doctrina prima dicẽtis. Medicina est sciẽtia qua humani corporis dispõnes noscunt̃ ex parte qua sanat̃ vel ab ea remouet̃: vt habita sanitas cõseruet̃ & amissa recuperet̃. In qua cum pars speculatiua ad opus subordinata ponat̃, tota dicet̃ operatiua. Quod siqs Auicennã Auicẽna confundere

Obiectio.

conaret̃ ex hoc, ꝙ statim posita diffõne, eã in theoricam practicãq; diuidere nõ erubuerit: quare non tota practica, sed altera eius pars speculatiua. Ad

Respõsio

Theoricũ & practicũ dupliciter sumuntur.

hoc ne ducem Auicẽ. il laberintatũ relinquas, practicum dicas & theoricũ dupl̃r sumi posse. Siqdem improprie magis, & ſm similitudinẽ, & non ꝓprie sumpta, sunt medicinę diuidẽtes differẽtię. Etenim ipsę eędem equiuoce dicunt̃ cum his quę scientiã in cõi, & ph̃iam secant. Hęc. n. sunt essentiales differentię: & diuersos, & ad seinuicem distinctos habit⁹ cõstituentes: quoꝝ vnus alteri nõ subordinat̃. Scię nãq; theoricę non sunt practicis scientiis subordinatę. Cum. n. operatiuarũ terminus sit operari, sequeret̃ inde ꝙ theoricę simil̃r tenderent in opus: quare nõ in scire. Igitur speculatiuarũ nomen ammitterent, & practicũ vestirent. Eadem rõne theorica ph̃ia vt est naturalis, nõ in practicã vt in moralem ẽ ordinata: licet ab ea moralis multa arripiat principia sicut dicã. Sed in medicina nõ sunt essentiales, & aliud facientes differentię: sed eiusdem habitus accidẽtales ꝓprietates. Medicina etenim nõ distincti, & essential̃r diuersi habitus sunt: sed vnus est tm̃. Et si rõnem quęris, cur ipsius alterã partẽ theoricã, alterã practicã appellam⁹. Nõ aliã ab ea reperies: ꝙ cũ ars tota sit operatiua, ipsius quædã pars a longe respicit opus: ita vt aut nõ docet, aut a remotis admodum docet operandi modum. De hac parte nimirum habet loco allegato. Auicẽ. ꝙ cum eam sciuerimus, scientiam tm̃ acqremus: ita ꝙ in declaratione qualitatis operationis non ĩmittemus. Nihilminus in alteram ipsius partem, quæ a propinquo docet operari subordinatur. Haꝝ itaq; partium primę nomen theoricæ appropriatũ est, ꝙ in vniuersali se habeat: nec ſm se valeat in op⁹ dirigere, nisi altera (cui subordinatur) adueniente parte. Huic fuit practicę nomen datum, ꝙ adeo sit operi affinis, vt ipsum, ipsiusq; modũ doceat. Cum his tamẽ stat ꝙ ꝓpter vnius ad alterã partem cõnexionis ordinem, tota practica dicat̃: sicut p̃ostensum est. Huiusmodi aũt non est scĩa in cõmuni per ambo hęc p̃dicta diuisa. Nec volo vt ex his quæ supra dixi, medicinã artem credere cogaris: nisi Gal. itidem sñiam illud confirmantẽ habeas in primo tegni dicentis, ꝙ nomẽ scientię cõmuniter & non ꝓprie audire oportet. Hoc autem ea rõne cõcipias: ꝙ diuiditur ab Aristo. 6. meta. primo, sciẽtia in theoricam, & actiuam, & factiuã. Medicina autẽ quia est ars, ideo scientia factiua. Accedit ad hæc omnia ꝙ Ph̃us primo de anima. 17. inter artes puta inter ph̃iam naturalem, cęterasq; artes differẽtiam stabiliens inquit. Circa quascunq; autem non huiusmodi, alius: vt circa aliqua quidem artifex est si contingat vt instructor aut medicus. Idq; Com. exponens inquit. quod autem ex istis formis non est per naturam, sed per voluntatẽ, considerãdum est ab artificib⁹ mecanicis vt carpẽtario & medico. Nec id de ea medicinę parte intelligendum recte censebis, quę est particularis ac operatiuus habit⁹: sicut trusianus opinatur. Etenim Arist. & Auer. ibi ex cõsideratis assignãt artiũ distinctionẽ: & inqũt: medicũ eas formas cõsiderare, quę in materia nõ per naturã sed ꝑ voluntatẽ existunt. Sed certũ esse puto ꝙ nedum partis, verũ etiam totius medicinæ cõsideratio circa formã est materię artificial̃r inexistentẽ. Cuius rei id nobis potissime fidem facit: esse totius medicę artis subiectũ corpus humanũ sanabile per artẽ. Nec silendum censui dictũ Arist. p̃cipuum, qui dum primo ethi. ca. 17. circa dispositiões animi se versaturũ ꝓponat, ĩquit. Oportet ciuilem hoĩem scire aliquatenus ea quę circa animũ: quẽadmodũ qui oculos vel totũ corpus curaturus est, ac tanto magis, q̃to ciuilis honorabilior ac pręstãtior est medicina. Id nõ al̃r dixisset Ph̃s: nisi medicinã artẽ eẽ sibi cõstãs habuisset. Etenim medicina existẽte scĩa, qui esset opinabile vt eã ciuilis nobilitate p̃cederet? Quod si agitata r̃nsio in mediũ afferat̃: ꝙ. s. habeat id de habitu factiuo veritatẽ. Audiant qd Ph̃s subdit, & obstupescãt. Quod si p̃stãtes medici circa cognitionẽ corpis multũ laborãt: idcirco animũ est a ciuili hoĩe faciẽdũ. Quẽ Co. imitat⁹ qt. Periti ãt medicoꝝ valde subtiliãt de dispõnib⁹ corporis.

corporis.Inde posse colligi videtur:eã ciuilis partem quę animi dispositiones inquirit,ea parte medicinę præstantiorem esse, quę corporis dispõnes ostẽdit:si verũ est id quod sibi manifestum hẽt Ari. vnũquodq; a fine nobilitatẽ contrahere. Sed cum hęc de qua mõ loqmur, ea sit medicinæ pars quã scientiam ꝑdicant.ergo.Quod ꝑcipue sancti Tho. cius loci expõ confirmat:q per medicinam sciam medicinæ interꝑtatus est. Hic locus cõmode ꝓ legistis posset adduci: q ius ciuile nobilitate medicinam antecellere tenet.De quo lõga fuit mihi contentio cum magnificis Ioãne antonio tribona, & Scipione tribona dũ simul Paduæ cõmoraremur. viris siqdem acutis:ingenioq; pollentibus.Sed cũ his,quę oĩa sunt præter intentum dicta, nõ tacebo vnam Auer.auctoritatem,quæ Paduę meo tpe non paruã difficultatem fecit.Etenim Co. in.1.cãticæ.2.hæc manifeste protulit.Pars medicinę per quã ipsa cõiungit̃ phię naturali est vere & ꝓprie sciæ:ita ꝙ finis intentus in ea est solum scire, & nõ opus.Alia vero pars spãlis in consideratiõe artis medicinę dicit̃,& põt dici praxis siue actiua:eo ꝙ affinis sit siue ꝓpinqua opariõi.Ad hoc(vt ne sermonem verbis potius,ꝗ veritate videar coaptare) breuibus rñdeo.ꝙ finis in arte qualibet duplex inueniri põt.vniuersalis.s.quem tota ars,& ipsius ps vnaquęq; respicit.Et particularis:quẽ nõ tota,sed pars quęq; per se respicit.A primo qdem medicina tota sumit artis nomẽ.A secundo aũt altera ipsius pars,vt theorica,sciẽtia denominat̃:altera aũt ars:& quælibet a sibi peculiari. De hoc siqdem loquebatur Auer. dum primam medicinæ partem sciẽtiã affirmabat.quod signãter id demõstrat qd̃ dixit.& finis in ea intentus est scire.Nec me de longa admodum digressione arguas: ꝗ satis inopportuna videtur.Illud.n.satis agnosco: verũ coacte feci.Scias vlterius ꝓ principalis expõne theorematis ꝙ practicę speculatiuęq; sciæ,nõ multum alr ꝗ cã & causatum se habent.Etenim sciæ practicę,tã actiuę vt moralis:ꝙ factiuę,vt medicina, quodammodo a speculatiuis causant̃:eo ꝙ inde multa suorum principioꝝ assequant̃:sicut recte Co.1.de aĩa 2.scripsit hunc in modum: ꝙ scia moralis sumit a scia libri de aĩa vltimum finem hoĩs in eo ꝙ hõ,& sciam suę substãtię ꝗ sit.Nõ minus medicinæ principia quędã in scia naturali sunt declarata. Quare manifestum puto ꝙ vna scię speculatiuę vtilitas ea est,ꝙ ipsius cognitionem seqtur de moralitate virtuosa cognitio:tũ pp inde principiorum suorum deductionem,tum qa speculatiuę si ipsis cõparent̃,se habẽt instar fontis a quo fluũt, & a quo deriuant̃,cum eas imitent̃.Nempe vt Co.habẽt.1.cœli.2.Lex & ars licet sint voluntarię dum uere ponunt̃,insequunt̃ naturam & opus eius.Et sistas in hoc,& ne decipiaris aduerte.nã ꝙ practicę a speculatiuis principia sumant, verũ est: quia tñ non sumunt subiectũ ẽt,iõ non datur inter eas subalternatio vera.Ea enim nõ minus ab vno, ꝗ ab alio,sed ab utroq; rõnem sumit: a subiecto.s. & a pricipiis. Quicqd perperã aliq de medicinæ subalternatiõe ad sciam naturalẽ dixerint: eã opinantes illi vere subalternatam.Cuius falsitas inde coniecturari licet:ꝙ medicinę subiectum,cũ(ut tactum est)sit corpus sanabile non absolute,sed p artem:nõ põt enti naturali vere subalternari.Etenĩ sunt inter se distincta id quod per artẽ est,& id qd̃ natura constat.Tum qa ex hoc ꝙ medicinã artem statuimus,non contingit amplius eam sciæ posse subalternari. Nã scia subalternata cũ subalternante non ponit in numerum:neq; essentialiter ab ea differt,sed accidentaliter tm̃. His tñ nõ repugnat (sicut dictum est) ꝙ practicæ sumant a speculatiuis principia.Ita igitur est ꝙ ex cognitione sciẽtię speculatiuæ resultant morales artes:quæ cum practicarum numerum ingrediant̃,nõ pp scire & speculari earũ cognitio quęritur,sicut in scientiis speculatiuis mõstrauimus:sed tm̃ ut cognitæ a nobis operi applicentur. Hoc si qdẽ manifeste te docet philosophus.2.ethi.cap.2.inquiens:ꝙ sermo in eis non contemplatiõis gratia fit,quemadmodum in ceteris:nõ.n.vt sciamus qd sit uirtus: nam sic nulla eius foret vtilitas:sed vt boni simus ꝑscrutamur. Idem fere uerbotenus inuenies si eiusdem secũdi cap.4.percurres hunc in modum. Ad cęteras uero artes habendas nihil horum requiritur præter ꝗ scientia.At in uirtutibus scire ipsum parum aut nihil est:uti uero aut exercere plurimum,immo totum ualet:utpote quę ex frequenti actione iustoꝝ modestorumq; proueniat.Res.n.tũc iusta aut modesta dicit̃: qñ ita est sicut iustus aut modestus ageret.Iustus aũt & modestus non qui hoc agit: sed q sic agit ut iusti & modesti agunt. bene igitur dicit̃ ꝙ iusta agendo,iustus fit: & modesta,modestus: nõ agendo autem nullus ut bonus fit nec curare qdẽ uidetur.Sed pleriq; nõ ita faciunt:uerum ad uerba disputationemq; conuersi, putant philosophari,atq; ita uiros bonos fieri:egrotos imitati:qui uerba medicorum audiunt diligenter quidem:faciũt autem nihil ex his quę præcepta sunt sibi.Vt ergo illorum corporibus non bene erit qui ita curãtur: sic nec illorum animis qui ita philosophantur.hęc philosophus.Ad quę magnus Com.aspirat in suo philosophiæ prologo dicens. Quod scientes istã sciam quum erunt ſm ordinem naturalem.i. quũ uoluerint ordine sibi a talis cognitiõis natura dato procedere:ut sapiẽtes decet:de necessitate erũt uirtuosi in oĩbus speciebus uirtutum moralium.Sinãq; ex illius cognitione istarũ cognitio sequitur: & istæ non nisi pp operari cognoscantur: oportet eas cognoscentem esse per eas bonum.Verum ad eorum quæ iam sunt dicta certitudinem,remanet una auctoritas soluenda quæ difficultatem parit. Habet in.7.phi.20.Co.ꝙ aliquę uirtutũ moraliũ, & maxime castitas sunt adiuuamẽtum ad speculari seu intelligere:quod idem est in ꝓposito. Quare si hę uirtutes & maxiẽ castitas speculari adiuuant, ipsum speculari præcedunt. Cuius oppositum iubet theorema.Sed si Co.intentum in eo loco planum facere conabimur:erit iam contradictio sedata.Deuenit itaq; in illud dictum Co.eo qa ꝓbabat

Marginal notes: Expositio S.Tho. — Q(uo)d practicę non sint speculatiuis vere subalternatę — Difficultas — Solutio

Arist. in tex. Intelligere alterationem non esse: ex hoc ꝙ alteratione turbatur, & quiete pficit. Etenĩ in quiens sedẽdo & quiescendo anima sciens fit & prudẽs. Tunc aũt sedemus & quiescimus in eo sensu, qñ motibus corporalibus ac sensitiuis passionibus ociosi vacamus, his siquidem intellectus opatio impeditur. Nec hic multifacio an ex Platonis snĩa ibi loquatur Ari. an non. Remouent aũt hęc impedimenta (inqt Ari.) vel per naturam: vel pp alia. Quod Co. animaduertẽs inqt: ꝙ per naturã, ętatẽ intelligit: & per alia, exercitiũ assuetudinẽq;: quę largiunt naturæ hoĩs præparationem quam antea nõ habebat. & non est remotum vt uirtus .s. moralis & maxime castitas operet in hoc. His igitur constat ꝙ ibi sumitur intelligere nedum ꝓ speculari in scientiis speculatiuis. Sed pro ea cõi intellectus operatione: a qua mediante alteratione impeditur. Ad eam siqdem non alia rõne castitatem aliamue moralium virtutum ꝓcedere dicimus, nisi pro quãto earum qlibet passiões sedat, ac motus firmat: ut eis iam semotis & firmatis, libere tãdem intellectus munere suo fungat. Quare non eo modo talem uirtutem pręcedentem speculatio sequitur, quo iam prius diximus, ꝙ ex speculari in speculatiuis scientiis, tanq̃ ex priori posterius cognitio virtutis oboritur, ac opus eius. Vt ergo resolute quod dico percipias, non inconuenit alterã alterius onera portare: ita ut moralis uirtus sciẽtię speculatiuę sit cõmodo: pariterq; scĩa virtuti morali, diuersimode tñ. Vtilitas quam scĩa a uirtute suscipit est impedimẽti remotio, intellectusq; quies: in qua constitutus operari & intelligere valeat. Sed vtilitas huic correspondens, quam virtus moralis a scientia recipit est: ꝙ ex scientiæ cognitione tanq̃ ex priori, virtutis eius cognitio, ac eius opus tanq̃ posterius effluit. Quod ex allegato Auer. sermone 1. cœli. 2. capere promptum est ingentis. Lex & ars licet sint voluntarię, tñ res uoluntariæ dum vere ponunt, insequunt naturam & opus eius. Et si clarum magis, magisq; resolutum cupis respondendi modum, sic respõsionem abbreuies. Quod cognitionem sciẽtiæ speculatiuę virtutis moralis cognitio consequitur notitia pp qd. Sed notitia qa, insequitur speculatiua scĩa moralis uirtutis cognitiõem, & opus eius. Sicut (si datur mihi loqndi facultas) notitia pp qd insequit effectus cãm: sed notitia qa, econuerso cã effectum. Nec id apud te crediderim inconueniens: si in simili spectes quod de raritate & caliditate fertur. Raritatem etenim esse caliditatis effectum, sicut densitatem frigiditatis. 7. phi. 15. & 2. de gene. 15. tibi. Co. expsīt. Nec obscure multum phs. 2. eiusdem. 17. Et tamen ex alia parte probabiliter credimus caliditatem frigiditatemq; raritatem ac densitatem insequi. Cum non alio modo motum dicamus inanimata corpora ignire, q̃ ea rarefaciendo, ipsorumq; partes distrahendo. Ita igitur raritas & oppositum, caliditatem, & sui insequuntur oppositum effectus ad cãm consequutione. Sed raritas & densitas aliter: qm̃ dum materiã disponunt, caliditatem & frigiditatem post se trahunt. quę dicta facile nostro proposito possunt applicari. Habes igitur inde: qũo ex scientiarum speculatiuarum cognitiõe, virtutum moralium cognitio proueniat, & opus earum: id etenim nostri sermonis scopus extiterat. A quo præter intentum nostrum digressi, quid de medicina opinandum patefecimus, eamque non scientiam, sed artem declarauimus.

Epilogus.

Forma si diuisibilis, successiue generatur: si vero non, tota successio est in accidentibus ei propriis. Propositio tertiadecima.

ELICITVR propositio hæc a Co. 6. phi. 59. & 1. phi. 62. sic scribente. In spermate non cessant partes spermatis recedere, & partes fieri hominis: dõec forma humana perficiatur: & hoc si forma recipit partitionem: si autem non, istud necessario in accidẽtibus propriis formę generatæ: vnde necessario generatio sequitur alterationẽ. Habet aũt intelligi propositio (sicut allegata auctoritas manifeste prę se fert) de his accidentibus quę prædisponunt, ac formam in materia pręcedũt: his abiectis quę ex formę cum materia unione pullulant. Talia etenim ab agente simul cum forma tribuuntur: quod quantum de forma, tantum & de talibus accidentibus impartitur. Quamobrem si forma in suo fieri successione caret, non minus & accidentia successione carebunt. Hoc siqdem intuitus Co. generationem dixit alterationem necessario conseq. ut inde illud haberet, ꝙ alteratio præcedẽs successionem hẽt quam subsequens forma ob sui impartibilitatem habere nõ potuit. Illud ulterius aduerte quod & Ari. & Co. oĩbusq; peripatheticis manifestum constat, formas perfectas diuisionem intẽsiuam, quam magis denotat & minus omnino nõ suscipere: quamuis eas Co. affirmet extensiuę diuisioni subiectas. Hoc etenim nobis scriptum reliquit in. 1. ca. de sub. orb. formas materiales ad subiecti diuisionem esse partibiles. Sed ut primũ ostenderet, hæc formaliter ab eo in. 6. phi. 59. conspicere licet. Motus generationis & corruptionis est cõpositus ex trasmutatione in qualitate & transmutatione in substantia. & transmutatio quę est in substãtia est in non tempore. s. prouentus formę substantialis. Quod idem in. 5. eiusdem. 21. his uerbis cõfirmat. Perfectio. n. quę accepta est in diffinitiõe motus: quę est tanq̃ genus, non inuenitur in transmutatione quę est in generatione. s. qm̃ in ea non est perfectio diminuta de genere eius ad quod ẽ motus. s. a genere perfectionis completę. Et cã in hoc est qa forma est indiuisibilis: & qa generatio est de non esse. hęc ipse. Et scias ꝙ huius dicti veritas ab eo pendet, quod. 3. phi. scriptum est. Co. 4. duo videlicet motum significare. Alterum uiã ad perfectionem. Alterum uero perfectionẽ ipsam adhuc fluẽtem, ac in esse incompleto durantem. Seu (qđ idẽ refert) ꝓ fluxu formę: & pro forma fluẽte. Hoꝶ primus modus famosior est, ac in ꝓdicamẽtis hẽtur.

Limitatio theorematis

Q̃d formæ substãtiales perfectæ non sint intensiue diuisibiles

Motus duplicitꝰ ꝓ fluxu formæ et pro forma fluente sumitur

Secundus

Secundus aũt uerior:ac in phiſicis declaratur. His modo conſequenter loquentes dicimus, uerũ motum ab eius termino ſpẽ non differre:ſed ab eo tantum per magis & minus uariari. Hocq; nõ alia ratiõe,niſi ꝙ eadem ſit forma.ſub eſſe tñ imperfecto. perfectius aũt & imperfectius ſpẽm nõ diſtingũt. Quare ſi forma intẽſiue indiuiſibilis, ac ẜm magis & minus inreceptibilis reperiať,q̃(eo cõcedente) formarũ perfectarꝝ cõdictio eſt,ad eam motus terminari non poterit:ſicut non poterit ſucceſſio cũ termino eiuſdẽ generis eſſe. Hoc itaq; præallegata dixerat auctoritas,in qua prima quę reddiť cã, cur generatio motus non ſit,ea eſt:ꝙ forma impartibilis eſt. Cui adherens,6.phi. Co.59. generationẽ ab alteratione ꝑcedẽtẽ ſpecifice diſtingui ait: ea ratione ꝙ tranſmutatũ non idem a principio motus, ad finem vſq; ſeruetur. Cuius rei formę indiuiſibilitas, qua ipſa eadem in inſtanti acquiriť eſt in cã. Huic cõformiter Porphirius in vniuerſalibus cap. de differentia ſcripſit,ꝙ eſſe vniuſcuiuſq; vnum & idem eſt:nec intenſionem ſuſcipiens nec remiſſionem. Quod ſi ſic ẽ: idq; nobis ,quod Auer. apertiſſimum conſtat,ſupponatur:ꝙ eſſe ꝓ quiditate ſumptum ſi totum a forma,ſequitur,formam nec intẽſionem ſuſcipere nec remiſſionem. Idq; nõ minus confiteri coguntur,materiam tenentes eſſe alterã quiditatis partem,alteramq; formam. Etenim ſi totũ ab his immune redditum eſt:ergo & partes. Ita ſiquidem a toto eſſe,ad genus atq; differentiam eius partes Porphirius ibi argumentum erigit.

Difficultas

Verum ſiquis ſupradicta vera putat : difficultatem ſoluat oportet. Nam ſi generatio(vt non minus ex dictis quã ex auctoritate allegata conſtat)motus eẽ non potuit, qm̃ ſubſtantialis forma per eam acquiſita, intenſiue indiuiſibilis exiſtit:ergo ſi qua detur forma hac condictione indiuiſibilitatis carens , ad eã nihil,qn ſit motus, prohibebit. Quod cũ eiuſmodi elementorꝝ formę ſubſtantiales exiſtãt. Co.illud.3. cœli.67.manifeſte affirmante: generationẽ ad eas motum eſſe inde ſequetur. Sed q̃ hoc ſit in Ari. cauendum ex hoc coniicere poſſumus:ꝙ vniuſcuiuſq; generationis ſubiectum in potentia ponatur ab ipſo:hocq;(vt dictum eſt)motus rationi eſt directe contrarium.

Solutio

Huic non aliter reſpondendũ eſt q̃ id admittendo quod Co. hẽt in allegata ſua dictiõe, ꝙ ex hoc ꝙ forma impartibilis ẽ,generatio motus eſſe non potuit. Aliud attamen ꝑter illud eſt in cã. quod addẽs Co.inqt. & qa generatio eſt de nõ eẽ.

Duo ad verꝝ motum reqſita

Duo per ea verba,quę motus ratio poſtulat explicare intendẽs. Alterum ex parte termini: alterum ex parte ſubiecti. Ex parte quidem termini,ꝙ hic diuiſibilis ſit: ꝙq; poſſit prius ẜm eſſe imperfectũ, deinde perfectum acquiri. Diximus etenim verũ motum ita ab eius termino ſpẽ non differre,vt eadem met ſit forma,quę ſui eſſe in ſubiecto,quouſq; perficiatur ſucceſſionem habet. eoq; tempore iam perfecta eiuſdem motus terminus efficitur. Ex pte vero ſubiecti,ſubiectum ẜm ſe in actu poſtulat:licet vt mouetur in potentia ſit. Ex iſtis modo duobus eſt quidem ſecũdum eſſentialius primo: nõ tñ põt aliqua ſucceſſio motus appellari, niſi vtrũq; hẽat.

Generatio motus non eſt:et quare

Quare cum de his generatio exiſtat,vtputa quæ altera earum ad minus careat, ideo nihil mirum ſi nullo pacto potuit eſſe motus. In aliqbus etenim non minus vna q̃ altera caret:vt in formis perfectis. In qbuſdam vero(formis.ſ. imperfectis)vna qdem abundat:altera vero priuatur. Poteris id in formis elementorum intelligere: quarum generationem(ſi terminum attendamus)motum appellare poſſemus:quod idem nobis ſubiectum inſpicientibus abnegatur:ſi vera credimus ea quę Co. 3.cœli.67.hunc in modum loquutus eſt. Prima habilitas in materia eſt ad tales formas ſimplicium. Hoc aũt maxime attendimus:qm̃ id potiſſimũ eſt quod generationẽ impedit,quin motus eſſe poſſit.

Correlarium quorumdam.

Quibus ſic firmatis,vnum ſcias:ꝙ quidam nõ parui nominis viri,Cõmẽtatoris veſtigia ſe inſeq credentes,deducere voluerunt. ꝙ elementorꝝ gñatio minime poſſit vera,perfectaq; generatio appellari. Id ſibi ex hoc ſuadẽtes:ꝙ ſicut ipſæ, quæ per eã generationem acquiruntur,elementorum formę, perfectę ſubſtantię non ſunt,ſed mediæ inter ſubſtantiam & accidens:ita nil minus earum vera nõ erit generatio,ſed inter motum ac veram generationẽ media. Hęc rõ põt ſimiliter ex dictis adhuc fortior reddi. Quippe generatio elementorꝝ nõ habet oĩa,quæ vera generatio exigit: terminum.ſ.indiuiſibilem:ac potẽtiale ſubiectum. Quibus terminus diuiſibilis,actualeq; ſubiectum (hæ nãq; motus veri circũſtantiæ ſunt)opponuntur. Quare cũ generatio ipſarum(vt manifeſtum conſtat) altera careat,alteramq; potiatur,partim cum motu,partim cum vera generatione confinium habet. Ex quo ſequitur ꝙ neq; perfecte ſit vnum,neq; perfecte reliquum:ſed inter vtrũq; medium. Sed in rei veritate habet hæc deductio non obſcuram apparentiam:non tamen cogit ea quæ Co. fundamenta ſtabiliuit,ita dicere. Licet.n. duo ſint quę motũ a generatione diſtinguant.ſubiectũ.ſ.& terminus.

Generatio eſſentialius a motu diſtinguiť per ſubiectum q̃ ꝑ terminũ.

Id attamen quod eſt huius diſtinctionis eſſentialior cã non terminus,ſed ſubiectum eſt. Nẽpe hoc eſſentialius generationi conuenit,ꝙ ex ente in potentia egrediatur,q̃ ꝙ ad terminum impartibilem terminetur. Sicut per oppoſitum motus ꝙ in ſubiecto in actu fieri habeat, hoc eſſentialius ſibi vendicat,q̃ ꝙ termino diuiſibili terminetur. Quod (ne voluntarie dictum putes).5.phiſi.8.ſenſit magnus Co.& in Co.3.hæc dicens.ꝙ cum ex tribus ſubſtantia motus integretur: ſubiecto videlicet,termino a quo,& termino ad quem: id quod primo per motum diſponitur,vt ſibi intimũ & eſſentiale,ſubiectũ eſt:quem conſequitur terminus ad quem : ac poſt eum terminus a quo. Eo igitur non obſtãte,ꝙ eiuſmodi generatio ea quam terminus præſtat condictione careat,eius.ſ.indiuiſibilitate, id tamẽ minus impedit qn verę generationis nomẽ ſortiatur : qđ ſubſtantiarum perfectarum generatio ſibi vendicat. Cum ſimiliter illi, ſubiectum in potentia claudat:quod vt eſſentialis condictio generationem a motu ſegregat. Idq; materia prima eſt:ſi vera loq-

tur .1. de gene. 14. P̄hs. Accedit ꝙ elementoꝝ for
mæ licet perfectæ ſubſtãtię non ſint, ſunt tamẽ ſub
ſtantię, & generationis termini : ſed (ut prædixi-
mus) potiſſima generationis cã penes terminum
non attenditur: quare &c. Verum ſiqs in oppoſi-

Obiectio.

tum adducat ex .5. phi. 31. motum a termino ſpecifi
cari. Dictum illud non minus veridice, q̄ ſubtili-

Reſpõſio

ter gloſando reſpõdeas: ꝙ habet in his quę motui
ratione termini competũt, intelligi. Etenim impoſ
ſibile eſt propoſitionem illam vniuerſalem verita
tem habere. Diuiſibilitas ſiquidem, & continuitas,
& ſimplicitas aliaq; multa, non per terminum, ſed
per ſubiectum motui competunt. Idq; de diuiſibi
litate (vt ab ea exordiamur) ſentit Co. 1. cœli. 5. A
quo magnus Albertus minime diſſentit. Cuius rei
non leue ſignum eſt cuiuſlibet motus per ſe ſubie
ctum eſſe per ſe diuiſibile: quod p̄hs. 6. phi. 32. ꝓbat.
Quod de per ſe termino cuiuſlibet motus aſſerere
non poſſumus. Alterationis nãq; terminus nõ per
ſe, ſed per accidẽs diuiſibilis eſt: qualitas. n. (cuius
generis alterationis eſt terminus) non per ſe ſed ꝑ
accidens eſt diuiſionis ſubiectum. Inde igiť ſic ar-
guo: diuiſibilitas per accidens alicuius motus ter-
mino competit: ergo ab illo termino per accidens
diuiſio inerit illi motui, cuius ille eſt terminus. Et-
enim ſi cui per accidens aliqd ineſt, non põt illud
eſſe per ſe cã ꝙ alteri cuipiam illud idem inſit : nã
propter quod vnumquodq; tale, & illud magis. Si
igitur per accidens omne ad aliquod per ſe reduci
debet, conſequẽter motui ab altero partibilitas in
erit: quod illã ſibi per ſe vẽdicauerit: idq; nõ aliud
a ſubiecto putãdum ẽ eſſe. Quoniã alterationis ter
minus quem accidentaliter partiri ſtatuimus, non
niſi a ſubiecto per ſe diuiſibili diuiſionem ſortitur.
Ecce igitur ꝙ quocunq; vergis ſubiectum ꝑ ſe cau
ſam, nec aliam inuenis. Id idem & de continuitate
cognoſces ſi Ari. dicta percurres. 2. de gene. 60. ma
nifeſte ingentis. Motum per ſubiecti continuitatẽ
eſſe continuum. In quo loco manifeſtus cõprehen
ditur Sancti Tho. cum Auer. conſenſus: cũ in aliis

Diuiſibilitas continuitas & ſimplicitas inſunt motui per ſubiectuʒ

S. Tho. cũ Auer. cõſenſus

locis ab eo manifeſte diſcrepet. His tandem ſic de
terminatis, ad principale theorema cẽſeo redeũ-
dum. In quo illud diſcuſſiõe dignum iudico, quod
Com̃. dicit : ꝙ ſi forma partitionem recipit, tunc
ad alterius ſucceſſiuã corruptionem ſucceſſiue ge-
neratur. Duplex ſcias dari ſucceſſionis genus: alte-
rum formę: alterum vero ſubiecti. Formę propria
ſucceſſio in magis & minus attendiť ipſius formę.
Ea aũt quã ſubiectiuã appellamus, ea eſt qua for
ma ad ſucceſſiuam ſubiecti diſpoſitionem partibi-
liter acquiritur. Quod Co. opinionem inſequẽtes
dicimus. qui tenet formas materiales diuidi, ad ſub
iecti diuiſionẽ. In duabus igitur põt theorema ve-
rificari: & in formis imperfectis, & in perfectis. Ha
rum primæ cum rõne qua materiales vnũ h̃eant
genus diuiſiõis: ſubiecti. ſ. & rõne qua imperfectę,
alterũ: id videlicet. quod formæ vocauimus, vr̃iter
id Co. dictum admittunt. Prius etenim (ſi ſubiecti
partitionem cõſideremus) generatur pars formæ
in ſubiecti proximiori parte, quam agentis potẽtia

Declaratio theorematis. Succeſſio duplex

Formę elemẽtorum vtroq; mõ ſucceſſiue acquiruntur.

prius diſponere valet. q̄ in remota. Quod linco. ex
quiſite docuit primo poſt. in fine eius cap. Si autẽ
Silogiſtica interrogatio ita inquiẽs. Forma gñata
induit partem materię poſt partem ſucceſſiue: qa
pars generati ꝓpinquior citius præparatur ad re-
ceptionem formę ſubſtantialis: vnde prius recipit
eam q̄ pars remotior. hæc illę. Nec minus (ſi for-
mę peculiarem ſucceſſionem inſpiciamus) forma
elementi prius eſſe imperfectum acquirit: ac dein
ceps ad perfectum tendit, ad alterius diminutio-
nem. Nec ſine cauſa putes Cõmentatorẽ id dictis
adiunxiſſe: ꝙ ſi forma non eſt diuiſibilis, hoc neceſ
ſario accidit in accidẽtibus formæ generatę. Intẽ-
dens per hęc a formis perfectis ſe præſeruare : in
quibus ſi quæ datur ſucceſſio, ea ſubiectiua tñ eſt:
generatur ſiquidem in determinata parte ſubiecti
determinata pars formæ: non tñ in eſſe ĩperfecto,
cum tale non habeat: ſed in eſſe ꝑfectiſſimo, quod
indiuiſibile eſt. De quo ſermonem faciens Ariſt. 8.
meta. 10. eſſentias rerum numeris cõparat. In his
igitur formis ſi ſm̃ magis & minus ſucceſſio repe
ritur, non in ipſis: ſed in accidentibus, ipſas prçce
dentibus inuenitur. Quare ipſę formę nõ mutatio
nes ſed mutationum fines, ac ab eiſdem mutationi
bus ſpecie differentes ab Auer. dicunť. 6. phi. 32.

Subiectum ſcientię naturalis ſunt res ſenſibiles ſecundum quod per ſe tranſmutantur. Propoſitio quartadecima.

IC in eius ꝓlogo. 1. phi. ſcripſit
Co. Pro cuius notitia illud anno-
tare oportet duplex dari ſubie-
ctum materiale: videlicet & for-
male. In quorum primo nõ eſt
impoſſibile vnam ſcientiã habe-
re cum aliis comertium: a quibus oĩbus per ſubie-
ctum formale diſtinguať: quod aliis ab ipſa nõ cõ
uenit. Hoc ſiquidem Auer. tẽ docet. 2. phiſi. 71. ſic
inquiens. Ens cum fuerit diuiſum ſm̃ cõſideratio-
nem demonſtratiuã intrabit vna natura diuerſas
artes: vt conſideratio mathe. & diuini de numero:
& conſideratio naturalis & mathe. in corpore ſup-
ficie & linea. Nõ aliter (inq̃) naturalis philoſophię
ſubiectum in ſe duo claudit: quoꝝ alterũ materię:
alterũ formæ vicem obtinet. Eorum primum res
ſenſibilis eſt. Secũdũ aũt motus ac quietis in ſe cõ-
tinet principium. In re ſenſibili conuenit ſeu con
uenire põt naturalis ſcientia cũ aliis. De ea eteni
nedum phiſicus, verum & alii, & medicus conſide
rat: licet alia ratione vnuſquiſq;. Naturalis iſt̃e cir-
ca corpus, ſuperficiem, lineamq; verſať: de qbus ẽt
mathe. agit. Hęc tñ has ſcientias & artes a natura
li differentia ſegregat: hic nãq; omnia ꝓut motus
principio mouentur reſpicit: quędam vero vt reꝝ
a tali principio motarum ſunt termini. hac. n. lege
ſuperficiem tractat & corpus cæteraq; ſimilia. Ecõ
uerſo mathe. qui hęc eadem nõ prout mobilia ter
minant: ſed prout a mobilibus abſtrahunt pertra-
ctat. Sic. n. 2. phi. 18. ſcripſit Ari. abſtrahentium nõ
eſſe mendatium. Illud tñ aduertas: naturalẽ artifi-

Subiectũ ſcientiæ duplex

cem ſi

cem (si diuersis comparetur artificibus) non vnū, sed plura subiecta materialia hr̄e. Id quod si meta phisico aut mathe. naturalem cōpares cognosce re poteris: tunc nāq; nō res sensilis, sed res tm̄ erit materiale naturalis subiectū: cui si sensibilitatem, aut naturalitatē adiūgas: formale subiectū efficiet.

Quid subiectū materiale. Cum enim illud in ꝓposito subiectū materiale di camus, quod pluribus scientiis cōsiderādum venit quod rei sensibili nō inest: vtpote ei quæ tātū a na turali, neq; ab alioꝝ aliquo tractat: quare nec eam: subiectū materiale dices.

Obiectio Verū prompta est in hoc
, instantia: quā Arist. nobis tribuit. 4. meta. 4. dicens:
, ꝙ tot sunt p̄hiæ, quot substantiæ partes. Quod ex
, ponens Cōm. inquit, ita est dispositio in partibus
, istius scientiæ. pars. n. prima eius cōsiderat de sub
, stantiis abstractis. s. non prima in doctrina, sed pr̄ia
, in esse. Secūda autem cōsiderat de substantia sensi
, bili: & hoc est. secūdum in esse. primū aūt in cogni
, tione est substātia sensibilis. cōsideratio. n. de substā
, tia sensibili & accidentibus eius est prima in cogni
, tione: consideratio aūt de substantia abstracta ē po
, strema in cognitione & prima in esse: & ideo dicit
, scientia meta. hęc ille. Ex qbus metaphisicū a sub
stantia sensili non abstrahere patet, īmo de ea cōsi derare.

Respōsio Ad hoc respōdentes dicimus ꝙ dupl̄r pōt sensibilis substantia artificis consideratione subire. Altero modo vt substantia est: altero vero vt sen sibilis.

Quō meta. de sensibili substantia agat. Tunc dicimus ꝙ meta. dato ꝙ de substātia quæ in re sensibilis est habeat negocium: nō tm̄ ea ratione qua sensibilis: sed qua substātia. Nec id me somniasse putabis: quū Cōm. 12. diuinę p̄hię. 5. per leges: vbi hęc hēt p̄cipua verba. Sic intelligēda est cōmunicatio istarum duarum scientiarū adinuicē in cōsideratione de principiis substantię. s. ꝙ natu ralis declarat ea s̄m ꝙ sunt principia substātię mo bilis. P̄hus considerat ea s̄m ꝙ sunt principia sub stantię in eo ꝙ substantia nō in eo ꝙ substātia mo bilis. Quod idem reperies in eiusdem. 12. cōm. 6. & eandē clariorē s̄niam in cō. 7. Hæc mō ad diuisio nem Aristo. respondere sufficiunt. Id enim solum ea diuisio intendit: ꝙ p̄hia duas habet sui partes: quaꝝ altera de substantia quæ s̄m rem abstracta ē ac ęterna sermonē facit. altera vero de ea quæ s̄m rem sensibilis est: non tamē sub sensibilitatis indu mento pertractat. Etenim meta. vtrāq; substantiā ac vtriusq; principia prout substantię cognoscit.
, Quod Cōm. dicto in cō. 5. maxime respondet. Sed
, quia modus (hęc enim sunt eius verba) cōsiderā
, di in hac scientia est de principiis substantiæ in eo
, ꝙ substantia: siue ęterna, siue non. Subiectū igitur materiale (vt a ꝓposito non discedam) sciētiæ na turalis: in quo cum mathe. metaphisicoq; cōuenit, non est res sensibilis: vt potest satis ex prędictis cō stare. At aliter dicendum est si alteri comparetur artifici, qui rem sensibilem pertractet: sicut si me dico cōparetur: eius materiale subiectū (vt opinor) non res tm̄: sed res sensibilis erit.

Quod sit in phisicis subiectum. Sed cū de totius naturalis scientiæ subiecto. Cōm. quid sentiat: spon te ac clare proferat: non sic autē quod in his phi sicoꝝ libris subiectum conueniat clare decernat: operep̄cium arbitror facturū, si de ipso paululum sermonē faciam. Quare non paruam scias esse de ipso inter p̄claros viros disceptationē.

Opinio latinoꝝ. Dixerūt lati norum pręcipui sicut Albertus & Egidius: corpus mobile huius libri subiectum esse statuendum: hāc inter totius scientiæ, & huius libri subiectū differen tiam assignantes. nam suis passionibus & cōibus & propriis associatum, totius efficit scientiæ subiectū. Huius vero partis, non aliis q̄ cum cōibus tm̄ pro prietatibus cōsiderationi subiicit: quā etiam phāta siam Scotus est imitatus in tertia quā in Porphi. q. edidit.

Opi. sancti Tho. A qbus sctūs Tho. in eo dissensit: ꝙ nō cor pus mobile: sed ens mobile naturalis sciētię subie ctum stabiliuit: quare ad ea cōsequēter loquēdo: idē huius libri subiectū affirmauit: nō al̄r q̄ de corpo re sit dictū.

Improbatio. Sed oīum pace & sctī Tho. p̄cipue (quē mirū in modum colo) nō potest hęc positio stare. Etenim Ari. (vt ex suo ꝓcessu cōiectari licet) semp circū principia circuit: de eis passiones inuestigās: nec vnq̄ de ente aut de corpore mobili. Mō subie ctum illud esse cōpertū est, de quo passiones īuesti gant. Sed qd plus vrget est ꝙ sequētis pōnis fun damēta, huiꝰ oppositū in Ari. comostrabūt.

Pō Aue. Ea igit est quā Themi. Simpli. & Auer. insequunt: ꝙ huiꝰ libri subiectū: sint principia nālia. Et vnū qd ea po sitio sibi supponit argumētū est ex his sumptū quę P̄hs scripsit p̄rio phi. 1. hūc in modū. Manifestū est,
igit ꝙ quę sunt circa principia q̄ de nā sunt deter ,
minare tentādū. Ecce (inqunt eiꝰ fauctores) Arist. ,
intētio de pr̄icipiis est: id. aūt circa qd ē intētio: sub ,
iectū ē. Cui cōformiter Auer. 2. phi. 3. sic scribebat. ,
Et sciēdū est ꝙ subiectū istiꝰ libri est natura & prin ,
cipia nālia: cū sint cōia oībus rebus nālibꝰ: & iō in hoc libro nō diffiniuit corpꝰ: neq; alia de qbꝰ con siderat naturalis: sicut fecit in principio cœli & mū di. Quid tibi vr̄: est ne secū Auer. an eis diametra liter oppositus: Scias tm̄ duplex in ꝓposito repiri principioꝝ genus. Alterū in cognoscēdo cuiusmo di motus & plura entia esse. Alterū in essendo.

Pricipia duplicia. Vo co aūt principia in essendo, ea quę causando prin

Pō Zim. cipiant: vt materia p̄ria & motor primus. Tenue runt qdā & in his Zimarā cōnumeres: esse huius li ,
bri subiectū principia in cognoscēdo. Idq; nō abre ,
imaginati. Etenim hoc est & vl̄i & particulari sciæ cōmune: vt eius subiectū ī ea notissimū habeat: qd ,
mentē fuisse Co. p̄rio phisi. vltimo. & 2. de aīa. 27. ,
nulli dubiū est. Quod (inquiunt isti) principiis in essendo nō cōuenit. Prima nāq; materia: primusq; motor in libris phi. ꝓbant: igitur ea subiectum esse non possunt: sed cognitionis pr̄icipia, quæ in hoc li bro supponūt.

Impugnatio. Sed qd cāę fuerit ꝙ hic vir: & rōe & auctoritatibꝰ destitutis: fuerit in eū errorē detrusus ignoro. Rōne qdē: qm̄ de subiecto ꝓprietates q̄rūt in sc̄ia: qd de his fieri nedū nō cōspicimus: verum etiā vt de principiis in essendo: siqd est ꝓbādū ꝓ betur, assumi ea videmus. Sic ex motu, ac entium pluralitate: qui sunt naturalium principiorū effe ctus, suas causas inferimus: quapp dixit Ari. p̄rio phisi. 11. supponantur autem nobis aut omnia aut quædam moueri, ac si exinde naturales causas de

monstrare speret. Totum hoc praeter eam quã habet euidentiam ex se: fuit ab ipsomet Zimara declaratum in sua(quam edidit)tabula. Non paucas item habet contra se auctoritates. Inter quas (vt inde exordiar.)ea est quã Phus primo phisi.1.scripsit: per quam de principiis se promittit acturũ: quae de principiis cognoscẽdi minime veritatem habet. Etenim ea ibi prĩcipia tractat:per quę res naturales cõsistunt: ac de eis perfectissima(quam Aristo. promittit) scientia habet: ita nãq; Aristo. Cõmẽ.exponit inquiens. Et intendit vt videt causas existentes in re primas non compositas,vt primam materiam & vltimã formam. Argumẽto est ꝙ inter caeteros philosophię naturalis libros: hic solus hoc sibi nomẽ occupauit: de phisico auditu, idest de naturali auditu: cum caeteri libri sint de naturalibus entibus non minus: imo plus ipso & perfectius: quoniam magis particulariter ea pertractant. Hac (inquam) ratione id factum est:ꝙ caeteri de his agunt quae cõposita sunt. Quapp dicebat Cõm.primo coeli.1.ꝙ ille est primus liber in quo loquitur de rebus sensibilibus naturalibus.s. in singulis partibus istius mundi. Quam sentẽtiam sanctus Thomas ibidẽ rescripsit. Sed hi octo phisi. libri non de compositis rebus naturalib⁹:sed primo de naturalium simplicibus principiis, ꝙ si de aliis ab his pertractare comperiantur: nõ eqdem nisi ppter ista. Sic enim Cõm.1.phi. vltimo libuit: &.8.phisi.1. Omnia(inquit)de quibus loquit Ari. in hoc libro principaliter est propter illud principium. Quare cum principia sint maxima rei pars: ac nobilissima: totamq; rem virtute continentia: ideo quasi quodam singularitatis nomine: de naturali auditu inscribuntur:ac si in se scientiam de natura cõcluderent. Haec modo de quibus sermonem facimus,non ea sunt quę cognitionis principia vocantur:sed ea quae essendi principia dicunt. Idem (vt iterum dicam) per principia in essendo & in causando intelligentes. Nec mirum si tanta mihi est de hac re sollicitudo. Cum materia prima vere principium in causando possit appellari:nõ tamen in essendo:qm totum esse a forma est. Amplius nostrum principale id confirmat,qd Cõm.in suo prologo magno scripsit a principio. Ibi.n.totius scientię naturalis stabilito subiecto subdit. Et intentio huius libri est cognoscere de istis causas cõmunes,oĩbus rebus naturalibus,s.materiam formam finem & agentẽ:& cognoscere causas primas ex hoc ꝙ possibile est sciri in hac scĩa:sicut materiã primã & mouens primũ. Accedit ad hoc quod in cõm.4.primi phi,idem Co.habuit hũc in modum. Et ex hoc sermone declarat ꝙ intentio huius libri est loqui de rebus vĩbus cõmunibus oĩbus quę cõstituũtur per naturam. His igit tum rõne:tum auctoritatibus puto veridice sentiẽdum principia in causando esse in libris phi.subiectum. Argumentũ autem superioris adductę partis soluetur inferius. Solent autẽ quędam aduersus nunc determinata adduci:quorũ vnum illud est. Sciẽtia vna vnius est subiecti generis principia & passiones hñtis:quare

Cur liber phisi. de naturali auditu inscribat.

Vera põ de subiecto phisi. cor.

si principia subiectũ esset,essent principiorũ principia quod est oĩno falsum. Ad hoc sicut & ad prius non erit rñdere difficile:si prius quid sibi velit ea ppositio,quã passim allegamus,perspicuae intelliges.subiectũ.s.debet in scĩa notũ esse,quam a Phõ sumimus primo poste.ca.1.quã Co.pr° phi.vltimo confirmat.&.2.phi.22.&.26.&.12.meta.5.&.2.de aĩa.27.&.29.&.6.meta.1.&.3.coeli.4. Eam ppositionẽ subtiles ducẽ suum insequentes in pr° suae meta.q.1.sic limitãt. Ita inquiũt debet subiectũ nobis in scĩa constare:vt eũ a priori demõstrare non possim⁹. Nil tñ nos si ipm velimus a posteriori demonstrare phibebit. Nec eis media deficiunt qbus id sibi aliisq; persuadeant. Ostendunt pr° se Ari. sectatores:qui in primo elencho. silogismũ sophisticum esse per simile ostẽdit: sicut ẽt primo poste. scire esse demonstrauit. Omitto quas ad hoc ostendendum rationes assumunt:ne nimis in longũ ptraham sermonẽ. Veritatem mihi sufficere velim: quã a Cõm.locis allegatis colligo dicente:scientiã vllam neq; vlem,neq; pticularẽ, quod in ea subiicitur demonstrare:nõ a priori minusq; a posteriori. Cuius ratio a Cõm.sumit. Etenim subiectũ in scĩa debet omnino supponi:quod ex sua ratiõe formali qua ipsum notum est subiecto conuenit. Quid.n. subiici sibi vult: nunquid aliud q̃ in scientia supponi, & concedi: Quare inquit Auer. si tale habeat ex se euidentiam,veluti per se euidens supponitur:si vero non ita, sed demõstratione indigeat: tunc ea ars quae ipsum in subiectum admittit, in ipsius pbatione superiori scientiae credit. Tandem subiectum non aliunde habet ꝙ notissimũ sit,& in vlĩ & in particulari sciẽtiis,nisi qa subiectũ supposituumq; in ea est. Demonstratio autẽ vtraq; ad ea semper erigitur quę ignota sunt. Ipsa nãq; cũ inter caetera silogistica instrumenta potissimũ existat (licet vna altera demõstratione sit validior)ideo nõ sine magna vrgente necessitate cõficiunt:quę necessitas(vt ostendimus)subiecto nõ accidit, vt subiectum est. Nec pdest si dicat,ꝙ poterit subiectum per ei⁹ effectus posteriores demõstrari. Hoc nãq; ad hoc vt aliquid demõstret non sat est,sed demõstrandi natura demonstrabilis requirit, vt videlicet non ita sit ignotũ,vt non possit vllo modo demõstrari:nec ita constet,vt demonstratione nõ egeat. Scias attamen ꝙ sicut duplex reperitur probabilium genus in scientia,ita duplex in ea declarandi aliquid ac probandi modus reperitur. Alter est qui via doctrinae appellatur:cuiusmodi tria demõstrationum genera sunt:quas pter quid: quia:& causę & esse,seu potissimam demonstrationes vocamus. Harum Cõmen. in suo magno prologo meminit: ac in.2.coeli.35. quas & nos in sequentibus examinabimus. Alter est quam maneriem disciplinae dicimus: per hanc & inductionem, & entimema comprehendentes: & silogismũ hipotheticum per naturam. Illud.s.cuius antecedens & cõsequẽs simul cum tota illatione sunt nota sub eodem nomine & exemplum & probatio a simili veniunt: omniaque id genus. Horum primus modus

Duo probabilium genera.

Ad obiecta subtilium.

Obiectio. Solutio.

Ad secũdum.

Duplex modus di quid in scĩa probandi.

Probare scire esse ad meta. spectat.

Ad arg. Zimarę.

modus, quem viam doctrinæ dicimus, facit perfectam fidem, maximamq; certitudinem. Secūdus vero non nisi aliqualem vel fidē, vel suasionē parit. Quare nihil mirum si duo probabiliū genera duobus his modis respondent. his (inquam) exceptis quæ nulla nullius generis probatione indigent. Eiusmodi sunt notissima axiomata: vt omne totum sua parte maius, si ab equalibus equalia demas, quæ remanent sunt equalia: hæc enim sola terminorum notitia manifesta reddit. Præter hæc (inquam) est alterum probabilium genus: quæ cū omnino sint ignota, sicut sunt questiones ac dubitabiles ꝓpositiones, maximā cognitionē poscunt. Ad istorum igitur euidentiam efficace mediū, aliquod, s. demonstrationis genus assuminius. Sed alterum ꝓbabilium genus, inter ea quæ dicta sunt, medium obtinet. Etenim nec adeo nota, vt nulla probatione opus habeant: minusq; obscura tantum, vt forte requirāt obscuritatis medicamentū. Ad horum itaq; claritatem nobis seruit discipline maneries. Sub quo nomine & inductio, & a simili probatio & exemplum, ac omnia cōsimilia continentur: a quibus non demonstratiuam, sed persuasiuam fidem speram⁹. Itaq; si quādoq; subiectū ignotū esse contingat: non qn̄um pœnitus ignotarum: sed eorum instar se habet, quæ Auer. prio cœli. 2. latētiora primis cognitionib⁹, vltimisq; notiora vocat: quare non nisi manerie disciplinæ (si ea opus sit) ad sui notitiam indiget: idq; Phm obseruasse putādum est sepius. Ad ea modo quę subtilizantium cohors ad suæ opinionis munitionem adducit, non aliter respondeas: q̄ ꝙ vnq̄ reperiet subiectum a Philosopho demōstrari: sed solū modo dicto declarari. Hac via silogismum sophisticū dari per simile in primo elencho. ostendit hoc arguē di genere. In animatis & in inanimatis verū datur & falsum, apparens tamen verum: sunt equidem alii propter decorem: alii vero se componētes pulchri. Inanimatorū item vera quædam: vt aurum ac argentum vera: sed apparentiæ quedā, ac veritatis speciem repræsentantia: re tamē falsa. Eodem modo quidam datur verus, quidā non verus silogismus, sed apparens: quem sophisticum appellat. Ad aliud autem quod afferunt Aristo. testimonium in primo poste. dicas ꝙ alia illius loci ratio est. Non etenim vt latinorum aliqui dicunt sentiēdum est, ꝙ scilicet scire esse: cōtra antiquos illud negantes Aristo. ibi probare intendat. Scire namq; logicę subiectum est: quod probare, ad diuinum, non ad logicum spectat. Ille enim disciplinarum subiecta defendit dicebat (vt videre potes) in. 3. cœli. 4. Com. Non aliud igitur ibi Phus intendit (vt grecorum sectemur expositionē) nisi inuestigare quot, & quæ debeant in scientia demonstratiua precognosci. His igitur sic prelibatis soluendum restat quod prius adducebatur argumentum id. s. subiectum in scientia debet esse notissimum. Sed principia in causando in phisicis a Philosopho demonstrantur: ergo. Ad quod ordinate respondendo maiore admissa nego minorē.

Duo probabilium genera.

Ad obiecta subtilium.

Obiectio. Solutio.

Ad secūdum.

Duplex modus di quid in scia probandi.

Probare scire esse ad meta. spectat.

Ad arg. Zimarę.

Namq; licet in phisico volumine principia in causando demonstrentur: non tamen vt in eo opere subiecti rationem obtinent: sed tm̄ vt subiecti partes subiectiuę existunt. Hoc modo me audias M. ateria (verbi causa) duplicem potest sui consyderationem subire, alteram vt principium, alteram autem vt materiale principium. Quippe si phisicum opus spectes, id materiam primā, motoremq; primum non quatenus principia demonstrat: ita vt entia naturalia habere principia perquirat: sed ea sicut talia principia querit: materiam. s. vt materiale principium: & mouens non absolute, sed vt primū mouens. Primum vero ꝙ in ea scientia supponat argumento est, ꝙ greci primū tex. primi phisi. exponentes: quare est (inquiunt) ꝙ Phus in eo tex. minorem obmisit, scientiam videlicet naturalem habere principia causas & elemēta. Illud ex arte factum esse respondent. Etenim ea propositio est de se manifesta: quæ potuit silentio preteriri, nāq; in primo entium naturalium occursu statim ea habere principia comprehendimus: quapp ea eorūq; numerū Phs inestigat. Qd̄ si quis id destruere tentaret, quod dictum ē: ꝙ ibi partes subiectiuę subiecti, non subiectum probatur: ex hoc qd̄ habet 2. de anima. 27. Com. scientiam, neq; subiectū: neq; subiectiuas eius partes ꝓbare posse. Illud hac via soluendum crediderim, ꝙ non habet id Auer. dictum in omnibus veritatē: sed in pluribus. In pluribus enim cōtingit subiectiuas partes aut ex se, aut ex superiori scientia (sicut & subiectum) notas esse. Verūtamē accidit aliquādo vt aliqua subiectiuarū partium sit ignota: quæ probationē desideret. ꝙ si ea scientia suo medio eius probationi sufficiat: tūc eam in ea nihil inconuenit demōstrari. Quod tibi manifestius patebit, si hoc vnum aduertas: ꝙ partibus subiectiuis, & subiecto, cōuenit quidem in sciētia demonstrari non posse: difformiter attamē: qm̄ illud ex sua ratione formali qua subiectū est, subiecto competit: sed partibus subiectiuis non. Si nāq; ipsę qua partes subiectiuę sunt, hoc sibi vendicarent: nulla subiectiuarū partium demonstrari posset, quod falsum deprehenditur. Ecce Co. ipsemet 2. de anima. 29. sic scribit. Quia vult ponere numerum istarum virtutum: sm̄ ꝙ artifex ponit subiecta suę artis: non vult ponere nisi illud quod est per se manifestum: & dimittit alia quę non sunt manifesta: quousq; perscrutetur de eis. hęc Com. Has aūt eas esse animę virtutes dicimus, de quibus Arist. in sequentibus inquirit: sicut sensus cōmunis, ac intellectus agēs: quas superius species subiecti vocauerat Com. Huc accedit ꝙ in. 4. cœli Phs ignem esse demonstrat. Super quo Auer. inquit, ꝙ illa demonstratio est ad speciem subiecti, quod raro cōtingit in hac scientia. Non sunt igitur hęc repugnātia: ꝙ aliqua sit pars subiectiua, quę ꝑpter obscuritatem possit per medium illius sciētię demonstrari: si medium sufficiens in illa scientia sit. Etenim non raro contingit ꝙ licet aliqua pars subiectiua vt obscura probationem postulet: id tamen ex medii carentia fieri nō poterit. Non alia ratione substantias

Replica.

Solutio.

Vnde est ꝙ subiectiuæ partes non probent.

separatas in metaphi.non probari,q̃ ex medii defectu Cōmenta. affirmat: licet ex se probatione indigeant. Motus enim qui ad eas cōcludendas fuisset sufficiens,non metaphisicū,sed naturale medium est: quare in hoc scientię naturali metaphisica credit. Ad ꝓpositum igit̃ redeūtes dicamus,ꝙ partes hę subiectiuę cū & obscurę sint: & in scia aptum sit inuenire mediū huic obscuritati succurrens: cōuenienter in hac scientia ꝓbant. Materia nāq; prima,motorq; primus nō alia via q̃ naturali medio ꝓbari possunt:quod nos Co. eddocuit prīo phi.vltimo &.51.inquiens. Alteratio cōtrariorꝫ inuicem coegit omnes credere corpora esse cōposita.quod idem in.8.phisi.50.notauit his verbis. Motus eternitate demonstrat̃ esse motoris eterni. Sed nunqd in Cōm.de hac re testibus caremus? Secūdum prīcipale quod soluēdum restat,id est. Sciētia est vna ab vnitate subiecti,qd̃ & principia & subiectiuas ptes habet. Dico illud nō de partiali,sed de totali subiecto audiendum esse: duplicē enim sciæ variationē,totalem.s.& partialem: duplex subiecti variatio cōsimilis rñdet. Nō tñ ex hoc credas partiale subiectū principiis oīno carere:sed his abundat,quæ ad hoc vt de eo passiones ꝓbentur sufficiant:quæ ideo principia in inferēdo nominātur, & cognoscēdo,ꝙ posteriora sint,& effectus. Verum principia in causando(cum talia sint principiato priora)nō habent. Nāq; nec materia prīa,nec motor primus aliqd se superius habet. Quapp omnis quæ de huius libri subiecto habet̃ notitia, a posteriori,ac ab effectu habet̃. Aliter tñ illud argumētū aliqui soluere conant̃ dicentes:ꝙ in libris phi.non vere subiectū,sed materia potius est statuēda. Verū tamē non vr̃ mihi ꝙ illud argumentū tantā nobis necessitatē imponat:vt inde cogamur in libris phi. negare subiectū. Cū pcipue Cōm.verba in.2.phisi. 3.dehortent̃ id hac serie,subiectū hui⁹ libri est nā & principia naturalia. Amplius confirmat hoc,ꝙ in prologo magno eodem verbo & totius scientię naturalis,& libri phisicoꝝ subiectū explicat, idq; est hoc intentio.s. Quod si in tota scia vere subiectū sonet: quidni etiam in his phi.libris? Sint attamē hæc ꝓbabilr̃ dicta. Quęq; in hac re sit veritas: an vere subiectū,an materia sit,magnificiendum nō est: dūmodo id vnum certū habeamus: esse circa principia ꝓprium intentū. Sed aliud in oppositū occurrit: si enim phi.libri de principiis,vt de subiecto tractant:cum subiectū in tota sciētia cuius est,subiici debeat: sic omnes octo libri de principiis erunt:quod falsum esse constat ex hoc,ꝙ eorū quatuor primi de principiis,sed tres vltimi de motu inscribantur, quāquā dubium sit de quinto, an de prīcipiis, an de motu debeat appellari. In qua re Simplicius hinc inter primos cōnumerat:Porphirius inde inter vltimos comprehēdit. Hanc litem ipsis relinquamus: illud tm̃ ex his colligētes: non omnes de principiis agere:sed de motu quosdam. Cui vt rñdeam ea mihi notabo verba quæ Cōm.primo phi.vltimo scripsit: dum ea Phi verba exponeret. Rursus aliud principium incipientes dicamus. Intelligens per aliud principiū mouens primū. Et rationem reddens inquit,ꝙ omne de quo loquitur in hoc libro est ꝓpter illud principium mouens de quo loquit̃ in.8. Quo sic proiecto fundamento dico ꝙ ex hoc ꝙ aliqui motum pertractent,non tollit ꝙ de principiis sint:quoniā principale obiectum primū principiū mouēs est. Hoc autem sat est,vt libris nomen imponat. Tunc ad argumentū rñdere non est difficile. Siquidem verum est subiectum toti scientię cōmunicari: nō tamen prędicationis cōitate:qua debeat subiectū de omnibus in scientia cōsideratis prædicari: sed potius attributionis communitate: ita vt omnia quæ in scientia tractantur, ad illud attribuantur, & propter illud ptractentur. Ita igitur est in proposito,vt verba Comē. allegata ostentant. Iamq; phisicorum patuit subiectum.

Ad secūdum principale.

Instātia.

Solutio.

In generatione semper oportet aliquid subijci quod fit. Propositio.15.

RISTO. sentētia fuit prīo phi. 60.ac Co.ibidem dicētis. Apparet enim bene ꝙ oē generatū semper indiget aliquo subiecto: & ē illud quod in rei veritate dicit̃ generari. Aduerte ꝙ duplr̃ fieri cōtigit: tum simplr̃:tum ſm quid:primū substantię:secūdum vero accidētibus tribuit,quod nobis primo phisi.62.Phs edocuit. Non aliquod horum per se præsens Theorema tractandū assumit: sed id fieri, quod sicut commune quodam ad vtrumq; se extendit: ita vt vel in substantia, vel in accidentibus, generatio fiat, semper oportet subiectum quod fieri dicatur assignare. Id ibidem in accidentibus Philosophus ostendit ex hoc, ꝙ cum ea accidentia sint: non nisi in subiecto consistere possunt. Soli nāq; substantiæ datum est de subiecto non dici. De qua hoc idem inductione Phs monstrat: per animalia plantas. aliaq; discurrens: in quorum generatione, semper vt subiectum,semen concurrat oportet. Huius rei Cōm. non spernendam rationem adduxit in cōm.60. Eaq; est:ꝙ cum motus debeat in subiecto fieri quod denominat; generatio autem quodāmodo sit motus:non abre igitur & ipsa subiectum postulat,in quo fiat. Quam rationem his verbis innuit. Motus enim debet eē in subiecto sicut diximus: & impossibile est vt sit in illo cuius partes successiue recedunt per generationem partium illius, & est illud quod est oppositum generato. Sed iste motus est in subiecto,& si non esset subiectum, non esset hic aliquid deferens istum motum: nec aliquid quod diceret̃ moueri: nec aliquid quod diceretur esse in potentia: & auferret̃ natura possibilitatis. Dixerat autem paulo supra ꝙ generatio ſm ꝙ est motus, necessario habet subiectū:& est illud quod dr̃ generari in actu. Sed curiosa occurrit dubitatio quam viderūt doctores, ac tetigerunt. Cum namq;(dicente Cōmen.)in generatione quacūq; aliquid, quod vere generat̃

Fieri duplex.

Limitatio theorematis.

Dubitatio

gēneratur,ſubiici oporteat : ergo materia prima q̄
ſubſtantiali generationi ſubſternitur, vere gn̄atur.
Quod non obſcure p̄hs.7.meta. 26. falſum oſtēdit
ita ſcribens.ꝙ illud quod vere generatur eſt cōpo
ſitum ex materia & forma: ſed materia & forma ꝑ
accidens.Quod idem ab eodem.1.phi.64.ita dicē
te ſumere licet.ꝙ illud quod fit ſemper compoſi/
tum eſt.Amplius id nobis perſuadet ꝙ.1.phi. ma/
teriam ingenerabilem & incorruptibilem ꝓbauit.
cum quo non ſtat eam vere in generatione gn̄ari.

Reſpōſio

Ad hęc erit facilis ſolutio ſi primo id annotabi/

Generari aliq̄d duꝑliciter

mus ꝙ aliquid ſuſcipere nomen vere generati con
tingit biffariam.ut ſubiectum videlicet,& vt termi
nus.Id vt terminus generari dicitur, quod mediā
te generatione,eſſe poſt non eſſe vere acq̄rit. Hoc
autem(vt p̄hs.7.meta.26.voluit)compoſito,& nō
materię competit.Quapropter in.27.id q̄d fit,ſem
per eſſe diuiſibile opinatus eſt.Cui conſonus.doce
bat. Co.in Co.26. ꝙ agens non facit in alio aliud,
vt in materia formam:ſed ex alio aliud,vt ex mate
ria formatum.Si igitur de eo quod vt terminus ge

Materia non generat᷑ vt terminus

neratur , ſermonem facimus: materia , cum eſſe
poſt nō eſſe minime acquirat, minime generatur.
Nāq;(auctore p̄ho)quod terminatiue fit,diuiſibi/
le eſt:ac ex alia materia conſtat . quare materiā ex
alia materia cōfici ſequeretur:illamq; ex alia:& ſic
in infinitum.Hanc ſiquidem philoſophus loco al/
legato conſequentiam deducit,vt materiam inge/
nitam ꝓbet. Hoc modo ſil̄r Ari.1. phi.82. materiā
ingenitam & incorruptibilem probat.i. nō eſſe ge
nerationis,aut corruptionis terminum.Non aliter
in tex.64.ſemper quod fit,compoſitum eſſe ꝑtulit.
Id autem vt ſubiectum generari dicitur,quod ge/
nerationi ſubiicitur.Sic autem vere generatū ma/
teria prima poteſt appellari affirmante Com̄.eoꝙ
ex vno , in alium terminum generationis tranſit.

Limitatio theorematis

Et hic eſt principalis theorematis ſenſus:dū in ge/
neratiōe ſemper aliquid ſubiici affirmat. Sed quo
pacto(inquiet aliquis)hoc ſequitur:ꝙ ex eo ꝙ ma

Quō materia vt ſubiectū vere generari dicit᷑

teria prima eſt generationis ſubiectum, vere gene
rari dicatur.Quare ne verba colligas in aere,ad-
uerte ꝙ ſicut Co.habet.3.phi.3.5.eiuſdē.3.&.8. phi.
4.motus nō eſt niſi in moto q̄d denoīat:omnis et/
enim perfectio,in ea re quam perficit reperit᷑.Q̄d
mouetur aūt nō aliter ad motum ſe hēt,q̄ ſicut ad
perfectionē perfectum. Qua ratiōe dixit in.5. phi.
3.Co.ꝙ cum motū ſit aliud ab eo ad quod eſt mo
tus,& eſt forma:manifeſtum eſt ꝙ motus eſt in mo
to:& nō in illo ad quod eſt motus,& eſt forma.Cū
igitur generatio trāſmutatio ſit,ac perfectio tranſ/
mutati:(ſi vllam in ſe prædicta fundamenta veri
tatem continent) debet in trāſmutato reperiri,ac
illud denominare . Sicut ergo non forma quę per
motum acquiritur,ſed motus ſubiectum,q̄d motū
recipit veriſſime moueri dicitur.Ita nō forma quā
generatio dat:nec compoſitum : ſed generationis
ſubiectum,vere propter eandem cauſam genera/
ri dicitur. Hoc.n.eſt ſibi cōmune ꝙ ſicut motus eſt
actus mobilis,ſm ꝙ mobile:ita generatio eſt actus
generabilis,ſm ꝙ generabile. Vnde ſi valet Auer.
argumentū quod.8.phi.4.huic diffinitioni motus
innititur,ita dicens.Qm̄ cum dictum ſit in diffini
tione eius ꝙ eſt endelechia moti:neceſſe eſt vt ſit ī
moto: valebit & conſimile: quod ex generationis
diffinitione concludit eā in gn̄ato eſſe,ipſumq; de/
nominare:ſicut oē accidens in aliquo exiſtēs illud
denominat. Id verum aduertas ꝙ videtur intelle
ctui quodammodo difficile, concipere materiā ge

Quare difficulter materiā generari contingat intelligere.

nerari ex hoc ꝙ ſubiectum eſt.Quod non alia cau
ſa contingit(ſicut loco proprio dicimus)niſi quia
materia adeo ex ſuæ ſubſtantię latētia difficilis in
tellectionis eſt,ut eam in analogia ad materiam in
actu intelligere oporteat.Quapropter & ea quę ſi
bi inſunt ad eandem met in actu comparata, perci/
pere neceſſarium eſt. Etenim eandem habēt obſcu
ritatem eſſentia materiæ,eiuſq; proprietates . & iō
motum materię primę ad motum entis in actu cō
parare conuenit:vt nobis facilior reddatur . Eadē
ergo ratione vera hæc eſt.materia prima vere ge/
nerat᷑:& hæc.lapis & vniuerſaliter ens in actu ve/

Maior difficultas.

re mouetur.Sed maior difficultas oborit᷑,ex eo q̄d
dictum eſt ꝙ illud vt terminus vere generatur , ꝙ
eſſe poſt non eſſe per generationem acquirit : cum
generatio de non eſſe ad eſſe tranſmutatio ſit.Hu
iuſmodi autem compoſitum eſſe dicit᷑ . Ex quo ſic
texitur argumentum.Forma de potentia materię
per generationē edducitur : ergo eſſe ſuſcipit poſt
non eſſe:quare vt terminus vere generatur.Quod
Ariſt.7.meta.26.&.27.repugnat inquienti:nedum
materiam.verum & formam per accidens genera
ri:per ſe vero compoſitum ſolū.Quod vt ſuis ver/
bis approbem:ea refero.Quemadmodū(inq̄t)nec
ſubiectum,es inquā ipſum, ſic nec ſphęrā , niſi ſm
accidens facit.qa ęnea ſphęra eſt & illam facit.Id
Co.exponens inquit:& dixit per accidens: qm̄ cū
fecerit aliquid habens formam : tūc facit formam
per accidens . Habet vlterius in eo.tex. p̄hs hæc.
Si igitur hoc facit ipſum:palam qa ſimiliter faciet:
& ibunt generationes in infinitum.Reſpondet ſta
tim ſic Co. exponens.Si igitur facit formam:tunc
facit formā ex forma & materia: & illam formā ex
forma & materia:& ſic in infinitū. & ſic eſt de ma/
teria.Generatum igitur eſt illud neceſſario q̄d cō
gregat᷑ ex forma & materia: & non forma nec ma
teria.Hæc Cōmentator inſequēs magiſtrum. Qui
igitur pōt clarius patere generatiōis terminū nō
formam:nō materiam:ſed compoſitum eſſe:cuius

Reſpōſio tenētium in cōpoſito tria eē

oppoſitum ſupradicta præmonſtrarūt. Diceret hi
qui tria diſtincta eſſe tenent in cōpoſito reperiri:
eſſe videlicet formę:eſſe materię:& eſſe compoſiti:
ꝙ forma quoquomodo per ſe generationē termi-
nat,ac per ſe generatur: quoquomodo ꝑ accidēs.
Nanq; formam duplex eſſe habere opinātur.alte/
rum ſibi proprium,ac ab eſſe cōpoſiti diſtinctum.
Alterum vero ſibi(vt ita loquar)accidentale : q̄d
ſibi compoſitum,cuius eſt pars,elargitur . Etenim
vnaquęq; pars quodā eſſe acq̄rit ab eſſe totius.For
ma igitur(ſi proprium ſui eſſe attendamus)eſt per
ſe terminus generationis,non totalis,ſed partialis.
Verū ſi eſſe illud,quod ſibi ab altero ineſt inſpiciat᷑,

per accidens generatur, more partium. Id autem quod per se totalem generationem terminat, totũ est. Tunc sermonẽ phi.5.phi.dicentis, formã per se generationem terminare: ad formã quo ad ꝓpriũ esse contrahunt. At in.7.meta. vbi formã per accidens generari ponit: de ea quo ad esse quod a cõposito sortitur intelligunt. Sed qm̃ hæc responsio falso innititur fundamento: ꝙ videlicet tria incõposito distincta esse reperiant, & ꝙ alterum sit esse formę ab esse compositi: quod suo loco falsum ꝓmittimus ostensuros: ideo vt erroneã dimittamus. In composito.n.vnum tantũ esse tenemus: per qđ & materia, & forma, & compositum cõsistunt, licet ipsorum adinuicem entitates distinguãtur. Quod esse primo & ꝑ se formę inest: per aliud aũt, ac participatiue a forma, composito & materię. Hęc siquidem fuit Ari.snĩa.2.de aĩa.7.dicentis: ꝙ vnum & ens cum multipliciter dicantur, quod proprie est actus est. His hæc subiungit Com. Hęc nomina ens & vnũ licet dicant pluribus modis: tñ prima perfectio in istis.s.forma ẽ magis digna vt habeat hoc nomen.s.vnum & ens, q̃ illud quod congregatum ex materia & forma. Congregatum.n.nõ dicitur vnum nisi per vnitatem existentem in forma. Sed hęc pro dicendis supponãtur in præsentiarũ.

Forꝫ impugnatio

Vera responsio Q đ forma nõ ꝑ se sed ꝑ accidens generat.

Ea propter predictis auctoritatibus philosophi ac Commentatoris admoniti, aliisq; clarioribus quas adducemus. Ita dicimus, ꝙ forma nullo modo ꝑ se, generatur: sed omnino per accidens ad compositi generationem. Id nobis præcipue suadent verba Com.7.meta.23.dicẽtis. Et hoc inuenitur in sermone Ari.in cap.sequenti. in quo declarat differẽtiam inter formam & materiam: & dat propositionem in eo ꝙ vult declarare ꝙ forma nec est generabilis nec corruptibilis nisi per accidens. & similiter est de materia. & ꝙ generabile & corruptibile est indiuiduũ cõpositum ex forma & materia. Quibus in.27.eiusdem.7.addidit hæc. Et cũ declaratum sit ꝙ in forma simplici non est generatio: nec materia habet generationem: necesse est vt oẽ generatum sit diuisibile in duas partes. Nec ea ꝑter rationem sunt. Si id verum est quod tum phus tum Co.1.phi.& vbiq; confitentur.ꝙ.s.id quod generationem terminat, ex alio, ut inexistente fit. Ita vt actu generatum duo includat: subiectũ.s. & formam, quæ priuatione recedente, subiecto aduenit. Etenim quod generatur, non nisi ꝑuia corruptiõe alterius generatur. Generatio nãq; vnius, est alterius corruptio: cuius subiectum remanens, aliã formam induit: quæ adueniens, compositum format. Quapropter dixit phs.1.phi.68.ꝙ in generatione phisicorum corpoꝝ aliud.s. priuatio non est necessarium: qa alterum contrarium.s. forma sufficit sui pręsentia & absentia facere mutationem. Qđ fuit cã quę philosophum mouit, vt cum duo cõtraria rerum naturalium principia inuenerit, ex qbus, cũ alterum in alterũ mutari nõ possit, ideo voluit eis subiectum tertium subesse. Inquiente Auer. Co.51. si principia essent contraria tm̃. tunc generatũ eẽt simplex, non cõpositum, & dixit hoc qa est ex materia & forma. Alteratio igiť contrarioꝝ inuicem, coegit oẽs credere ꝙ oĩa corpora sunt composita, non simplicia. Nõ alia causa infinities Co. habuit, ꝙ in simplici forma generatio nõ est. Est siqdẽ forma, sicut & compositum ex materia: differẽter tñ: cum compositum ex materia vt inexistente fiat. Quapropter (vt Ari.& Co. affirmant) in duas ptes diuisibile est. Forma vero non ex inexistente materia fit. Licet nãq; formę subiectum materia sit: tñ cum formæ compositionem non ingrediať, ps formę non existit. Est nãq; vnaquęq; simplex, ac materialis compositionis exps. Nec illud soluere postulat hic locus, quod huic oppositum Com.1.phi.1. dicere videtur. Quæcunq; sunt pręter primã materiã, & vltimã formam, sunt materiæ compositæ, & formę compositæ. Hoc.n.qũo sit intelligẽdum, ꝓprio theoremate declaramus. Patet ergo formã non per se, sed per accidẽs generari. Quo stante sic respondeť ad erectum superius argumentum. ꝙ licet ex materiæ potentia deducatur forma, quo fit vt esse post non esse acquirat: non tñ per se generari dicitur, sed compositum: ea quã ꝓdiximus cã: qm̃ cum per vnũmet esse forma, & compositũ existant, eadem erit formæ, ac compositi productio.

Ad argumentũ formaliter

Sed qd (dices) est in cã ꝙ cõpositum generari dicatur, forma vero non? In cã (inquã) est formę simplicitas: qua sibi ea cõdictio denegatur, quam gñatũ necessario requirit: diuisibilitas.s. in partes cõponentes. Sed non iniuria replicabit aliquis. Dicit et enim Co.5.phi.3.ꝙ motus & vniuersaliter transmutatio constituitur in sua substantia ex istis tribus.s. subiecto, termino a quo, & termino ad quem. Is autem terminus a quo nominať, vnde res mota trãsfertur: terminus vero ad quem ille est, vbi terminatur motus. Hic aũt (ut ibidem dicitur) forma est: ergo forma per se transmutationem terminat: cũ de his sit q̃ intrinsece componũt ipsam. Quod ex pho primo de gene.55.confirmatur inquiente: pręsentibus habitibus in materia nondũ generať aliquid, sed iam est. Per habitus (exponente Co.) formas intelligens: ergo forma est q̃ generať: ita ut ea præsente non amplius generatio fit.

Replica

Confirmatio

Ad hęc ꝓm prædicta fundamẽta dicimus, ꝙ & si possit forma quodãmodo terminus generatiõis appellari, ꝓut trãsmutatio quædam est generatio: nõ tñ (ut mox explicabo) vere & per se generari, dici põt. Dupliciter nãq; põt generatio considerari: vno mõ vt trãsmutatio quædam: in qua via, vięq; terminus idem numero sunt: nec aliam inter se differẽtiam habẽt præter eam qua perfectum ab imperfecto differt. Hoc siquidem de motu, Co. aiebat.5.phi.9. Eo stante dico ꝙ cum ea forma quę vltimo transmutationem finit, non alia sit ab ea quę ipsa transmutatio dicebatur, si transmutatio pro fluente forma sumatur, ideo eadem quę imperfecta dum est, transmutatio nuncupať: quum perfecta reddiť, transmutationis terminus efficiť. Hoc igiť modo põt forma generationis esse ꝑ se terminus. Potest & aliter generatio cognosci: ut per ipsam aliqd ĩ esse ꝓduciť. Ab hoc.n. ipsam primo modo sumptam abstrahit intellectus:

Solutio

Generatio dupliciter

Q đ forma ꝑ se sit terminus generationis nõ tamẽ per se generatur.

Intellectus:qui nõ pauca separare põt,ac ita separata cognoscere:quę natura nõ valet seiuncta producere.12.meta.39.Hoc modo igitur forma nõ potest esse per se generationis terminus,sed per accidens,quod nanq; a generatione producitur, non forma sed compositum est,vt Ari.& Auer. suis sermonibus exclamant. Aliud igitur est per se generationem terminare(si ipsum proprie, non cõiter sumamus)aliud per se generari.Quũ aũt dico formam non posse per se generationẽ terminare, cõiter ipsum intelligo:vt videlicet idem quod & p se generari sonat.Ad cõfirmationem ex Ari.sumptã primo de gene.55.ẽm hanc opi.puto dicendum ꝙ nõ põt ex inde colligi formam per se generari. Intendit nãq; phs ibi,inter agens,vel cãm agentem:& cãm finalem,vel formalem ponere differentiam vt diuersi diuersa sentiunt.In hoc(inquiens)agẽs a forma differre ꝙ quum agẽs passo fuerit applicatum,erit aliqua generatio in patiente.Sed si passo forma inexistat, nõ amplius generatur aliqd:sed iam est:quasi ꝙ agentis trãsmutatio completa sit. Ad hoc aũt minime consequitur formam generari per se.Cum.n.idem sit instans in quo forma generatur,& compositum:ac idem sit esse quovtrũq; existit:iõ p̃sente forma in materia nil amplius fit: qm̃ compositum est iam ex eius pręsentia factum.

Summa dictorum Patet itaq; ex p̃dictis oĩbus qũo generationis subiectum vere generari dicatur,subectiue scilicet,nõ alio modo ab illo quo motus subiectum vere dicitur moueri.Patet quoq; ꝙ terminatiue compositũ per se generatur:sed forma solum terminus generationis dici potest;non tamen per se generari, nisi per accidens.

Scientia naturalis est quæ declarat substantias & quiditates rerum naturalium. *Propositio decimasexta.*

FVIT magni Auer.sñia.1.phi.11. formaliter hæc scribentis. Et eius prima intentio non est cõtradicere opinionibus falsis in hac scientia:sed declarare substãtias & quiditates rerũ naturalium. Et scias hunc esse vnum ex his locis quę contra eos adducuntur,qui metaphisicum esse qui reꝝ quiditates in particulari.i.in specie consideret,opinant.(Particularia nãq; nullius scientię considerationem ingrediũtur:sicut Porphirio placuit in vniuersalib⁹. ac.7.meta.53.pĥo & co. Nãq; de sensibilibus a sensu recedentibus demonstratiua scientia non habetur;neq; certitudo: sed existimatio tm̃). Cũ.n.vna res,vno modo sumpta non possit a pluribus vna scĩa considerari:siqdem scientię per obiecta distinguunt ex.2.phi.71.a Co.ideo si particularem qditatem naturalis considerat,non potest & meta. illam pertractare:hoc aũt vt dixi præfatum theorema sonat.

An meta. res in particulari cõsideret

Dubium Sed dubium non spernendum occurrit. Verba.n.Co.ibi non magis vni, q̃ alteri positioni fauere vident. Sed ut rẽ patefaciã ecce. Qui meta. dicũt particulares essentias considerare,id imaginantur.In aliqua re vt in igne duo, quæ ad seinuicem ordine sunt annexa,ponũt.Primo ignis essentiam: igneitatẽ.s. quam ab omni respectu seiũgũt. Post eam principium motus.Licet.n. (ipsis auctoribus)ignis essentia,& motus principium,re in idẽ coincidant:formalem tamen prioris & posterioris differentiam seruant.Igneitas.n.ut talis, seipsa vt principium motus prior existit. Quare si ignis intelligatur vt ignis,abstrahit ab eo respectu, quem si vt leue est cõcipiat,includit.Est nãq; leue ꝙ sursum fertur.Ex his isti concludunt ꝙ absoluta ignis essentia ad meta.pertinet. Cuius naturalis qditas ad naturalem.Modo quid aliud ab Auer. põt haberi,q̃ ꝙ naturalis intentio sit declarare naturaliũ quiditates.Quod poterunt aduersarii de naturalibus quiditatibus,vt a metaphisicis distinguũt, intelligere.Quod forte Arist. in tex. confirmabit dicens.Nobis aũt subiiciant aut oĩa aut quędam moueri quę sunt natura.Cui respondens Co. inqt qa consideratio eius est naturalis:eius intentio nõ est &c.In qbus & Co.& Ari.naturalem cõsiderationẽ supponunt. *Cõfirmatio*

Sed cum hoc argumentum huic fundamento innitatur, ꝙ ignem intelligere cõtingit in se,præcisum a leuitate sua.Itẽ & quodcũq; aliud naturale ens:ideo quid de hoc sentiendum declarabimus:ac vtrũ illud inde sequat ꝙ meta.in particulari negotium habeat,an non. hinc.n. tota res patebit.Scias itaq; id quod supradictum est difficile admodum, potissimũq; fundamentũ extitisse his qui eam quã diximus positionem sustinuerũt. Verumtamẽ licet difficile sit argumẽtũ: positio tñ vera non est:sed Auer.& Ari.in mille locis manifeste inimica.Ecce phs in prohemio meta. dixit,ꝙ sapientis (meta.intelligens) est oĩa cognoscere vt contingit.i.in vniuersali.Item.2.phi.17.Si.n.phi. est qd sit Sol aut Luna scire, accidentium aũt p se nullum,incõueniens est.Id idem in tex.26. vbi terminum statuit,ad quem vsq; naturalis cognitio puenit,inqt: naturalem se extendere vsq; ad formã vltimam materialiũ,& primã abstractarũ.Qđ Co. de formę quiditatiua considetatiõe glosat.A qua in tex.71.&.72. phs primũ motorem eiecit. Idem aperte colligere datur his, qui ĩtellectu libero speculantur ex.6.meta.1.Principia(phs inqt)& causę quærũtur entium:palam aũt ꝙ inquãtum sunt entia.Cõformiter & in tex.2.&.4.meta.4. Ampli⁹ (vt ad Co.accedamus).2.meta.6.Co.ĩqt.Cõsideratio oĩum cãrum in eo ꝙ sunt causę est huius scientię. & Ari.hic quamuis vtaẽ demonstrationibus scientiæ naturalis:inducit tñ eas vniuersalius:qm̃ quanto fuerit demonstratio vniuersalior,tanto erit huic scientiæ propria.& Ari.obseruat se in hac intẽtione.s.inducendo demonstrationes vniuersales alio modo q̃ in scientia naturali.Præterea inqt.4. meta.5.& cum istę qõnes,& sui similes sint accidentia vnius in eo ꝙ est vnum:& accidentia entis in eo ꝙ ens:non accidentia vnius in eo ꝙ est vnus numerus:aut una linea:aut unus ignis, neq; accidentia entis in eo ꝙ ens numerus: aut ens linea: aut ens ignis:manifestum est ꝙ scĩa q̄ debet declarare ens

Impugnatio prędictę põnis

ſm ꝙ eſt ens:& vnum ſm ꝙ eſt vnum : debet ſcire ens ſm ꝙ eſt ens. At clarius.6.meta.1. ita ſcribit. Et manifeſtum eſt hanc ſcientiã perſcrutari de ente ſm ꝙ eſt ens:& de principiis eius,& cauſis:& nõ de ente ſm ꝙ eſt ens tale.cum.n. ſint entia diuerſis modis:manifeſtum eſt ꝙ conſideratio de eis eſt duobus modis:aut conſideratio de vnoquoq; illorum ſm proprios modos habitos: aut cõſideratio de eis ſm illud in quo conueniunt:inquãtum ſunt entia. Quid clarius a Co. poſtulas? Vltra has auctoritates hẽt illa poſitio cõtra ſe iudicio meo validas rõnes. Earum hãc ſtatuo primam. Impoẽ eſt vnũ & idem obiectũ,eodem modo ſumptũ, diuerſis in ſciẽtiis pertractari:quare cum naturalis quiditas a naturali conſideretur:non igiẽ a diuino. Maior iam clara eſt,ſi id admittaẽ,quod multoties habuit Auer.expreſſum. ꝙ licet in re cõſiderata duæ ſcĩæ conueniant,vt naturalis & mathe.in ſuperficie corpore & linea:in mõ tñ conſiderandi non paruam differentiam recipiunt. Quod Ari.ac Auer. 2.phi. 18.&.6.meta.2.confirmarunt. Sebſeruiunt ſiquidẽ ſibiinuicem ſcientię:non tñ vna alteri permiſceẽ: ita vt id circa quod vna verſatur, & altera verſari poſſit:ſed vnaquęq; proprio medio procedit. Vnde qua ratione demonſtrationes mediorꝝ in genere diuerſorꝝ,non poſſunt ab eadem ſcĩa cõſtrui: eadem & demonſtrationes eiuſdem medii in genere, diuerſarum artium inſtrumenta eſſe non poſſunt. Minorem vero philoſophi ſnĩa cõprobat.2. phi.18.vbi naturalem cõſiderationem ad rẽ in materia coarctat,quam eãdem.1.de anima.16.51.&.53. protulit. Cui ſnĩæ dictũ adiũgamus Co. nõ minus q̃ Ari.7.meta.37.dicẽtium : formas naturales ſine materia concipere impoſſibile eſſe. Impoſſibile eſt enim (Co.inqt) intelligere hoĩem ſine carnibus & oſſibus. Etenim.1.de aĩa.16. Si qs (inqt) diffiniat ꝑ formã,& relinquat materiam : exiſtimaẽ ꝙ dimittat aliqd non neceſſarium: ſed non eſt ita : qa forma debet accipi in diffinitiõe ſm diſpoſitiões ſm quas exiſtit in re:& cum non exiſtat ſine materia: ergo non debet diffiniri ſine materia.

Rõnes cõtra prędictã põnẽ

Obiectio

Sed contra ſtatim inquiet aliquis:ergo mathematica forma deberet hac eadẽ cã cum materia diffiniri.

Reſpõſio

Reſpõdemus huic: non ita ſuperficialiter capiẽdã eſſe rõnẽ a Co.relatam:qua naturales formæ per materiam diffiniuntur,& mathe.non. Nõ.n.id tm̃ eſt,qm̃ naturalium exiſtentia cum materia ſit:mathematicarum vero nõ:ſed hoc aliud:qa naturales cum propria materia conſiſtunt in eſſe : at mathe. contra. Sicut (exemplo dicamus) hominis formã ab hac determinata ſpecie materię ſeiunctã reperire non datur:vt determinatę carnes ſunt, oſſaq; determinata. At ſuperficies & ſi lapidi inſit:alteri tñ a lapide cõmunis eſt,vt ligno,& ferro. Quare cum nulli materiæ determinate inhereant,a qualibet per intellectum ſeparari poſſunt. quod formis naturalibus minime competit. Nec valet id de talibus nõ ſm ſe,ſed naturaliter cõſideratis verificare. Id nãq; quod de his formis. Co.& pħs aiunt, eis cõpetit vt in eſſe ponunẽ: ergo eis ſm ſe. ideo nãq; naturalis aliter eas concipere non valet, qa aliter eſſe nõ poſſunt.

Secunda ratio

Amplius ad principale ſic arguitur. Si res in particulari cognoſceret meta.eſſent oĩno cæteræ ſciẽtię ſuperfluę:cui rei pħs.6.meta. non aſſentit. Conſequẽtia vero ſumit inde vigorẽ:ꝙ in eadẽ ſcĩa quiditas aliqua,& quiditatis eius per ſe accidẽtia tractanẽ:dicẽte pħo.2.phi.17. Si phiſici ẽ qd ſit Sol aut Luna ſcire:accidẽtiũ aũt per ſe nullũ, incõueniens eſt. Cui Co.addit ꝙ ꝓbabile eſt ꝙ ille q cõſiderat naturã alicuius debet ẽt perſcrutari de accidentibus:& hoc,cum hoc ꝙ eſt probabile eſt verum. Si ergo horꝝ vtrunq;,quiditates videlicet, ac accidentia cognoſcit: quid cęteris cognoſcẽdũ relinquitur? cum ars vnaquæq; circa ea duo principaliter negotium habeat. quiditatem.ſ.ut eam cognoſcat:paſſiones vero vt de illa demonſtret.

Reſpõſio quorundam

Ad hoc quidam reſpondere tẽtantes inquiunt:ꝙ licet meta.& ĩ vniuerſali,& in particulari entia cõſideret:põt tñ a cęteris ſcientiis ex diuerſo modo conſiderandi eſſe diſtincta hoc pacto. Quiditas ſpecifica verbi gratia poteſt biffariam concipi : vno modo quo ad ꝑ̃dicata ſpecifica, ac ſpecificas paſſiões, vt in tali cognitiõe ſpecifica ſiſtatur: alio modo vt ea cognitio tãdem in vniuerſalem termineẽ: ita vt hę duę cognitiones non niſi fine diſtinguanẽ. Tũc dicunt ꝙ vterq;,& naturalis & diuinus particularẽ pertractat eſſentiam. Attamen naturalis illam q̃rit vt illam habeat,ac in ea ſiſtat:meta.vero non:ſed vt eã tandẽ in cõiorem reſoluat. Tunc ad argumentum conſequentiam deſtruunt: ꝙ videlicet ſciẽtiæ cęterę ſuperfluant:immo neceſſarias ꝑꝑ diſtinctas intentiones affirmãt.

Impugnatio

Sed hæc reſponſio adhuc in ſuo robore dimittit argumentũ. Nam qcqd de reliquis ſit credendum,illud falſum concedit: poſſe.ſ. eandem,eodem modo ſumptam quiditatem, a diuerſis artibus cognoſci. Etenim quodcũq; alicuius ſcientię conſiderationem ſubit, aliqua formali ratione inſignitum eſt:quę tacite vel expreſſe in eius diffinitione ponitur:ideo.n.forma naturalis ꝑ materiam diffinitur,qa vt in materia conſideraẽ:ecõtra vero mathematica forma. Illã igitur ſpecificã quiditatem vel ſub eadem ratione naturalis, & diuinus,ſibi qſq; aſſumit:vel ſub diuerſa : ſi ſecũdum: nihil ad nos: ſi uero primũ hoc eſt ex prędictis impoſſibile, qa tũc eodem mõ ab ipſorum vnoquoq; diffiniretur:quod falſum eſt. Nihil.n.tũc repugnaret duas eiuſdem medii demõſtrationes, diuerſarꝝ ſcientiarum inſtrumenta fieri. Cuius abſurditas inde patet,ꝙ demonſtrationes a mediis ſpẽm ſumũt.

Tertia ratio

Amplius arguitur ad principale ſic. Nihil eſt meta,obiectum,niſi ſub rõne qua abſtractum. & cum triffariã abſtractio contingat, per imaginationẽ.ſ. per indifferentiam, & per eſſentiã:ex his duo ultima meta.cognoſcit:qm̃ primum mathe.obiectum eſt,ſed ſpecifica qditas nec per eſſentiã nec per indifferẽtiã eſt abſtracta.ergo. Qđ nõ per eſſentiã, patet:ꝙ vero non per indifferentiã ꝓbatur. Ea.n.ſunt quę materialibus & abſtractis ineſſe poſſunt indifferenter: cuiuſmodi non eſt particularis quiditas: ita nãq; vna qditas ad alterã ſe habet , ſicut vnum

indiuiduū ad alteꝝ:cuius forma vt indiuiduata, alteri inesse nō pōt. Quapropter ꝑ veritate ac argumenti solutione, sciendum ꝙ etsi particularis qditas a motu mobilitateq; abstrahat, non tamen naturalis considerationis limites transcendit. Motus etenim aut mobilitas non est naturalis artificis ratio formalis:sed principium illud vnde motus immediate prouenit, Quare quum naturalem a motu non abstrahere dicitur:non ita putes intelligendum, ꝙ naturalem diffinitionem motus ingrediatur. Sicut item, si eundem a sensibilibus qualitatibus non abstrahere ꝓferimus, haud ille sensus est, ꝙ in naturali diffinitione qualitates sensibiles partem habeant:hoc.n.nō nisi per accidens cōtingit: eo qa rerum differentię (ex Auer. snīa.8.meta.5.) sunt nobis occultę. Sed ab eo principio a quo motus prouenit, naturalem non abstrahere intelligēdum est. Qua ratione semper per formam in materia diffinitiōes assignat. Siqdem materia est principiū quo transmutaṫ ens: forma vero principiū quo transmutat. Id clarius patebit si oppositū animaduertas, hęc est.n.oppositorum cōdictio, ut magis iuxta se posita clarescant. Mathematicum dicimus abstrahere a motu:non ꝙ nihil sibi cum motu:sed qm̄ ab eius principio alienus ē. Etenim multa de motu cōmostrare mathe. nullus est qui dubitet. Vt ꝙ sine fine velocitari sit aptus: & de circulari, ꝙ contrario careat:ut.2.cœli patet.32. Non tn̄ de eo vt a natura prouenit eius principio sicut naturalis. Absoluta est igitur a motu qditas:qa tamē ab eius principio non abstrahit, ideo naturales terminos pręterire non valet. Quo fit ut si ipsam mō dicto cōcipias distinctam, eam sine materia nō cōcipies:quare nec sine materia diffinies. Licet si cōfuso conceptu eam apprehendas, materia sub eo intellectu nō veniet: vt si igneitatem non aliter distinguēdo concipies. Mox.n.si distinguas, materiā aperte videbis. Quod voluit Alex. ille peripatheticus innuere in prioristicis sermonibus dicens, ꝙ abstractione mathematica vtitur naturalis in multis:sic enim formam abstrahit a materia. Cum igiṫ non confusam rei notitiam, sed distinctam scientię pertractent:ideo hanc in proposito quęrimus. Ex his argumenti solutionē tentabimus inuenire: sed prius aliorum errata dirimamus.

Noād a pro veritate

Quō naturalem a motu non abstrahere & mathe. sic, ē intell gendum.

Respō. Io annis ad argu.

Dixerunt qdam ꝙ naturalis cognitio potest bifariā sumi:vno modo ut a cæterarum artium cognitiōe distincta: qđ sibi contingit, dum de his agit, de qbus & cæterę agunt:& sic a tali respectu abstrahit illa qditas sub quo hic artifex cognoscit:qm̄ a motu seu ab aptitudine ad ipsum est seiuncta:quę ratio formalis est ꝑ quam est a reliquis naturalis consideratio seiūcta. Alio modo pōt eadem in seipsa sumi:non vt alias in comparatiōe respicit:& hoc modo naturalis ea considerat, quę nullam ad motum connexionem, aut dependentiam habent:vt hoīem, ut homo: & animal vt animal. Quare licet particularis qditas ab ea absoluatur naturali cognitione, qua naturalis cognitio est a cæteris distincta:non tn̄ a simplici, ac in se sumpta naturali consideratione seiungitur. Sed adhuc surgit ab hac responsione vigorosius argumentum. Nāq; eadem est formalis rō naturalis eius considerationis quam simplicem appellant, cum illa per quā a cæteris talis consideratio differt. Etenim, & essendi, & distinguendi principia sunt eadem. Hoc aūt hoc modo ꝓbamus. Homo in eo ꝙ homo:verbi gratia, aut ad naturalem solum aut ad alterum artificem spectat, sicut etiam & naturali ipsi. Si ad naturalem:propositum habetur. Si vero sit & alteri cōmunis:tūc id quod prius adduximus inconueniens sequitur. ꝙ.s. eadē, eodē modo sumpta quiditas, diuersos artifices fatigat. Et amplius videtur hęc responsio id quod supius falsum diximus, ut uerum admittere: mobilitatē.s. esse naturalis cōsiderationis rationem formalem. Veritas autem est mobilitatem esse naturalis subiecti passionem: qcqd multi suo capite imagineṫ.

Impugnatio

Dicerem igitur ex prædictis ad argumētū formaliter respondens. ꝙ naturalis est qui specificam qditatem sibi considerandam assumit. In hoc etenī a prędicta responsione non dissentio. Verum cum dicitur talem qditatem a formalitate naturali esse seiunctam:negatur. Quod si ex eo probeṫ, ꝙ a motu vel ab aptitudine ad ipsum abstrahit. Dicam nō esse illam naturalem formalitatem. quare licet ab aptitudine ad motum absoluta sit: nō tamē ab eo principio absoluiṫ, vnde & motus, & aptitudo ad motum immediate prouenit. Et si obiiciatur qditatem illam esse absolutū ens: motus uero principiū esse respectiuum. Respōderem ad hoc ꝙ nō aliud argumentum id concludit, q̄ posse qditatem illam (si confuse concipiatur) a tali respectiuo principio seiungi, non tn̄ cogit ꝙ si distincte intelligatur, ab illo seiungaṫ. Distinctus siqdē eius conceptus, non aliud, q̄ sua diffinitio est. ꝙ si eius diffinitionem assignare tentes, utputa ignis, statim per leuitatem diffinies, aut huius similem differentiā. Cuius non alia ratio est, q̄ ꝙ forma quę diffiniṫ, ex sui natura pręter materiā esse non potest. Quod uideas & cōsideres admodū. Hac uia iudicio meo patet ad argumentum laboriosum, & difficile, responsio. Patet similiter qōnis decisio:quā aliter in Arist. & Auer. determinare, est a manifesta ueritatis semita deuiare.

Vera responsio

Obiectio

Respōsio

Verum tela in ipsam ꝓiecta non deficiunt:quorum unum ex Auer. fundamentum sumit.3.de aīa. 9.scribente: ꝙ quicūq; differentiā inter aliqua extrema cognoscit:cognoscit non minus & illa extrema. Sed meta. potest inter uniuersalem, particularemq; substātias differētiam ponere: igitur unam, non minus q̄ alterā cognoscit. Probaṫ minor nāq; inter hoīem ut homo, & eundem ut ens cognoscere differentiam, non mathematici, minusq; naturalis est:alter.n.solum accidentia, quare solummodo eorum differentiam perquirit. Alter uero reliquū non cognoscit extremū vt hominē inquātum ens. Solus ergo remanet meta. qui talis differentię cognoscendę sumat onus. Prætera si diuina scīa ea tm̄ quæ sunt vlīa cognosceret: impfecta scīa diceret. Etenim notitia in uniuersali est notitia in pōa: & per consequens impfecta. Huic amplius Co. au-

Cōtra decisionem obiectio prima

Secunda

Tertia

ctoritas fauere videtur.2.phi.71.dicentis.ꝙ scientia diuina nõ solum cõsiderat de rebus abstractis: sed etiã considerat de rebus existentibus ſm ꝙ existunt. Modo qd uis ut per res existentes intelligat? non certe particulares:cum de eis (philosopho dicente.7.meta.53.) diffõnes nõ dent, neqꝫ demõstratiões. Quare nil aliud q̃ particulares seu specificas qditates: qd enĩ aliud q̃ particularitatẽ quãdã existentia notat? Duos ad primum substentabiles respõdendi modos inuenio. Alter inde sumit ex Co. vnde & argumentum est sumptum. Cum hoc nãqꝫ sumatur ex illo loco, ꝙ eadem virtus extremoꝝ differentiam, ac extrema cõprehẽdit: sumitur & eius dicti modificatio: quã his verbis Co. innuit. Huiusmodi est dispositio intellectus possibilis ĩ cõprehẽdendo alietatem quę est inter formã & indiuiduũ. Cõprehendit.n.formã ꝑ se & indiuiduũ mediante sensu. Cõprehendit igiť alietatẽ inter ea ꝑ dispõnẽ quę diuersať. Quemadmodũ sensus cõis comprehendit alietatem inter sensibilia per dispõnẽ diuersam &c. Innuũt igiť hęc verba, ꝙ possit aliqua virtus, inter aliqua differentiam cognoscere: quorum sat est si alterũ per se; alterum vero per accidens cognoscat.s.per alteram virtutem. Possumus igiť ad argumentum dicere: ꝙ licet meta. inter ea duo statuat differentiam: sufficit tñ si eorum alterũ per se, alterum vero ꝑ accidens cognoscat.i.per aliud. Et sicut id aliud per quod intellectus singulare apprehẽdit, est sensitiua facultas subordinata sibi: ita alius ẽ habitus metaphisico subordinatus: quo particularem percipit essentiam. Quare non concludit argumentum. Alter quem promisimus respondendi modus negat argumenti minorem: ꝙ.s. metaphisici sit eorum differentiam assignare. Etenim non valet intellectus per aliquem simplicẽ habitũ eorum cognoscere differentiã: ad quam cognoscẽdam habitus mixtus ex naturali & meta. requiriť.

Solutio ad primam.

Ad secundam

Dicitur ad secundum ꝙ ea quã de ente, ac de oĩbus rõne qua entia metaphisicus notitiam hẽt, perfecta distinctaqꝫ est: licet si his cõparetur quæ sub ente continenť, oppositas condictiones habeat: imperfectionem.s.ac indistinctionem. hoc aũt sciẽtia vt perfecta sit, non indiget: dummõ subiectũ distincte perfecteqꝫ cognoscat.

Ad tertiã

Ad tertium respondetur ꝙ noluit eo in loco Auer. per res existẽtes, particulares intelligere quiditates: sed eoꝝ verborũ sñia hęc est: ꝙ nedum circa abstracta meta. negotiũ habeat: verum & res existentes considerat quatenus existũt.i.res materiales ſm ꝙ entia sunt. Solet nãqꝫ alibi Co. per existere, esse intelligere. Etenim.7.meta.8.ita de materia loquebatur. Et intelligo per materiam illud quod est existens per se. Vellens per li existens (sicut huius opusculi proprio patet in loco) ens per se. Aliam velim te principalis theorematis limitationem annotare. Illud.s. in materialibus substãtiis, non aũt in abstractis habere locum. Illæ siqdem possunt nedum a motu, sed a sensibili materia separatę, distincte concipi: quarum essentia ꝑ se est a talibus omnino seiuncta. De eis tamẽ potest & quædam, motum concernẽtia ꝑdicata, naturalis cognoscere: ut esse motorem: esse corporis animã: & id genus reliqua: quę licet ĩtelligẽtiis nõ quiditatiue, sed accidentaliter quodãmodo insint: ratione qua materiã motus principium respiciũt: nos tñ ex phantasmatibus naturalibus ea de intelligentiis colligimus. At metaphisicus absoluta, ac a motus principio prædicata abstrahentia de eis agnoscit: vt esse substãtiam: esse actũ, esse intelligentem, esse sapientẽ aliaqꝫ omnia, quę nobis metaphisica phantasmata tribuunt: quę intellectibus separatis essentialiter, & quiditatiue competũt. Ex quo male eos dixisse censendum est: qui intelligentiam nedum in diuina philosophia, verum & in naturali quiditatiue tractari. Vbi nãqꝫ ab Ari. præterq̃ in meta. intelligentię quiditatem reperiũt inquisitã? In naturali siquidem non nisi vt motrix, vel ut aĩa est, ipsam perquirit. Quæ (vt dictũ est) ab eius quiditate sunt aliena.

Theorematis limitatio

Q̃d naturalis non quiditatiue substãtias abstractas intelligat sed metaphisic.

An quiditatiua animę intellectiuæ cõsideratio naturalis sit animata

Sed pulchrum videndũ occurrit: an de anima nostra ĩtellectiua quiditatiue scrutari, naturale sit officium: an potius metaphisicum de qua re nõ paruum inter viros doctos scisma ortum est. Tenet cõis, & vera (sicut credimus) peripatheticorum scola illud potius metaphi. q̃ naturalis esse negocium. A quibus aliqui, sicut a veritate declinantes tenuerunt oppositum. Et cum aĩa (sicut hi fatentur: qui recte Auer. immo Ari. mẽtem sunt assecuti) duas habeat partes. Intellectum agentem alteram: alteramqꝫ possibilem: fuerunt qdam, q & vnum, & alterum intellectũ a naturali cognosci, dicere ausi sunt. Multi vero nõ agentem: sed solũmõ possibilem affirmarũt. Sed primos impugnare nostra sit intentio: qm̃ inde & aliorum patebit error.

Aliorum opinio

Eoꝝ fundamenta

Hãc positionem persuadere conanť eius fautores, tum rõnibus: tũ auctoritatibus Co. & Ari. prĩo sic arguẽtes. Forma quę sub diffinitiõe naturali cõtinetur, naturalis considerationis est. Quod cum de anima ĩtellectiua verificeť: ergo. Minorẽ (inqunt) ex Ari. ꝓbamus. qui.2.de anima.7.ponens animę vniuersalem diffinitionem, illam inqt oĩ animę cõuenire. vbi si viam sequamur Alex. qui intellectũ possibilem tenuit corruptibilem, tunc diffinitio illa vniuoce cuilibet animę cõpetit, adhuc intellectiuę: sicut de ipso Co. affert.3.de aĩa.5. Si uero Auer. insequamur: ac cum eo animæ teneamus immortalitatem: nõ minus ea diffinitio cuilibet animæ vel analogice competet: quod ibidem placuit Auer. Amplius voluit in libro de sen. & sensa. philosophus, ea quę de aĩa dicta sunt esse supponenda. Sed liber ille naturalis ẽ: quare & ea quæ supponit naturalia sunt. Præterea naturalis quãlibet naturalem formã qditatiue cognoscit ex.2.phi.26. sed aĩa intellectiua forma naturalis ẽ ergo. Cũ.n. (inqunt) vtraqꝫ sui pars, eius sit forma quod ab agẽtibus naturalibus generatur: qũo & ea tota forma naturalis non erit? Sol nãqꝫ & homo generant hominem. Sed cum ad possibilem intellectum veniunt, ita de eo intentum probant. Naturalis (inquiũt) oẽ id cõsiderat, quod ab aliquo existẽte in materia moueť: quod in intellectu possibili reperiunt ex hoc, ꝙ a phantasmatibus in materia existẽtibus mouetur.

Non minus

Non minus & hoc intellectui ageti couenire aiūt:
ipse.n.talis opationis principium est: quę sine ma
teria perfici non pōt. Intellectio siquidē sine phan
tasmate non fit: quod (vt docet primo de aīa Co.)
Ipsoꝝ au ctoritates
in materia existit. Efficiunt vlterius suæ positionis
auctores Auerroem & Aristotelē. Ari. (inquiunt)
2. phi. 26. considerationem naturalis quiditatiuam
de formis limitat ad eā vsq; formā, quæ vltima na-
turalium est: quam Co. ait esse aīam intellectiuam,
quæ abstractarum prima, & materialiū vltima exi
stit: ita vt quodam sit inter vtrasq; confinium. Am
plius Ari. cum. 3. de anima. 17. intellectum agētem
dari demonstraret, inqt: ꝙ sicut in natura qualibet,
alterum vt agens, alterum vt materia datur: ita &
in aīa nostra, alterum vicem materiæ gerit: ut pos
sibilis intellectus alterum vero formę: vt agēs. Cu
ius rōnem Co. adducens inqt: scientiam de anima
esse naturalem: & aīam vnū ens naturale esse. Prę
terea quod valde suę positiōi fauet, illud est quod
Ari. 6. meta. primo inqt: ꝙ scientia phisica conside
rat de substantia quæ ſm magis non est separabi
lis ratione. Inqt Auer. dixisse magis Ari. vt ab in-
tellectu se præseruaret. Ac si intellectus licet sit ra
tione separabilis nō minus attamen a naturali co
gnoscitur. Hęc sunt qbus teneros animos ad præ-
Pōnis impugnatio Prima rō cōtra eā.
dictam positionem allucinare conant. Sed quātū
Auer. immo Ari. fundamenta positionem hāc re-
futent aperte videas. Vbiq; philosophus obiectum
naturale per materiam a cęteris distinguit. Ex alia
parte Co. affirmat intellectum ſm esse & qditatē a
materia seiunctū: licet ab ea vt ab obiecto eius opa
tio pendeat. Erigant igitur a seipsis argumētum,
Intellectus a naturali quiditatiue cognoscitur: er-
go sua quiditatiua rō in materia persistit. Verum
cum forma si quiditatiue diffiniat, eius diffinitio
detur iuxta eam ſm quā in re existit dispositionē.
Sicut a Co. 1. de aīa. 16. sumere: licet sequeret ꝙ nō
esset intellectus quiditatē sine materia dare. Quod
Eorum solutio
& in Auer. & in animæ tenentibus æternitatē est
impossibile. Sed hanc rōnem ipsi & viderūt, & sol
uere conati sunt. Illud etenim pro solutione ne-
gāt: ꝙ naturalis non nisi formā consideret, quæ in
materia essentialiter existat: hoc nāq; fallit (inqunt)
in intellectu: qđ ab Ari. sumunt loco adducto. Glo
sant amplius & minorē. Intellectū siquidē abstra-
ctum esse dicentes: verū non tanta, sicut in intelli-
gentiis, abstractione. Quod exinde apparet ꝙ fuit
intellectui datum vt aīalis corruptibilis esset ani-
ma: qua rōne licet intellectus abstractus sit, natura
lem tñ considerationē subit. Qua ratione similiter
extat diuini sentētia. Platonis quā Auer. in destru.
dest. confirmat: esse nomen intellectus, ad cœlestē,
humanumq; nomen equiuocum: cum cœlestis ille
sit impermutabilis omnino. Sed ecōtra ille q ho-
Solutiōis probatio
mini gubernator assistit, licet essentia inuariabilis,
operatiōe tñ variabilis existit. Sed laboriosam val
de, & parum fructuosam solutionem afferunt. In
qua persistentes, duoꝝ alterum si cauere tentabūt,
mox in reliquum incident. Si nāq; eādem quidita-
tem duorum esse artificum cōcedere nolūt: statim
eandem rē duas habere quiditates necessario fate
bunt. Etenim si alio mō ab vno artifice, alioq; mō
ab alio cognoscatur: ab vtroq; vero qditatiue: qui
fiet vt res duabus non gaudeat quiditatibus: Sed
vt ad minoris glosam accedamus: vltra hoc ꝙ eā
ex propria voluntate extraxerunt: argumentū ad
huc in suo vigore dimittunt. Nam videas apertam
fugam: argumentum de ītellectus essentia quęrit:
ipsi vero de opatione respōdent: quā nemo dubi-
tat esse naturalis obiectum: sed essentia intellectus
non est (sicut inquiunt) aīalis anima. Pręterea si p̄
termissa essentię separatione, ex hoc ꝙ operatio ab
animali cuius est aīa, depēdet, ideo intellectus na-
turalis considerationis est: ergo multo magis ma-
thematicę formæ, qa ſm rem materiæ immergun
tur, phantastica abstractione non obstante, cōside
rabunt a naturali quiditatiue: quod si negant: cau
sam diuersitatis assignent. Nō enim (ut mihi cerne
re datur) aliqd assignabunt, quod nō possit mathe
maticis adaptari. Sed qd verbis opus est: ipsi hūc
arguendi modum admittunt: Immo eundē esse te
nent ab Ari. obseruatum, primo de partibus cap. 3.
Vbi probans ꝙ de oī anima quiditatiue disserere,
ad naturalem nō spectet: qa cum intellectus in oī
anima claudat: tunc & de intellectu haberet face-
re sermonē: sed idem est qui intellectum & intelli
gibile pertractat: sicut & qui de sensu & de sensibi
li agit. Naturalis igitur de intellectu simul & de in
telligibili ageret: quare cætere oēs ab ipsa sciētiæ
superfluerēt. Quod Ari. determinans inqt: nō oēm
animā cognoscere naturalem: etenim nō oīs aīa ē
natura. Quid potuit Arist. manifestius ꝓferre: Ipsi
tñ eo quo possunt faciliori modo, hāc auctoritatē
soluentes inqunt, ita esse Aristotelis argumentū or
dinādū, ꝙ si de oī aīa naturalis qditatiue disputat,
necessario ēt de intellectu disputat: quare & de in
telligentia: ergo & de intelligibili quocunq;. Etenī
si intuitum suum vsq; ad separata protendit: multo
magis mathematica, quę materialia sūt inspiciet,
ac intelliget. Ecce si dum ipsimet pħm exponunt,
nostrum superius factum argumentum cōcedunt.
Sed qm̄ eos satis angit Ari. solutio: ea pp eam limi
tantes inqunt, ꝙ ea philosophi verba, naturalem. s.
non oēm aīam pertractare: cū nō oīs aīa sit natu-
ra: nō de hoīs aīa, sed de intelligentia verificātur.
Quod Ari. auctoritas. 3. de anima. 17. cōfirmare vi
det, vbi animam intellectiuam ait esse naturā. Sed
hoc equidem nihil est. nam dato ꝙ ibi faceret de
intelligentia sermonē: quod falsum est: illud tamē
pōt non minus & de hoīs aīa verificari: cum (ꝑut
perfidus fingit Auer.) hoīs intellectus vna sit intel
ligentiarum infima: suæq; spheræ assistat: quę spēs
humana est: sicut orbi suo assistit intelligentia: ac a
sua materia in ope dependeat: sicut ēt intelligen-
tia a sua: a qua etiam ad intelligentię modum est
essentialiter abstracta. Amplius deterius id est, qđ
Tertia obiectio
de agente intelligentia ꝓferunt. Nā licet ille sit in
tellectionis principiū. Hoc tñ ei nō qditatiue, sed
ut hoīem respicit, attribuit: quare & accidentaliter
quodāmō. Quis est nāq; q ipsum pure abstractum

ignoret:ac ęterno tpe sнbstantias abstractas intelli
gentem. Nã.3.de aĩa.19.eum ipm nihil eoꝝ q̃ sunt
hic intelligere. Co. affirmat. Idẽ igiť qđ de possibi
li formabať argumẽtũ,& de agente intellectu for
Eorum responsio mať. Ad hoc quosdã ita respõdentes legi: ꝙ intelle
ctum agentẽ in se considerare,est ipm ab hoc ꝙ sit
intellectiõis principiũ abstrahere: & ab hoc ꝙ ex
Impugnatio trinsecus gñationẽ terminet. Sed hęc abstractio li
cet meta. sit:attamẽ agens intellectus a naturali nõ
a meta. sub hac abstractione cõsiderať. Qñꝗ siqdẽ
alterã sciam vti alterius abstractione cõtingit. vn
de.2.phi.12.Phs formã a materia fm rõnem sepa
rabilem esse cẽset: ita vt naturalis materialẽ formã
a materia seiunctã intelligere possit: quæ licet (vt
alibi suo loco determinatũ est) abstractio meta. sit.
Sic tñ abstracta foŕa,ẽ naturalis obm. Sed hẽt hęc
solutio fragile fundamentũ. Hęc nãꝗ agẽtis intel
lectus abstractio, differt ab ea qua naturalis forma
a materia separať. Illa nãꝗ realis existit:hęc vero
intellectu opante. Quare in formæ naturalis ab
stractione hẽt solutio locum: sed nõ in intellectus
abstractione. Etenim foŕa talis,& realiter,& qditati
ue materiæ coniungiť:quare abstracta ab ea nõ ni
si cõfuse per intellectũ intelligeť. At ecõtra de in
tellectu dicendum:q & realiter, & qditatiue nullo
interueniente intellectus ope,a materia distinctus
est:ac ab eius quocũꝗ respectu, quo fit vt sine his
distincte cõcipi possit. Remanet igiť adhuc stabile
fundamentum. Si intellectus ab oĩ materiali respe
ctu põt distincte cõcipi:peto cuius sciæ obiectum
est:non naturalis ergo meta. Satis igiť manifestũ
puto hãc opinionẽ in Ari. ac Auer. doctrina male
Vera põ tutam. Quo igiť veritatẽ fundemus, ac argumenta
soluamus, aduertas: ꝙ hoĩs intellectus potest bifa
riam accipi. Altero mõ in se:vt.s.intelligẽtiaꝝ vnã
Auer. eũ cõnumerat:sic aũt intellectus ꝑprie,ac iu
re merito vocať. Alio modo vt machinę humanæ
assistens,in ea ꝑ phãtasmata intelligendo opať. Ex
Qđ anima & intellectus differãt. quo sibi ꝑpriũ aĩę nomẽ ĩponiť. Qđ ne hãc uolun
tariam putes aĩę distinctionem Ari.1.de aĩa.30.ac
31.regras:vbi Democriti phantasiã anaxagore cõ
parans opinioni: quoꝝ alter aĩam idẽ esse censuit
cum intellectu:alter vero eam ab ipso distinxit. in
quit ibi Co. anaxagorã magis veritatem,& Aristo
telem attigisse. Item.2.de aĩa extollit phs antiquos
eo ꝙ aĩam corpus non esse censuerint: sed haud
sine corpe cõsistere. Cui cõforme dictũ.6.naturaliũ
habuit Auicẽna. aĩam ingens ad corpus importa
re relationem. Quæ oĩa cũ in intellectu repire non
contingat:iõ sicut absolutũ a respectiuo, ita intelle
Quõ intellectus vterꝗ ab homine đpendeat, et quõ nõ ctus ab aĩa differt. Licet igiť qua aĩa est ab hoĩe pẽ
deat, ab eo tñ vt intellectus absoluiť: cũ ut sic opa
tionẽ hẽat independentem, ut dicã. Vtriusꝗ nanꝗ
tam.s.agentis,q̃ poĩis intellectus opatio:illius actu
facere intellecta:istius vero illa recipere:nõ vt ĩtel
lectus, sed ei in hoĩe cõpetit. Id clarissime Co.3.de
aĩa.36.manifestauit in principio suę põnis ingens.
Dicamus igiť ꝙ intellectus existens in nobis habet
Qđ vterque operationem duas actiones fm ꝙ attribuiť nobis. Veꝝ opatio
sibi essentialiter ꝑpria, nec ab hoĩe, nec a phantas
matibus dependet. Hęc aũt id intelligere est, quo *non depẽdentẽ habeat.*
separatas substãtias æterno tpe speculanť. Qđ ne
dum agenti, veꝝ & possibili intellectui cõuenit.3.
siquidem de aĩa.36.(ꝑut themi. expõ sonat: quam
Co. admittit) poĩis intellectus, formas a materia se
paratas simpĺr ĩtelligit, nõ fm ꝙ est copulatus no
biscũ. Quibus hęc Co. adiungit. Et fm hanc inten
tionem erit ꝑscrutatio vtrũ põt intelligere formas
fm ꝙ est copulatus nobiscum: nõ utrũ possit intel
ligere eas simpĺr, & paucis interpositis addit: ꝙ qõ
est vtrũ nos possimus ĩtelligere intellectum quem
ipse materialis intelligit. In his verbis nulli dubiũ,
credo ꝙ Co. poĩem intellectum, agentẽ simpĺr in
telligere supponat. At ꝙ ẽt agens ipse ut ab hoĩe se
paratus substãtias a materia denudatas intelligat
manifestius credo:cum eũ nihil eoꝝ q̃ sunt hic in
telligere Co. affirmet. Qđ ꝑterea sua dogmata con
firmãt:in qbus ipse fateť, nõ posse intellectũ poĩem
beatas illas substãtias dum nobis adiungiť ĩtueri:
nisi agens ei vt forma vniať. Qđ nõ alia rõne con
tingit, nisi qa agens prĩcipaĺr illas intueť. Hęc igiť
vniuscuiusꝗ opatio, cũ ipsoꝝ essentiã independen
tem assequať:iõ vnicuiꝗ essentialis, & independẽs
est. Nã vt Co. hẽt in destru. dest. disp.6.ad secundũ
formę sunt inscientes fm ꝙ sunt in materia. Si aũt
inuenireť aliqđ in materia non consistens: manife
stum est ꝙ est pura scia. Quare hæc prima opatio
diciť:illa vero secũda. Cũ hęc primo, reliqua vero
secundario essentiã insequať. Qđ.n. fm se, prius, est
eo qđ ꝑ aliud inest. Eũdẽ nil minus ordinẽ opones
intelligẽtię seruãt. Cui primo intelligere cõuenit:
sed mouere secundo: dũ cœlo vt aĩa attribuiť. Qui
bus stãtibus dicẽdũ puto: ꝙ diuersam naturalis &
diuinus de vtraꝗ aĩę pte consideratione sortiunť,
Diuinus siqdẽ eius qditatẽ, ac ꝑpriã opationem cõ
siderãdã assumpsit. Naturalis vero secundariã opa
tionem, ac extraneã essentiã (ut ita loquar) cogno
uit. Eã.s. quę vt hoĩs aĩa est, vnicuiꝗ cõuenit: ac ꝑ
ut ꝑ phãtasmata intelligit, vt. poĩis: aut phãtasma
ta facit vt agens est. Quæ qm̃ intellectibus his ĩ re
existentibus attribuunť, iõ fit vt clarioris doctrinæ
gr̃a, naturalẽ quo ad si est, meta. vero quo ad qd ẽ,
vtrũꝗ intellectũ cognoscere dicať. Qđ cum satis
supius dicta demonstrent, iõ vno tm̃ simus medio
cõtenti: qđ sic ex ꝑdictis eriginius. Eo mõ natura
lis, aĩam cognoscit quo ipsa materiã respicit. Ac eo
mõ diuinus, quo ab eadẽ seiuncta est. Sed primum
vt aĩa. Secundũ uero ut intellectus, hẽt: quare &c.
Maior & minor, cum duas hẽat vnaquæꝗ partes:
quoad secundã vnaquęꝗ ꝑ se constat. Si qua vero
in primis ptibus obscuritas adest, põt ex.2.de aĩa.7
remoueri. Vbi aĩę oĩ adhuc intellectiuę, cõis diffõ
S.Tho. verba ponitur a pħo dicente: Si autem aliqd cõe oĩ ani
mę oportet dicere &c. Quem imitatus Co. inqt: ꝙ
ista est diffinitio magis vniuersalis, & magis conue
niens substantiæ animę. Ac si velit vterꝗ ꝑ ea ver
ba innuere, se de oĩ anima ut aĩa est, sermonem fa
Verba S.Thomę cere: aĺr illa diffinitio vniuersalitate careret. Mo
do cum illa, materiã, corpus.s. organicum ĩcludat.
ergo iam est obscuritas sublata. Ex his modo facile

ad prædictę positionis argumenta respõderi põt. Itaq; primum hoc mõ dissoluas. Maiorẽ hac limitatiõe restringas. Si forma qditatiue sub naturali diffinitione cadat. Quam si mõ minori adiũgas, eam manifeste falsam videbis. Anima siqdem intellectiua, non qditatiue, sed vt anima tm̃ sub ea diffinitione continet. Immo cũ hoc ea diffinitio ei non vniuoce, sed analogice cõpetit. Si Co. credimus. Per idem ad secũdum liber de sensu & sen. q̃ de aĩa dicta sunt, in eo ꝙ aĩa supponit. Quare nihil ad nos. Tertiũ nõ est difficile diluere: eius. n. maior, de formis p se, ac qditatiue naturalibus ĩtelligẽda venit: cuiusmodi non est aĩa intellectiua, Si phi auctoritatibus innitimur dicẽtis primo de aĩalium ptibus cap. 3. non oẽm aĩam esse naturã. Cum his mõ nõ amplius ꝓbatio cogit. Esse nãq; eius qđ fit ab agentibus naturalibus formã (ut eorum verbis vtar) nõ essentialiter, sed per aliud vtriq; cõuenit aĩę parti. Ad quartum solutionem explicare iudico supfluũ. Non etenim quoad eius primũ ac essentiale opus, a quodam in materia existente mouet intellectus possibilis, quod maioris veritas postularet: nec adhuc intellectus agẽs. Cum igit sit eadem vtriusq; ratio: eadem pro vtroq; solutio valebit. Restat mõ auctoritates aĩaduertere: quarũ pria ex. 2. phi. 26. sumitur. Quam licet ad suę positionis fauorem cõtrahãt: si tñ eius auctoritatis verus sensus attendatur, nedum ei positioni ꝙ nõ faueat: immo ꝙ, eam radicitus extirpet agnoscet. Verus eius sensus hic est: ꝙ philosophus non inclusiuum, sed exclusiuum naturalis cognitiõis terminum ponere studet. Naturalem (inquiẽs) ad aĩam ĩtellectiuã vsq;: quę materialium ultima est, ac abstractarum ĩfima intuitũ protendit: eã nõ qditatiue, sed quo ad si est cognoscens. Huic sensui verba Co. assentiũt. Cõsideratio (inqt) de dispositionibus formarũ abstractarũ fm ꝙ sunt abstractæ, & de qditatibus earum, est ꝓprie primę philosophię, & non sciẽtiæ naturalis. In eãdem clarius Sanctus Tho. sniam deuenit: hæc ad verbum scribens eo loco. Qũo se habeat hæc forma. i. anima rationalis fm ꝙ est separabilis, & sine corpore existere potens: & qd sit fm suam essentiã separabilem: de hoc determinare ꝑtinet ad primũ phm. Ecce q̃ hęc positio magnis mẽtibus adsona fuit. Ad id quod Ari. simul & Co. 3. de aĩa loquuntur, dico illud de aĩa vt aĩa est, & non quatenus intellectus, esse intelligendum. Cuius argumento est ꝙ Ari. naturã ac quodlibet ens naturale respiciẽs, intellectum agentem in aĩa nostra ponit. Ad id pterea quod ex. 6. meta. sumunt, ita respõdeo: nõ eẽ censendum id innuere phm ꝙ aliquã substãtiam a materia seiunctam, prout intellectus est, naturalis agnoscat. Sed cum intellectum, licet ex se materialem vestem nõ habeat: qñq; tñ ea quodammodo vestitum cognoscere contingat: quo modo a naturali cognoscitur: quod de aliis formis minime cõtingit: quę fm se materiæ admiscent: hac rõne philosophus inqt naturalem esse de substãtia, quæ fm magis non est separabilis. Et Co. eũ ab intellectu se præseruare respondet. Hãc verborum expõnẽ nobis Sanctus Tho. persuadet: ita eo in loco dicẽs. ꝙ dixit phs fm magis: qa licet fm se sit sepabilis: tñ aliquo modo est cõsiderationis naturalis, & hoc sufficit ꝓposito Ari. Hęc sufficere velim ꝑ ea quã in Arist. Auerroeq; fido, veritate tenemus. Quę si oĩa in vnũ accerues, hæc decisa inuenies. An rerũ materialium particulares qditates naturalis agnoscat: Vlterius ꝙ intelligẽtiarum particularẽ essentiam meta. pertractat. Adhuc aĩę intellectiuæ partem vtrãq;. Quod vltimũ volui seiunctim discutere: qm̃ auribus propriis magnam inter magnos viros litem disseminatam audiui.

Ad primum oppositę positiõis obiectum

Ad scđm

Ad tertiũ

Ad quartum

Ad auctoritates

S. Tho. verba

Verba S. Thomę

Dictorũ collectio in vnum

Potentia non est de substantia materiæ.

Propositio decimaseptima.

CLARA fuit Auer. snia. 1. phi. 70. ac. 1. cap. de sub. orb. ita scribẽtis. Posse quo substãtiat hoc subiectum: differt ẽt a natura subiecti quod substantiat per hoc posse in hoc, ꝙ posse dicit respectu formæ: hoc aũt subiectum est vnum entium. Sed qm̃ Co. scriptis mandauit oppositum in eodem libello cap. 1. sub hoꝝ verborum forma. Natura huius subiecti recipientis substantiales formas. s. primę materiæ necesse est esse naturam potẽtię. s. ꝙ potẽtia est eius dr̃ia substãtialis: & iõ nullam hẽt formã ꝓpriam & naturã existentẽ in actu: sed eius substãtia ẽ in posse: & ex hoc materia recipit oẽs formas: Ea propter fuit inter doctores sermo diuersus: vt opposita dicta vinculo pacis alligarent. Diuersas distinctiones imaginati sunt Ioannes de gandauo suessanus & alii: quos studio breuitatis omitto. Vnũ scias ꝙ ipsorum nullus profundam Com. mẽtem penetrauit. Sed intimius (quãtum mea ratio fert) Zimara perscrutatus, Auer. occultum sensum patefecit. Et cum alii potentiam diuidant, eam in absolutam & respectiuam separantes: ipse potẽtiam omnem respectiuam affirmans, materiam distinguendam esse putat: vt diuersa Commentatoris dicta veritatem habeant. Materia igitur (ut succincte rem exponam) duplicem sui notionem habet: sicut themi. in digressione de materiæ potentia docet. Altera materiam, ut ens vt substantia a forma distincta: ac tandem sub omnibus absolutis prędicatis, cognoscendam tribuit. Altera vero non vt ens, sed ut respectiuum ens ad agens & ad formã, eam cognoscere facit. Ad formam quidem quę ab ea educitur; ad agens vero cuius operi subiecta ẽ. Materiam sub prima notione meta. cõsiderat: sub secunda vero naturalis. Hoc siquidem Co. 2. phisi. 71. sub his verbis innuit. Ens quum fuerit diuisum fm considerationem demõstratiuam intrabit vna natura diuersas artes. Potentia igitur si materiam respiciat in ea qua formam respicit notione secunda, eius erit differentia substantialis. Etenim materia per potentiam vt per formale principium formam respicit. Namque non propter aliud ad formam refertur, nisi quoniam est eius receptiua:

Põ Zimare

Duplex notio materiæ

hoc autem sibi potentia elargitur, quod auctoritas
superius allegata. Com. edocuit. Hoc igitur modo
materia sibi essentialem differentiam potentiā clau-
dit: nec aliud, suis editis verbis in de sub. orb. vo-
luit Auer. his. s. ꝙ natura huius subiecti est natura
potentiæ: & potentia est eius differentia substantia-
lis. At si potentia, materiæ in prima notione com-
paretur: cum vt sic materia tātum absoluta prędi-
cata contineat. Potentia vero (sicut statutum est)
respectiuum quoddam sit, & consequenter accidēs,
vt sic eam vt sibi substantialē materia nō claudet.
Quod, 1. phi. 70. Co. innuens inqt potentiam nō eē
differentiam substantialem materiæ. Cui confor-
me dictum intendens in de sub. orb. cap. 1. vbi cū
fuisset iam ab ipso dictum potentiam esse de substā-
tia materię: postea animaduersum fuisset, ꝙ mate-
ria ſm se potentiam claudat, aliquē sibi persuade-
re posse, subiunxit hoc prçuidens Com. ꝙ natura
potentiæ differt a natura subiecti in hoc ꝙ poten-
tia est ens respectiuum: & subiectum est ens absolu-
tum. De vna igit ac eadē potentia loquutus Auer.
eam quandoq; substantialem comitem materię tri-
buit: quandoq; vero accidentalem. quod non alia
rōne nisi propter materię diuersam acceptionem
contingit. Hanc puto veram fuisse Cōmentatoris
imaginationem. Quod si quis eius verba recte pō-
derabit agnoscet. Quare de materia non vt ad for-
mam refertur: sed de ea ſm se, & in prima notione
censeo principale theorema intelligendum. Verū
in prædicta statim video quæstionem insurgere.

Theorematis sensus.

Argumētum primum

Cum enim in entis latitudine duo dentur extrema
maxime opposita: actus. s. & potentia. Si ergo dat
ens cuius essentia sit actus: dat & aliud cuius essen-
tia potentia est, quod cum non nisi materia sit: seq-
tur potentiam esse materię substātialem. Immo (si
plus est) est ipsius ipsamet essentia. Nec ad materiā
secundo modo confugias: qm̄ argumētum (vt ma-
nifeste patet) de ea in prima notione concludit.

Argumētum secūdum

Preterea si materia essentiam habet a potentia di-
stinctam: cum materia mediante potētia formam
recipiat, tunc ea non esset immediatum principiū
ad formę receptionem. Cuius oppositum & ratio
dictat, & auctoritas admonet. Sicut nāq; actiuū po-
nitur per essentiam, ita & passiuum per essentiā po-
ni debet. Inquiēte preterea pho. 2. de gene. 6. pri-
mum & immediatum formę substantialis recepti-
uum esse materiā primam: quod præcipue in pri-
mis formis verificatum reperitur.

Ad primum

Ad primum di-
citur quod primo assumit, esse verū: dūmodo nul-
lum extremoꝝ entis terminos exeat: qūo nāq; en-
tis extremum ponet: si intra limites eius non con-
tinetur: Immo entis naturam non habeat: Quare
ad id quod statim subiūgitur: si alterū ponatur cu-
ius essentia in actu consistit, nō sequitur ꝙ reliquū
cuius essentia consistat in potētia poni debeat. Et-
enim cum esse potentia sit non esse: sicut esse poté-
tia diuitem, est nō esse diuitem: sequeretur materiā
nullam positiuam entitatem, præter q̄ in potentia
dicere. Quare entis non posset extremum esse. Cui
Co. 1. phi. 66. manifeste contradicit inquiens: ꝙ ma-
teria ſm ꝙ materia numeratur ī entibus: licet ſm
quod materia non sit aliquid in actu. Quod item
verba them. confirmant in digressione dicentis:
ꝙ materia ſm se actu existit: Siquidem materia
ens in potentia non ea ratiōe dicit, qa ad seipsam
in potētia dicat. Prout multi dicere nō erubescūt.
Sed eo ꝙ ipsa propriam entitatem actu possidens
a forma distinctam, nullam sibi formā peculiarem
vendicat: sed potens ad oēs: omnibusq; priuata iu-
xta id Cōmentatoris ꝙ in essentia materiæ nullus
admiscetur actus. Quam ob rem dicere sat est, ꝙ si-
cut datur purus actus, ita ens in pura potentia ad
actum quemcunq; datur. Cum. n. actus augeat ra-
tionem entis: quā potentia diminuit: ideo ens esse
per essentiam in actu nō repugnat: esse tamen per
essentiam in potentia repugnat.

Ad secūdum. Duplex receptionis principium

Secundum breui-
ter soluitur, ꝙ duplex ad formam substantialem re-
cipiendam principium esse constat. principale. s.
& dispositiuū. Primum materia est. Secundū vero
dimensiones, & potētia. De primo phs. 2. de gene.
loquitur. De secūdo vero Co. 1. cap. de sub. orb. Ex
quo (vt non ab re dictū putes). habet ꝙ in Auer.
doctrina, materia non immediate suā operationē
exercet: cum non sine medio transmutet ad formā
Habes tandem quomodo potentia essentialiter, &
quomodo accidentaliter materiam insequatur.

Dimensiones interminatę prçcedunt formam in materia.
Propositio decimaoctaua.

AVER. sententiā protulit. 1. cap.
de sub. orb. & 1. phi. 63. Famosum
est Auerroim in hac materia cū
Auic. digladiari. Non qdem qm̄
eas, ac Auerrois nō posuerit Aui-
cen. Sed Auic. positionis modū
Commētator impugnat. Sed illud tibi primo sup-
ponas: Auer. & Auic. in hac accidentium diuisio-
ne conuenire. Quod eorum quędam materiam,
quędam vero formam in materia concomitātur.

Accidentia duplicia

Huius generis sunt vt risibilitas in homine: spes:
gaudium: ac animę accidentia cuncta. Ex his au-
tem quę materiam insequuntur, aliqua formā in
materia præcedunt. Et hanc habent accidentia in-
terminata condictionem: quam in proposito no-
stro dimensiones interminatę seruāt: vt quæ (utro-
que concedente,) materiam æterno tempore in-
formarunt. Quod vero inter eos litigium posuit
hoc est, ꝙ Auicen. & si eas formam pręcedere sta-
tuerit: non tamen in nuda materia voluit eas reci-
pi. Sed quoniam dimensiones accidentia esse in-
tuitus, huic vnum falsum adiunxit, ꝙ scilicet ac-
cidens quodcunque debet in substantia compo-
sita fundari. Quare in de substantia orbis. Com-
men. inquit Auicē. putauit ꝙ dispositio trium di-
mensionum existentium in materia simpliciter sci-
licet non terminatarum est dispositio terminata-
rum in ea. Per hæc innuens id quod Auicen. vo-
luit, ꝙ interminatæ sicut & terminatæ dimensio-
nes in substantia composita mansionem faciant.
Qua rōne

Qua ratione fuit nimirum coactus vt formam generalem, quã corporeitatẽ appellauit, in materia ponere, in quo, ex materia generaliq; forma cõposito, has de quibus loqmur dimensiones, vt in subiecto collocat. Id innuens subiungit Co. inferius. Quapropter dixit necesse est primam formã existere in materia prima anteq̃ dimensiones existant in ea, ex quo accidunt ei multa impossibilia. Statuit igit(vt resolute dicamus) inter hęc hunc ordinem Auic. post materiam, generalem formam ponit, quam interminata dimensio sequitur. Hęc vero formam specificam p̃cedit: has oẽs vltimo accidentia terminata cooperiunt. Attamen ex Auerrois, sicut ex Auic. sñia licet hæc oĩa in materia cõcludantur, modus tamen positionis est qui hũc ab illo dissentire facit. Negat. n. Co. formam gñalem, aut specificam, prius q̃ dimensiones, materiam informare: sed easvult primo aduenire materię: quã oẽs aliæ subsequantur. Hanc positionẽ ex fortissimis fundamẽtis erexit. 1. cap. de sub. orb. tum ꝙ dimensiones in materia dent: tũ contra Auic. ꝙ quãlibet formam in ea præcedãt. Scias aũt ꝙ a diuersis dupliciter Co. opinio de quantitatibus interminatis exponitur, quę diuersitas inde principiũ habuit, ꝙ dimensio in materia fm se in potentia reperitur, si materia a quocũq; termino seiuncta cõcipiatur. Exquo dicunt quidam ꝙ fuit Auer. opio, ꝙ non nisi in potentia dimensio interminata reperitur in materia: in potentia inquã nedum ad terminum, sed ad esse dimensionis. Id ex Co. sibi psuadent. 4. phi. 15. dicente. Et debes scire ꝙ vidit Ari. ꝙ dimensio non separatur a materia in imaginatione nedum in esse. qm̃ qñ a materia aufertur superficies: nihil remanet in ea nisi dimensio: sed ista dimensio est in potentia: & quum determinatur p superficies fit dimensio in actu. i. corpus: & quũ auferuntur superficies fit dimensio in potentia. ergo proprium est materiæ vt habeat dimensiones ĩ potentia. Preterea. 3. cœli. 17. nos edocuit Co. ꝙ prius substãtia est substãtia: si igitur dimẽsiones actualiter in materia ponerẽtur, & forma substãtiali priores existerent, nõ posset effugi qn substãtiæ essent: quod Auer. 1. phi. 63. manifeste repugnat. Quod si quis eos aduertentes faciat: ꝙ Auerrois rationes in de sub. orb. cap. 1. debilitet, & claudicare faciat. Immo respondent ita rationes illæ validę reddun tur. Prima siqdem ꝙ si dimensio potentialiter materię non inesset, tunc corpus ex non corpore con flaretur. i. ex nulla præexistentia corporis: qm̃ sic nec actu prȩexisteret nec potentia. Præterea si eẽt materia dimensionibus in potentia denudata, tũc plures in eodem tempore formas recipere nõ posset. Hanc rõnem ita deducunt. Diuersę formę, diuersas, & incompõles dispositiones in materia p̃cedentes expostulant. Oportet igit materiam prępartiri: quod sine dimensionibus in potentia fieri non posset. Omne siqdem est a quantitate diuisibile. Et vlterius dicta oĩa Co. trahẽdo perseuerãt. Ego tñ ut ab eorum sñia diuersus: hanc in Auer. positionem non capio. infallibiliter credẽs, Auerroim in materia ponere dimensiones in actu dimensionis: licet non in actu terminatæ. Ad quod moueor ex hoc: ꝙ quantitas in fundamẽtis eius ingenerabilis est: quod ex ipsomet colligere licet. 3. phi. 69. 4. eiusdem. 84. vbi augumentum declarat ex nouę quantitatis generatione non fieri: sed ex noui termini prouentu. Sed eoꝝ positione concessa, necessario & quantitatem generari de nouo cõcederet Auer. quod. n. de materiæ potentia pagẽtis virtutem educitur, id generari dicitur. Actio enĩ agentis nihil aliud est, nisi educere illud quod est in potentia ad actum. habuit Cõ. 12. meta. 18. & 8. eiusdem. 15. Amplius ad quid toties Cõ. pro his ostendẽdis exsudat: quem nãq; latet formas oẽs in materia potentialiter contineri: quod ab Ari. sæpius explicatum est. Quare a nostra (quã diximus) sñia non recedentes iterum dicimus, dimensiones actu entes, ac actu dimensiones: licet potentia terminatas in materia fm Co. esse ponendas. Quẽad modum & materia est actu materia: potẽtia tamẽ ad formas. Et tunc aliter, ac ipsi intelligunt rõnes Co. sunt interpretandæ: qbus ipse de tribus dimẽsionibus loquebatur. Si nãq; (vt Co. aiebat) in materia non præexistens corporeitas de nouo generaretur: tunc ex non corpore fieret. i. ex eius opposito. Omne. n. quod fit ex contrario fit. 1. phi. 44. sed de quantitatis rõne est vt contrario careat: eius p̃cipue quæ interminata est: quæ cum reliquas habeat recipere, vllam sibi oppositam habet. qd' verba sequentia Co. ostendunt inquientis. Et ita esset de eo sicut de formis substantialibus quę fiunt ex contrario. Secundę rationis sensus hic est: ꝙ si materia dimẽsionibus careret, nõ posset plures simul formas admittere. eo qa diuersas formas, diuersas in materia dispõnes antecedere oportet: quæ qa incompossibiles sunt, materiam in partes diuisam postulant. Quare prius q̃ forma adueniat, materiã partiri necesse est: quod a dimensionibus confertur. quæ quia materiam consequuntur, interminatę sicut materia sunt. Argumenta igitur hæc insequentes fundamenta soluemus. Verba siquidem Cõ. vnde vires primum argumentum assumit in 4. phisi. hoc modo sunt intelligenda: ꝙ materia sit proprium in potentia dimensionis habere, nõ quidem ad esse dimensionis, sed ad terminum. Quæ solutio si forte sit tibi (ut quam voluntariam putes) de veritate suspecta, velim tibi Cõ. affirmet. Verba eius aduerte in epitho. meta. trac. 2. in fine. dum Porphirium arguit. inquientis. Dimẽsiones quę adueniunt primę materiæ sunt eędem in potentia cõmunes omnibus corporibus: sunt tamen dimensiones in potentia quia nõ sunt terminatę p terminos quibus corpora terminantur ante aduentum formę ad ea. & quum peruenerint formę ad ipsas: tunc efficiuntur terminatę in actu iuxta quãtitatem propriam illis formis: quia formæ generabiles & corruptibiles hñt quãtitatẽ interminatã a materia prima. qbus tñ dimensionibus nõ denũ dat materia prima. Quid clarius? cũ dimensiones exponat nõ potẽtia dimẽsiões, sed põa terminatę.

Marginal notes: Positio Auer. — Quid alii sentiãt in Auer. de dimensionibus interminatis — Impugnatio ponis — Q. d dimẽsio nõ sit omnino in potentia — Vera põ — Declaratio rationum Co. in de sub. orb. — Ad primum ipsorum

Ad secundum in sequentibus dicetur. Vlterius aduerte, ꝙ dimensiones has formam in materia pcede dere, non ita venit intelligendum, ꝙ materia istis inducta dimẽsiõib⁹, valeat a forma, & a termino se iungi. tum qa oĩum natura constãtiũ terminus est, & rõ magnitudinis. 2. de aĩa. 41. tum qa si materia sine forma cõsisteret, quod non est in actu esset in actu. Sed eo ꝙ terminum nullum sibi pprium occupat dimensio, interminata dicit̃: & natura quẽlibet pcedere terminum: non aliť ac materia, quæ cum nullam sibi formam peculiarẽ vẽdicet, informis appellat̃. Preterea scias ꝙ terminatę ab interminatis, nõ subiecto: sed sola rõne differunt: terminata siqdem est interminatę perfectio, & cõplemẽtum. Perfectio aũt, & id cuius pfectio est, re nõ differunt: vt Co. hẽt. 5. phi. 9. Sed cõtra statim inquiet aliqs. terminata corrumpitur: interminata remanet. Amplius. terminata forma accedẽte accedit: verum interminata materiam conseqtur æterno tpe. Seruant igit̃ principiorum suorum differentiã. Ad quę respondeo: prius supponendo ꝙ interminata quantitas ea sit: quę cum prius natura careat termino, per formæ aduentum terminata reddit̃. Si igitur terminata quantitas corrumpitur, non quãtitas, sed quantitatis terminus esse desinit. ipsa vero eadem in genito, & in corrupto remanet illesa. Quare prima cessat obiectio. Nec multũ alia rõne soluitur secunda. Etenim non ideo formã insequitur terminata quantitas, qm̃ nouiter ipsa generet̃: sed qm̃ nouus terminus generatur. Quod Auer. 4. phi. 84. hunc in modum expressit: ꝙ augumentum nõ fit per acqsitionem noui termini.

Q͛ terminata ab interminata quãtitate non subiecto, sed rõne differat.

Obiectiones.

Solutiões

Quis sit terminus quantitatis intrinsecus.

Attamẽ vt ea res elucescat, aduerte, non simplicem fuisse de termino quantitatis qs sit, inter hoĩes differentiã. Cũ enim terminata interminatæ sit actus: actus vero & id cuius est actus sint in eodem genere: difficile fuit ipsis terminum a quãtitate genere non differẽtem inuenirẽ. Sunt qui formæ illud ascribant: ita vt quot formis vniatur quantitas, tot recipiat terminos diuersos. Sed alii raritatem, & densitatẽ quãtitatis terminos esse volunt: ita vt dum ex densitate se trãsferat in raritatem, etiã de termino in terminum euariet. Nonnulli vero & raritatem relinquentes, & formã: quẽdam intensionis; & remissionis gradum quantitatem intrinsecus terminare affirmant. Nõ alio modo q̃ si albedinem diuersimode terminari dicamus: dum gradus sibi conueniẽtes intendit, ac remittit. Ita dum quantitas in minus contrahitur, vel in maius extenditur, diuersimode terminatur inquiunt. Nanq; nec aliam prę ter extensionem diuersam, quantitates inter se differentiam seruant.

Prima positio

Secunda positio

Tertia positio

Concordia positionum

Quę positiones cum diuersa intendant concordari possunt. Etenim (vt inde incipiam) cum terminatio quælibet a forma ducat principaliter originem: nõ siqdem ꝙ ipsamet forma terminet: termineturq; quantitas: sed qm̃ non nisi vt formam recipiat, dimensionibus interminatis fuit materia dotata: hac ratione contingit vt a variis formis varii termini pueniant in ipsa. Quos formarum diuersitas exigit. Raritas item & densitas quantitatem finire possunt, put quantitatem in maius & minus extendunt. Hæc insuper maior & minor extensio, quantitatẽ finiet intrinsecus. Hinc ergo lucidius habetur, ꝙ dum interminata quantitas corrumpitur, remanente eadem numero quãtitate, eius terminus amittit esse. Sicut etenim materia quãtitatis subiectum, dum sub formis variatur, eadem numero manet: non a forma talem vnitatem cõtrahens: sed a carentia seu priuatione formę: quare vna numero priuatiue dicitur: ita & sibi similis quantitas, eadem numero cum terminorum diuersitate remanet: non a termino, sed a priuatione termini contrahens vnitatem, & vnitatis appellationem. Quare non ab re dixit Co. expsse 1. phi. 63. Et est necesse ẽt vt tres dimensiões q̃ vidẽtur inseparabiles ab ipo & eędem numero quę dicuntur corpus sint accidẽtia & vnum: qa subiectũ eorũ non hẽt nomen neq; diffinitionem vnam numero.

Dimensio an eadem nũero vel eadẽ genere remãeat in materia. Põ quorundam.

Quæ verba, qui dimensiones in materia easdem genere & non numero remanere tenent, glossare conati: dicunt ꝙ priuatiua numeralis vnitas nedum materię, sed ẽt generi cõmunis inest. materia nãq; per formę cuiuslibet priuationẽ, genus autem per carentiam cuiuslibet differẽtię vnum numero appellatur. Etenim cum ipsorũ vnũquodq; & vnitate, & cõitate gaudeat: vnitas ambobus vniformiter competit: priuatiua. s. cõitas vero differẽter. Materia siqdẽ ideo cõis qa forma caret vñ contrahat vnitatem. Genus vero non inde. Sed a cõi forma ducit cõitatis originẽ. Habet ergo materia non minus vnitatem q̃ cõitatem priuatiuam. Genus aũt vnitatem priuatiuam: reliquam vero positiuam. Ita nãq; 12. meta. 14. Cõmentator generis a materię cõitatem separat: alterã in aĩa, alteram autem extra aĩam affirmans: qm̃ altera priuatiua, reliqua positiua sit. Hãc igitur numeralem generis vnitatem (inquiunt) & nõ materialem in illis verbis voluisse Cõmẽtatorem: in qbus vnam numero dimensionem in materia remanere cõcessit.

Improbatio.

Si tñ verba Co. & perlegant, & examinent: nõ alium sensum, nec aliam vnitatem ab ea quã destruere nitũtur, in illis verbis intentam comperient. Nãq; eam quam Auerrois dimensionibus vnitatem tribuit, a materię subiectæ vnitate sumit. Etenim cum dimensio, materię ppriũ sit accidens: ideo talem vnitatem possidet, qualem a pprio subiecto concipit. Amplius id eorum põnẽ destruit, ꝙ quantitas de nouo non generatur: sed solũmodo quãtitatis termini. Tutius est igitur, si talem in Auerroẽ dimensionibus vnitatem tribuamus, qualẽ a materia sortitæ sunt. Sed acutiora tela proiiciunt aduersarii: verba Co. assumentes in epitho. meta. tractatu. 2. in fine dicentis. ꝙ si dimensiones essent per se forma materię vt imaginati sũt antiqui, tũc corporeitas remaneret eadẽ indiuiduo formis generabilibus & corruptibilibus. Hoc putat absurdum. Sed clarius est quod sequitur. Et causa erroris eorum fuit, qa viderunt corporeitatem permanere in genere imaginati sunt eam esse incorruptibilem, aut permanentẽ, hæc ille. Quę nisi recte perpendant certe non

Cõfirmatio ipsorum

te non paruam difficultatem pariunt. Sed tentemus, an quod verba tenent occultum, possimus reddere manifestum. Namq; decipiũtur isti (vt philosophi verba sequar in prædicamentis) sub appellationis figura. Sed si mẽtem ad imum perquiramus, verboꝝ sonus clare patebit. Cõm. ibi Porphirium redarguit, qui dimensiones per se formã primæ materię putauit: ac eẽ id p qđ materia cõsistit. Quare his cõsequenter sermonẽ ducens, eas qa esse materię dant, actu voluit esse terminatas. Quod cũ funditus eripere Co. intendat, inquit: ꝙ si sic esset, sequeret̃ dimensionẽ esse substãtiam: & sequeret̃ ꝙ corporeitas esset vna & eadem indiuiduo pmanẽs formis generatoꝝ. Quasi hoc velit Cõm. adstruere, ꝙ sensus rõni repugnaret. Etenim sensus diuersam & ignis & aeris, & corpoꝝ olioꝝ corporeitatem repræsentat: & tamen ratio vnam esse omniũ corporeitatem necessario cogit: eam. s. quam Porphirius materiæ formam ponebat. Quam consequentiam, ei quam de forma corporis in Auicennam erexit, respõdere imaginor. Hoc mõ ꝙ si forma corporis in materia poneret̃ præter elemẽtoꝝ formas, tũc horum generatio esset alteratio. Dum nãq; vni substãtiali formæ subiicit̃ materia: reliquã recipere non valet. Quapp vna esset generabilium oĩum forma substãtialis: & accidẽtia, reliquaꝝ cætus. Non aũt in ꝓposito, si hæc actualis dimẽsio remaneret, quã formã materię Porphiri⁹ delegabat: nullam pter eã reciperet materia corporeitatem. Quare oĩum erit vna numero corporeitas. Consequẽter ita reliqua sequẽtia verba veniũt soluenda: quę corporeitatẽ ĩ gñe remanere cõtinẽt. Etenim qa materiã semp actuali corporeitate vestitam sensus ostẽdit: quę cũ specifica non sit: qa talis formę specificę corruptionẽ inseqt̃: ideo vt actualis generica remanet. i. actualis corporeitas. Inde (Co. inquit) a veritate deuiãtes antiq corporeitatẽ actualem incorruptibilem, & pmanẽtem esse putarunt. Quid igit̃ inde trahũt potẽtialem dimensionẽ vnã genere tm̃: cũ de hoc apud Auer. ĩ eo loco qõ nõ sit: vbi solũmodo cãm antiq erroris conabatur assignare. Remanet igit̃ nr̃a veritas illesa, ꝙ. s. materialem vnitatẽ priuatiuã dimẽsiones habeãt. Non *Contra Ioãnem* me latet Ioannẽ nõ genericã, minus & numeralẽ, sed specificã vnitatẽ dimẽsiõib⁹ attribuere. Sed qm̃ tantũ abest vt Co. auctoritates in prĩo de substãtia orbis, quibus persuadetur ad se trahat, vt eę nostrę veritati faueant, & suam falsitatem ostendãt: ideo eas sicut mihi manifeste constant, ita illi qui eas diligenter, & libero animo voluerit intelligere relinquo. Illa potius dubia perquiram⁹, quæ aduersus *Obiectio prima.* nostram ita sancitam in Auer. positionem insurgunt: eo primo non pt̃ermisso, qđ in supiorib⁹ relinqmus. Prius substãtia est substãtia, qđ. 7. meta. 4. & 12. eiusdẽ. 4. cõfirmat Ari. inquiẽs ꝙ substãtia pcedit accñs diffõne, cognitione, tpe, & natura. Sed cũ *Obiectio secunda.* dimensionẽ accidẽs: & formã substãtialem substãtiã esse, manifestũ sit. ergo. Ampli⁹ ĩde seqret̃ ꝙ dimensio nudã materiã informaret: quod falsum eẽ constat ex ea quã. 5. phi. Arist. & in epitho. meta. tracta. 2. drĩam Cõmentator assignauit inter substantialem & accidentalem formã. Quod exinde con- *Confirmatio.* firmat̃ ꝙ tunc sequeret̃, ꝙ forma non nisi mediãte dimensione materiã informaret: quare nõ ĩmediate. Amplius effugere nõ possumus, quin dimen- *Obiectio tertia.* sio materialis forma sit: quare nec ꝙ eadẽ ex materię potẽtia educatur, quod cum eius ęternitate nõ stat. Alia solent adduci: sed cum hęc totũ valeant, *Solutiões* ideo nobis sat sint. Vt his satisfaciã hoc antea prę- *Duplex naturæ prioritas.* libabo, ꝙ Phs. 9. meta. 15. duplicem ĩnuit prioritatis naturę modum. alterũ. s. generationis: alterũ vero perfectionis. Etenim quæ gñatiõe priora sunt: imperfectiora sunt. Sed ecõuerso, pfectiora sunt quæ *Ad primam.* generatione posteriora. Hoc igitur peunte fundamento, dicimus ad primũ, ꝙ non de priori generatione: sed de priori perfectiõe, habet ea propositio veritatẽ, ꝙ prius substantia sit substãtia. Ecce, nõne & Auer. & peripathetice sentientes dicunt, ꝙ in generatione formæ dispositiones antecedũt: quæ formę introducendę accidentia sunt: quod tam diuisibili, q̃ indiuisibili formę conuenit. Qua ratione dixit Auer. primo phisi. 62. & non cessant partes spermatis corrumpi & partes fieri hominis donec forma humana perficiatur: & hoc si forma recipit partitionem & si non: istud necessario accidit in accidentibus formę generandę. hæc ille. Ita in proposito dimensiones, formam, non perfectione sed generatiõe pcedunt. In eo sensu Auer. in. 3. cœli. 17. eam propositionem allegauit: qui cũ tenentes superficiem esse formam corporis impugnaret inquit: ꝙ si superficies esset forma corporis: sequeret̃ ꝙ superficies esset substantia. Nam quia prius substantia est substantia. Si corpus est substantia, & superficies est eius forma: igitur dignius est vt superficies sit substantia. Cum (vt ipse tenuit. 2. phisi. 4. forma sit tam materia, q̃ composito perfectior. Eandem in eodem sensu. 12. meta. 43. Philosophus assumpsit, vt motorem primum substantiam probaret eo modo, ꝙ prius substantia est substantia. Sed motor est prius perfectiõe moto: motum vero substãtia est. Sed idem potes manifestius colligere in. 2. cœli: dum motorẽ intrãsmutabilem probat sic arguens. Quoniam igitur quod mouetur non transmutatur corpus existens: neq; vtiq; mouens transmutabit̃ incorporale existens. Auctoritas Philosophi (vt totũ argumentum percurramus) ita venit glosanda: ꝙ cum accidentium, alterum materiam, alterum vero formã insequatur: habet auctoritas intelligi de his quę formam insequuntur: quoniam hac ratione ea in cõposito fundantur. Quod si quis eam auctoritatem profundius inquirat, facile cognoscet. Attamẽ hic sufficit, vt hæc accidentia materia pręcedat: quoniam eam insequuntur. Vel si cui libet aliter dice- *Alia responsio.* re dicat: ꝙ cum ibi quadruplex prioritas substãtiæ ad accidentia ponatur: non ad quælibet accidentia substantia relata has omnes prioritates obtinet. Sed si separabilibus comparetur, eis est tempore prior, & natura. Sed si ad ĩseparabilia referatur: ea tm̃ natura præcedit. Quare cum dimensio

nes inseparabiliter materiam informent: ideo sufficit vt materia nõ tempore, sed natura tñ eas antecedat. Nam nullum ęternum est alio tempore prius.

Ad secundam. Ad secũdam rñdendum puto, verũ eẽ quod obiectio concludit. Etenim vbiqꝫ clamauit Auer. primã formam ex his quæ materiam informãt esse dimensionẽ. Et id quod. 2. de anima Phs habet de his accidentibus verificatur, quę perfecta, & termi nata post formã veniunt in materiam, & non de dimensionibus, quę cum interminatę sint, & potentiales: necessario in subiecto sibi compari fundant. Non aliter materia prima, quę cum vt imperfecta & in potentia nõ valeat accidentia pfecta & actualia possidere: sui generis accidentium efficit subiectum.

Ad cõfirmationẽ. Ad confirmationẽ aduerte, nõ eo fine Auer. in materia constituisse dimensiones, vt formam simul cum materia recipiant: sed solum vt materiã ad formæ receptionẽ disponãt: ipsam diuisibilem reddentes. Quare forma materiam ĩmediate informat: nec vt receptiuum dimensiones intercedũt: sed vt receptiuum disponant. Quæ hac ratiõe fuerunt necessarię, quia forma quęqꝫ materiam dispositam postulat. Etenim quodlibet ens sicut forma propria, ita & materia ꝓpria cõsistit. Quapp sicut quodlibet eorꝫ proprias, & sibi ita ꝙ non alteri, cõmunes dispositiões habet: ita simul omnia in vna dispositione cõueniunt: quam cõmunem appellamus.

Ad tertiã. Ad tertiam dico ꝙ nec illud fugiẽdum est dimensionem esse formã materialem: non tamẽ inde sequitur ꝙ ex potentia materiæ deducatur. Hac. n. lege perfectæ, terminatæqꝫ formæ coguntur: non eæ quæ iuxta materiæ modum in potentia sunt.

Sũma dictorum. Patet igitur quid de dimensionibus Co. affirmet: & quõ ab Auic. dissentiat: ac cum eo conueniat: & ꝙ interminata quantitas a terminata non nisi ratione, discernitur. Patet item quis terminus quantitatem terminet, ac ꝙ ea non ad seipsam: sed ad terminum potentia dicatur.

Inter esse purum, & non esse purum datur mediũ. Propõ. 19.

HANC AB Auer. colligim⁹. 12. meta. 11. sed ab eodẽ clarius prĩo phi. 78. dicente: ꝙ antiqui ignorauerunt ꝙ inter non esse purum, & esse purum est medium aliqua natura. Attamen velim te reddere cautum, ꝙ si quis inter esse & non esse medium intercidere dicat: aliud ab eo sentit, qui inter esse purum, ac nõ esse purum medium assignat. Etenim primus falsa loquitur: at vera secundus. Duo namqꝫ prima contradictoria sunt: reliqua vero nõ. Quippe si Aristotelem per curres in prædicamen. cap. de oppositis, eum diffinientem cõtradictionem inuenies: eam esse cuius non est mediũ ſm se. Qd cõfirmans. 10. meta. 15. dicebat: ꝙ contradictoria diuidunt vniuersaliter verum & falsum. Qua ratione ea sunt primi principii fundamenta: quod ab omnibus admittitur: de quolibet dicitur esse vel non esse. Hoc autẽ contradictoriis conuenit, dum contradictoria permanent: ac primo principio dum in sua cõmunitate persistit, ꝙ si eis diminuentem condictionem adjungas, illis contradictionem, & isti cõmunitatem auferes.

Contradictoriis si addas diminuentẽ cõdictionem non sunt contradictoria. Quare licet vlr, & semper dicere verũ sit, ꝙ homo aut est, aut non est: non tamẽ pariter vera dices: si hominem aut simpliciter esse: aut simpliciter nõ esse affirmes. Stat, etenim (vt mox tibi monstrabo) ꝙ ista duo mediũ intercurrat. Quæ varietas inde sumit originem: ꝙ id quod absolute sumptis contradictoriis inest, eis haudquaꝗ cũ diminuente, restringẽteue condictione conuenit: cuiusmodi li simpliciter est. His habitis dictũ Auer. deponit velamen obscuritatis. Siquidem inter eẽ, & non esse, vt sic, nullum medium interponitur: sed inter esse purum, & non esse purum aliqua natura mediat: eaqꝫ materia prima est. Namqꝫ (vt dicti causam reddamus) esse absolute sumptũ: quodcunqꝫ esse, tam perfectum, ꝗ imperfectum sub se cõcludit: licet de actu proprie perfecteqꝫ dicatur. Ex alia parte quodcunqꝫ non esse sub absoluto nõ esse clauditur. Eapp necessario sequit, vnũquodqꝫ vel aliquo modo esse, vel nullo modo esse. Verum si hac condictione, purum, vtrumqꝫ esse. s. ac nõ esse coarctes: statim ꝓpositionis sensum variabis. Esse namqꝫ purum nil aliud, ꝗ actuale esse pronunciat. Quod enim proprie est, actus est. 2. de anima. 7. sicut ex opposito, purum nõ esse, nil aliud, ꝗ purum nihil ostendit. Sed ꝙ hæc duo ens totum non euacuant, materia prĩa manifestũ facit: quæ cũ ens in potẽtia sit, nec sub esse puro, nec sub nõ eẽ puro cõtinet: sed inter vtrũqꝫ mediat: qd potissime fuit in causa, cur antiqui generationem negantes, errauerunt. Tandem (vt vniuersum quod intẽdo verbum vnum absoluat) esse & non esse contradictoria sunt: sed purum esse: purumqꝫ non esse contradictionis sunt expertia.

Correlarium. Ex prædictis corrolarie sumes: quid. 7. diuinę philosophię intendat Arist. ita dicens: ꝙ materia prima non est qd, neqꝫ quale, neqꝫ quãtum, neqꝫ aliquid aliorum dicit, quibus ens determinatũ est, neqꝫ negationes. Etenim hęc erunt ſm accidẽs. Quod correlarium forte cuiusdam fratris correlarii speciẽ tibi referet, qui dum in noctẽ passionis, domini passionem prædicaret: inde breue correlarium, & ad propositũ deduxit. Mariam virginem ab originali peccato ĩmunem fuisse conceptam. Sed si nostri finem aspicias: eum non abre comperies esse dictum.

Expositio quorũdã. Impugnatio. Non igitur credas in eo tex. Phm, priscorum recensere mentem: qui solam materiam, substantiam posuerint, vt nõ pauci somniati sunt. Quoniam licet hæc fuerit antiquorum opinio: eos tamen nunquã inuenies de materia prima loquutos: qm̃ eã nũꝗ cognouerũt. Immo plato, qui solus ex his antiquis: quos Arist. opera cognoscim⁹, ad obscurã materię cognitionẽ appropinquauit, circa ei⁹ cõprehẽsionẽ nihilmin⁹ errauit: dum eam essentialiter a priuatione non distinxit. Sed reliqui omnes, quicquid de materia loquuti sunt: prius materia ens in actu supposita loquebantur: vt primo phi. vbi antiquorꝫ errores recensentur,

censentur, nobis fit manifestum. Illud praeterea ex Auer. colligere licet in com. dicente, ꝙ Ari. eā per materiam intelligit, quae neq; quid est, neq; quale, neq; quātum &c. sed est in potentia ad oīa pdicamenta: vt in phisicis declaratum est. Sed an dubitas ꝙ ex ppria sniā fuerit hoc ī phisicis declaratū? Vlterius possumus hanc esse Aristo. sniam millies coniectari: & praecipue .10. meta. 24. vbi materiam dicit negatiue cognosci. Alii nouum quid sibi cōstruentes inquiunt, ꝙ Aristo ibi non entitatē absolute, sed entitatem pdicamētalem materiae negat: sic textum astruendo: materia non est quid, neq; quātitas, idest materia non est de pdicamento substantię, neq; quātitatis, neq; alioꝝ. Tandē licet materia sit ens, qm̄ nō est nihil: entis tamē vt in prędicamenta diuiditur, rōnem non habet. Hoc item pariter caeteris est falsum. Siquidem materia nedū est ens, sed in substantiae terminis continet. quod tibi Aristo. processus in .6. & .7. metaph. declarabit. Item & Com. hunc locum circa quem laboramus exponens, substantiae pdicamētum (inquit) de materia dicitur. Sed vt ea mittam, quae ppositū transcendunt: ad eam venio, quam in eo textu Arist. sniam fuisse credo. Philosophus ibi nil aliud (si qd iudico) intendit, q̄ actualem entitatem, a forma puenientem, a materia negare: vt tandem materiam in sui natura ostendat oīno informē: & ita materia non est quid: idest non habet formā de pdicamēto substantiae: a qua de sui natura diceret actualis substātia: neq; quātitas, quasi dicat: neq; formā de pdicamento quātitatis: neq; formā alterius pdicamenti: & addit neq; negatiōes: etenim haec erūt fm accidens. Innuens per hoc, ꝙ nō solum materia ī se caret forma cuiuscūq; pdicamēti: sed adhuc caret cuiuscūq; pdicamenti negatiōe. Patet igitur ꝙ materia neq; formata, neq; nō formata ē in Ari. quod quō veritatē habeat, cum hęc cōtradictoria sint: hoc opus hic labor est. Ecce ꝙ corrolarium deduximus pedetentim in ppositum. Ex vna pte Phus ita contradictoria describit: ꝙ de quolibet, si vnum eoꝝ est verum: & reliquū falsum: per hoc ēt ipsa a priuatiuae oppositis distinguit. Modo cū habere formā, & non habere formam contradictoria sint: ꝙ nullum ipsoꝝ materię fm se cōpetat, inopinabile videt. Huic & vox Themi. fauet in aurea digressione primi phi. quā & Alex. & Simplicius cōfirmant inquientes: ꝙ hic peripateticoꝝ sermo: ꝙ materia fm se inaffecta sit, & informis: nomine inaffecti, non priuationē qualitatis intelligit: sed potius negationē: qualia illa sunt: illiteratus immusicus: pro eo ꝙ est non musicus & non literatus. Nam si affectio illa priuationē significaret, cum priuatio qualitas quaedam esse videat, hoc ipso materia ipsa qualitatē amplecti pręferriq; videret. Hęc verba materiam, formae negationē claudere significant. Sed ex aduerso, tum padducta phi auctoritas vrget: tum ratio cōtrariū suadet. Etenim si negatio formae in essentia materiae clauderetur: tunc negatio, entis positiui cōstitueret essentiam: quod falsum constat. Haec omnia quae pugnantia vidētur, superius dicta concordant. Scias oportet id quod alibi pluries declaraui. Cui nō min⁹ Themi assentit: q̄ in primo de substātia orb. co. & .2. phi 21. & .12. meta. 14. duplicem sui notionē habere materiam, & in altera, ens respectiuū esse: qm̄ per potentiam constituitur. In altera vero, ab omni potētia, & ab omni respectu absolutum ens: sub quo, nō nisi absoluta, & quiditatiua praedicata sibi competunt: vt ens substantia caeteraq; talia. Sub hac (in quam) eius cognitione, sicut nullam formā essentialiter claudit: ita nullam essentialiter formae negationem: quare fm se neq; formata: neq; nō formata est: sed hęc omnia sibi accidentaliter insunt. Attulit huius rationem perpulchram Auic. 5. suae meta. ca. 1. hęc inquiens. Equinitas est tm̄ equinitas, & non est vna nec multa, nec existens in anima nec in istis sensibilibus: nec in actu nec in potētia. Per haec innuens ꝙ natura quęlibet in se sumpta, solum sibi quiditatiua praedicata vēdicat: quę sibi de intrinseca ratione cōueniunt: ab his caetera oīa per accidens insunt. Ita in pposito de materia dicendum, ꝙ ipsa fm se, non nisi quiditatiua pdicata continet: reliqua vero per respectū ad aliud. Quare si quęratur, an materia de sui ratione, formam claudat, an formae negationem? nec vnū, nec alterum dicendum est. Etenim si de sui natura formā possidet: tunc esset de sui natura in actu. Si vero qua materia est non formata sit: tunc nullo modo materia manens, posset recipere formā. Nam si aliquod, altero oppositoꝝ essentialiter afficitur: reliquum neq; essentialiter, neq; accidētalr admittet. Sed contra statim inquies. Si materia in sui natura formę non admiscetur: igitur in sui natura informata est. Respondeo statim, ꝙ materiam in sui natura esse informatā verum est: ꝙ tamen de sui natura sit informata, falsum est. Hoc est dictu, ꝙ licet materiae in se, non habere formā conueniat: non tamen hoc essentialiter, & de sui quiditatiuo competit intellectu: sed consecutiue solum. Ita dicimus ꝙ albedo est essentialr albedo: & consecutiue non est nigredo. Licet igitur habere formā, & non habere formam cōtradictoria sint: ea tamē condictio essentialiter addita, ipsa non contradictoria reddit: ac ipsoꝝ rationem diminuit. Inest igitur ipsis primo modo sumptis, vt alterum de subiecto dicatur: sed secūdo modo non. Etenim cōtradictorioꝝ alterum vnicuiq; inest: non tm̄ alterum essentialr vnicuiq; inest. Et hoc est dicere ꝙ cōtradictoria absolute medio carent: ea tm̄ condictio mediata reddit. Ex his itaq; omniū superius dictoꝝ, & auctoritatum, & rationum cōcordia pullulat. Siquidem & phi text⁹, ꝙ affirmatio pariter & negatio formae, per accidēs de materia dicuntur, venit iam praedicto mō glossandus. Cum eo snia Themi. pariter & aliorū est conformis: qui licet materiam in se habere formae negationem affirment: illud tm̄ essentialr non intelligunt. Etenim haec dicunt, vt negationem illam, a priuatione distinctam in materia concludant. Sed faciliter in hoc dubitatio cadet, ex Philosophi sermone decimo diuinae philosophiae

Expositio aliorum.

Impugnatio.

Materia in praedicamento substantię cōtinetur.

Expositio vera.

Materia de se neq; formata, neq; non formata ē

Obiectio.

Responsio

Quō contradictoria mediū habeant.

Dubitatio

24. dicetis materiam negatiue cognosci. Sed id qđ alicuius cognitioni prodest: ei vr̄ essentiale quodã modo. Ad hoc puto dicẽdum: ꝙ eo fit vt materia negatione cognoscat᷑: qm̄ in sui notiõe prima licet ens positiuũ sit: nullam tamẽ ꝓpriã formã habet: a qua ꝓpriam sumeret intellectionẽ. Cum igit᷑ in se obscura sit, & ignota: non per sibi intrinsecum, sed extraneum, ac aduẽtitium cognoscet᷑: qđ nõ aliud est q̃ alioꝝ negatio. Ea rõne (Themi. referẽte. 3. de aĩa. ca. 44.) Plato dicere solebat: ꝙ materia cognitione extranea, & adulterina cognoscit᷑. Eam adulterinam cognitionẽ intelligens, tam in sensu, q̃ in intellectu: quæ non de vultu, & faciȩ, quã cõtemplamur elicitur: sed de forma illa, qua illud priuatur. Id igitur ex tantis colligas: ꝙ materia licet negatione cognoscatur: nõ tamẽ est sibi negatio intrinseca, sed aduentitia. Possumus vlterius resoluẽdo cõcludere: ꝙ cum materia neqꝫ affirmationem, minus & negationem essentialiter claudat: ꝙ inter affirmationẽ, & negationem sub hac cõdictiõe, medium licet interponere: inter quæ absolute sumpta nihil intermediat. Tunc igitur principale replicãdo inter esse purum, & non esse purũ, est mediũ assignare: quod inter esse, & nõ esse facere nõ licet.

Responsio.

Sũma dictoꝝ.

Materia, secundum ꝙ est materia numeratur in entibus: licet secundum ꝙ est materia, non sit aliquid in actu. Propõ. 20.

EXTITIT Auer. simul & Arist. notabile dictum primo phisi. 66. Quod vt sane ꝑcipias, Auerroim legas. 4. phisi. 59. vbi Phus nescio quam reprobãs antiquoꝝ vacui descriptionẽ: per quã vacuũ cum materia coincidebat inquit. Materia quidem enim nõ separabilis est in rebus: vacuum autem quȩrunt sicut separabile. Inde occasione sumpta Com. inquit. Quũ dicimus ꝙ in materia nihil est demõstratũ in actu: nõ intelligimus ꝙ possit denudari a rebus demõstratis in actu: sed intendimus siquidem, ꝙ in sua essentia non est aliquid demonstratũ: neqꝫ est in se aliqd demõstratum: qm̄ si ita esset: non reciperet res demõstratas. hęc ipse. Sed per hęc duo, non esse videlicet in sua essentia aliquid demonstratũ: & non esse in se aliquid demonstratũ, diuersa cõcipe. Nam per alterũ vult magnus Auer. materiam, nullam in sui quiditate formã claudere: qua sit quid demonstratum. Per reliquum vero innuit materiam, neqꝫ vt a forma distinctam, esse demonstratũ quid: quæ in pręcedenti Theoremate fecimus manifesta. Ita igit᷑ præfatam audias ꝓpositionẽ: ꝙ materia numerat᷑ in entibus: licet non sit aliqd in actu ſm ꝙ est materia. Etenim nõ esse in actu nõ omnino tollit entis rõnem: cum detur ens in potentia: quo materia denotatur. Verum vt alio modo, & forte subtilius Cõmentatorẽ ĩtelligas: aduerte, ꝙ peripatheticoꝝ Schola inter materiam vt materia, & materiã vt subiectum, differẽtiam constituunt, quã Com. in. 2. de substantia orbis. & Themi. in digressione primi phisi. innuunt. Tunc materiam subiectũ appellãt, quũ ipsa actualiter formȩ subiicitur: quo nomine cuprum, dum nobis mercurium reprȩsentat, nominamus. pariter & materiam primã dum igni, vel alteri formæ realiter supponit᷑. quod Boetius suo quodam innuens, inquit. Materia qualitatibus informata, non amplius materia remanet, sed transit in subiectum. Materiam aũt vocant materiam, dum non actualiter, sed potẽtialiter formȩ subiicitur. Ita cuprum, priusq̃ mercurii formam recipiat, & materiam primã anteq̃ alicui elemento substernatur: eoꝝ materias appellant. Tunc dico ꝙ materia, subiectum effecta: ab illa forma cuius est subiectum, ponitur in actu. Sed ecõtra materia dum materia manet, non est in actu, sed tm̃ ad eam formã cuius materia dicit᷑, in potẽtia est. Nãqꝫ materia est pro eo statu cum priuatione coniuncta: a qua sumit potentiȩ rõnem. imo (quod plus est) ab ea nõ ens denominatur. Siquidem (Pħo auctore primo phi. 79. & 75.) materia est non ens per accidẽs: priuatio vero est nõ ens per se. Cum enim oppositorum sint oppositȩ ratiões: sicut formȩ. 2. de aĩa. 7. maxime esse tribuitur: ita priuationi maxime non esse. Quo fit etiam, vt sicut omne quod esse gaudet: illud a forma cõtrahit: ita omne quod nõ esse dolet: id idem a priuatione sortitur: oppositas ergo causas, effectus oppositi consequuntur. Hac igitur distinctione prȩfixa: sic Theorema principale venit intelligendum, ꝙ materia vt materia. i. vt non adhuc subiit formã, in entibus numeratur. Etenim (vt procedente sermone dicam) entitas formȩ nõ est causa entitatis materiȩ: licet sit causa suȩ actualitatis: quare vt materia non est aliquid in actu. Sed materia vt subiectũ, cum ab illa forma suscipiat actualitatẽ, cui subiicitur: ideo sub ea rõne est quid in actu demonstratũ. Harum expositionũ secunda & subtilior est: & Auer. simul & Ari. fecundiores ostendit. Prima vero magis eoꝝ proposito correspõdet. Illud vero ne forte decipiaris aduerte, ꝙ aliud est, si materiam primã in entibus numerari, seu (quod idem refert) entitatem habere dicas: aliud autem, si ipsi entitatiuũ actum attribuas. Quod non abre silere non censui. Ne forte credas (vt multi pariter Scotistis crediderunt) Auerroem in materia prima actum entitatiuũ posuisse. Credo nãqꝫ, (& credo me credere verũ) esse, actũ hunc quem entitatiuũ appellant in Auer. imo in Arist. insubstẽtabilem. Etenim per actũ hũc nolunt gradum entis in materia: ita vt eo quia materia entitatem suam (quȩcunqꝫ sit illa) possideat, ab entitate formæ distinctam: ideo eam habere actũ entitatiuum credant. Hoc siquidem & Arist. & Auer. & quicunqꝫ sani capitis, admitteret. Sed siqs Scotũ legat in. 2. sentẽ. disti. 12. q. 2. per actum entitatiuũ, actum existendi eum intelligere conspiciet: ita vt materiam velit, nedum esse ens: sed ꝓpriam existẽtiam, ab existentia formæ & compositi distinctã habere. Quare triplicem actum entitatiuũ in composito ponere coguntur: qm̄ omne quod prȩter cãm est, & intellectum (ipsis auctoribus) hoc actu sibi

Declaratio Theorematis.

Alia declaratio.

Materia vt materia: et materia vt subiectũ differũt.

Materia non habet actũ entitatiuũ secundum Comẽ. & Aristo.

Quid per actum entitatiuum velit Scotus & sequaces.

proprio gaudet. Quod notãter apposui:vt ea excluderem:quæ in suis causis,& in intellectu existũt: vt rosa in hieme:pariter & entia cognita:quorum neutrũ ꝓpriã existẽtiã hẽt. Illud.n.solã hẽt potẽtialem entitatẽ:hęc vero entitatẽ dimĩutã. nãq;(vt.6. meta.Phs inquit)ens in anima est diminutũ ens.

Cur fuerunt amota,ens in anima & ens p accidens exclusa.

Quapp fuerunt ibidem ab ipso duo genera entiũ abiecta a scientia diuina.alterum.s.ens in aĩa propter sui diminutionẽ: alterum vero ens per accidens:eo quia determinatas causas nõ habet. Cum igitur (inquiunt) materia & forma, & compositũ præter causam & intellectũ reperiantur: eo fit vt ipsoꝝ vnũquodq; ꝓpriam existẽtiam habeat. Hoc inquã de materia, de qua sermonẽ agressi sumus, credo esse nõ minus in Auer.q̃ in Ari.monstrum.

Primum fundamẽtum contra ipsos.

Ecce Auer.habuit plerũq;,simul & Aristo.duo esse in entis latitudine extrema: quoꝝ alterum prima forma,deus.s.gloriosus est:alterũ vero materia prima. Siquidem(vt.9.meta.abũdanter apparet) ens vna diuisione partitur in potentiam & actũ. Quoꝝ cum alterũ.s.potentia gradus habeat, ad materiæ nodũ:vt Com.in vltimo de substantia orb. habet perpulchre. Ita nimirum & alterum.s. actus pariter & gradualiter procedit. Sicut igitur supremũ huius ordinis gradũ,simplicissimus actus, formaq; purissima, quæ nullam sibi admixtã potẽtiam cõpatitur,deus gloriosus occupauit: ita in primo potentialis ordinis gradu,prima potẽtia residet quæ oẽm actum a sui cõmertio fugat:ea materia prima est. Scripsit ad hoc Com.in.3.de aĩa.5. ꝙ intelligẽtia quęlibet prima excepta, quãdam potẽtiam includit.nãq; cũ quęlibet sit media duoꝝ extremoꝝ: necessario ex vno & altero extremo portionem capiet:vt oĩum est medioꝝ condictio. Variat̃ attamẽ hęc medioꝝ compositio,iuxta varias medioꝝ naturas. Non oĩa siqdem vniformiter ex actu & potentia cõposita sunt. Sed in prima intelligentia(vt ab ea incipiamus)nulla potẽtia reperit̃ admixta. De qua Com.dixit.3.de aĩa.5.in solutiõe tertię qõnis,ꝙ in prima forma essentia eius, est oĩno qditas eius: alię aũt formę diuersant̃ in qditate & essentia quoqũo. Adhuc.9.meta.2.dixit, ꝙ sicut quælibet potentia actiua diffinit̃ per potẽtiam actiuam primę formę,ita quęlibet potẽtia passiua per potentiam passiuã primę materię. Quod nõ alia ratione dixit,nisi quia hęc duo.cum sint limites entis:vltra quos transire non datur,oĩa cætera mensurant,iuxta mensuratoꝝ capacitatẽ. Iuxta quod eximius ille Phs inquit.10.meta.7.in omni genere est vna natura,quæ est metrum oĩum in illo genere existentium. Cui rñdens Com.inquit. In genere substantię est vnum primũ principium, & est deus gloriosus,qui est principiũ oĩum. Si igitur hęc oĩa diligenter colligas & attente cõsideres, necessario cõcedes,ꝙ cum alterum istoꝝ, deus.s.benedictus, sit purissimus actus,& formalis, & entitatiuus:ꝙ reliquum,materia prima.s.cum debeat alterum extremũ entis appellari, oĩno tum ad actum formalem, tum entitatiuũ,in purissima potentia sit:aliter nõ essent opposita latitudinis & remotissima. Prętereá sicut materiã,ideo forma carere cõcludimus: qua perficitur a forma:ꝙ eadem sit actu existentię priuata:quia formę recipit existentiam, quid ni cõcludemus: cũ illud verbis Auer.2.phi.12.sit pręcipue consonum,inquientis ꝙ materia si existeret sine forma,tunc quod non est in actu esset in actu.

Auctoritates & Comẽ.& Arist. & lo..

Quæ cõsequentia nullum robur haberet:nisi materiam nullum de se actum entitatiuum habere,vt basim supponat. Amplius primo phi.78. Phs,dum antiquis,generationẽ negãtibus,resisteret: eo quia modus generationis illis nõ constabat. Si enim ex ente(dicebant)generatio fiat,tunc ens esset priusq̃ fieret. Si vero ex non ente,tunc aliqd ex nihilo fieret. His inquã resistit Phus inquiẽs:generationem non ex ente in actu:neq; ex puro nõ ente fieri:sed ex ente in purissima potentia. Cui pariter Cõmen. assentit.5.phi.8.inquiens:ꝙ in esse primæ materiæ non admiscetur actus oĩno. Insuper Seuerinus ille boetius in libro de vnitate & vno, his verbis huic sentẽtię fauet:Omne esse in rebus creatis est a forma:quod etiam phi describentes dixerũt, ꝙ esse est existentia formæ in materia.

Respõsio eorum ad auctoritates.

Ad has oẽs auctoritates vnum habent cõmune refugium, ꝙ eas oẽs nõ de actu entitatiuo,sed de actu formali, veritatẽ habere respõdent. Sed quęso videant q̃ hęc sit voluntaria responsio. Etenim Boetius ad nullum esse se restrĩgit:sed de quocũq; sermonẽ facit:ita vt omne esse ex existentia formę in materia causari putet: imo nil aliud esse,pręter existentiam formæ in materia.

Natura ab extremo ad alterũ cum medio procedit.

Et vt videas quãtũ hoc ordini naturę sit cõsonum:quæ ab vno extremo in aliud,non sine medio transit. Ecce,prima forma cum sit in natura pfectissima,& a materia seiuncta, pariter & oẽs aliæ separatæ substãtiæ ob eaꝝ perfectionẽ per se sunt: & absq; alicuius indigentia in quo substententur, existunt:licet hoc eadẽ rõne(ordine.s.vniuersi causante)non sit in oĩbus vniformiter. Sed materiales formæ,qua formæ sunt:esse quidem existere possident: quia vero qua materiales impfectæ sunt:eo fit vt in re,non nisi in quodam fundamẽto cõsistere possint. Quare dixit.2.de aĩa.4.co.ꝙ substãtialis forma in hoc habet cum accidente affinitatem:ꝙ pariter illi consistit in subiecto:licet ab eo ſm modum & rõnem differat. At econtra materia prima, cum alterum extremũ imperfectione sit: ita vt ab ea quęlibet imperfectio fluat:sicut a prima forma perfectio quęlibet:fuit rõnabile satis,nedum vt ad alterius existentiam necessario existat:verum etiam vt nec ꝓprium existere habeat:sed illud a forma sumat. Non igit̃ necessarium est vt alterũ formę,alterum materię: reliquũ compositi esse imagineris. Vanum siquidem est,entia naturę sine necessitate, multiplicare:si paucitate possumus apparentium reddere causas. Hæc.n.fuit magni Phi sñia primo phi.& Com.ibidem,ad quod notabile dictum extitit Themi.ꝙ natura nõ permittit entia feriari.

Põ vera. Q̃d vnũ sit tñ existere i cõposito.

Dicamus itaq; ꝙ licet tres in composito ponant̃ entitates distinctæ:vnũ tñ esse existẽtię ponit̃:eoq; cuncta existũt:qd essentialr formę: cæteris vero p formæ participationẽ cõuenit. Cõpositũ igit̃ & mate-

ria,nullam aliam ab ea quã sibi forma impartitur, existẽtiam habent,nãq;.2.de aĩa.7.vnum,& esse ꝓpriẽ formę cõpetunt. Quod si quis verba Cõmen. adducat in oppositum.7.meta.8.dicentis, & intelligo per materiam,illud quod est existens per se:qđ est nec quale,nec quãtum &c. Ex qbus ꝙ actũ existẽdi ponat in materia Cõm.apparet. Facile puto per teipsum respondebis ad obiectum:si prius paucula necessaria interponam. Actum entitatiuũ ab actu entis plurimũ differre : hoc signo cõprehẽdas velim,ꝙ omnes græci,& arabes simul, & latini actum entis in materia cõcedunt : vbi actum entitatiuum ipsoꝝ plurimi negant. Dicere igiť materiam in entibus numerari(quod Theorema sonat) est ponere entitatem in ea:quęcũq; sit illa. Actum vero entitatiuũ eam habere si quis dicat:actũ existẽdi sibi ꝓprium in ea ponet. Hoꝝ primũ necessario verũ putabis:quũ hoc cõcedes,ꝙ ea est pars compositi. Ad hoc enim statim eam esse ens necessario sequeť : quod voluit Themi. innuere signãter in digressione primi phi.dicẽs, ꝙ materia actu existit. Secũdum vero falsum est ob adductas causas:& si Scotus eiusq; sequaces eam insequanť obstinate. His modo sic declaratis, ad argumentũ reuertor. Dicebat ibi Phi textus. Dico aũt materiam quæ est ſm se nullatenus neq; qd, neq; quãtũ &c. vellens per materiam ſm se : materiam quo ad eẽ propriũ:quod aliud a forma possidet. Quod exponens inquit Auer.prescripta verba. Intelligo per materiam illud quod est existens per se:qđ est neq; quale &c. Nihil diuersum intelligens per li existẽs per se:ab eo quod Aristo.per li ens ſm se intellexit,nãq; cum Auer.(vt fama ẽ quã plurimi ferũt) sit transpositus. Aristo.eius sniam a snia textus recedere,nõ opinor. Consonus aũt est sibiipsi Cõm. 2.phi.71,inquienti meta.considerare omnia ſm ꝙ existunt. Cum tamẽ eius vbiq; fuerit manifesta snia (dicant cæteri quicqd velint)ꝙ meta.non agit de particulari substãtia. Nisi esset ꝙ Cõm.ꝑ li existunt, cõiter dictam existentiam intelligit.ac si dicat, oĩa ſm ꝙ sunt. Patet igitur ꝙ̃ sit potius ꝙ̃ rõnalis,imaginarius in Auer.suoq; magro entitatiuus actus.

Obiectio. — Obstinatio Scoti & sequatium. — Ad argumentum.

Intellectus pueri in principio confuse comprehendit, post vigorationem distinguit. Propositio.21.

OMNES,hanc ꝓpositionẽ extrahunt ex Auer. & Ari.prio phi.5. hæc Auerroe dicẽte.Puer in principio comprehensionis existimat oẽm virum esse patrem, & omnẽ mulierem esse matrem : & quum vigoratur intellectus suus,cognoscit patrem inter cæteros viros,& matrẽ inter cæteras mulieres. Quod dictum & si tam de vli intellectu,ꝙ̃ de particulari veritatẽ habere cõstet. Etenim ipsoꝝ vterq; in intellectionis principio cõcipit indistincte, tam si primũ cognitũ eius vle putemus: ꝙ̃ si spẽm specialissimã. Ego tamẽ aliud intendens illud adduxi : vt.s.quid verba Cõm. per intellectũ intelligant,inquiram : an.s.rõnalem qui possibilis diciť:an cogitatiuã,qua diciť generabilis & corruptibilis homo:vt.3.de aĩa.33. Co.innuit. Amplius vt inuestigem:qui fit,vt intellectus(quicũq; sit ille) vigorationem suscipiat : a magis tamen & minus liber existens. Vt primũ aggrediar inquam, ꝙ per intellectum cogitatiuã Cõm.intelligit. Siquidem ea qua puer a cæteris viris, patrem distinctum cognoscit,est singularis cognitio : cum inter singularia verseť,quæ nõ potest intellectus possibilis esse opus:qui tñ vlia cognoscit : si vero singulare cognoscit : nõ per se, sed vt sensui coniunctus illud operatur:quod habet in.3.de aĩa perquiri. Sed cogitatiua singulare cognoscit:ac ipsum a cæteris singularibus per se distinguit. Auer.n. vltra exteriores sensus,& imaginatiuã:ex snĩa Phi,virtutẽ aliam in homine reponit:ac eam cogitatiuã appellat. Vt etenim.6.ethi.diciť ca.2.distinguuntur animæ virtutes,per suoꝝ obiectoꝝ differẽtiam. Receptiuum enim(dixit ibi Cõm.) diuiditur diuisione receptibilis:& diuersatur eius diuersitate:quod etiam.2.de anima.60.confirmat inquiens,ꝙ diuersitas formę est causa diuersitatis materiæ. Quare cũ plures obiectoꝝ differentias debeat anima nostra recipere: vltra eas quas exterior sensus,& imaginatiua concipit : eo fit vt plures debeant in ea cõprehẽsiuę virtutes ordinari. Etenim idem obiectum,priusq̃ a possibili potentia vliter apprehẽdatur, sub triplici a nobis abstractione comprehẽditur. Prima siquidem abstractio a materia denudat obiectũ. Hęc.n. est cuiuscũq; virtutis condictio cõmunis, vt materiam refutet. Nam si qua potentia cũ materia cognosceret obiectum : illa maxime sensus exterior esset:qui tamẽ species a materia seiunctas apprẽhendit:si vera docet.2.de aĩa Phs.121.& Co.in co.60.inquiens,Sensibilia mouent sensum ſm ꝙ sunt intentiones:& in materia non sunt intentiones in actu,sed in potẽtia. Id idem Themi. snĩa fuit.2.de anima.ca.20.&.22.pariter & Alexã.in paraphrasi de aĩa.cap.de sensu cõmuni dicentis. Liquido patet sensum recipere sine materia,qa visus nõ albescit neq; nigrescit. Hanc per ea verba ratione innuens,ꝙ si visus albedinem cũ materia reciperet, albesceret : & si nigredinẽ cũ materia, nigresceret. Quo nãq; fit vt paries albescat : an ꝓpter aliud ꝙ̃ ꝙ albedinem cum materia admittit:In simili Co. habuit.3.de aĩa.5.ꝙ intellectus nõ est corpus:quia corporalia nõ recipit,neq; materia:quia reales formas,pariter materię non recipit:sed incorporeas, & spirituales. Diuersitas.n. (inquit) naturę receptę,facit diuersitatẽ naturę recipientis. Est igiť abstractio prima a materia,sed non a pñtia materiæ. Sub hac abstractione,sensus exterior apprẽhẽdit: qui nõ nisi materia pręsente cognoscit. Qua rõne dixit Themi.ꝙ si hæc inter cæteras condictio seruetur,ꝙ.s.cõuenienter distet obiectum:sensus circa ipsum decipi nõ potest:quã sniam adhuc in de sensu & sen.retulit Cõm. Secũdam dicimus abstractionem,qua obiectum illud a materia, & ab eius præsentia separatur : non tamẽ a cõsequẽtibus eã:

Sẽsus propositionis. — Põ Com. de cogitatiua. — A quo sensus exterior abstrahit, dum comprehẽdit. Themi. Alexan.

vt sunt

Imaginatiua abstrahit a materia & a præsentia eius

vt sunt talis figura, talia mẽbra, & reliqua. Hoc ita depuratum, imaginatiuę redditur obiectũ. Etenim 2. de anima, phãtasiam, absentibus sensibilibꝰ phãtasiari posse, lucide Phs ostẽdit. Siquidem (vt in de som. & vig. Co. habet.) Imaginatiua nõ minus in somno q̃ in vigilia, continuo se actualiter exercet. Immo (quod plus est) per somnũ, ipsius motus intenditur: qm̃ a ligamento cogitatiuę, cui per vigiliã ministrat absoluitur. Quod veritate careret: si ea, dum sensibilia semouẽtur, opus suum exercere nõ posset. Istę nãq; cum virtutes passiuæ sint: non nisi a motore extrinseco perducunt in actũ. Hæc nãq; inter actiuam, & passiuam virtutem, differẽtia seruatur, ꝙ actiua vt exeat in actum, extrinseco motore non eget: a quo passiua necessario non absoluitur. Etenim nõ alio medio in. 4. cœli. 2. grauitatem & leuitatem esse potẽtias actiuas: & 3. de anima. 4. Intellectum possibilem esse potentiam passiuam, probauit Auer. Quod si ignis potentiam, dicat nõ nisi ab extrinseco in actum prouehi: eam tamẽ nõ passiuam, sed actiuam esse constat. Respondebitur ꝙ extrinsecum illud non ita cõcurrit, ꝙ ab eo moueatur potentia ignis ad comburendum. Ea. n. ab intrinseco semper est parata comburere: sed potiꝰ vt ab igne moueatur, illud extrinsecum requiritur. Sed hæ passiuæ potẽtiæ sunt ab intrinseco paratæ, vt ab externo moueantur obiecto, quod eas, tanq̃ particulare mouens, de potentia cõducit ad actũ. Namq; vniuersale mouẽs intellectũ possibilem, est intellectus agens. Sed in sensu, an sensus agens, an intelligẽtia sit, adhuc est sub iudice lis. Fuit siqdem in. 2. de aĩa. 60. ab Auer. de hoc ex intento dubitatum: sed vel ipsum reliquit insolutũ: vel adhuc incertam solutionẽ attulit. Sunt igitur imaginatiuæ, sensibilibus absentibus, eoꝝ species p̃ntes: a qbus mota, proprium opus exercet. Sed scias hoc tñ in animalibus perfectis verificari: in qbus, sensibilibus recedentibus, imaginatiua remanet. Etenim quorũdam animaliũ meminit Co. in. 2. de aĩa. 20. quoꝝ semp phantasia sensui coniuncta manet: vt pote quę non nisi pręsentia sensibilia, pariter ac sensus appręhendat. hęc inquã imperfecta potentia est, & imperfectoꝝ animaliũ. Quod si qs phantasiam per somnos non vigere probet: eo ꝙ ea sit motus a sensu ꝑut est in actu illatus: in somno autẽ nullus sensus actu manet. Dicas duplex esse phantasię significatũ. Qñq; siquidem meram potẽtiam phantasia significat: qñq; vero eandem vt in actu secũdo phantasiandi existit. Diffiniens eam Phus, eam (si quid iudico) secũdo modo assumpsit. Quod mihi præcipue Com. suadet inquiens ibi, ꝙ imaginatiua ꝓm actum nil aliud est, q̃ perfectio istius virtutis per intentiones sensibiles &c. Sed vr̃ adhuc argumentũ in suo robore psistat. Etenim quocũq; sumpta imaginatiua, non põt esse in actu: nisi sensus in actu ponantur: cum illud innuat eius diffinitio. Dico igitur ꝙ duplici via potest imaginatiua actuari. vno modo per lineam rectam: alio modo per lineam reflexam. Primo modo verũ est, ꝙ sensus actuatus, phantasię tribuit obiectum, qd in vigilia fit. Sed altero modo, phantasię obiectũ a memoratiua recedens, in qua fuerat nobis vigilantibus repositũ, ad imaginatiuã accedit: eãq; imutat: quę fuit expressa Cõ. sñia in de som. & vigil. sic inquientis. In vigilia sensibilia extrinseca mouent sensus: & sensus cõmunis mouet imaginatiuam. In somno aũt, quando virtus imaginatiua imaginata fuerit intentionẽ quã accepit ab extrinseco, aut ex virtute rememoratiua: reuertetur & mouebit sensum cõem. Ex his ad argumentũ dr̃ ꝙ Aristo. diffinitio, de motu phantasię, qui per rectam lineam in vigilia fit, sed non de eo, qui per reflexam lineam prouenit in somnis, habet intelligi. Sed qm̃ adhuc cõtingit, posse per vigiliam esse phantasiã in actu, Sensibus tamẽ in actu nõ existentibus, dicẽte Pho in de sen. & sensa. ꝙ ad alia fortiter intenti, delata sub oculis non sentimus. Ideo hoc modo limites adhuc eius diffinitionẽ: ꝙ ipsa est motus factus a sensibus existẽtibus in actu, ꝓm ꝙ sunt in actu: idest eius motus a sensibus qui sunt in actu ducit originem: cui non repugnat, vt ipsa possit in actu esse: sensibus tñ ab actu remotis. Ab ipsis etenim prius actuatis, species qdã interioribꝰ infigit: quæ his recedẽtibꝰ cõseruari põt, sicut, põt igne cessante, qualitas aquę impręssa cõseruari: forma nãq; licet ab agente fiat, a materia tamẽ cõseruat. Et hoc Auer. ibi innuebat his verbis. Necesse est vt imaginatio in actu nihil aliud sit, nisi perfectio istius virtutis per intentiões sensibiles existentes in sensu ꝓm modum quo sensus perficiuntur p sensibilia quę sunt extra aĩam. Tertia abstractio (vt redeamꝰ ad rem.) Est a materia, a materię p̃ntia, & eius condictionibus. Sub qua abstractione suum recipit cogitatiua obiectum: quo fit vt ea, quid sub hac abstractiõe pcipiat, quod a cęteris sensibus non fuerit antea pceptum. Ipsa etenim ex his quę fuerũt ab aliis sensata, quãdam denudat insensatã speciem. Vt puta si Socratem talis coloris, talisq; formę cæteri sensus intueantur, cogitatiua Socratem amicum, aut inimicum colligit: id quod ab aliis nõ fuerat sensibus acceptum. Percipit simil̃r hęc virtus particulare prout eius speciei particulare est. Hunc hominem. s. vt hic homo est: & hunc equũ vt hic equus. Quod non fuit cæteris aĩalibus ex defectu cogitatiuę cõcessum. Etenim licet ouis ex colore & figura lupi, ipsum vt inimicum cognoscat, & aufugiat: non tamen ipsum vt lupus est, appręhendit. Sicut homo nedum vt amicũ, sortem sua cogitatiua cogitat: sed etiam vt sortes est, eum cognoscit. Id ita depuratũ obiectũ nõ potuit ab imagiãtiua cõcipi. Istę. n. virtutes ita ordinate se hñt, vt vniꝰ obiectũ vt sic, ab altera cognosci non põt. Hac rõne factũ est, vt sensus exterior obiectum phantasię: & phãtasia obiectum cogitatiuę: & hęc intellectus obiectum percipere non valeat. Ita siquidem obiecta potentiis ꝓportionata sunt, vt quãto potentia est a materia seiuncta: tanto est adhuc seiunctum ipsius obiectum. Quem ordinem magnus Com. innuens 2. de aĩa. 63. inquit, ꝙ eadem est intentio quã comprehendit virtus cogitatiua, cum illa quam cõpre-

Differentia inter virtutem actiuã et passiuã.

Obiectio. *Responsio*

Obiectio. *Solutio.* *Replica.* *Solutio.*

Quõ phãtasia imutetur per somnũ sensu nõ existente in actu.

A quo abstrahit cogitatiua.

Quõ differat cogitatiua in homine ab extimatiua in brutis.

Necessitas cogitatiuae in homine.

hendit imaginatiua: sed imaginatiua comprehendit eam coniunctam istis sensibilibus. Et ne superfluam in homine cogitatiuam credas, scias ꝙ homini fuit hæc virtus, tum ꝑpter finem, tum ꝑpter materiam, plusq̃ cæteris animalibus data. Nam cũ hominis sensus ad intelligere fuerint ordinati, necdum ad salutem: aliorũ vero aĩalium ad salutẽ tm̃: ideo cæteris fuit satis vna virt⁹, quę taliter cognoscat obiectum, qualiter suæ saluti conferat. Fuerũt enim animalibus dati sensus ad salutem dicebat Phs.3.de aĩa.60.&.61.& Com.12. meta.36. Homini vero præter hoc fuit opus cogitatiua, qua obiectũ reddatur intellectioni aptum: dum ipsum a côditionibus materię denudatum cognosceret. Præterea huic potentiæ generandæ, materia hoĩs præ complexionis temperantia cõtulit: quæ in cæteris aĩalibus reperiri non potuit. Habuit enim homo ex Auic. sñia pría primi ca. de cõplexionibus, inter cætera aĩalia temperatissimã complexionem. Non igitur ab re dixit.2.de aĩa.63.com. Phi sñiam insequutus in de sen.& sen. ꝙ hoc solum sensibus hominis est ꝑpriũ, aut simile huic sermoni, videlicet ꝙ homo comprehendit intentiones rerum sensatarum, quasi medullam de fructu: & animalia bruta quasi cortices earũ. Per cogitatiuã ergo cõcipit hõ particulare indiuiduum, a materię condictionibus seiunctum, iuxta id Co. ꝙ ipsa comprehendit intẽtiones particulares oĩum decem prædicamentorũ. Hanc magnifaciens Auer.3. de aĩa.6. contra Gal. inquit. Virtus enim cogitatiua apud Arist. est virtus distinctiua indiuidualis. s. ꝙ non distinguit nisi indiuidualiter non vniuersaliter. Declaratũ est enim illic ꝙ virtus cogitatiua non est nisi virtus quę distinguit intentionem rei sensibilis a suo idolo imaginato. Ex quibus verbis pôt hęc ratio cõstrui, de virtutibus, ea quę particularis est, particulare cõcipit: eo quia vle, nõ nisi vlis potentię est obiectũ: sed cogitatiua particularis est, ergo particulare cõcipit. Minor quidem est ex se clara: sed Auer. clariorẽ facit.3.de aĩa.6. vbi Phm imitatus in de sen. & sensa. cogitatiuę præfixum tribuit organũ in medio ventriculo cerebri. Sicut imaginatiuę primũ, & memoratiuę vltimũ. Sed clarius in co.33. sic inquiens. Et ex hoc declaratũ est ꝙ actio intellectus est alia ab actione virtutis cogitatiuę, quã Aristo. vocauit intellectum possibilem. & dicit eam esse generabilem & corruptibilem. Et hoc est manifestum de ea, cum habeat instrumẽtum determinatũ. s. medium ventriculum cerebri: & homo nõ est generabilis & corruptibilis nisi per hanc virtutẽ. Sed qd circũscriptiones quærimus: cum hęc formaliter in eodem com. dicat. Et iam diximus ꝙ virtus cogitatiua: nõ est intellectus materialis, neq; intellectus, qui est in actu: sed est virtus materialis & particularis. Et hoc manifestum est. in de sen. & sensa. & oportet scire hoc: qm̃ consuetudo est attribuere intellectui virtutem cogitatiuã. Patet igitur ex oĩbus his: ꝙ per intellectum, per cuius vigorationẽ puer suum patrem inter cæteros viros, suamq; matrem inter cæteras fœminas cognoscit Auer. cogitatiuã

Q. ꝙ cogitatiua sit virtus particularis.

intelligit. Sed contra hæc dubitationes insurgunt. Primo non videt imaginabile, ꝙ per intellectum, cogitatiuam intelligat: qm̃ cogitatiua est sensus: vt manifestum est. Præterea ꝙ cogitatiua particularia comprehendat: dissonare videt a sñia Cõmẽ. 3.de aĩa.33. inquientis, ꝙ non debet aliqs dicere ꝙ virtus cogitatiua componit intelligibilia singularia. Amplius ad idem, si ipsius obiectum est a condictionibus materię separatũ: ergo nõ particulare: sed vle remanet. Omne. n. vel a materia, vel ab ei⁹ condictionibus singulare fit. Ad hoꝝ primũ respõdendo dico, ꝙ nomine intellectus, nõ solum vlem, qui possibilis dicit: sed particularẽ adhuc, qui cogitatiua appellatur, intelligere possumus. Inquiete maxime in.3.de aĩa.20. Arist. nõ reminiscimur post mortem: quia intellectus passiuus corrumpit. Quod Com. exponens per passiuũ intellectũ cogitatiuam exponit. Ista enim virt⁹ (inquit) est aliqua ratio. Etenim, sicut ratio vlia cõcipiens, circa ea discurrit, nil minus cogitatiua particularia comprehendẽs, rõcinatur de his. Quod maxime fuit in cã, vt Gal. cogitatiuam hominis putasset intellectũ. In Auerroe dicimus hæc, qm̃ Themi.3. de anima capi.41. his verbis se oppositum sentire mõstrauit. Intellectus (inquit) vtriusq; pontificium obtinet, & ꝙ multas notiones in vnam potest cõducere, & cohibiliter nectere, & ꝙ notitiam temporis cũ rerum cognitione coniungit, quorũ neutrũ neq; imaginationi, neq; sensui datum. Per hæc ostẽdens, ꝙ solus intellectus ꝑponem erigere possit. Sed nos Auer. insequẽtes hæc in dubium nõ vertimus. apud quẽ nõ repugnat: vt eadem, cum circa particularia sit, sensus esse dicatur. Ad secũdam aduertas, ꝙ prout singulare dupl'r sumitur, duplicem facit illius ꝑpositionis intellectum. Vno modo singulare sumitur, vt vli opponitur: & sic idem ꝙ particulare sonat. Alio modo, composito cõtradistinguitur: & sic idẽ refert, quod simplex. Tunc dico ꝙ singularia, non ea Com. intelligit, vt vlibus opponũtur: sed vt cõpositis. Ita vt ea ꝑpositio veniat hoc modo intelligenda, ꝙ cogitatiua nõ componat ea singularia. i. simplicia, quæ intelligibilia sunt. i. vlia. Quare Co. postea subiungit. Et iam declaratũ est, ꝙ intellectus materialis componit ea. Siquidem ipse inter intellectum & cogitatiuam nitebatur ostendere driam, dum inter ꝑpria obiecta difformitatẽ assignabat. Ad tertiam dico, ꝙ & si obiectum cogitatiuę, materię condictiones derelinquat: attamen quia substãtię particularitatẽ secum affert: eo fit vt nõ vle: sed adhuc particulare remaneat. Pro quo esset op⁹ de principio indiuiduationis sermonem facere: sed ea quibus argumento satisfaciam, pro nunc aride & succinte dicam: pleniorem de hac re doctrinã suo loco promittens. Duo inquam alicuius indiuiduationis principia cõtingũt, alterũ per se: alterũ vero per accidens. Sub primo, materia cõtinetur & forma: licet alterum, altero principalius. Sub secundo vero claudunt materię cõdictiones. Etenim primo & per se, per hanc materiam & per hãc formam, indiuiduatio completur: posterius vero, & accidentaliter

Prima obiectio.

Secunda.

Tertia.

Rñsio ad primam.

Q. uo intellect. vigoratione ... [illegible] ... catur.

Ad secundam.

Ad tertiam.

Duo principia indiuiduationis.

taliter quodãmodo per materiales appendiciias:qđ innuens.7.meta.2.Co.habuit, indiuiduum ſubſtantię,cuiuſlibet accidentis indiuiduũ antecedere. Et ſi quęratur,per quid illa materia,& illa forma particulares efficiuntur. A ſeipſis reſpondeo.nõ enim vniformiter de compoſito principiato,& de principiis ratio procedit. Principiatum enim a principiis ſingularitatem acquirit: principia vero a ſe ipſis. Quæ fuit Auer.3.phiſi.68. luciđiſſima ſententia dicentis:ꝙ omnis res eſt vna per ſuam formã: forma autem eſt indiuiſibilis per ſe: ideſt vna per ſe. Innuens implicite per hoc etiam, ꝙ vnitas nil aliud ab indiuiſibilitate ſignificat. Obiectum igiẽ cogitatiuę: licet materię condictionibus expolieẽ: adhuc tamen remanet ſub potiori particularitate ſubſtantię,quę reliquas natura prçcedit. Hęc igiẽ de primo. De ſecundo vero,quõ.ſ.vigorationem ſuſcipiat intellectus:aduerte ꝙ intellectus quẽ ſermo noſter pertractat, nõ ex parte ſui,ſeu in eſſentia ſua,vigorationẽ admittit. Nam ſubſtãtiales formæ perfectæ,de quaꝝ numero cogitatiua eſt,in inſtanti ſunt id quod ſunt. Sed ſuſcipiunt ab inſtrumẽto vigorationẽ:eo ꝙ ab eo dependent quo ad opari. Vnde ſcripſit in p̃dicabilibus Com. ꝙ vnus homo nõ eſt magis homo q̃ alter, nec magis rationalis q̃ alter, niſi quis velit per rõnalitatẽ intelligere rem accidentalem. Intelligens per rem accidentalem, habilitatẽ quãdam a forma vt in materia ponitur euenientẽ:qua forma in operationes p̃ficiẽdas redditẽ habilior. Id prçcipue Phs.1.de anima.65.cõfirmat inquiẽs,ꝙ ſi ſenex acciperet oculum iuuenis, pariter iuueni videret acute. Per hoc oſtendens,ꝙ rõ,cur iuuenis,ſene p̃ſpicacius videt, nõ in virtute viſiua, ſed tota in inſtrumẽto conſiſtit. Hęc nãq; in iuuene ſicut ĩ ſene:ſe habet vniformis. Sed qm̃ inſtrumẽti diſpoſitio,quã virtus viſiua poſtulat:intẽſibilis & remiſſibilis eſt: inde ad eius intenſionẽ & remiſſionẽ ipſa potẽtia intendiẽ & remittiẽ,quo ad ſeipſam nõ:ſed quo ad eius opationẽ:quã ipſi in ſe cõſideratę,vt qd accidentalẽ tribuiẽ. Inde igiẽ ita Com.inquit, niſi per rõnalitatem velit intelligere rem accidẽtalem. Quod itẽ Ariſt.inuẽs.8.meta.10. ſcripſit,ꝙ ſubſtãtia nõ habet magis & minus:ſed ſi qdem cũ materia. Sed vt videas, an id alicubi Co. expreſſe cãtet prio de aĩa.65.in hũc modũ ſcripſit. Sed qa videmus hoc quod accidit in ſenſibꝰ ex fatigatione apud ſenectutẽ: põt attribui virtuti tali mõ.ſ.non qa virtus tranſmutata eſt & inueterata, ſed qa illis p quę intelligit accidit fatigatio. V.g. artifex cuius actio fatigaẽ p fatigationẽ inſtrumẽti: nõ p̃pter ſeipſum:& cũ iſte ſermo ſit ſuffitriẽs in ſenſibus:quãto magis in intellectu. Ex qbus verbis elicitur ꝙnedum de ſenſibꝰ,ſed ẽt de intellectu veritatem habeat, Ita vt cũ intellſus, pariter ſenſibꝰ ab organo dependeat in opari: ideo eius opus ad organi trãſmutationẽ variaẽ. Eapp infantes (.7.phi.20.dicente Phõ)ſimilr ſenibꝰ nõ poſſunt addiſcere:neq; ſenſibus iudicare. Multa.n.turbatio circa hos & motus.ſtatur aũt & pauſatur turbatio aliqñ qdem a natura:aliqñ aũt ab aliis. Id idẽ.2.de aĩa vltimo ſignificãs inquit,intellectũ tribus obumbrari cauſis:& intellectioni reddi ineptũ:aut videlicet ſomno:aut egritudine:aut paſſione. Cum autẽ intellectus vt ĩmaterialis ſit ab his omnibus affectibus,& velamentis ereptus & ĩmunis:nõ ipſum,ſed cogitatiuã tripliciter organo ſuo mediante detineri,intelligẽdum eſt, ne intellectui qui ab ipſa, vt ab inſtrumẽto dependet,adminiſtrare poſſit. Aduerte tamen ꝙ & ſi vterq; ſenſus.ſ.ac intellectus detineatur ex organi defectu: diuerſimode tamẽ vnus & alter. Senſus quidem eo qa inſtrumenti eſt actus,& per illud operaẽ. Intellectus autem non ita:ſed qm̃ intellectus eſt ſenſibus per eſſentialem cõnexum, & ordinem alligatus, ita vt illis deficientibus,intelligere nõ valeat. Qua rõne Phs primo de anima 66 dixit, ꝙ poſe eſt intelligere & cõſiderare corrũpi, quodam interius corrupto: ſed intellectũ corrumpi eſt impoſſibile. Intellectus enim fortaſſis quodam diuinum & impaſſibile eſt. Intellexiſti igiẽ quæ ſit de cogitatiua, poſitio Com. qui eam tertiã virtutem homini neceſſariã reputat p̃pter tertiam animę abſtractionem: & quot,qualesq; ſint abſtractiones,qbus anima ſua denudat obiecta:& cur in brutis nõ, in hoĩe vero ſic extitit cogitatiua:& quõ a brutoꝝ extimatiua ſit diſtincta. Tandem qui ſit, vt ſenſus & intellectꝰ, cum perfectis ſubſtãtiis adnumerentur:vigorationem tum pariformiter, tum difformiter ſuſcipiant.

Principia oportet ſemper manere. **Propoſitio.22.**

VLGATA ſatis p̃poſitio fuit, quam Phus.1. phiſi.50. verbaliter appoſuit,eam pleriq; diuerſimode tẽtauerũt exponere. Inter cæteros,hi qui materię formam corporeitatis ęternã aſtruxerũt, inde p̃cipuum fundamentũ aſſumunt inquiẽntes,ꝙ cũ (atteſtãte Phõ) forma & priuatio ſint cõmuniſſima naturalium principia: ea vero ſemper manere oportet: eo fit vt formã vnã, vnamq; priuationẽ aſſignare ſit neceſſe, quę ſemp exiſtant, ſicut reliquũ principiũ quod materia diciẽ. Iſtę nãq; particulares priuationes, formæq; particulares, generanẽ cõtinuo & corrumpuntur. Hac igitur rõne ducti,formã in materia poſuerũt, quã corporeitatem appellarunt,quã ęternũ principium oĩum generabiliũ ſtatuerunt. Quæ quia,vt imperfectiſſima, eſt per omnes aduenientes formas perfectibilis: ideo ſecum alterum commune principium concludit, priuationem.ſ.vt enim ea quę generalis eſt,& cõfuſa,tum de actu,tum de potentia continet;: & ideo quodãmodo formale, & quodãmodo priuatiuum principium ẽ. Ex hoc ad vnum quod ſibi poſſet obiici reſpondent. Siqdem Phus.1. phiſico.68. formam dixit ſui præſentia & abſentia facere mutationem in rebus. Sed cum nõ ſic de hac forma, quam principium ponũt, videre contingat: ideo eam non eſſe principium ſuſpicari poſſet. Etenim cum hæc ęterna p̃ſiſtat in ma

Prima ob-iectio. *Secunda.* *Tertia.* *Rñſio ad primam.* *Quõ intellectus vigorationẽ ſuſcipe dicatur.* *Ad ſecundam.* *Ad tertiam.* *Duo principia indiuiduationis* *Diuerſimode ſenſus & intellectus ab inſtrumẽtis impediunẽ.* *Epilogus* *Põ aliquorum de forma corporis*

teria priuatio reperientur & forma. Respondent isti ꝙ licet hæc forma simpliciter actus, & ingenerabilis existat: sua tamen imperfectione, qua a diuersis perfectioribus formis perfectibilis est: efficitur, vt ſm quid priuatio sit, & ſm quid generabilis. Licet igitur in eodem formam & eius priuationem reperiri sit inconueniens: non tamen inconuenit si ſm quid reperiantur. Hæc igitur duo principia per illud Theorema inquiunt, voluisse Philosophū innuere. Nam de reliquo nulli dubiū est.

Fundamēta positiōis ipsorum.

Amplius pro illa, & rationibus, & auctoritatibus arguunt primo sic. Si hæc forma dematur: tunc creatio necessario daretur: quoniam forma generanda nihil ante sui generationem præsupponeret, nisi materiam: quæ ab ipsa est primo diuersa.

Secūdum fundamētum.

Præterea dimensiones quæ ęterno tempore materiam informant, ipsam necessario postulant, vt possint in composito fundari: vt accidentium conditio exigit.

Tertium

Amplius Aristo. dedit eis causam erroris. 2. phisi. 15. dicens, priuationem esse quodāmodo formam. vbi Cōmen. inquit, ꝙ priuatio dicitur de priuatione existente in prima materia. Ista enim est priuatio quodāmodo, & nō priuatio simpliciter: īmo est sicut forma materię. Quid inquiunt aliud his verbis Cōm. innuit, nisi eam generalem formam, quæ nō pura priuatio, sed quodāmodo est.

Quartū

Amplius verba Philosophi. 3. cœli. 31. speculantur inquientis, ꝙ sempiternorū principia debēt esse sempiterna, sensibilium, sensibilia, & corruptibilium, corruptibilia. Et ibi Cōm. inquit esse hoc de principiis propinquis intelligēdum, & nō remotis: quia prima materia, & prima forma quę sunt remota principia sensibilium, nō sunt sensibilia. Intelligunt hi per primā formam: eam quam corporeitatem appellant.

Impugnatio

Sed istorum pace dixerim, nunq̄ Auer. & Aristo. hanc formā somniauerunt. Etenim Aristo. 8. phisi. non alia via motorem primum ęterno tpe mouere ꝓbauit, nisi quia non est forma in materia. Sicut enim cum materia nō stat ęterna essentia: ita nec ęterna operatio. Si igit̄ forma corporis cum in materia sit ęternam habet operationem: tunc Aristo. ratio periret, quę huius contrarium supponit.

Respōsio ipsoꝝ.

Ad hoc ipsi respondent, ꝙ licet hæc forma sit simpliciter ęterna, est tamē ſm quid generabilis. Sicut enim materia ſm se manēs ęterna, toties generari dicitur, quot formas admittit: pariter & hæc forma, vtpute quæ cæterarum sit origo, ad aliaꝝ generationē, generari dicitur. Quare nec sicut primus motor īgenerabilis dicit̄, & incorruptibilis.

Replica.

Sed videant ꝙ aliud responsio dat: aliud instantia quęrit. Quærit enim instantia de forma ſm se, an generabilis sit an non. Si sic, intentum assequor. Si non, sequitur inconueniens prædictum.

Qđ positio sit contra Auer.

Sed si vellent Auer. libero oculo contemplari, iam satis superq; comprehenderent, q̄ sit hæc forma ab ipsius mente remota in. 1. ca. de substantia orbis: dum Auicennam arguit: qui talem formam ponere ausus est. Contra quem hoc incōueniens adducit, ꝙ forma illa non esset diuisibilis ad diuisionem subiecti, quod inde vigorem sumit: eo quia in indiuisibili subiecto reciperet. Materia nanq;, vt dimensionem præcedit, indiuisibilis est, vt alibi probatum est. Ex quo vlterius Cōm. infert ꝙ illa forma esset in materia ęterna: ergo nō haberet cōtrarium, quo ęterna necessario carent, vt ea quæ carent causa corruptionis, quod Aristo. fuit s̄nia. 1. cœli. 20. Hæc sunt quę Auer. in Auic. adducit.

Respōsio ipsoꝝ.

Sed ipsi qui onus, hoc volunt humeris Cōm. imponere inquiunt, ꝙ non in hoc Auer. Auicennam impugnat: sed eo ꝙ Auicē. eam specificam posuit. Auer. autem genericam putauit. Qua ratione dixit in primo de substantia orbis: ꝙ Auicēna opinatus est, ꝙ dimensiones interminatę eodem modo se habent, sicut terminatę. Quod dictum eo modo intelligunt, ꝙ sicut terminatæ, formam specificam præsupponunt, ita & interminatę.

Impugnatio

Sed aduertant ꝙ si voluisset Auer. formam specificam Aui. redarguere: sibiipsi cōtra se parauisset arma. Etenim indiuisibilitas, ęternitas essentię: & remotio a cōtrarietate, multomagis formę generali, q̄ specificę repugnant: vt ei quæ magis materię ꝓpinqua est. Sed id quod de Auic. dixit, ita venit intelligendū, ꝙ opinatus est Auic. ꝙ pariformiter vtraq; dimensio, terminata. s. & interminata se habeat in hoc, ꝙ in composito fundatur. Præterea ad pricipale sic arguit. 1. meta. Cō. inqt, ꝙ hoc inter genus & mām īterest. ꝙ gen⁹ ē forma vl̄is: sed materia ſm ꝙ in ea nō debet esse aliqd in actu oīno: sed ex eis quę recipit, nullam habet formā omnino, neq; vl̄em, neq; particularem: sed primo recipit, formam vl̄em, & postea mediante forma vniuersali, recipit formas alias vsq; ad indiuiduales. Nec valet eum sermonē de his formis quas recipit, glosare. Hanc glosam enim suis verbis remouet Auer. in. 3. cœli. 67. sic inquiens. Non est necessarium in receptibili, nisi vt non habeat formā quam recipit, non vt nō habeat formā omnino. Quia igit̄ prima materia est receptibilis omniū formarum, nō debet habere aliam formam omnino. Elementa vero, quæ nō sunt receptibilia oīum formarū, cum non recipiant se, nō debent denudari a suis formis apud receptionem, sed est necessarium tm̄ vt denudent̄ a formis quas recipiunt. Et ideo omnis materia habens formā, est receptibilis quarūdam formarū tm̄. Et ꝓpter hoc istę materię proprię non habent formas quas recipiūt. Prima autem materia est vl̄is, cum nullam formam habeat omnino: quid clarius potuit dicere Cōm.? Innuens per hæc ꝙ in his quę naturaliter transmutantur, est tandem ad vnum quod nihil ex se proprium habeat, sed sit ad omnia transmutabile deuenire. Ita vt materia prima ad formas reales eam habeat proportionem, quā intellectus possibilis ad spirituales. His igitur & rationibus, & auctoritatibus mihi ipsi ꝑsuadere nō valeo in Auer. & in Aristo. corporeitatis formā. Etenim si ea fuisset intantum generationi necessaria, vt ea absente, creatio detur, cur nullum de ea clarum verbū Ari. & Cōm. scripserint, non video. Quæ qdem obscuritas, in re potissime declaranda, esset eis ad minus vitio ascribenda: vt his qui diligenter admodum

inquirere

inquirere rerum naturalium principia ꝓfessi sint. Et quod plus vrget Auer. qui in hoc Auicennam arguit: nullam de generali forma mentionem ha-

Verā pō in Auer.

buit. Verūtamen Auerroim eam nullo modo concedere: non dixerim verum simul iunctam formis elementorum, eam materię aduenire fatetur: illis tamē esse natura priorem: sicut genus suis speciebus est natura prius. Hoc in epitho. meta. tract. 2. in fine, his verbis manifestauit, dum in opinionem Auicē. sui concurrentis inuehitur. Secunda autem opinio si intendit ꝙ datur forma simplex in actu, præter formam corporum simplicium, quæ est leuitas & grauitas, & tandem ipsa inclinatio, vt ex verbis Auicē. potest hoc colligi: & ꝙ coniunctio huius formæ cum materia prima est illa substantia cui accidit corporeitas, idest cui accidunt istæ tres dimensiones, quod significatur per nomē corporis, seu corporei, est opinio quidem falsa. Sed si intendit per hoc ipsam naturam inclinationis aduenientis primę materię, quæ est veluti genus ipsis formis elementorum: tunc dictum est verum ita me dii ament. Et ſm hoc dicemus ꝙ corpus aut corporeum est cōmunius genus quod reperitur in indiuiduis substantiæ, Patet igitur ex his ꝙ nō aliter Com̃. formam corporis materię prius aduenire credit, q̃ genus prius q̃ sua species: ita vt prius intelligatur elementum sub corporis respectu materiam informare, q̃ sub forma aeris, vel ignis. Siquidem apud ipsum, forma cōmunis & specialis,

Solutio ad secundum argumentum.

non aliter q̃ ratione differunt. Restat modo ipsorum arma frangere. Nec multum in hac re insistere curamus, quæ simul cum mundo genita, cū eo simul desinet. A secundo incipientes (quoniā primum theorematis declarationē postulat) dicimus, ꝙ forma ante sui generationem materię potētiam pręsupponit: nec aliud opus est pręsupponat. Ita enim Phus. 1. phisi. 78. antiquis, propter hoc generationem negantibus respondet: ꝙ generatio nō ens in actu, non purum nihil, sed ens in potentia pręsupponit. Illa autem materię potētia, nil aliud est, q̃ materię ad omnes formas inclinatio. quam Phs nobis. 1. phi. 81. insinuās inquit, ꝙ materia appetit formam sicut turpe bonum, & fœmina marem. Id Cōmen. exponēs inquit, ꝙ per appetitum materię, illud intelligit quod materia habet de motu ad recipiendum formas. Cui cōforme. 12. meta. 18. dicebat, ꝙ omnes formę sunt in potētia in prima materia, & in actu in primo motore. Idem. 8. meta. 15. innuens inquit, ꝙ extractio alicuius de potentia ad actum, non largitur multitudinē, sed perfectionem. Etenim dum forma potētialiter in materia clauditur, habet esse imperfectum: cuius perfectionem, per eductionem ad actum acquirit. Eo enim ꝙ aliquid plus de actu sortitum est, eo perfectius appellatur. Siquidem perfectionis entiū prima causa non locus est, non discreta quantitas, nō continua duratio, non operatio, vt diuersi diuersa imaginātur, sed eius approximatio ad primū ens, & primū actum: a quo remotio, est prima imper-

Obiectio.

fectionis occasio. Quod siquis ex hoc, generationē esse violentam arguat, & non naturalem: eo quia violentum est cuius principium est extra, passo nō conferente vim, ex Pho. 3. ethico. cap. 2. Quod si materia nullum in se continet principium, quod formę generandę simile sit, nullam confert generationi vim. Ad hoc respondeo ꝙ duo reperiuntur in generatione principia; quorum alterum actiuū est, alterum vero passiuum. Naturalitas vero motus, nedum ab actiuo, sed etiam a passiuo principio sumi potest. Dicente in. 2. phisi. 3. Auer. ꝙ principium in diffinitione naturę, nedum actiuū, sed etiam passiuū principium, quod est materia, denotat: licet de vno & de altero, analogice dicatur. Cum igit̃ materia sua aptitudine generationi vim conferet: per quam etiam aptitudinē, formę quādam similitudinem habeat: ideo ab eo principio passiuo: generatio naturalitatem contrahet. Et ne forte responsionē voluntariam putes, eā ab Auer. colligo. 2. phisi. 1. dicente, ꝙ principium alterationis in simplicibus, differt ab eo quod in cōpositis reperitur. Etenim in compositis potest esse forma: in simplicibus vero, materia est. Non enim inquit datur corpus simplex, quod seipsum alteret, sed ab alio alteratur. Et tamē quis negabit alterationem simplicium esse naturalem? cum in eo tex. Phs & simplicium, & compositoꝝ alterationem, per nomen alterationis comprehēdat.

Solutio. Q̄ď generatio sit naturalis & non violenta.

Ad tertiū (vt alibi dicitur) illud de accidentibus interminatis est falsum: de quoꝝ numero dimensiones existunt.

Ad tertiū

Ad quartum respondet Cōmen. 7. meta. 60. inquiens, ꝙ materię natura & quiditas, est recipere omnem formam: & quoniā receptionis causa priuatio est, eo quia potentiam ad recipiendum cōnotat, inde priuatio quasi forma materię dicitur. Id voluit in notabili digressione sua Themi. innuere dicens, ꝙ priuatio existens in prima materia, nō est negatio pura.

Ad quartum.

Ad quintum quid laborare necesse est? cum Auer. vbiq; semetipsum exponat, quid primę formę nomine intelligit. deum inquiens, qui remotissima est, & vniuersalissima omnium causa: a quo tanq̃ a primo cœlum & tota natura pendet. Hunc Auer. 12. met. 6. & 5. per primam formam intelligit. hunc & 7. eiusdem. 5. Eundem Aristo. 1. phi. vltimo dicens. De principio autem ſm speciem, vtrū vnū aut plura, aut quot, & quæ numero sunt, per certitudinem primę philosophię opus est determinare. Et Com̃. inquit. Considerare autē de primo principio formali, est primę philosophiæ. Sed non amplius imoremur in hoc: partes suas quisq; tueatur.

Ad quintū

Quid Auer. & Arist. per primam formam velint.

Nos iam ad primum argumentum soluendum ꝓperemus: quum prius veram theorematis, a quo sumptum est, expositionē assignabimus. Eam expositionem quam Ari. esse credo, retulit Amonius hoc modo. Oportet principia semp manere, idest in omni transmutatione illesa & incorrupta remanere: non quidem ꝙ simpliciter incorruptibilia sint: sed eo quia ea in mutatione qualibet reperiri necesse est, quod sic declaro. Intendit in eo tex. Phs improbata infinitate principiorum, eoꝝ probare finitatem. Supponens igitur ipse principia

Vera declaratio theorematis.

esse contraria, inde sic arguit. Contrariorum quę dam sunt quæ componuntur ex aliis, quædam, ex quibus alia componuntur: sed illa quæ componuntur ex aliis, principia esse non possunt: quia principia semper oportet manere, hæc est rō Ari. Modo ea quæ intendit hæc ratio principia esse, non alia sunt nisi forma & priuatio: quę intantum omnia cætera componunt, inquantum ab omnibus cæteris includunt. Oīum.n. cōtrariorū alterū habet rōnem formæ, alterū vero ratione priuationis. Cum igit trāsmutatio quælibet, inter quęcunq; sit: hæc duo, vt necessarios & principales terminos habeat: ideo hęc dicunt cuiuscūq; pricipia trāsmutationis, & per cōsequens hoc mō semp manere. Id idem ex aliorum opposita natura cognoscere licet: opposita namq; iuxta se posita magis elucescunt. Aliarum contrarietatum nulla est quæ omni transmutationi sit necessaria, sicut ista. Siquidem vnaquæq; transmutatio inter formā, & eius priuatiōem versatur. Ex quo etiam videre licet, ꝙ Aristo. propositio in qualibet mutatione veritatem habet. Priuatio igitur & forma principia semper manentia dicunt: qa in quaq; transmutatione concurrunt: quod in aliis non reperitur. Qua sic exposita propositione patet, fundamētum ex quo formam corporis trahunt, anihilari. Sed quod eos in hunc errorem detrusit est: quoniam imaginati sunt ꝙ sicut pro rerum generatione, vna numero cōmunis materia datur, & vnū efficiens: ita vna numero forma daretur: & vna priuatio, quæ pariter illis ęterno tempore manerent. Sed vana, & non necessaria fuit imaginatio. Nam pōsito in natura rerum vno subiecto quod est materia, illud omnes formas, & omnes priuationes in potentia continet: a quo per opus efficientis ad actum edu ci possunt. Quum igitur istis positis, possit continua generatio saluari: non fuit necessarium reliqua ponere: nam multitudo superflua est, vbi possumus ea quæ apparent, paucitate saluare. In hoc Aristo. 1. phisi. 41. Empedoclem Anaxagoræ præposuit: quoniam ille finita rerū principia posuit, iste autem infinita. Cui conformiter. 1. phisi. 50. Cō. inquit, ꝙ qui pōt sanare modica actione: ille aget actione artificiali. Si autem laborauerit actiōe maiori, ociose faciet & superflue. & ita est de natura sicut de arte. Si ergo natura cum subiecto & efficiēte generationem saluat: nōne inane esset formam vnam ęternam, & vnam priuationem ponere: quę si corrumpantur, remanet pro earum generatiōe subiectum & efficiens. Quod de subiecto non est: Nam si id corrumpatur, non amplius ex quo posset regenerari daretur. Sic enim in infinitū esset concedere subiectum: & idem esset anteq; fieret: & corruptum post eius corruptionem quæ omnia Philosophus. 1. phisicorum deducit. Hæc autē quę de subiecto adducuntur inconuenientia, nō minus de efficiente primo in suo genere comprehēdas. Habes igitur Theorematis expositionem: & formæ corporis abiectionem: & eorum qui eam posuerunt erroris causam.

Cā errōris eoꝝ.

quare dat vna numero materia et vnū efficiēs et non vna forma & vna priuatio.

Impossibile est entia esse vnum in forma: sed possibile est esse vnum in materia. Propō vigesimatertia.

VIT ex. 1. phisi. extrata sententia. Cuius veritatis fundamētum est: ꝙ pria radix qua entia dstinguūtur, non materia, sed forma est. Eapp Phs. 7. meta. 49. dixit, ꝙ impossibile est vnum in actu esse ex duobus in actu, quia actus ē qui separat. Quod principaliter audiendum est. Siquidem minus principaliter adhuc materię competit. Materia enim potest ₚm se considerari, & vt dispositionibus affecta. Si ₚm se, tantum abest vt ea sit distinctionis origo, vt sit potius causa indistinctionis. Sed si vt dispositionibus affecta: sic vt coartata est, etiam & ipsa est causa distinctionis. Cum nāq; materia sit duplex, prima videlicet & secūda, seu remota & propinqua, seu cōmunis & ꝓpria: in idem incidit hæc nominū variatio. Eam cōmunē appello, quę a quacūq; forma (licet non ₚm existere, ₚm esse tamen essentiale) denudata intelligitur, & est. Hanc dico indistinctionis originem esse. De ea Phus. 1. metaphisi. 17. loquens inquit: ꝙ in fundamento naturę nihil est distinctum: & . 4. cœli. 37. elementa (inquit) adinuicem generātur, quia habent materiam vnam. Dicebat insuper. 5. phisi. 10. Cōm. ꝙ si elementa ponātur cōtraria ₚm formas tm̄, non erit in eis motus. Sed si ponantur contraria ₚm materias etiam, nō erit in eis transmutatio nedum motus. Innuens per hęc ipsoꝝ vterq;, ꝙ ideo adinuicem elementa generātur, quia cōicant in materia. Quę omnia de cōmuni materia, quæ oīum sublunarium rerum cōmune subiectum est, intelligenda sunt. Sed eam propinquam materiā voco: quę per dispōnes formam præcedentes disposita & determinata est. Eo modo, siccitate caliditateq; affectam, ignis ꝓpriam materiā dicimus. Ista inquam est adhuc quodāmodo entium distin ctiua. Nam sicut entia diuersa, formas habēt diuersas: ita nō minus & materias. Dicente Cō. 8. meta. 11. & Pho in tex. ꝙ in entibus naturalibus diuersæ formę habent diuersas materias. & in eiusdem. 46. ꝙ si non essent materię diuersę, nō essent formę diuersę. Etenim. 2. phi. aduersus Platonē tenuit Phs, non formas materierū naturas insequi, sed ecōuerso potius. Patet igitur ex his, ꝙ cum entia, sicut formas, ita & materias habeant distinctas: ꝙ & a forma: & a materia distinctionem acquirunt. Quod qa materię, non ₚm se competit, sed ei vt talis est: hoc autem ei inest a forma: eo fit vt entia distinctionem hanc a forma principaliter cōtrahant. nam ꝓpter quod vnūquodq; tale est, & illud magis. Licet etiā a materia quoquō, vt in qōne de principio indiuiduationis, ad veram Auer. mentem, pertineret explicari. Hac ratione. 2. de anima. 60. dicebat ipse, meliꝰ est existimare ꝙ causa in diuersitate materię est diuersitas formarum: non ꝙ diuersitas materię, sit causa diuersitatis formarū. Sed illud aduerte (ne illud relinquamus intactum) ꝙ forma & materia

Forma est principalis cā distinctiōis.

Alteratio duplicit.

duplicitér possunt considerari. Altero modo respe ctiua consideratione: vt .s. inter se causę & causati respectum habent: & sic nō minus materia tribuit formę diuersitatis causam, q̃ forma materię, licet in diuersis generibus causarum. Iuxta quod in .2. phi. 30. dicit̃ ꝙ causę sunt sibiinuicem causę. Altero modo absoluta consideratione, vt entia sunt: puta vt forma est actus & materia potentia. Et sic cum actus prior sit & perfectior ipsa potentia: & qm̄ vt imperfectiora: ꝑpter pfectiora sint, est ab vniuersi ordine constitutū: ideo fit vt materia sit ipsa forma imperfectior & simpliciter posterior. Quare vt formarum diuersitas sit in causa diuersitatis materierū: & diuersitas materierū (vt de intellectu & intelligibili fuit Alberti sn̄ia) sit signum diuersitatis formarū. Eapp etiā distinctio formæ potius q̃ materię tribuit̃. Ad hoc accedit ꝙ vnūquodq; a quo habet esse, ab eodem & vnitatem & distinctionem sortitur. Eadem enim sunt principia quibus entia sunt: & quibus a priori distinguūtur a cæteris. Sed vnūquodq; a forma principalius habet eē. Etenim dicebat ille Themi. ꝙ entia ꝙ sint, habent a forma: & ꝙ fiant a materia. Cui cōformiter pluries Com̄. habuit: ꝙ res per formā nomen & diffinitionē acquirit: ac per eius destructionē amittit. Debet tandem hic esse propositi theorematis sensus: ꝙ impossibile est entia esse vnum in forma: qm̄ ab ipso radicaliter, & originalr̄ distinctionē cōtrahunt. Sed possibile est esse vnum in materia (quod in materia prima verificatū habetur) qm̄ ab ea sunt radicaliter indistincta. Sed aduersus hæc possunt & Aristo. & Auer. auctoritates adduci: quę oīno materiā esse numeralis distinctionis cām̄ sonare videntur. Quæ omnes (vt vno verbo totum absoluam) de materia vt formæ coniuncta, ad indiuiduū cōstitutionē veniunt, intelligendę sunt: & sic est materia, non s̄m se, sed ea quā contractam & propriam appellauimus. Cuius signum potissimum est ꝙ hę auctoritates fundant de principio indiuiduationis quęstionem, an videlicet materia, an forma sit. Ea aūt de materia affecta & cōtracta loq̃t̃: qm̄ aliter sumpta materia nō reperit̃ in re: prēterq̃ in intellectu vt Com̄. 12. meta. 14. dicit. Accedit ꝙ aliter cōtradictio inter dicta phi. euitari non posset.

Alteratio fecit cognoscere compositionem in generabilibus, & motus localis in cœlestibus. Propō vigesimaquarta.

SATIS est vulgata ꝑpō. 1. ca. de substantia orbis, & s̄m pte. 1. phi. 51. vbi Cōmē. habet, ꝙ alteratio contrariorū inuicem coegit oēs credere ꝙ oīa corpora sunt cōposita non simplicia, & ꝙ in eis sunt aliqua plura vno, & maxime prima corpora, .s. quatuor elementa. Scias dupliciter alterationem sumi: cōmuniter, .s. & proprie. Si cōmuniter sumatur, & alterationē in substātia, quæ ꝑprio nomine transmutatio dicitur, & alterationē in qualitate significat. Si vero proprie, sic tm̄ alterationē in qualitate denotat. Hanc distinctionē. 2. phi. 1. Co. innuit. Sed in theoremate, cōiter alteratio sumit̃. Cuius argumēto est ꝙ in diuersis locis Co. & Ari. nō inquiunt cōpositionē corporū per trāsmutationē in substātia fuisse inuentā: nō per candē inter accidētia, vt īter albū & nigrū. Quę multiplex varietas ostēdit alterationē in theoremate cōiter esse sumēdam. Sed vr̄ in hoc sibiipsi Com̄. oppositus in destru. dest. disp. 6. ad sextū inquiēs: ꝙ Phi ex passione cognouerūt materiā, & ex opatiōe formā. Impoīe est .n. ꝙ actio & passio ab vna natura ꝑueniant. Quapp diffinitiue dixerūt ꝙ oīa corpora cōposita ex duabus naturis cōponunt̃, .s. ex agente & patiente, .s. ex materia & forma. Eandem sn̄iam innuit in disp. 10. ad secūdum: & .9. meta. 7. Ex his apparet ꝙ non eadem via materia cognoscit̃ & forma, sed altera per actionem, altera per passionem: adhuc altera per operationē, altera per transmutationem cognoscit̃. Sed eandem viam principale Theorema innuit esse ad vtriusq; cognitionē, alterationem, .s. Ad hoc respondetur, ꝙ forma duplicē sui consideratione habet, alteram relatiuā ad materiam: sub qua forma naturalem consideratione subit: & sic, pariter materię, per transmutationē cognoscitur. Ex eo enim ꝙ vnius formæ ad alterā successionem videmus: inde naturā recipientem, & naturam receptam scimus in composito reperiri. Alteram habet absolutam, vt .s. actus est, vt rei essentia & huiusmodi: & sic cum ab actu procedat operatio, ab operatione cognoscetur. Cum igit̃ diuersa media ad formā & materiam cognoscēdas Com̄. instituit, de forma secūdo mō loq̃t̃. Cum vero alterationem inquit vtriq; cognitioni sufficere: de forma primo mō loq̃t̃. Nā sic forma p suos effect⁹ ab ea, vt in mā ꝑductos, īnotescit. Inqt enim. 1. de aīa. 12. Com̄. ꝙ forma a nāli cognoscit̃ s̄m dispōnes s̄m quas existit in re. Sed iterū nō ab re replicabit aliqs, ꝙ tūc modus diuersus quē Auer. obseruat in cognitiōe formę & mąę, nō erit admittēdus. Etenī diuersimode cognoscunt̃ forma & mā, si eas sub diuersis respectib⁹ cōsideres, alterā videlicet absolute, alterā in respectu. Sed si seruet̃ vniformitas: ꝙ .s. vel vtraq; absolute, vel vtraq; respectiue cōsideret̃, sic si altera p trāsmutatione cognoscit̃, & altera: & si vna a trāsmutatiōe abstrahit, & altera sir̄. nā mā si absolute consideret̃, negatione cognoscit̃. Si igit̃ cætera paria seruent̃, Auer. comparatio nulla est. Pro solutiōe nota, ꝙ materia ideo per se cognosci non valet: qa caret actu qui est ratio cognitionis. Quare si quā hēt sui positiuā cognitionē, illā hēt a forma: a qua pp sui īpfectionē etiā sumit actualr̄ existere. Ita vt mā nedū in cognosci depēdeat ab actu: sed ēt in eē. Sed forma nō ea rōne p respectum ad mām̄ ītelligit̃, qa ex se careat actualitate: sed qa in mā quā pficit suā actualitatē hēt: & forā (vt dcm̄ ē) debet intelligi s̄m dispōnes, cum qbus existit: eo fit vt ei⁹ ītellectio a māli respectu separi nō possit: nō qa pp existētiā quā hēt in materia, sumat esse a mā: queadmodū ex hoc ꝙ mā ē p formā, sumit esse actuale a forā: sed forā cū nō nisi cū mā subsistat, dr̄

Alteratio dupliciter.

Glosa theorematis.

Obiect.

Responsio. Forma dupliciter.

Quo vna via & diuersis materia cognoscatur et forma.

Replica.

Solutio.

potius in materia, q̃ per materiã existere. Qua ratione dixit Cõmẽ.2.phisi.30.ꝙ causę sunt sibiinuicem causę, sed diuersimode. Materia enim ẽ causa formę, ẽm ꝙ forma non potest inueniri nisi p illã. Forma autem est causa materię, ẽm ꝙ materia nõ potest esse in actu, & demonstrata nisi per illam: & præcipue prima materia. Quoniam ergo forma a materia ẽm se non dependet tanta dependentia, sicut materia dependet a forma: ideo legitime po tuerunt philosophi, formam per operationem cognoscere, vt per effectum a materia indepẽdentẽ. Sed non ita materiam concipere potuerunt: vt eã quæ per se, non nisi negatiua cognitione põt intelligi: eo ꝙ actualitate caret. Quare aliud signũ de materia non potuerunt assequi, nisi transmutationem, seu passionem: per quã materiam vt subiectum, cognouerunt. Cõmentator igitur formam & materiam vt ad seinuicem referuntur nõ respexit, dum alteram per actionem, alteram per passionẽ, cognitam esse retulit: sed ad eas vt aliquod suæ cognitionis phãtasma nobis tribuit. Sed ꝙ phãtasma, quod a materia prouenit, sit ab ea vt formã respicit: hoc est quia ob sui potentialitatẽ non potuit aliter cognosci. Et ꝙ phantasma formæ sit a materia absolutum: hoc est quia ipsa per se fuit absoluta magis. Ad argumentum ergo formaliter dicitur, ꝙ bene in hoc seruatur vniformitas. In hoc enim debet hęc vniformitas seruari: quõ. s. earum vnaqueq; debeat proprio signo cognosci: & hoc sat est. Licet postea signorũ diuersitas habeat originem a talium naturarũ diuersitate. Ad rem igiť redeundo dico, ꝙ ideo in generabilibus fuit compositio ex generatione, seu transmutatione reperta: ex motu locali vero in cœlestib⁹: quia nature cœlestes a generabilibus sunt diuersę. Etenim forma ad quam cognoscendam alteratio deducit, est forma ipsi materię dans esse: cum sit per alterationem acquisita. Quare alteratio ad eam cognoscendam potuit sufficere: similiter ad materiã cognoscendam. Siquidem alteratio ad formam, vt ad terminum, ad materiam, vt ad subiectum deducit. Sed cum cœli forma, cœlum non informet, sed tantum ei det motum, & assistat: ideo fuerũt duę naturę cognitę in cœlo per motum localem, vt p medium. Ex quibus patet eorum grauissimus error, qui ad Cõmentatoris mentem, volunt intelligentias omnes, & primam, nedum orbibus assistere, & motum dare, sed etiam informatiuum esse. Quod, q̃ sit ab Auer. & Aristo. alienum, id potest facere manifestum, ꝙ tunc talis compositio esset naturali ignota: quoniam ad eam nõ haberet medium. Et si forte quis diceret, ꝙ nõ ad naturalem, sed ad diuinum, talem compositionem cognoscere spectat. Hoc in Auer. falsum est, qui ait ꝙ naturalis est, qui generabilium & ęternorum compositionẽ declarat. quod de generabilibus. 1. phi. vltimo, clare dixit dum Auicennam oppositum tenentẽ impugnaret. Id, idem. 51. eiusdem affirmauit inquiẽs: ꝙ alteratio contrariorũ cogit omnes credere corpora esse composita, non simplicia: & maxime pri

Ad argumẽtũ formaliter.

Cur per alteratio nẽ fit cognita cõpositio in generabilibus, & ex locali motu in cœlestib⁹

Q̃d intelligẽtia nõ det eẽ orbi.

ma corpora. s. quatuor elementa. Nec credas quatuor elementa dixisse, quoniam ibi maior compositio sit, q̃ in cæteris. Sed ideo quia alteratio præcipue fit a quatuor talium corporum qualitatib⁹. Qua ratione dicebat Cõmen. 2. cœli. 37. ꝙ trãsmutatio accidit animalibus, quia componunť ex elementis contrariis: cum hoc ꝙ non sunt in ꝓpriis locis. Nam ex hoc ꝙ componuntur ex contrariis, transmutantur adinuicem: ex hoc autẽ ꝙ ĩ. ĩ propriis locis non cõmorantur elementa, appetũt ab animali separari. Ex quo (vt breuiter & inciderẽt dicamus) male medici credũt: ꝙ si posset ĩ huma nõ corpe humidũ substãtificũ cõtinue reparí: q. eẽt ex hoc hoĩs vita ꝑpetuabilis. Hoc inquã ẽ ex dictis falsum. Tunc enim ex alia causa, puta ex naturali elementorum appetitu ad propria loca, moreretur homo. Violentum enim perpetuum non est. Sed ad propositum dico, alterationis causam elementa cum suis qualitatibus esse. Inquiente Cõm. 7. phisi. 11. & 14. ꝙ licet a primis & a secundis qualitatibus alteratio fiat: tamen a tactibilibus principaliter fit vt caliditate frigi. humidi. & siccitate, a cæteris vero secundario, & primis mediantibus. Quod autem ęternorum compositionem ad naturalem attineat declarare, hæc in. 1. de substãtia orbis Cõm. habet. In hoc tractatu intendimus perscrutari de rebus ex quibus corpus cœleste componitur. Determinatum est enim corpus cœlestẽ componi ex duabus naturis sicut generabilia corpora. Et tamen quis dubitat Auerroim in eo libello naturaliter fuisse loquutum? Sed ꝙ tunc naturalis in eius cognitionem deuenire nõ posset, sic probo. Eam compositionẽ naturalis ex motu locali perquirit: qui motus non nisi ad intelligẽtiam, vt cœli motricem deducit: vt põt a Cõmẽ. colligi 7. phisi. 9. ergo &c. Præterea si intelligentia orbem informat: ergo non est ẽm esse separata ab eo, sed tñ ẽm diffinitionem: eo modo quo formã a materia ẽm ratiõem separatam. 2. phi. 12. Phs aiebat. Quod tñ Auer. opinatur falsum. 8. phisi. 37. sic inquiens. Et primũ ẽm ꝙ est primum nõ debet esse prius eo quod est post, solũmodo ẽm diffinitionẽ: sed ẽm esse & diffinitionem: ecõtrario dispõni in motore per quem mouentur mota ex se. s. generabilia & corruptibilia: necesse est vt iste motor sit separatus a moto omnino, & non sit motum oĩno, & vt sit separatus a moto. quid clarius in hac materia vis? Quod in principio cõm. 78. (sic inquiẽs) confirmat Ari. vult hic declarare ꝙ hic motor primus nõ est in materia, sed subsistens per se: ergo non subsistit in orbe: quod ex sua positione sequiť. Amplius nescio quomodo ab hoc ꝙ intelligentię per accidens moueãtur, euadent. Est enim Auer. 5. phisi. 37. clara sententia, ꝙ illud quod inuenitur in corporibus motis & fluentibus, moueať & fluat. & ita est de formis quæ sunt in substantia corporũ. Quod tamen est in Auer. & Aristo. falsum: & præcipue de prima intelligentia, quã nõ minus orbem informare affirmãt. Sed tu forte dices, ꝙ Ari. & eo clarius Co. 8. phi. 52. oẽs orbiũ motores, ꝑter primũ, per accidẽs

Medicorũ error.

est similis ille accidentalis motus, huic quo for- mæ materiales per accidens mouentur: eo quia in subiecto consistunt. Sed eo quia orbes ab intelli- gentiis moti, vltra motum proprium, qui annuus fit ab occidente in orientem: rapiuntur ad motū primi mobilis motu diurno ab oriēte in occidētē. Et qm̄ hic motus accidit particularibꝰ motoribus a motore primo: inde illi quodāmodo moueri di cuntur per accidens equiuoce. Præterea si orbem intelligentia informat: fieret cœli motus ab intrin seco: pariter horum animalium motui. quod apud Auer. non est: vt ipse manifeste dicit in. 1. cœli. sub his verbis. Apparet autem ꝙ impossibile sit sem- per mobile per se nisi per pricipium extrinsecum. Est igitur a peripathetica doctrina remota satis po sitio hæc. Sed vnum ex his quibus potissime po- sitionem substinēt, est vna Cōmentatoris auctori- tas. 2. cœli. 3. dicentis, ꝙ cœlum non recipit intel- ligentiam mediantibus dimensionibus: quia tunc esset diuisibilis ad diuisionem eius. Quæ cōsequē- tia non teneret si intelligentia tm̄ assisteret. Nam dicam ꝙ sic, dato ꝙ orbi dimensionato vniretur: non propterea esset ad eius diuisionem diuisibilis. Ad quod respondere non est adeo difficile. Siqui dem (vt manifestum est) posuit Auer. indetermi- natas dimensiones in materia: vt quæq; materia- lis forma eis mediantibus reciperetur: ac eis me- diantibus diuisibilis esset. Sed in formis abstractis quia indiuisibiles sunt, nō fuit his dimensionibus opus, vt illę suo vnirentur orbi. Si igitur (inquit Cōmen.) mediantibus dimensionibus illę recipe- rentur: tunc essent de potentia materiæ eductæ: & ad eius diuisionem partibiles, sicut formæ ma- teriales. Quare non potest inde colligi ꝙ intelli- gentia orbi formaliter inhereat. Remanet igitur peripathetica veritas illesa: ꝙ intelligentia orbi tm̄ assistit: ei motum & operationē tribuens. Qua ratione fuit generabilium compositio ex altera- tione cognita: cœlestium vero per motū localem. Nec curo omnia ipsorum arma dirimere, tum ser- monis prolixitatem fugiens, tum quoniam verum, sui & obliqui iudicium affert.

Quo intelligētiæ moueant p accñs.

Medicorū erro

Vnū fundamentū roꝝ.

Respōsio

Epilogus

Materia appetit formam sicut turpe bonum, & fœmina masculum. Propō vigesimaquinta.

RISTO. & Cōmen. 1. phisi. 81. huius sententiæ fuerūt auctores. Pro eius intelligentia sciēdum ꝙ bonum cum ente conuertitur: cui appetibilitatis ratione addit: hęc enim est ipsius ꝓprietas. Et ideo ad entis diuisionem, diuiditur & ipsum bonum. Ac pariter enti, dicitur magis & per prius de forma: minus autem & per poste- rius de cæteris. Cum namq; cætera si quā habent bonitatem, ea non est nisi bonitas entis transcen- dentis: forma vero vlterius actualem bonitatem includit. Quare reliqua, & materia præcipue, si quam actualem bonitatem sortiuntur eam sibi for ma tribuit: sicut etiam ea est in causa actualitatis omnium: cum sine ipsa nil aliud q̄ vnitatem entis transcendentem habeant: & præcipue materia. Et si quis quæreret, quæ nam sit hæc materię trā- scendens vnitas, & bonitas, vt a forma præscindi- tur. Dico ꝙ cum ex Cōmentatoris sniā. 4. meta. 3. vnum nil aliud q̄ negationem, ac diuisibilitatis priuationem significet: ideo materiæ vnitas, nil aliud q̄ sui esse indiuisibilitas est. Bonitas autem nil aliud q̄ esse ipsius appetibilitas. Etenim esse quodcunq; sub entitatis ratione, est quodāmodo appetibile: quoniam a non ente recedit: quod est omnino inappetibile. Bonitatem igitur actua- lem materia sortitur a forma, vt a fonte bonitatis. Quod Arist. 1. phi. 81. innuit his verbis. Existente. n. quodam diuino & optimo, & appetibili: & Cōmē. subdit. Et est hæc perfectio diuina maxima: cui omnia entia appetunt assimilari: & ex qua appe tunt acquirere fm̄ ꝙ natura eorum potest recipe- re. Cui in eodem loco conformiter Themistius in quit de materia loquēs. Sed cur suscipit vicibꝰ for- mas, quia appetens est diuinitatis, & discupiens boni. Voco autem diuinum & bonum, primā for mam, & primam causam, quo referuntur colli- mantq; omnia, cui queq; res tendit fieri q̄ simili- ma quantum potest. Potest autem quantum natu ra conceditur. Id idem ille, qui & hæc omnia men surat Aristo. s. in. 1. cœli. 100. innuit sic dicēs. A pri- mo quidem principio datum est esse & viuere oī- bus, his quidem clarius, his vero obscurius. Quæ omnia q̄ clare demonstrant, ꝙ vnumquodq; ens actualem bonitatem contrahit a forma: quæ ma- xime primæ formæ bonitatem participat. Tunc ab opposito sequitur ꝙ ens quodcunq; sortit̄ non esse, & malum a priuatione, cui hæc essentialiter in sunt: oppositorum enim sunt opposite proprie- tates. Quare cum materia vt in natura reperitur, sit priuationi coniuncta: eo fit vt materia turpis rationem habeat. Sed turpe, cum bonum natura- liter appetat: ea causa Philosophus inquit, ꝙ ma- teria appetit formam sicut turpe bonum. Nec ꝙ turpe, vt turpe bonum appetat intelligas. Nam sic dum bonum cuperet, sui destructionem desi- deraret, quod entium naturę repugnat. Sed sic, ꝙ illud quod sub turpitudine reperitur, cupit ad bonitatem transire: & huiusmodi est materia. Ad- huc appetit sicut fœmina masculum. Nam fœmi- na (vt ibi Cōmen. habet) est imperfectus homo: & fœmineitas ex imperfectione cōtingit. Sed per oppositum masculus ex perfectione prouenit. Nec id pauperrimę mulieri vitium ascribas, ꝙ mascu- lum appetat: idest masculo cōiungi: sed appetit ma sculi formā, vt perfectiorem. Materia igitur vt ma lum seu turpe, quod ex priuationis vnione con- trahit: formam vt bonum pulchrumue desiderat. Iuxta quod ego dum Paduę cōmorarer: vidi & audiui eximium auctorem de armonia mundi, fra trem Franciscum Georgium: qui dum viua vo- ce quæstionem illam tractaret, an in separatis sub stātiis a prima sit dare materiā: cū celebre illo pħo

Hieronymo ſtephanello exponebat quedam ſcri-
pture paſſum, eum.ſ. Ego ſum creans malũ, & fa-
ciens bonũ. Et per malum, materiã primã intellige
bat: ꝑ bonũ vero formã. Quaſi ea oĩa q̃ diximus in
nuere intendens. Creauit etenim altiſſimus de ni-
hilo materiam, & fecit ideſt generauit formã de po
Argumentum primum. tentia materię. Sed in hoc ꝙ materia formã appe
tit, dubitatio conſurgit. Quod cum materia nõ niſi
naturali deſiderio poſſit deſiderare formam, iuxta
Com. ſniam in eo loco. Appetitꝰ aũt naturalis nõ
põt a ſola priuatione cauſari. Etenim priuatiua cã
(ſicut priuatio eſt) poſitiuũ effectum non ꝑducit:
ergo ab aliqua forma trahit originẽ. Sicut non aſſr
dicimus terrã deorſum ꝑpter grauitatẽ appetere:
ſed materia nullam formã de ſe cõcludit: ergo eum
Secundũ. nõ poterit appetitum habere. Præterea ſi a priua-
tione talis appetitus in materia prouenit: dicente
Com. ꝙ priuatio eſt cã appetitus in materia: ergo
eſt cã ꝙ materia priuationis oppoſitũ deſideret: qa
forma & priuatio cõtraria ſunt. Quare materię tri
buit occaſionẽ vt priuationis deſtructionẽ deſide-
Ad primum. ret: qa forma aduẽtante, priuatio recedit. Ad hoꝝ
primũ rñdendo dico, ꝙ appetitus ille nõ eſt ſolius
priuationis effectus: ſed adhuc illius aptitudinis &
potentię, quã priuatio cõnotat. Hæc etenim ẽ ens
reale & poſitiuum, quę priuationi ſimul adiuncta,
adequatã & intrinſecã appetitus efficiunt. Hæc ſi-
quidem aptitudo materię confert ab intelligentia
nõ errante: a qua entia naturalia ſuas in ꝺpationes
dirigũt: vt Com. 12. meta. 18. dixit. Nãq; licet entia
naturalia ab aĩalibꝰ in appetẽdo differãt: ꝙ aĩalia
in natura appetente cognitionẽ ꝑſupponunt: ſed
naturalia non: qm̃ id quod appetunt, minime co-
gnoſcunt. Cum hoc tñ naturalia entia quodãmõ
cognitionem ꝑſupponunt: pro quãto ea intelligẽ
tia præcedit, a qua regulant, & dirigunt. Hoc ſiq-
dem neceſſarium eſt, qm̃ ex. 12. meta. 39. deſiderium
Cur naturalium finis ſemꝑ eſt bonum verũ, ſed in voluntarijs apparens. inſequit cognitionem, ſicut vmbra corpus. Ex quo
potes reddere cãm eius, quod. 2. phiſi. 31. Com. ha-
bet: ꝙ bonum intentũ in rebus naturalibus, eſt bo
num verum ſemꝑ: ſed bonũ intentũ in rebus volũ-
tariis, eſt bonum apparẽs vtplurimũ. Ratio inquã
ſumitur inde ꝙ opus naturæ, eſt opus intelligẽtiæ,
quæ non errat: ſed voluntaria, noſtra cognitione
ducuntur: cui poteſt error ob molem corpoream
euenire. Naturalis igitur appetitus nil aliud eſt q̃
alicuius ad aliquod inclinatio. Seu ordo quidam,
quo rei natura in ſuum finem, ſuamq; perfectionẽ
S. Tho. dirigitur. Sicut ingenioſe ſatis, in eo loco, doctor
ſanctus affirmauit. Materiam inquiens non alio
modo formam appetere, q̃ in eam: vt in finem ꝑ-
prium ordinari: quod Themiſtius his verbis con
firmauit. Ea vero appetitio quo nã modo eſt in ma
teria: profecto veriſſimum puto quod dicitur, ꝑ-
uidentiam fuiſſe qua turpi deſiderium honeſtatis:
& egenti opulentiæ, quantum ſit ſatis iniecerit.
Ad ſecũdum. Ad aliud dico, ꝙ cum priuatio nihil reale, ponat
in materia, priuatio dico vt formæ opponitur, nõ
vt potentiam connotat. Vnde primo phiſico. 66.
eam per accidens eſſe principium rerum natura-
lium Com. aſſeruit: &. 5. meta. in principio. Priua
tio non eſt per ſe cauſa rerum naturalium: qa tunc
eſſent quinque cauſę: tamen eſt earum principiũ
per accidens. Nam ſicut cecitas licet animal ſeu
oculum denominet: nihil tamen eis reale appo-
nit. Ita priuatio, materiam quidem denominat: ei
tamen nihil poſitiuum adiungit. Ideo fit vt priua-
tio proprie corrumpi non poſſit: quoniam de eſſe
ad non eſſe tranſitus, corruptio eſt. Quare nihil ob
ſtat, ꝙ ea mediante materia formam cupiat: & ei
contraria ſit forma. Tandem illud quod dicitur,
ꝙ nullum contrarium eſt principium ad alterius
cupiditatem, debet de cõtrariis poſitiuis intelligi.
Patet igitur quomodo materia formam appetat: *Epilogus*
ac quid naturalis ſit appetitus.

Materia non eſt intelligibilis per ſe, ſed ſecundum cõparationem, propter latentiam ſuę ſubſtantię. Propõ vigeſimaſexta.

FVIT Ariſt. ſnĩa. 7. metaphi. 35. &
Cõmen. 1. de ſubſtantia orbis. &
vtriuſq;. 1. phiſico. 69. De intelle- *Gloſa theorematis*
ctiõe quę a cæteris abſoluta, nul-
lius eget auxilio, habet intelligi
Theorema: & nõ de ea quę (qua
liſcunq; ſit) eſt a cæteris alia. Sic
enim & materia habet intellectionem a cæteris di
ſtinctam, quia eo modo intelligit, quo cætera non
intelligunt. Quę diuerſitas ab illius termini per ſe
diuerſitate cauſatur, qui in propoſito idem quod
ſolitarie ſonat. Hoc ſubtiliter admodum hac ra-
tione nobis Com. aſtruit. Materia ſolitarie ſum-
pta actuali quiditate caret, ratione cuius intelli-
gibilis ſit. Cum enim tota qditas ſit a forma iuxta
Cõmentatoris mentem. 3. de anima. 19. &. 7. meta.
21. &. 34. ideo materia cum forma careat: & quidita
te carebit. Accedit ad hoc ꝙ per quiditatẽ entia
diſtinguuntur. Quod etiam propriũ eſt actus: quo
materia nuda manet. Quam rationem adhuc eo-
rum in aliis locis fundamenta confirmant. Ecce,
quælibet noſtra notitia ortum habet a ſenſu: & ſi
vnus ſenſus deficiat, & illius ſcientia deficit primo
poſterio. &. 2. de anima. cõmẽ. 39. Comprehenſio
differentiarum rerum ſenſibilium a ſenſu, eſt cauſa
in comprehenſione earum ab intellectu: & ideo
qui caret ſenſu, caret intellectu illius generis ſen-
ſibilium. Quod autem offertur ſenſui operationes
ſunt. Materia ergo, cum ſicut nec actum, ita nec
operationem habeat, nullam poterit ſui notionem
apud intellectum cauſare. Et ſi nãq; tranſmutatio
vt operatio materię tribuatur, ſicut ſcindere pro-
prium acumini gladii dicebat. Cõmẽ. primo cœli
20. Loquimur tamen nunc de operatiõe quę ab
aliquo, vt ab efficiente prouenit. Sed tranſmuta-
tio materię vt ſubiecto competit. Etenim ſi mate-
ria eſſet tranſmutationis efficiens: eadem ſeipſam
tranſmutaret. quod. 2. phiſicoꝝ. 1. falſum reputat
Cõmẽ. Amplius prima materia, & intelligentia
prima, ſicut duo ſunt entis extrema: ita extre-
mis proprietatibus gaudent. Quare ſicut altera
ipſarum

ipsarum ob puram actualitatem, est intelligibilis omnino:ita altera ob purã potẽtialitatem, est inintelligibilis omnino. Etenim sicut maximus actus,ẽ maximę intelligibilitatis occasio:ita maxima potẽtia est maximę occultationis origo. Quare.1.phisi.15.dixerunt philosophus & Cõ.quid sit motus, ẽ difficile concipere: ob eam quam habet cum potẽtia admixtionem. Cui conformiter.2.meta.1.dixerunt. ꝙ ea quæ in abstractorum intellectione difficultas oboritur,nõ ex suo, sed ex nostro defectu cõtingit,eo ꝙ ipsa non sunt potentia intellecta, pariter materialibus. Scias autem ꝙ negare nõ possumus quin materia quãdam sui notitiã habeat:quę a cæteris videtur absoluta.eam.s. quam per negationem meta.habet.eã similiter quã de ea sub entis,aut substantię rõne concipit. Verum qm̃ cognitio hęc non põt immediate a metaphisico de materia concipi:sed oportet vt naturalis cognitio de materia ẽm ꝙ materia pręcedat:quę apud intellectum est via doctrinæ prior:& ad naturalem pertinet:hęc autem non nisi per transmutationẽ,quę formã respicit haberi põt: ideo dicẽdũ ꝙ materia ẽm ppria cognitione, per se intelligibilis non est:qa per se,nec qditas est,nec quiditatem habens. Vnde.1.phi.vlti.&.2.phi.22.Cõm. aiebat materiam primam,non nisi per analogiam, & per naturale medium,vtputa per transmutationem eẽ cognoscibilẽ. Stat igitur prima veritas imaculata. Exqua facile colligere licet,q̃ bene Ari. Auerroiſq; conformentur illi:qui adequatũ intellectionis obiectum,non ens absolute,sed ens actuale posuerũt. Etenim ex eo ꝙ materia non est ẽm se intelligibilis:sequitur non oẽ ens intelligibile esse. Quare ꝙ ens non sit intelligibilitatis obiectum. Siquidem ꝑpria passio ꝑprium subiectum non excedit:nec excedit ab eo. Qd autem illud actuali esse cõpetat, ex reliqua theorematis parte sumere licet:hac videlicet,qa non hẽt quiditatem in actu. Quod idem Ari.9.meta.20.confirmat his verbis.ꝙ actus est rõ intelligendi. Preterea quod intelligitur, vniuersale est ex.2.de aĩa.60. Sed actus qui est forma vniuersalitati subiicitur:ergo omne, ꝑut actũ formæ participat est intellectus obiectum. Iuxta quod.1.cœli.92.dixit Cõm.ꝙ impossibile est aliqd esse intelligibile ẽm materiam:qm̃ oẽ est sensibile ẽm materiã: & est intelligibile ẽm formam.&.12.meta.14.de materia dixit.ꝙ qa non habet in se formam:iõ nõ habet intentionem intellectam ab ea. Ex his manifestum redditur,ꝙ & si materia suam a cęteris distinctam entitatẽ habeat.vt Auer.1.de sub.orb.& Ari.1.phi.79.demonstrant. qa tñ non est actualis entitas, iõ non est intelligibilitatis obiectũ. Ita vt hãc possis construere rõnem. Illud est adequatum intellectionis obiectum,quod conuertibiliter intellectio consequitur. Sed tale, esse ens actu,& non ens absolute deprehenditur ex dictis ergo. Sed posset quis sic prędictis obiicere. Quod cũ actus singularis non sit intelligibilitatis cã. ergo intellectio nõ cõuertibiliter insequitur actum. Nam si singulare quodãmodo ab intellectu cognoscitur (quoniam hoc est necesse.vt ipsum ab vniuersali distinguat) non nisi vt ad sensum conuertitur intellectus. qđ idem ꝙ per accidens significat. Amplius cœlum, intelligentia præcisa,est in actu.vt Arist. pariter & Auer. admittũt. Et tñ ea præcisa, intelligibile non est:cum nulla ab eo pueniat operatio,id qđ.1.cœli.95.his verbis Co.ostẽdit. Si igitur ista materia nõ fuerit composita,non habebit formã ita vt sit intellecta. Sed est vna numero,indiuiduata per se,& est intellecta in respectu ad aliud. sicut est de cõi materia.s.ꝙ non operat corpus cœleste, nisi inquãtũ est subiectum formę operantis intellectus,sicut intelligitur materia, inquantum est subiecta formæ. tñ prima materia est in potentia,& ista est in actu. Hę rões(vt verũ fatear)in se qdem vera concludunt. Sed nihil contra cõclusionem hñt. Actus siquidem est in ꝓposito multiplex. Quidam singularis est.qui in peripathetica doctrina non est intelligendi rõ.licet huius oppositum heretici nomina les sentiant. Singulare affirmantes ab intellectu cõcipi. Sed hoc in via nominum potius, q̃ in Ari. & & Co.sentiãt.vt.3.de aĩa.19. patet. Quidã vero est actus,q inter purã formã, purãq; materiã mediat, qualis est q cœlo competit. Etenim ille si actus ẽ, pura forma.s.tũc nõ sensibilis,sed actu intellectus est. Si vero pura potentia materię: sic non est ẽm locum permutabilis. Est igiẽ inter vtrunq; medius actus:vt alias ostendi. Hic qdem(vt rõ ꝓbat) non est intellectionis origo. Est terti⁹, quẽ formalem, q ditatiuum,specificumq; dicimus. Cui tota daẽ intelligendi rõ. Ergo intelligibilitatem entis in actu passionẽ esse,de actu specifico,& qditatiuo,veritatem hẽt. Sed huius occasione,ꝙ cœlum pręcisa intelligentia,nõ per se,sed primæ materiæ pariter, ꝑ analogiam ad formã intelligibile sit pulchra dubitatio consurgit. Siqdẽ Co.in eo loco inter generabilium,& cœli materiam hãc statuit drĩam. ꝙ cœli materia est in actu. Prima aũt materia est in potẽtia. In qua comparatione, vel materiã cœli sumit Auer. ut ab intelligentia ꝑcisam: uel ut illi subam. Si primo modo:ergo cœli materia, sicut ab intelligentia seiũcta, est in actu:ita est per se intelligibilis. Si vero secundo modo,sic poterit illa drĩa falsificari:cũ cætera paria nõ seruenẽ. Dicã nãq; ꝙ eo valet ea drĩa:quia materia cœli sumiẽ vt formę subaẽ sed prima materia, vt abstrahiẽ a forma. Sed si paritas seruẽ in ambabus:ita vt vtraq; formæ subiiciatẽ,tunc vtraq; erit in actu. Vt igiẽ Auer. dicta vera teneanẽ,dicere oportet,ꝙ ibi materia cœli ab ĩtelligentia separata sumiẽ. ex quo seqtur ꝙ per se intelligibilis sit. Quod ẽt inde cõfirmatur. ꝙ Auer.1.cœli.20.retulit,antiquoꝝ aliquos putasse cœlum præcise sumptũ esse primã cãm:aliquos ve. o a prima cã ꝑductum. Quę diuersitas non habuisset fundamentum,nisi cœlum per se posset & solitarie intelligi. Preterea rationabile est.ꝙ cum materia prima,a materia cœli perfectiõe superetur: ꝙ minus hæc q̃ illa quo ad ĩtelligi depẽdeat ab altero. Quare si materia prima potest per intellectum a forma seiũgi,& quodãmodo intelligi: ergo multo magis

Epilogus

Glosa theorematis

Qđ obiectum intellectiõis adequatũ sit ens in actu i ens absolute.

Quis actus sit rõ intelligẽdi

An cœlum ꝑcisũ ab intelligẽtia sit per se intelligibile.

materia cœli. Fuit certe de hac re inter magnos philosophos, Zimarã & Achilinum, dña magna. Quoꝝ alter, Achilinus.s.cœlum ẽt per intellectũ, a sua forma credidit inseparabilẽ: pariter & inintelligibilem. Zimara vero prædictis rõnibus putauit oppositum. Quoꝝ disputatiõe dimissa, puto Zimaræ opinionem magis a cõtradictione semotã. Sed quod difficultatem facit in hac re, id est quod ĩ auctoritate Co. habet. ꝙ.s. materia cœli nõ nisi p analogiam põt intelligi. Cuius rñsionẽ (meliori semp iudicio saluo) nõ aliũde mihi sumẽdã vř, q̃ ex visceribus eiusdem auctoritatis. Aduerte igitur ꝙ in ea auctoritate id hñt generabiliũ & cœli materia cõe: ꝙ vtraq; non est per se intelligibilis ea rõne: quia nullã per se operationẽ habet, ita vt inde aliquam actualem quiditatẽ haberet. Quare eo mõ prima nostra cognitione, quæ a sensatis originem sumit, deuenimus in materię cœli cognitionem, quo ipsa operationẽ hẽt. Quod qa ei non nisi vt formę subiicitur, inest: ideo eã in respectu ad formã possumus cognoscere prima cognitiõe. Nãq; prius motu ac lumine visis, cęlum cognoscimus, vt Co. in principio de sub. orb. ostendit. &. 2. cœli. 41. dicẽs. Corpus cœleste non est sensibile: sed rõne cõprehenditur. Qđ si cui videretur oppositum ex Co. 1. cœli. 5. dicente. ꝙ esse corporis est per se sensibile. Rñdeas ꝙ cœlum in ꝑposito sumitur dupliciter. vno modo quo ad suas partes: & sic est p se sensibile. Etenim stella in cœlo visu comprehendiť. Alio mõ sm se totũ: & sic non sensu, sed rõne sola capitur. Ex hoc nãq; ꝙ stellã circulariter moueri pcipimus: ac eam scimus per se moueri non posse, dicente Co. 2. cœli. 43. Si stella per se moueret, moueretur motu recto. Inde eã in corpore esse arguimus, quod, eo qa naturaliter in circulo mouetur: neq; graue neq; leue est. Hoc Auer. præcipue consonum est in co. 43. Co. vbi cum dixerit philosophus. Qm̃ autẽ uidentur & astra trãslata, & totum cœlum inqt. Et debes intelligere per hoc quod dicit videntur, in stellis p sensus, & in cœlo per existimationem. Ad rõnem ergo. Cœlũ per motum & lumen sentitur: quę sibi ab intelligentia tribuunť. Et cum ex sensus obiecto in obiectum deuenimus intellectus: ideo prima cognitione cœlum nõ nisi vt formæ subiectum intelligibile est. Eo modo quo de generabiliũ materia memini me alibi dixisse. Verũ haciã acqsita respectiua intellectiõe: vlterius progreditur intellectus, ac ipsum postea per se, ac ab intelligentia seiũctũ cõsiderat. Ipsumq; ens in actu per se, ens ęternum, & huiusmodi cognoscit. Pariter ergo de materia prima & de materia cœli dicendũ. ꝙ prima cognitione quę ab ipsis immediate procedit, nec vnam nec alteram potest intellectus solitariæ concipere. In secunda vero quæ a prius cognitis ortũ habet: eas hoc modo concipit a formis separatas. Hãc responsionem dedimus, fundamentis Cõm. innixi: q idem videtur de vtraq; materia iudicium afferre. Patet tandem ex his, quo modo sint argumenta p̃ tacta cum Auer. concilianda. Argumenta siqdem in secunda quã diximus intellectionę cõcludunt.

Quõ cœlum est p se sensibile, et quõ non.

Sed in prima naturali cognitione loquitur auctoritas primi de cœlo. Manifestum est igitur quomodo se habeat in sui dilectione materia cœli. Adhuc quę sit intelligendi ratio.

Epilogus

Substantiam nihil prohibet habere contrarium secundum formam licet nõ secundum subiectum. Propositio vigesimaseptima.

SENTENTIA est Co. 1. phi. 52 Ex qua videtur Auer. in Alexandri foueam incidere: quam sæpe sæpius aufugit in doctrina sua. Etenim voluit Alexan. ꝙ licet in prędicamẽ. &. 5. phi. dixerit Ari. substantiam non habere contrarium: hoc tamen de omni substantia non esse verum. Cum. n. altera simplex, vt forma & materia: altera vero ex his cõposita substantia sit: de composita inquit, & nõ de simplici dictum Arist. verificari. Et si namq; totus ignis toti aquæ non sit oppositus: nil tamen repugnat quin forma vnius possit formæ alterius cõtrariari. item & de aliis. Eius rationem esse inquit, qa partium contrarietas totorum contrarietatem nõ infert. Sed cũ ignis & aqua aliud pręter formã includant, materiã.s. cui nihil opponitur: inde nec totus ignis, nec tota aqua potest habere contrariũ. Deuenit autem in eam positionem Alexan. eo qa virtutes elementorum, formas substantiales eorũ esse putauit, quæ cum adinuicem opponantur, aliquam substantiã credidit habere contrarium. Sed ꝙ virtutes eorum formę substantiales existant, ita ꝓbauit. Quod nobis de eo retulit Auer. 8. meta. 5. Illa ad cuius ablationem aliquid auferť, est illius forma. Sed ablata caliditate destruitur ignis. ergo caliditas est eius forma: substantialis inquam. Aliã ad eius mentem innuit rationem Auer. 5. phisi. 10. eam. s. Inquit. 2. de genera. 22. philosophus ignem aquę contrariari: terram autem aeri. quod nõ nisi de forma ignis & aeris intelligendum est. Hęc de Alexan. nobis retulit Auer. Verum si quę aliæ rationes ab his huic opinioni faueant, posterius adducentur. Hanc positionem locis allegatis Cõm. impugnat nõ aliter, q̃ eius fundamentũ destrués. ꝙ.s. qualitates, seu virtutes, vt vocant, puta caliditas frigiditas & aliæ, sint elementorum substantiales formę. itaq; in ipsum arguit. In vniuoce dictis, quod vni est substãtia, impossibile est alteri esse accidens. cum. 1. phisi. 27. & 30. Arist. habeat. qđ vere est nulli accidit. Sed cum caliditas de ignis, & mixti caliditate vniuoce dicatur: & in mixto sit accidens: igitur non est in igne substantia. Vtriusque vero caliditatis vniuocationem, sensus qui rectum de tangibilibus, iudicium facit, attestari potest. cũ ipse eodem modo ab vna, & ab altera caliditate immutetur. Nec ab re hoc ita esse in vniuocę dictis inquit Auer. namq; non inconuenit in ęquiuocis vnum vni substantiam, alteri esse accidens. Quid etenim aliud scientia dei, cum nostra scientia commune præter nomen habet? Siquidem scientia, dei eius substãtia est, & entium causa; nostra vero qualitas

Quid Alexã; de formis elementorum

Auer. in alexãdrũ

Quid de cõtrarietate substãtiæ dicat Auer.

litas in nobis, & ab entibus causata: ex.12.meta. 41.& in destru.destr.dispu.3.ad.18. Aduerte aliud ꝙ dum substantiam vni, alteri non esse accidens Auerro.inquit,proprie substantiam, proprieque accidens assumit:& non communiter prout alterum idem ꝙ de quiditate sonat: alterum vero idem quod extra quiditatem. Sic enim inconueniens nullum est vt vni substantia, sit alteri accidens. Secundum Auer.argumẽtum,quod.8.metaphi.5.facit in Alexãdrum est. Si caliditas est in igne substãtia. Cum(vt dictum est)eiusdem sit rationis in mixto, sequeretur ꝙ mixtum calidum: quia ex substantia & qualitate componitur,ignis diffinitionem haberet. Hæc Auer. in aduersarium adducit. Quibus possunt & hæc alia pro cõfirmatione adiungi. Si hæ qualitates essent in elementis substantiæ,tunc sensus substantiam sentiret. Quod in de sensu & sensa. negat Aristo. &.2. de anima.63. dicens. ꝙ sensus non decipitur circa proprium obiectum. vt non decipitur visus: quoniam color:nec auditus quoniam sonus. Sed quid coloratum,aut vbi:& quid sonans, aut vbi. Quod expones Cõmentator inquit. Non intendit Aristo. ꝙ sensus comprehendit essentias rerum, sicut quidam existimauerunt. Hoc enim est alterius potentię,quę dicitur intellectus. Prætærea philosophus. 3. metaphi. 17. inquit expresse. Substantiam quæ maxime significare videntur sunt aqua & ignis aer & terra:ex quibus composita corpora constant. Horum autem calores, & frigores,& similes passiones non sunt substantię. Amplius in de sen.& sen. Ignis non agit inquantum ignis. Sed inquantum calidus, quod si ignis forma esset caliditas falsum esset. Quod enim alicui ex sua forma competit, ipsi inquãtum ipsum inest. Adhuc.4.cœli.2. Actibus ipsorum (inquit Aristo.)idest formis elementorum (Commentator exponit)non sunt nomina imposita. Quomodo fiet ergo vt caliditas & frigiditas, & aliæ sint elementorum formæ? His igitur rationibus tenuit consequenter Auer.nullam substantiam esse alteri contrariam. Eo enim destructo ꝙ qualitates illæ substantiæ sint, cum ab eo tota quæstio pendeat:destruitur consequenter & illud,substantiam aliquam habere contrarium. Nam ad formas elementorum tota dubitatio conuertitur ob ipsarum imperfectionem. De perfectis enim substantiis tam simplicibus,q̃ compositis cum Auerroe conuenit Alexan. dum in eis contrarietatem nõ ponit,vt in de sensu & sen.& in phisicis Commentariis apparet ab eo. Sed quia ignem esse aquę contrarium,aerem quoq; terrę negare non potest Auer. hoc enim præter auctoritatem ratio persuadet. Contrariorum siquidem effectuũ sunt contrariæ causæ,2. de generatione. 56. &.4. metheo.40.&.41. Sed effectus ignis & aquę contrarii sunt. Ergo a contrariis causis originem trahunt. Ideo respondendi modum inuenit, in quo suus animus lętabatur. Substantiæ simplices inquit duobus modis possunt esse contrariæ. Vno modo ẽm se. Alio modo ẽm suas proprias qualitates. Non igitur primo modo sed secundo, ratione .s.qualitatũ vna forma est alteri contraria inquit. Quod semper voluit Aristo.intelligere, vbicunque ignem esse aquæ contrarium affirmauit. Vt verbi gratia ignis non per ignis formam, sed per caliditatem est contrarius aquę:nõ videlicet eius formę:sed eius frigiditati. Hę nanque qualitates inseparabiliter consequuntur ipsas. Per hæc modo Alexãdri obiecta soluit dicens ad primum.ꝙ licet ablata caliditas, ablataque siccitas ignem auferant. Hoc tamen non est primo & per se:sed ac si ad risibilitatis ablationem auferatur homo:non equidem ꝙ hominis forma risibilitas sit: sed quoniam ea dempta, forma demitur hominis:vt ea quæ sine risibilitate, quę sua proprietas est,non consistit. Ita igitur cum caliditas formę igneę proprietas sit, ideo si ea destruatur, statim formam ignis corrumpitur. ruitque ignis consequenter. Sed caue ne in Auer. responsione decipiaris. Non enim illud intendit ipse ꝙ proprietas aliqua formam quam consequitur auferat per viam causæ,& primo. ita'vt agens primo ꝓprietatẽ auferat:quę vt causa sit per se corruptionis formę. Hoc siquidem propter duo falsum ostenditur. tum quia forma non per se, sed per accidens corrumpitur: ex.7. meta. 26.&.31. tum quia proprietatem illam esse substãtiam necessario concederemus. Illud enim ad cuius ablationem aufertur substantia, est substantia. 2.de anima.2. Quod si esset,in hoc saltem opinio Alexan.remaneret illesa. ꝙ caliditas, pariter & cæteræ qualitates substantiæ essent. Vult igitur in ea responsione hoc solum vt argumento satisfaciat Cõmentator habere, ꝙ caliditas & siccitas ablatæ non vt per se principalis & immediata causa ignem auferunt: sed solum vt causa sine qua non. Ea igitur propositio. Quo ablato aufertur substantia,est substantia,cum hac glosa primo & per se venit intelligenda. Nec sine ea tuta esset Auer.probatio secundo de anima secundo. dum formam & materiam substantias esse probat ea causa:ꝙ quælibet earum ablata, substantiam aufert. Forma enim & materia cum sint verę causę substantię,illam glosam admittunt. Ad secundum quod in auctoritate secundi de generatione fundatur, quid sit dicendum patet ex dictis Auer.enim illam non de substantiali,sed de qualitatiua contrarietate intelligendam inquit. Quę responsio posset ex Aristote. in eodem libro in tex.49.fulciri dicente:ignem & aerem esse contraria aquę & terrę,vt contingit substantiam substãtiæ esse contrariam. Quod non ob aliud, nisi ob id dixisse videtur ꝙ substantia substantię non per se, sed per sui qualitatem opponitur. Ita igitur Alexandrum impugnat Auer. vt tandem nullam substantiam habere contrarium vniuersaliter opinetur. Sed vnde discessimus redeundo:vi

Quid de cõtrarietate substãtia dicat Auer.

Ad obiecta Alex.

Contradictio in Auer.

detur ꝙ in foueam Alexandri, manifeste incidat Auerrois. Si enim sua verba perleges in eo loco, sunt hęc. Et similiter nihil prohibet vt substantię sint contrariæ secundum formas: non contrariæ secundum subiectum. Et sic dicere ꝙ substantia non est contraria substantiæ, est verum secundum subiectum, & ꝙ substantia est contraria substantię secundum formam est verum. Et hoc adiuuat Alexandrum quum dicit: ꝙ in substantiis simplicibus potest esse contrarietas, non in compositis. & Alexander intelligit hoc quod Aristoteles dicit in prædicamentis, ꝙ proprium est substantiæ non habere contrarium, de substantiis cōpositis, non de simplicibus. Aristoteles enim dicit in libro de generatione: ꝙ corpora simplicia sunt contraria. hæc ipse. Quę (vt manifeste vides) præcisa est opinio Alexandri. quam Auerroes in eo loco tenere videtur: cū ipsam alibi reprehendat. Sed quod plus est: ad Aristotelis dictorum concordiam adducit ipsam.

Solutio Ad hoc duo probabiles respondendi modi nobis offeruntur. Vel ꝙ ex propria mente loquatur Auerro. & sic dicendum est ipsum formas contrarias, ea quam diximus contrarietate intelligere. Vel ꝙ non ex sua, sed ex mente Alexandri loquatur. quem verum puto respondendi modum. Sed bene & funditus intelligas oportet quomodo sit hoc.

Declaratio Com. 32. primi phi. Scias ergo ꝙ cum ibi Commentator intendat rationes Aristotelis concordes ostendere. Quarum aliæ contrarietatem in principiis ponere, aliæ negare videntur: duos (vt mihi datur cernere) modos concordiæ ponit. Alterum ponit ita dicens. Modus conuenientiæ inter has duas rationes est, quoniam quum posuerimus subiectum principiorum quod est substantia: & ꝙ alterum contrariorum est priuatio: & ꝙ hic est subiectum illius priuationis & formæ: dissoluentur omnes quæstiones, & verificabitur ꝙ principia sunt contraria. Duo per hæc innuit Auer. quę ponendę concordiæ seruiunt. Alterum est subiectum a contrariis distinctum. & per id prima quęstio dissoluitur. ea videlicet. Contraria nō sunt substantia alicuius. sed principia sunt substantia principiati ergo. Huius enim maior de contrariis sine subiecto verificatur. Sed subiecto posito, dubitatio cessat. Aliud est ꝙ duo contraria sunt forma & priuatio. per quod aliud argumentum fit nullum. illud scilicet. Substantiæ nihil est contrarium. Sed principia sunt substantię ergo. Maior siquidem vera est de contrarietate, quę inter duas positiuas formas reperitur: & nō de ea, quę inter formam, eiusq; priuationem versatur. Eapropter dixit Auer. quum fuerit positum ꝙ ista contraria sunt forma & priuatio, solutum est dubium. Eo facto subdit ea, quę retulimus verba. In quibus alium ex Alexādri opinione respondendi modum innuit. Hunc ergo sensum in eis verbis intendit, ꝙ licet formas habere priuatiuum contrarium dixerimus: nihil tamē prohibet si sint contrarię secūdum formas: dummodo non sint contrariæ secundum subiectum. Intendens per illud Commentator ostendere, quanta ad subiectum ponendum necessitas immineat. cum si non ponamus illud, nullam possibile est contrarietatem saluare. Sed eo posito quamlibet (si aliud non obstaret) admittere possemus, siue priuatiua sit, siue positiua: quam posuit Alexander. Ita vt posito subiecto & ipse, & Alexander possint rationes Aristotelis vinculo pacis alligare. Nec mirum si eam opinionem relinquit inreprehensam: cum locus ille aliud quam eā corrigere postularet. Id igitur sibi vult: loqui Auerroem s̄m Alexandrum.

Cōtra Ioannem Quod si animaduertisset Ioannes, iam in illud minime prorumpisset vt decimo metaphisicę quęstione decimanona diceret Auerroem opinioni Alexandri adhęsisse, ac simplicium formarum pariter illi admisisse.

Dubium Sed hanc ita stabilitam positionem ipsius met Auer. fundamenta destruere videntur. qui tertio cœli sexagesimoseptimo nedū qualitates elementorum, verum & eorum formas dū veniunt in mixtum intendi & remitti concedit. Sed cum remissio a contrarietate proueniat. ergo quin tales formæ contrarię sint effugere non possumus.

Confirmatio Quod ex inde confirmatur, ꝙ remitti est quoquomodo corrumpi. Sed corruptio semper a contrario ducit originem. vnde quæ contrario carent ingenita sunt, & incorrupta erunt. Quod Auer. in primo de substantia orbis. declarans inquit. Duas esse causas corruptionis entiū, & factionis eorum: contrarietas scilicet & commune subiectum.

Confirmatio Confirmatur amplius. ꝙ cum tales formæ successiue acquirantur apud Auer. Successio autem resistentiam arguit. aliter enim in instanti fieret acquisitio. Tunc vltra, resistentia merito contrarii fit. Ergo vna forma est alteri contraria.

Rō sc̄da Præterea posito (vt opinatur ipsæ) ꝙ qualitates vicem proprietatum in elementis habeant, arguitur sic. Quorum propria sunt contraria, & ipsa sunt contraria. Sed elementorū propria sunt contraria: ergo & ipsa. Quod argumentum Auer. quinto phisico. 10. absque solutione dimisit.

Auer. fūdamentū Ad hæc in radicibus suis diceret Auer. ꝙ formę elementorum licet substantię sint: sunt tamen imperfectę: eo quia fonti imperfectionum omnium propinquæ sunt. materię scilicet. Cum etenim primæ sint quę ex materiæ gremio nascantur, maximam inter cęteras substātiales formas imperfectionem sortitę sunt. tantam scilicet vt medię inter substantias & accidentia collocentur a philosophis. Quare ex hoc ꝙ dant esse, & contrario carent, substantiam: ex hoc vero quod intenduntur & remittuntur, accidens sapiuut. Ob hanc igitur imperfectionem inquit Auerrois id habuerunt vt accidentium condictionem insequerentur. ita vt si suę qualitates intendantur, intendantur & ipsę: & non minus ad earumdem remissionem remittantur.

Quod

Quod ergo ex defectu contrarietatis formarum prouenire non posset, ex qualitatum contrarietate prouenit. Ex his omnibus quę in Auerroe manifesta sunt, facile est prędictam positionem defendere ab obiectis. Ad primum quum dicitur, remissio est effectus cõtrarietatis. Verum est, at non in formis, sed in qualitatibus quas formę consequuntur, hæc contrarietas reperitur. Et per idem ad confirmationem diceret Auerroes, quod licet remissio quædam corruptio sit: quæ a contrarietate prout a fonte prouenit: non tamen a formarum, sed a qualitatum contrarietate. Ad aliam confirmationem diceret Auerroes ipse, quod resistentia talis vnde successio prouenit, non in ipsismet formis, sed in qualitatibus reperitur. Quibus, ob id quod contrariæ sunt, resistentia tribuitur. Formæ vero successiue consequuntur ad qualitatum successionem. Et si cui hoc videretur inconueniens. Cum enim accidentia propter substantiam sint: sicut ignobilius omne propter nobilius est: ideo dignius est, vt accidentia substantiæ conditiones insequantur, q̃ econtra. Dicimus, hoc (sicut & alia incommoda) his substantiis propter imperfectionem contingere. argumentum siquidem bene in perfectis substantiis procederet. Quare dixit Auerroes in quarto cœli quadragesimo. dum inter formas elementorum, formasque animalium poneret differentiam, ꝙ caliditas & frigiditas pariter & cæteræ qualitates sunt causæ in formis elementorum, & causatę in formis animalium. Quanto enim aliqua forma est diminuti esse substantialis producta, tanto dignius est, vt accidentia diffinitionem suam ingrediantur. Et quanto est perfecti esse, tanto magis est econuerso: scilicet ꝙ forma accipitur in diffinitione accidentium. Ad aliud principale, aliorum responsionibus ommissis, breuiter dico, non in omnibus, sed in aliquibus illam propositionem veritatem habere. Quorum propria sunt contraria, ipsa sunt contraria. Nam disgregare visum, & eundem congregare opposita quidem sunt: & a formis oppositis, quarum sunt proprietates eueniunt. Attamen vniuersaliter sufficit vt quorum propria contraria sunt, illa si non contraria, saltem diuersa sint. Quod voluit innuere Commentator quinto phisicorum decimo hunc in modum dicens. Vtrum autem sit necessarium dicere quod subiecta quorum propria sunt contraria, debent esse contraria: aut ꝙ non sequitur nisi solummodo vt sint diuersa, considerandum est, sed non hic. His iam satis sufficienter (vt res postulat) prelibatis, nõ pręternittendum puto: quod multi nituntur Alexandrum Auerroi conciliare. Et diuersi diuersa concilia imaginantur. Voluerũt quidam nullibi reperiri ꝙ affirmatiue locutus fuerit Alexander, sed ex suppositione semper. Quidam Alexandri verba interpretantur in bonum, ne forte ipsum infament, & peccent in Alexandrum. Sed hos mittamus. Dixerunt quidam Moderni ꝙ dupliciter elementa considerantur. Vno modo vt substantiæ sunt: & sic eorum consideratio non ad naturalem, sed ad diuinum pertinet. Quo modo qualitates non sunt elementorum formę substantiales. Causæ enim substantiæ sunt substantiæ. Alio modo vt naturales substantię sunt. Et sic tripliciter. vel vt ex forma & materia composita sunt. Et eo modo non nisi in genere causę materialis a qualitatibus dependent. Eo quia materiã elementalem ad substantialem formam qualitates prædisponunt. Vel vt partes vniuersi existunt. Et sic cum ipsa concernant determinatum locum. vt terra deorsum: ignis vero sursum: intermedia, loca intermedia concernunt. Ea autẽ loca nõ nisi per motiuas qualitates adire possunt: eo fit vt naturalis sic ea considerans, eorum vltimas differẽtias per motiuas qualitates circum loquatur, grauitatem, scilicet & leuitatem. Quapropter Aristoteles in quarto cœli vigesimosexto per grauitatem & leuitatem eorum substantiales differentias circumloquutus est. Vel vt sunt partes mixti. & quia vt sic transmutabilia sunt: & per consequens actiua & passiua. Actio autem & passio merito contrarietatis fiunt. Contrarietas autem cum inter qualitates solummodo versetur: ideo naturalis hoc modo eorum substantiales formas per caliditatem frigiditatem, & cęteras qualitates circunscribit. Et ita inquiunt isti forte voluit Alexander intelligere, dum formas eorum esse qualitates ait. Et ita Auerrois eum non nisi in verbis arguat: mente tamen concordes sint: cum nec illud neget Auerrois. Sed eorum pace dixerim: est hęc concordia inter volentes esse discordes. Quæstio namque de elementis non vt actiua & passiua sunt, sed vt entia sunt ex propria forma, propriaque materia composita pertractat. Quod eo signo patet quod nedum Alexander ei positioni adhesit, verum & Galenus, & ex Grecis multi. Expresse namque in libro de natura humana tenuit Galenus ignem vt ignis est non aliam substantialem formam præter caliditatem habere. & aquam vt aqua non aliam præter frigiditatem. & sic de cæteris. Præterea si de igne non vt ignis, sed ut actiuus est locutus fuisset Alexander. ad quid oportuit, vt contradictionem in Aristotele saluaret in quinto phisicorum, & in prędicamentis ex vna parte: & in libro de generatione ex alia, de substantia distinctionem facere: & contrarietatem in simplici concedere: & eandem in composita negare: nisi caliditatem vere substantiam esse fuisset opinatus. Verum huiusmodi concordiam prędictam subtiliter & ingeniose satis gratia disputationis, & ad Zimaræ protectionem: non quod ei assentiret in patauinis circulis substentauit Ioannes Philippus bonus condiscipulus meus. vir certe ingenii perspicacissimi. Sed forte

Ad primum argumentum

Ad cõfirmationẽ.

Confirmatio

Confirmatio

Ad secundum principale

his sic dicentibus apparuit ꝙ grauiter in phi-
losophia peccauerit Alexan. si caliditatē & alias,
veras substantias esse concesserit. Verum non est
hec (vt ipsi putant) sic extorta, & clauda opinio,
vt omni probabilitate careat, omniq; fautore. Et
vt videas an Ari. huic adherere videatur. Ecce. 2.
de generatio. 6. expresse dicitur vnam esse corpo-
rum sensibilium materiam: quæ non est separabi-
lis, sed semper cum contrarietate coniuncta: ex
qua generantur vocata elementa. Et subdens, in
eodem tex. dixit ꝙ corporum sensibiliū sunt tria
principia: quorum primum est materia prima, &
secundum primæ contrarietates. Quod expo-
nens inquit, verbi gratia calid. frigi. Tertium au-
tem principium sunt aqua & ignis: quæ adinui-
cem transmutantur. Modo si prȩter qualitates
primas voluisset alias formas in elementis pone-
re: cur secundum principium qualitates esse di-
xit. Cur item elementa ex contrarietate cum ma
teria generari dixit: si ipsorum intrinseca princi-
pia docebat. Simile ex. 2. de partibus cap. 1. colli-
gere possumus, vbi triplicem rerum naturalium
compositionem esse dicit. & primam esse elemen
torum: quȩ sunt ex materia prima, & virtutibus
eorum. Et per vittutes cali. frigi. humi. & sicci. ex
ponit. Idem. 4. meteo. 1. Amplius. 2. de anima con
tra Platonem plantas non habere sensum probat
Aristo. eo quia nulla, quæ sensum arguat, opera-
tio in eis apparet. Sic item argueret Alexā. nulla
quȩ aliam formā prȩter qualitates arguat opera
tio in elementis apparet ergo. Et siquis diceret
ꝙ ea quæ a ꝓpria forma ignis (pariter & de aliis
dicendum) operatio procedit, est sibi simile gene
rare. iuxta id Arist. 2. de anima. 34. Naturalissimū
opus viuentibus est, quȩcunq; perfecta, & non or
bata aut generationē spontaneā habentia, facere
alterum quale ipsum. animal quidem animal.
Planta autem plantam. Quod ei simile est, quod
2. phisi. 13. in antiphontem habet. ꝙ forma est na
tura, quia forma est quȩ sibi simile generat vt ho
mo generat hominem. Sed contra hanc respon-
sionem argueret Alex. Elementa per qualitates
sibi simile generant: ergo illæ sunt eorum formȩ
substantiales. Antecedēs probatur. quoniam per
idem ignis sibi simile generat, & substantiam trā-
mutat, & agit. Sed hoc per caliditatem facit, ut. 2.
de generati. a. 6. infra potest haberi. ergo & aliud.
Tandem mirum est ꝙ nunquam earum memine
rit Aristo. vt saltem nos faceret cautos ꝙ aliȩ prȩ
ter qualitates reperiuntur formȩ. Hȩc & similia
possent pro Alexan. adduci. Immo dico ꝙ si qs
hanc opinionem defendendam suscipiat: ratio-
nibus Auer. saltem apparenter respondebit hoc
modo. Ad primam posset dicere ꝙ duplex in mi
xto caliditas reperitur. Altera complexionem si-
mul cum cȩteris constituit. Et hȩc nedum in ele-
mento, sed in mixto substantia est. Nam ad men-
tem Alexan. etiam complexio ex his qualitati-
bus constituta, substantia est. Altera est quæ in mi

Quæ pro Alex. faciant.

Solutio rōnū Auer. scdm Alexan.

xto ex motu & vaporibus resultat. & hæc est acci-
dens. Peccat igitur argumentum in minori. Et
per idem ad secudum dici potest. ꝙ mixtum cali-
dum ex substantia, & hac caliditate accidentali
componitur. & ab ea, non ab elementali calidita
te denominatur calidum. Ad tertium ex ipsius
met Auer. fundamento dicet Alexan. ꝙ non re-
pugnat eis ꝙ aliquas accidentium condictiones
habeant: sicut habent intendi & remitti. Eo quia
pp imperfectionem mediæ formæ fuerunt inter
substantias & accidentia. Quapropter hoc habēt
commune cum eis: ꝙ sentiātur a sensu. Ad quar-
tum dicam ꝙ auctoritatibus. 3. metaphi. non est
adhibenda fides. quoniam vt plurimum disputa-
tiue & dubitatiue ibi loquitur Aristo. quod de ea
auctoritate maxime credendum est: quoniam ibi
de principiis substantiæ quæstionem ponit. Ad
quintū dicit ꝙ ignis non agit inquantū ignis: id
est ratione totius compositi. sed agit quatenus ca
lidus: idest ratione formæ. Quȩ distinctio solet sic
explicari. ꝙ dupliciter agere contingit. vt quo, &
vt quod. Ignis igitur vt ignis, non agit vt quo:
sed vt calidus. licet vt ignis agat vt quod. Ac si
deceremus ꝙ principium, quo ignis agit, non
totus ignis, sed forma quæ caliditas est. Ad se-
xtum dici posset ꝙ elementorum formȩ vt mo-
uent, nomine carent. Quare grauitate & leui-
tate ad eas declarandas vtimur. Nec sequitur in
de ꝙ absolute innominatæ sint. Cum vt actiuæ
sunt, nomine non careant. His visis vnum restat
mihi soluere quod pro Auer. adductum audiui in
patauinis circulis. quod tale est. Si caliditas est
forma ignis: cum ignis per caliditatem agat. er-
go immediate ageret. ergo in propria virtute.
Quod cum summam perfectionem arguat, non
nisi immateriali substantiȩ tribuitur. Nulla enim
materialium immediate agit: sed mediante qua-
litate actiua. Quare sequeretur ꝙ elemēti forma
intelligētia esset. Huius solutio ex Auer. sumitur
2. cœli. 63. dicente. ꝙ in hoc differenter se habent
cœlestia corpora ab inferioribus entibus. In illis
enim illud nobilius est quod paucioribus actio-
nibus suam perfectionem attingit: id vero igno-
bilius, quod pluribus eam consequitur. In his au
tem illud nobilius est, quod pluribus actionibus
finem assequitur: & illud ignobilius, quod paucio
ribus eundem attingit. Quapropter inquit nobi
lissimum est homo, & vilissimum elementa. Stat
igitur ꝙ idem in vno perfectionem, & in alio im
perfectionem arguat. Eandem sententiam in Cō
men. 66. posuit. Vbi quatuor ordinibus entia di-
sponit. In quorum primo collocat entia quȩ fi-
nem suum absq; operatione consequuntur. quod
in prima intelligentia reperitur. In vltimo ordi-
ne entia ponit. quȩ finem sine operatione conse
quuntur etiam. vt terra est. Consequi tñ sine ope-
re finē in primo ente pfectionem arguit: cum hoc
ei propter finis nobilitatem contingat. q quanto
nobilior, tāto pauciori opatōe indiget vt habeat.

Argumētum pro Auer.

Solutio Pulchra differētia inter cœlestia et inferiora.

Sed hoc

Sed hoc idem in terra imperfectionem consequitur:quia per oppositum ob finis ignobilitatem sibi euenit. Ob id etenim ꝙ a suo principio,q̄ remotissime distat,a quo omnis perfectio fluit: tãtæ fuit imperfectionis inter entia, vt non potuerit a suo principio motum recipere:qui nobilior est quiete. Quod idē Themi.verba nobis ostendunt.3.de anima cap.71.dicentis.ꝙ sensus extremis mundi partibus est denegatus. extremas autem mūdi partes cœlum & plantas accipimus,quãquã alia ratione cœlo alia plantis sit denegatus. plãtis qa prę ignobilitate naturæ,& crassamento,partem hanc nec ꝓmereri,nec capere potuerunt.cœlo quia eminētiore ordine,dignatioreque habebatur,q̄ vt ad hunc visum descenderet. Quam sniam videtur ab Arist. sumpsisse Themi.3.de anima.61.&.62.Ita igit in ꝓposito dicimus ꝙ diuersa rōne intelligentię & elementis conuenit immediate agere. Alteri nãqꝫ ꝓ nobilitate,alteri vero præ ignobilitate inest,& imperfectione. Quare non sequitur formã elemēti eē intelligentiam:sicut nec terrã esse Deum,nec cœlū plantas.

Summa distro.

Nulla igitur apud Auer.substantia potest habere contrarium.qm̄ noluit qualitates elemētorum substãtias esse. At ſm Alex.in simplici substãtia potest esse contrarietas ex opposito fundamento.Patet itē ꝙ vtraqꝫ positio probabilitate non caret:sed quæ magis,tu iudica.durum est tantorū virorum rōnes impugnare. Magnus vir fuit Auer. notabilis Alex.

Argumentum pro Auer.

Materia prima si denudaretur a corporeitate:tunc haberet formam substantialem, & nomen & diffinitionem. Propositio vigesimaoctaua.

Solutio Pulchra differentia inter cœlestia et inferiora.

DIFFICILIS admodum fuit consequentia Com. in libello de sub.orb.cap.1.&.2.phi.63.Quam diuersi inuestigantes ꝑ eius difficultatem diuersimode tētauerūt deducere. Quorum qs attingat scopum,siue ipsi appropinquet,deus scit: sicut videbis.

Deductio burlei

Burleus (vt inde incipiamus) eam olfaciēs, sic deducit. Supponit primo ex snia Co.2. phi.12. ꝙ materia non possit actualiter existere sine omni forma.qa tunc quod non est in actu,esset in actu. Secūdo supponit ꝙ ad hoc ꝙ materia recipiat aliquam formam materialem diuisibilem,oportet ꝙ sit extensa & quanta,quia si non,tunc non quantū reciperet quantum. Tertio supponit ꝙ materia ꝑ nihil aliud sit extensa,q̄ per dimensiones,quæ corpus dicunt de prædicamento quantitatis. Diuisibilitas enim est passio quantitatis:& illi primo cōpetit:& aliis per illam. Ex quibus suppositis, pro deductione cōsequentię sic arguit. Si materia prima non habet dimensiones,ergo non est extensa ꝑ tertium suppositum. Si non extensa, ergo non potest recipere aliquam formam materialem diuisibilem per secundum fundamentum. Tunc vltra, cum per primum suppositum, ipsa non possit esse per se sine forma: si non habet aliquam formam diuisibilem:ergo est per formam sibi inseparabiliter inherentem:quæ sibi dat nomen, & diffinitionem. Et sic remanet consequētia deducta, ꝙ si materia denudatur omnino a corporeitate: tūc & formam substantialem habet, & nomen, & diffinitionem. Sed contra hanc deductionem posset adduci sententia Com.1.cap.de substantia orbis, vbi habet: ꝙ materia etiam si careret dimensionibus, posset plures formas recipere in diuersis temporibus dato ꝙ non in eodem tempore. Et ideo secundum suppositum non est omnino verum. ex quo falso non potest prędicta consequentia deduci. Potest tamen hæc deductio saluari modo quem inferius dicam.

Deductio achilini

Est alia aliorum deductio:quam insequitur Alexan. Achilinus in libro de elementis loco proprio, qui sic deducit. Si materia denudaretur omnino a corporeitate, tūc reciperet corporeitatem per trasmutationem ad eam:cum videamus materiam primam actualiter habere corporeitatē. Cū igitur trāsmutatio ad corporeitatem sit ad formã accidentalem: oportet vt subiectum transmutationis sit in actu per formam substantialem. Et cum forma præueniens quantitatem in materia sit indiuisibilis:& ex consequenti ęterna: ergo materia quum transmutatur ad corporeitatem,erit in actu per formam substantialem indiuisibilem. Sed forma indiuisibilis est ęterna: ergo illa forma erit in materia æterna,& inseparabilis: quæ dabit ei nomen & diffinitionem. Et si diceretur ei ꝙ hoc non sequitur:quia materia tunc transmutatur ad corporeitatem,quum trãsmutatur ad formam:& ideo non oportet ut sit prius in actu per formam. Respondet ꝙ hoc non potest dici.quia tūc fieret quãtum ex nō quanto.quod est falsum.

Impugnatio.

Sed nec etiam hęc deductio currit:propter id quod assumit, ꝙ si materia deberet ad corporeitatem mutari,oporteret ipsam præhabere substantialem formam, per quam esset in actu. Quoniam subiectum accidentis transmutationis est in actu. Aut enim per corporeitatem intelligit corporeitatem interminatã, aut terminatam. Si interminatam: tunc falsum est quod assumit. Nam propterea oportet vt transmutatum ad accidentalem formam sit in actu, quia subiectum accidētis est in actu. Illud autem quod transmutatur,est illud met quod subiici debet. Modo manifestum est recte sentienti in via Com. ꝙ materia prima subiicitur quantitati interminatæ sine hoc ꝙ sit in actu per formam substantialem. ergo posset transmutari ad illam absqꝫ hoc ꝙ esset in actu per formam: si per possibile vel impossibile denudaretur ab ea. Si uero per corporeitatem, terminatam intelligat:tunc dicam ꝙ materia trãsmutatur ad corporeitatem, quum trãsmutatur ad formam substantialem.& ita non oportet vt prius sit in actu per illam. Et quum dicit ꝙ hoc nō potest dici:quia tunc quantum fieret ex non quanto. dicam ꝙ hoc sequitur bene in via Auer. Sed nō minus hoc incōueniēs sequtur ad consequens, qđ deducit Com. ſm istam deductionem. Nam si materia habeat formã substantialem inseparabilē,quod

est consequēs Auer. & p illā dēat trāsmutari & recipere corporeitatē terminatā tūc qtū fieret ex non qto.nā p talē formā nō efficit materia qta.imo(vt suppositū est,& est rei veritas)talis fo͞ra esset īdiuisibilis:& materia simr.q qtitatē a dimēsionib⁹,& nō aliūde hēt.Cū ergo ẜm istā deductionē idē incōueniens sequat ad cōseqns:qd̄ seqret ad aīs illius cōseqntię Co.iō deductio hęc nō est cōueniēs.Est ad

Deductio Zimarae: huc 3ª deductio Zimaræ sumēs fundamētū a Co.ī de sub.orb.cap.1.dicēte q̄ dimēsiones fuerūt datę materię vt p eas exn̄s multa pōa: recipet pl̄es formas sil:quę pp diuersitatē suaꝝ naturaꝝ exigūt diuersas materias:& diuersę qtitatis: sīc ipsemet hēt 1.cœli.72. Ad h̄ igit q̄ materia possit istis diuersis sil subiici:pefficit diuisibilis a dimēsionib⁹. Tūc a destructione conseqn̄tis:si nō hēt dimēsiōes:nō est multa pōa.ergo nō pōt recipe plura,& cū p se sola nō possit eē:ergo vēdicaret sibi vnā subalē formā ẜm se totā q nūq in ea corrūperet, qm̄ p suppositū nō ē ī pōa ad pl̄es. Aduerte tn̄ vnū aīq vlterius p cedā:q̄ p formā subalē in materia,quā dicit Co. si materia corporeitate spoliaretur;duo possumus in

Limitatio cōsequentis: telligere.vel formā in suba materiæ. ita q̄ materia sit materia p illā.vel formā insepabilē a suba materiæ:distincta tn̄ ab ea. In pposito de fo͞ra subali.2° mō ītelligēda est cōseqntia. Nā si prio mō ītelligeremus:nō cōcluderet cōseqntia.Ad hoc.n.tm̄ nos deducit q̄ vnā formā subalē quā recipet,nunq dimitteret.& nō q̄ materia eēt materia p illā formā.

Obiectio. Sed cōtra pdictā deductionē posset aliqs & subtilr instare arguměto supius facto.Nā hētur a Co.loco allegato q̄ materia sine dimēsionibus posset vnā formā dimittet & aliā accipe,& ita successiue pl̄es. Quapp nō sequit,nō pōt pl̄es formas hr̄e sil:ergo nō est multa pōa: sed hr̄et formā insepabilē.qa dicā q̄ dato q̄ multas nō sil recipiat:,tn̄ eas successiue hr̄e pōt.& ita nō semp vnā retinebit. Quapp p declaratione pdictaꝝ: & resoluta cōseqntię deductione nota vltimū,& eū modū quē crediderim ibi Auer.imaginatū fuisse.Mā nō pōt de fo͞ra ī formā trāsir,nisi sit corp⁹.& cū sit corp⁹ p dimēsiōes:ergo oportet ad h̄ q̄ recipiat diuersas fo͞ras, vt hēat dimēsiōes. alr vēdicaret sibi vnā formā sempiternā. cū nuda manere nō possit. Hæc aūt deductio cla-

Cōtradictio in Auer.: rius patebit si prius cōtradictionē qdā pulchrā in Auer.apparentē soluerimus. Vr Auer.contradicere sibiipsi in.1.cap.de sub.orb. Nā dicit prius q̄ si dimensiones nō reciperent primitus in materia: tunc materia non posset sil recipe fo͞ras diuersas spē,& formas diuersas nūero:nisi in tpib⁹ diuersis. Et h̄ dicit ī tex.31. ẜm diuisionē Ioānis & Suessani. Exquo patet q̄ materia si nō hēret dimēsiones primitus.dato q̄ in eodē tpe nō:tn̄ in diuersis tpib⁹ & successiue pōt pl̄es recipe formas.Sed in tex.33.deinde vr oppositū dicere inqens.Et qa istd̄ subm nō recipit multas fo͞ras insil vel successiue:nisi ex h̄ q̄ recipit tres dimēsiones primitus;manifestū est &c. Vñ patet q̄ cā receptionis formaꝝ & sil & successiue sunt tres dimensiones.qd̄ est oppositū supius di

Solutio: cd.Possumus Auer. sibiipsi cōciliare sic.q̄ materia quātū sit de se sicut ei nō repugnat informari vna forma:ita non repugnat informari altera,& illā derelinquere.Et iō dixit in tex.31.q̄ sine dimensiōib⁹ ei nō repugnaret ī diuersis tpib⁹ diuersas nūero & spē formas recipere.Quid.n.refert materię q̄ hēat formā hoīs potius q formā asini.seu formā sortis q Platonis:dūmō in vno tpe sit vna.Bñ ei repugnaret sine dimēsionibus hr̄e pl̄es sil.qa cū vt sic materia sit indiuisibilis:tūc pl̄es formæ reciperent in pūcto materię qd̄ est falsum.qa vnū subm hr̄e nisi vnā formam est impoīe.Sed qa talis successio istaꝝ formaꝝ adinuicē in eadem materia,non pōt fieri nisi p motū & trāsmutationē:cū altera dēat gñari, & altera q perat dēat corrūpi.Mō cū illud cōpositum ex materia sine dimensionib⁹ & forma nō sit trāsmutabile.qd̄ pōt ex Ari.manifeste in.6.phi.32. patere. ońdēte q̄ oē trāsmutabile p se est diuisibile qtitatiue sicut Co.exponit. & cā talis diuisionis (vt ostēsum est)est dimensio.Propterea vbi non dimensio,ibi non diuisibilitas.ergo ibi nō trāsmutatio:ergo nō successiua receptio formaꝝ. Resolute igit dico q̄ licet materię prię sine dimēsionib⁹ qtū sit merito sui non repugnet successiue informari pl̄ib⁹ formis.& sic voluit Co.in tex.31.tn̄ qa ista successiua receptio nō est sine trāsmutatiōe,q diuisibilitatem poscit:cuius cā sunt dimensiones: iō dixit in tex.33.q̄ cā receptionis plurium formaꝝ tā sil q successiue sunt dimēsiones.& sic eripit Auer. a cōtradictione.Ex his mō potes videre q deductio il-

Reductio aliaꝝ deductionū: la sit conueniens.aliter impoīe esset hāc soluere cōtradictionē.Potes & hinc acceptare deductionem Burlei,eāq; defendere si nobiscū dicat, q̄ si materia debet recipe formā materialē diuisibilem,oportet vt ad ipam trāsmutet.& p cōsequens sit diuisibilis.Deductio aūt Zimarę si subtilr inspiciat,paꝝ recedit a deductiōe burlei. Et iō ad arg.cōtra ipas nūc pōt dici.q̄ licet materia quo ad sui naturā posset sine dimensionibus de vna forma in aliā mutari:hoc tn̄ nō patit trāsmutatio:qua mediāte debet

Epilogus: ista successio fieri. Habes igit qūo cōseqntia Auer. deducatur.& qūo aliorum deductiones in bonum sensum sumi possint.

Cœleste corpus caret pōa ad formā nō pōa ad vbi:iō caret materia in pōa.iō caret forma quæ substentat per eā,& forma eius non hēt constitutionem per corpus cœli. Sed ipsum per ipsam.Propositio vigesimanona.

VNT hęc dicta Co.8.meta.12. 1.phi.63.&.12.meta.10. quæ ẜm sn̄iam ī eis inclusam infinities in doctrina sua replicant.ī qb⁹ fundat opīonē suā de cā incorruptibilitatis cœli. De qua diuersi diuersa sentierunt. Sed nos ex pposito sn̄iam Auer. ẜm sua fundaměta declarabimus,quātū sit satis vt exinde hēamus declarationē theorematis.Scias q̄ cum examinatū fuerit & pbatū ab Ari.cœlū nō eē gñabile nec corruptibile. tūc Co. cōseqnter loqns, ait cœlū nō hr̄e principia gñationis & corruptōis. Ista aūt cū sint pōa & cōtrarium. vt moltoties ab Arist.

Ari.colligit̃:vt.1.cœli loco ꝓprio.7.meta.22.&.35.& 9.eiusdẽ.17.& ab Auer.in de sub.or.c.1.ideo cœlũ de sui natura ab istis exẽptũ est. Nã qd̃ corrumpit̃, a cõtrario corrũpit̃:& cũ in aliud corrũpat̃: ergo illa duo hñt cõe subiectũ,quod nullũ eoꝝ sibi proprium habet:sed est in potẽtia ad vtrũq;, vt determinauit Ari.1.phi.&.in.2.de gñatione.6. Qd̃ autẽ in cœlo nõ sit cõtrariũ, manifeste patet ab Ari.1.cœli 20.& infra. Silr̃ patet cœlũ nõ hr̃e potẽtiã ad non esse:& p cõsequẽs nõ ad esse: cũ sit ingenitũ & incorruptibile. Sed vnde hẽat hoc,de hoc est qõ inter doctores. Et fundat̃ disputatio sup hoc, ꝙ aliquibus,vt Auer.& sequacib⁹ vr̃, ꝙ si cœlũ est incorruptibile:ergo simplex.nã cõpõnem ex potẽtia, seqt̃ naturalis corruptio. Videt̃ aũt aliqb⁹ nõ. Vñ dicũt, vt sctũs Tho.& sequaces, ꝙ cœlũ nõ obstante ꝙ est incorruptibile: est cõpositum ex materia & forma dante sibi esse p informationẽ. Illa tñ materia licet sit in potẽtia rõne sui:tñ potẽtia illa tota satiatur a forma, ita ꝙ extra formã nõ remanet aliqua pars potẽtię vacua, qua materia illa sit ĩ potẽtia ad aliã formã. Seqt̃ ergo ꝙ cœlũ si caret cãis corruptiõis, ꝙ sit ęternũ. Ita ꝙ hic doctor ponit in cœlo duas formas:alterã mãlẽ, & informãtẽ:alterã abstractã, & assistẽtẽ. Vñ ex pria fora & mã cõponit̃ eẽ cœli. Ex secũda aũt,& cœlo sic cõposito,fit mot⁹ circularis ipsius. Et hoc sibi psuadet tali rõne. Cœlũ cũ nõ sit pura potẽtia:ergo vel actus: vel hñs actũ. Non actus,qa sic esset forma subsistẽs:& aliqd intellectũ in actu:nõ sensu apprehẽsum. Oportet ergo aliqd subiectũ suę actualitati dare. Secũdum ergo istam phãtasiã in cœlo ẽ potẽtia ad eẽ,qa ibi materia est in potẽtia ad formã informantẽ. Sed qa talis potẽtia est ad illã formã,q̃ nõ habet cõtrariũ:ideo cœlũ nunq̃ dimittit,neq; dimittet eã. Cã ergo ĩcorruptibilitatis nõ simplicitas ẽ:sed repletio potẽtię,& carentia cõtrarii. Ex qb⁹ seqt̃ ꝙ materia cœli non est eiusdem rõnis cũ materia ĩferioꝝ. A qua differt, nõ p cõpõnẽ aliquã: sed p habitudinẽ diuersam quã ad formã totalẽ hẽt.cũ materia ĩferioꝝ formã partialem respiciat. Cõformat̃ ẽt huic opioni Egidius tenẽs(sicut magister) cœlũ cõpositũ:eo ꝙ densitatem hẽt & raritatẽ: q̃ cõpõnẽ ex materia & forma denotant,vt ex eoꝝ diffonib⁹ appet. Cũ rarũ illud sit,qd̃ paꝝ hẽt de materia & multũ de forma. Densum aũt opposito mõ,multũ de materia,& parũ de forma cõtinet. Tũ ẽt qa forma cœli p se ĩdiuiduata nõ est:qa tũc in ipso forma,& indiuiduũ nõ differrent. Sicut in ĩtelligẽtiis:in qb⁹,qa sunt p se indiuiduatę:idẽ est q̃ditas & ĩdiuiduũ. Sed cũ in cœlo differãt dicẽte Pho.1.cœli.92.q dicit cœlum,dicit formã:q dicit hoc cœlũ dicit formã ĩ ma[illegible]ia. cœlum ergo p se indiuiduatũ nõ est:sed oẽ tale nõ nisi per materiã indiuiduat̃:ergo &c. Tũ ẽt qa cœlũ est sensibile:& oẽ tale in mã existit dicit Ari. ĩ eodẽ loco. Addidit tñ Egidius huic opioni, quę hucusq; cum pdicta cõuenit:ꝙ materia cœli cum materia generabilium eiusdem rationis est. Sed qa forma nõ est eiusdem rõnis: cũ illa gñabiliũ hẽat contrariũ:ista aũt nõ: iõ cœlũ nõ ẽ corruptibile,sicut ẽt pdicta dicebat. Sed hę põnes p se apparebũt a mẽte Arist. alienę:quũ opionẽ Auer. adduxerimus. Auer. qui (vt dicit doctor subtilis) solus mentẽ Arist. in hoc habuisse vr̃, differt ab aliis,qa nullã ponit cõpõnẽ: & p cõsequẽs nullã in cœlo potẽtiã. Quapp aduerte ꝙ in via Cõm. Sicut potẽtia,ita nõ min⁹ & materia habet gradus. Accipit̃ hoc ex.2.ca. de sub.orb. Nã ĩfimus, & ĩpfectissim⁹ gradus materię,pria materia est:q̃ ita in potentia est, ꝙ ei nullus admiscetur actus. Vñ.in.1.ca.de sub.orb.habet ꝙ materia substantiat̃ p posse:ita ꝙ potẽtia est de substãtia mãę. Nobilissim⁹ aũt gradus,est materia cœli:quę de potentiis siue ad formã substãtialem,siue accidentalẽ nullã hẽt,pter eã q̃ est ad vbi. Sed ipsa in se nullam cũ forma cõpõnem habet:nullãq; potẽtiã essentialem admixtã:sed simplex est, & materia in actu ab Auer.in de sub.orb.appellat̃. Et inter istos gradus sũt medii, qui vtrũq; extremũ participãt. Nec hoc absonũ,& ĩrõnabile est, ĩmo poti⁹ ordini naturę cõsonũ. Nam cũ materia sensibilis nõ nisi in reb⁹ sensibilib⁹ sit. Licet.n.in ĩtelligibilib⁹ sit quodãmõ,dicente Co.3.de aĩa.5. in solone tertię qõnis ꝙ sicut esse sensibile diuidit̃ in materiã & formã, ita eẽ intelligibile in aliqd sĩle materię,& aliqd sĩle formę. Id tñ quod materię in ĩtelligibilib⁹ assimilat̃,aliud est a sensibiliũ materia.ibi.n.intellus pos̃s materię vicẽ gerit: q eo a pdicta materia differt ꝙ illa formas reales,& has: hic autẽ spũales & vlẽs recipit. Quare sicut materia,ita & potẽtia metapho.repe-rit̃ in eis. Quod patet ex hoc ꝙ potẽtia sensibilium nõ solũ dicit priuationẽ,sed ẽt aliqd reale. priuatio enim vt sic,nõ est ens reale sed rõnis. pp verbum Cõm.1.phi.79.dicẽtis:ꝙ priuatio nõ ẽ accñs nedũ vt sit substãtia. Sed potẽtia ĩtelligibilium nihil, nisi purã priuationẽ dicit. Vñ Co.2.cœli.34.in hoc inquit dr̃ posse in aĩalib⁹ a posi in eternis:ꝙ posse in aĩalib⁹ est meli⁹:sed posse in eternis est necessariũ: qm̃ nihil in eis est vere posse. Et cã hui⁹ est,qa nulla potẽtia ẽ in ęterno ad ei⁹ cõtrariũ. Qd̃ confirmat̃ ex Ari.9.meta.17.vbi dicit, ꝙactus est prior potẽtia patet ex hoc, qa sempiterna sunt priora corruptibilib⁹.est aũt nihil potẽtia sempiternũ inqt ipse. Hęc igit̃ potẽtia q̃ in oĩb⁹,sempiternis repit̃,excepto primo,est quędã potẽtia logica:q̃ est non repugnãtia terminoꝝ. Hoc mõ dicim⁹ ꝙ intelligentia lunę cõponit̃ ex actu & potẽtia. hoc.n.negari non põt. Duo.n.extrema entis sunt prim⁹ actus,& prima potẽtia:cætera aũt sunt ex actu,& potẽtia cõposita. Sed hęc potẽtia ĩ intellĩa nõ dicit aliqd reale, qd̃ vlteriorẽ pfectionẽ respiciat: qa sibi nulla deficit pfectio,si vt talis ĩtelligẽtia cõsideret̃. Sed si cõsideret̃ vt ens: sic dr̃ quoq̃ ex actu cõposita & potẽtia,pro quãto nõ attingit illud extremũ entis, quod est purus actus: & ideo non dr̃ pfectissimũ ens absolutẽ. Per oppositũ aũt pria intelligẽtia dr̃ absolute ens pfectissimũ:qa nedũ vt talis, veꝝ nec vt ens vlteriori gradu caret,cũ ab eo oĩum entium pfectio fluat. vñ.1.cœli,100. A prio datũ est esse & viuere oĩb⁹. Et ita vnaquęq; ĩtelligẽtia pter primã & vltimã(vt dicam) ex actu & potẽtia est,tanq̃ ex

An cœlũ sit ex materia & forma cõpositum.

Põ.s.Th.

Põ eiusdẽ

Reductio aliaꝝ deductionũ

Epilogus

Põ Egidij & rones eius.

Differẽtia inter Egidi.& Tho.

Põ Auer. de materia cõpositione cœli.

Q̃ intelligẽtię nõ sint ex actu et potentia positiua.

positiuo,& priuatiuo.Licet.s.Tho.tenuerit oppositū.Qua rōne voluit Auer.ęterna nō īgredi p̄dicamēta:quia vt ipse dicit.12.meta.27.res cuiuslibet p̄dicamēti est qn̄q; actu,& qn̄q; potētia:qa actus & potētia sunt pricipia oīum p̄dicamētorꝝ.Quę cū sit potētia realis,nō pōt in aliq̄ ītelligētia reperiri.Ex quo correlarie potes colligere cām, q̄r intelligētia dū mouet nō mouet.Rō est,qa vt dr̄.3.phi.motus est actus entis in pōa,vt in pōa.quā qa pōa est positiua,ītellīiarꝝ nulla hr̄e pōt:& iō nulla earꝝ mouet.

Correlariū quare intelligentia nō mouetur dū mouet.

Ex eodē fundamēto:cœlū qa ē in pōa positiua ad vbi:iō dū alia mouet,mouet & ipm.Sed qa nullam hēt pōam ad eē vt dicet,nec ad alterationē:iō non alterat dū alterat alia:iō est primū alterās,Verum aduerte,ꝙ īter cęteras ītelligētias ī via Auer.oportet dicere vltimā,q̄ est aīa intellīua,eē cōpositā ex positiuo,& positiuo:cū cōponat ex poſſi & agente ītellīb⁹:q sunt subiecto distīcti,& sunt ptes aīę nr̄ę:vt appet ab Ari.3.de aīa.1.&.17.Ex quo vlteri⁹ habes ꝙ licet videat dicere Co.quālibet ītelligētiam p̄ter primā hr̄e ītellm̄ poſſem:tn̄ in aliis ab aīa nr̄a nō ita ꝑprie repit,& vere.cū in aīa dicat aliqd̄ positiuū,in aliis aūt aliqd̄ priuatiuū:vt ostēsum ē.

Q̄d anima nostra sit ex positiuo et positiuo.

Accedit ad hoc,ꝙ cæterę ītellīę ītelligūt p eēntiā,& nō p spēs:ita ꝙ vere & ꝑprie intellectu poſſi opus habeāt,Sed ista sint īcidēter dicta.Redeūdo igit ad ꝑpositū sicut vides ordo entiū ītellualiū ab vno purissimo extremo ꝓcedit:& tale ē pur⁹ actus.In quo ꝑpea qa oīno pōa caret:idē oīmō est essentia cum qditate.3.de aīa.5.Ea vero q̄ post ipm sequūt,hn̄t essentiā quodāmō a qditate distīctā,pp aliqualem mixtionē cū pōa.Et sic ordinate ꝓcedendo quāto aliq̄ earꝝ est a pr̄ia remotior:tāto maiorem cū pōa cōpōnem habet:verū nō adhuc īgredit pōam positiuā.Sed aīa ītellīua qa vltīa,& earꝝ īꝑfectissima pp maximū recessū a pr̄ia,habuit cōpōnē ex actu & pōa positiua.Verū qa abstracta,& īmālis est,non pōt(sicut materialia)cōponi ex pōa,q̄ originē habet a vera materia sensibili.Est ergo quodā mediū īter abstracta,& materialia:qa quo ad cōpōnem cū vtrisq; cōicat.Ita inquā poſſum⁹ rōnabilr̄ dicere ī ordine sensibiliū:In qb⁹ materia nō trāsit terminos sensibiliū.In eo.n.ordine extremū est materia pr̄ia:q̄ de se nullū claudit actum:post ipsam est materia elntorꝝ:q̄ actū quēdā suscipit īꝑfectū.Inde est materia mineraliū,inde plātarꝝ,inde aīaliū vsq; ad materiā hoīs:q̄ oīum materierū habet ꝑfectissimū,& nobiliorē actū.Cū aūt īter hoīem,& abstractas substātias,in qb⁹ nō est vera materia,nō mediet nisi cœlū:rōnabile est materiā cœli eē mediū īter ea:ne sensibilia ītelligibilib⁹ sine medio cōtinuent.Co.n.1.cœli.22.&.8.phi.15.& Ari.1.metheo.a pricipio ponūt cœlū mediū īter res gn̄abiles,& pricipia ęterna.Rōnabilr̄ igit ponit cū Auer.materia cœli simplex,& de se actu existēs.

Materia cœli ē media inter sensibilem & intelligibilē materiam.

Vlteri⁹ scias ꝙ primū gradū materię,& medios ꝑut primū pticipāt,semp cōseqt gn̄atio,& corruptio.Et rō est:qa eos cōcomitat pōa ad esse,& nō esse.nā potētia ad vnū est pōa ad reliquū,vt.7.meta.22.Vn̄ hęc opatio māę dat,sicut scindere acumini gladii.Et si aliqn̄ ab ea separat,tunc mā sua opatiōe priuat:suoq; fine frustrat,iuxta illud Ari.1.cœli.22.frustra dicimus calciamētū,cui⁹ nō est calciatio.Ex quo deducas,ꝙ vbi gn̄atio & corruptio nō est,ibi nō pōa ad vtrūq;:ergo ibi nec mā primi gradus:qa si esset,frustra esset.Suppositū aūt ꝓbat p Ari.7.meta.22.dicentē,ꝙ vbi repit,poſſe esse & nō esse,ibi mā.Ac si velit ꝙ mā est illa mala bestia,p quā res ē,& nō ē.i.gn̄at & corrūpit.Simil̄r.12.diuinæ phię.10.Oīa vero materiā hn̄t quęcūq; trāsmutāt:sed aliā & sempiternorꝝ,quęcūq; nō gn̄abilia:mobilia aūt latiōe,verꝝ nō gn̄abilem hn̄t:sed vn̄ & quo.Et in.8.eiusdē,12.In sempiternis nālib⁹ substātiis alia rō:forsan.n.qdā nō hn̄t materiā:aut nō talem sed solū ꝺm locū mobilē.Quasi p oīa hęc diuin⁹ iste Ph̄s velit semp se cōformare ei qd̄ dixerat in.1.cœli,ꝙ nā ꝓuidens cœlū ingenitū & īcorruptibile,oēs cās gn̄ationis,& corruptionis obtrūcat.Aduertēdū ēt ꝙ formę se hn̄t in duplici dr̄ia:quędā informāt,& dant eē materiæ:quędā ab ipsa separatæ,& tm̄ assistētes,dant opationē.

Formę duplices.

Primæ insunt mediis dimēsionib⁹ interminatis:& cōstituunt,& substentant in esse p mām quātā.Argumēto ē,qa remotio earꝝ ab ea,est corruptio earꝝ,vt.4.phi.18.Formæ aūt abstractæ non cōstituunt,neq; substētant p subiecta:sed ecōuerso est,s.ꝙ subiecta cōstituunt p ipsas:& qcqd recipiūt nō nisi mediāte forma.Collígit totū hoc ex Auer.2.cœli.3.dicēte.Et cā isti⁹ adunationis īter istā formam,& istā materiā est qa nō coheret suæ materiæ mediātib⁹ dimēsionib⁹:sicut formę gn̄abiles,& corruptibiles.Itē.1.ca.de sub.or.dicit.Et qa manifestū est sensui ꝙ corpora cœlestia recipiūt dimēsiones terminatas ꝺm suas formas:neq; pn̄t recipe foras mediātib⁹ dimensionib⁹ interminatis:sicut ē dispō de formis gn̄abilib⁹,& corruptibilib⁹:necesse est eas recipe tali mō,ex quo nō cōtingat formas eē gn̄abiles,& corruptibiles:qd̄ est qa mā eorꝝ recipit dimēsiones pr̄ia receptiōe mediātib⁹ illis formis suis:& nō recipit foras mediātib⁹ dimensionib⁹,q̄ sunt in pr̄ia materia cū fora isti⁹ materiæ:sed dimensiones q̄ sunt in materia cœlesti,sunt ꝑprium ꝑpriorꝝ eius:hęc ille.Preterea nota ꝙ (vt ꝓposito spectat)cœlū sumit tripl̄r.Vno mō pro toto mundo.Alio mō pro aggregato ex orbe & intelligētia:cuiusmodi sumit Arist.in libro cœli,cū dicit cœlū esse animatum.Alio modo pro orbe tm̄:& ita in oīb⁹ istis auctoritatib⁹ sumit Co.vbi cœlum simplex,& īcorruptibile dicit:& sic ēt in exponēda ꝓpōne sumit de cœlo sic sumpto est qō nr̄a:vtrum sit ex materia cōpositū,& fora:

Cœlū tripliciter sumitur.

His igit recollectis potes videre qūo cōsequētię illę theorematis sein uicē consequant.Vbi postq̄ ostēdit materiā esse,p quā res trāsmutat de non esse ad esse,dicit.Et qa corp⁹ cœleste caret pōa ad formā substātialē,non pōa ad vbi:vt ex Ari.suppositū ē:iō corp⁹ cœleste caret tali subiecto.i.materia,a qua fluit talis pōa ad esse & nō esse.Valet hęc consequētia ex hoc ꝙ superius est dictū:ꝙ ista pōa essentialr̄ ipsam concomitat.Tunc seqt:ideo caret fora,q̄ substentat per hoc subiectū.Deducit cōsequētia,nā ex dictis:fora

Declaratio theorematis.

Secūda cōsequentia

que recipit in hoc subiecto.s.materia pria recipit fm condictiones i ea iuentas. Tales aut sunt dimesiones iterminate:quaz alteratio,seu dispo ad aliu terminu, est corruptio illi⁹ termini,que hnt.& io dicunt he forme substetari p ipsa subiecta. Vbi ergo non tale subiectu,ibi nec forma p ipm substentata. & sic est in coelico corpe. Et io seqt,& fuit necesse vt no heat ei⁹ fora costitutione p corp⁹coeleste. Nam 2.coeli.3.tuc eet sicut forme gnabiles & corruptibiles. Vn ex ista auctoritate colligunt qda formam coeli inherere orbi p iformatione,& grauiter errat:sicut alibi diffuse dr. Post igit oia hec habuit Co. ista formam de ordine maliu no esse:& p cosequens q sit abstracta:cui⁹ ppriu est costituere subiectu. Propterea tande inqt q corp⁹coeleste costituit p illa fm esse: & fm oes sibi aduenietes dispones. Hoc aut(vt ipse inuit)declarat in de sub.orb. vbi.in.ca.2.habetur, coelum no solu idigere virtute largiete motu eternum:sed et virtute largiete pmanetia eterna i sua substatia. Qd diuersimode itelligas de motu, & de esse coeli. Na coelu ab intellia,rone mot⁹ dependet tanq ab efficiete,& coseruate. Mot⁹.n.coeli cu sit in corpore finito,est finit⁹:io efficit ab intellia. Coseruat aut,qa si intellia cessaret a motu:mot⁹ no esset ampli⁹. Esse at coeli cu sit icorruptibile, no min⁹ & ignabile:no idiget efficiete,qd d nouo efficiat ipm. In hoc.n.drt efficies gnabiliu,ab efficiete eterno/ru:q illud,cu tpe pcedat effectu:de nouo efficit illu. Sed i eternis,cu efficiens natura tm effectu pcedat, ideo no dr de nouo illu pducere:cu ambo sint eterna:sed tm efficit in eo,q coseruat: & totu hoc fuit snia Co. loco alleto. Sed cotra hec posset aliquis & subtilr istare:qm videt ista duo repugnare:q coelum sui natura sit icorruptibile:& q itellia illu coseruet:esset.n.op⁹ intellie frustra. Coelu.n.cu de se no possit deficere,no idiget coseruate. Ad hoc dicendu q quu dr,coelu ab intellia coseruat ab eterno,no itellit q coelu quo ad sui ee possit deficere. Perpetuet aut ab intellia:qm hoc q substatia de se corruptibilis,fiat ab extrinseco ppetua:vt patet.1.c. de subst.orb.&.12.meta.41.peripathetici abhorret. Licet hoc possit esse veru de accidete,vt de motu:q cu de se sit corruptibilis,eo q het cotrariu:ab alio fit ppetu⁹. Sed intellia coseruat coelu p sui coexistetia cu eo,& no q ipm a decidentia pseruet. Et ita licet coelu sit de se icorruptibile:indiget tn coseruatione:sicut dicim⁹ coclusione necessaria ee:tn a principiis coseruari. No.n.opioni Ioanis adhereo tenetis,in eternis no esse cam efficiente nisi metaphorice pro quato ca finalis metapho.dr agens. Hoc.n.est cotra Auer.& Ari.in mille locis, vbi ponut mudu a prio principio effectiue dependere,finalr,& formalr. Vt in libro destruc.disp.3.ad.18.voluit idem subiecto i eternis ee forma,fine,& efficiente. ide.2. coeli.58.12.meta.44.& in de sub.orb.expsse. Ampli⁹ Ari.12.meta.ad longu ostedit primu principiu mouere vt appetibile,& itelligibile. Mo vt itelligibile no pot mouere nisi vt efficies,cu vt appetibile moueat vt finis. Sed de hoc no intedim⁹ in pposito. Sed cotra id qd dixi de motu coeli, q videlicet indigeat efficiete:qa de se est finitus:posset obiici sic. Essentie eterne opatio est eterna. Sed mot⁹ e opatio coeli,cuius esse est de se eternu:ergo motus etia debet ee p se etern⁹:& no ab intellia. Probat minor:qa mot⁹ & coseruatio entiu est finis coeli,dicete Co.1.coeli.22.q necessariu est ee corp⁹ ignabile, & icorruptibile,qd nunq i sua substatia trasmutat, nisi tm in loco: ita q ipso trasmutato semp i loco, remanete substatia,no cesset agere alias mutatiões, pdictas in corporib⁹ q sunt sub ipso:& et no cesset gnare recipientia ista. Ad hoc possumus rndere,q maior e vera de opatioe ab eentia & actiue,& passiue depedente. Sed motus no sic est:qa a coelo tm passiue depedet,vt a subiecto:& sic est eius opatio. Et ideo licet coelu sit fm se eternu: no tn mot⁹:pp depedentia qua het ab extrinseca intellia:q si cessaret:mot⁹ no eet. Redeudo mo dicim⁹ q forma abstracta,q est intellia,suu orbe,seu subiectu in esse,no min⁹ q in dispônib⁹ costituit. Et sic iam theorema declaratu est. Sed scti Tho.& Egidii argumeta soluamus. Quu dicit sctus Tho. coelu e in actu: qa alr no ageret in hec,iferiora,pro nuc traseat. Ergo vl actus,vel hns actu,negat cosequetia. Et dr q nec actus.i.fora:nec hns actu.i.copositu. Sed e materia in actu,non p forma,sed p seipsam:qa de potetiis non nisi ea het,q est ad vbi. Pro quanto simul in eode vbi totu ee non pôt:vt dicit Themi.3.phi. ca.3. Et(vt ita loquar)est materia media iter sensibilem,& intelligibilem:licet analogice ad materia sensibiliu reducat. Aduerte tn id qd de hoc qnq Co. dicit,coelu pcisa itellia non ee in actu: vt in.1. coeli.95. Intelligit.n.illud de actu secudo.i.de opatione. Sed qn coelu p se dicit ee in actu:intelligit de actu prio:vt in paraphrasi de coelo summa.6. Rndet vlteri⁹ ad fundameta Egidii. Ad primu quum dicit. Raritas & densitas arguut copone:vt ex eoz diffonib⁹ appet. Dr supponedo qd het Co.2.coeli 42.&.2.ca.de subst.orb.q raritas & densitas,aliaeq qualitates repiunt i coelo,& in elemetis tn equoce. Et ideo licet in elmtis arguat materia & forma:no tn in coelo. diffones.n.ipsoz non eode mo in coelo sumunt & in elmtis. In istis.n.densum est, quod parz de forma,& multu de materia sortitu e:at raru per oppositu. Sed i coelo,desum e,qd visum termiat ne vlteri⁹ traseat,& p oppositu raru. Et q hec no sit voluntaria diuersitas:sed nature cosonas:ecce. In elementis, aliqd quato densius,tanto obscurius. vt terra qa densissima,ideo opacissima. In coelo aut per oppositu,astru quato densius,tanto lucidius. Vnde sol qa densior caeteris:ideo magis luminosus:vt dicit Co.2.coeli.42. Ad aliud quod addit: q coelu est sensibile,dico q coelu non est sensibile pcisa itelligentia. Ex eo q vt sic,nec quale, nec quantu est:qa & lume,& quatitas,& motus quae habet,ipm p itelligentia insequunt. Immo(qd plus est) inqt Co.1. coeli.95.q coelu p se non est itelligibile:licet sit natura p se actu existes. Sed p respectu ad intelligetia intelligit:p qua agit. Et ideo quu dr in argumeto alio. coelum pro orbe non est p se indiuiduatu:hoc negat. Et ad pbatione quu dr,in ipso differt indiui

Marginal notes (left column): Deductio tertia. — Deductio vltima. — Quo intelligentia cocurrat ad esse et ad motu coeli. — Instantia. — Solutio. Quo coelum eternum indigeat conseruante. — Declaratio theorematis. — An motu, coeli indigeat effic iente.

Marginal notes (right column): Ad argumetu sancti Tho. — Ad primu Egidij. — Rarum et desum diuersimode sut hic & in coelo. — Ad aliud eiusdem. — Ad vltimum.

duũ,a forma:qa ex Ari. differt cœlũ, ab hoc cœlo. Dico ꝙ Ari.(vt ibi dicit Co.)per cœlũ,mundũ intelligebat,qui ex materia & forma constat:cœlum vero est natura simplex:ꝑ se ĩdiuiduata & existens: licet ꝑcisa intelligẽtia formã, qua ĩtelligat non habeat. Sed ĩtelligẽtia,vltra hoc ꝙ est ꝑ se ĩdiuiduata:potest per se intelligi quocũq; ꝑciso. Patet igit nullam in cœlo cõpositionẽ reperiri, si pro orbe sumat:sed simplex est,& materia in actu. Et ꝙ argumẽta Tho.& discipuli nõ concludunt.

Epilogus.

Scientia specialis non probat sua principia. Propõ.30.

OLLIGITVR ꝓpositio hęc a Pho.1.phi.8.dicẽte, ꝙ sicut geometrę non amplius rõ est ad destruentẽ principia sua, sed aut alterius est scientię,aut oĩbus cõis, sic neq; ei quę de prĩcipiis. Quod etiã in.1.poste. cõfirmat inquiẽs: ꝙ de principiis oportet supponere qa sunt. Cuius rõnẽ prio themi.& post eũ sequẽtes adduxerũt. Nã si artifex ꝓpria principia ꝓbaret:aut hoc faceret ꝑ mediũ suę artis,aut per mediũ alterius. Si per medium suę artis,tunc principiũ peteret:& per ęque ĩgnotũ & negatũ ꝓcederet. Siqdẽ q prĩcipia negat alicui⁹ sciæ,negat ẽt oẽ qd ad ea seqt: vtputa siqs nãm eẽ negaret in phia:nõ posset illud phię nãlis medio ꝓbari. Etenim nõ a priori:quid.n.est prius prĩcipiis in scia? nec a posteriori.nam,qui naturã negat,negat & motũ:& quodcũq; posteri⁹. Si vero alterius sciæ mediũ petat:tunc nõ ꝓprio, sed alterius habitu probaret ea. Quare nõ ipsa cuius sunt principia,sed altera scia ꝓbaret, a qua mediũ illi⁹ probationis habet.nam dem̃rationes diuersarum artium cognoscunt ex medioꝝ diuersitate. Eandẽ rõnem.8.phi.22.tetigit Co.dicẽs. Qui negat subiectum alicuius artis, nullum habet sermonẽ cũ eo artifex illius artis:cũ nõ habeat principia per quę loquat cũ eo:qa negat principia ex qbus fundant cõtradictiões negationis subiecti. Qua rõne Phus qui.1.phi. Parmenidẽ & Meli. intẽdit redarguere: qui naturę principia negabãt, fatet se nõ posse vt nãlis qõnẽ aggredi:sed media meta.cõia accipere oportet. Quare meta.est qui talia ꝓbat,& nõ naturalis. Verũtñ scias ꝙ duplicia sunt scię principia. nam quędã sciæ principia sunt:qdã subiecti ipsius scię. Tunc nõ de principiis subiecti:sed scię,ꝓpõ veritatẽ hẽt. Siqdem cũ naturalis scia & scię principia teneat: vt naturã esse testibus Ari. & Cõmẽ.2. phi.3.& nãm agere pp finẽ:vt.2.eiusdẽ.75. Et principia subiecti,vt materia & motor respectu corporis mobilis. Arist.1.phi.ex trãsmutatiõe substãtiali materiã demõstrauit:& motorẽ primũ ex motu locali. Quod idẽ.2.phi.22.Co.cõtra Auic. affirmat inqẽs: ꝙ licet principia ignota nõ possint in scia demonstrari a priori,seu per dem̃rationẽ simpl'r: non tñ incõuenit ea per signũ dem̃rari. Sicut inqt materia prima cũ sit ignota,ꝑ transmutationẽ in substãtia dem̃rat a naturali:sicut prim⁹ motor ex motu

Glosa theorematis.

locali. Immo(quod plus est) inquit ꝙ vtrũq; istoꝝ nõ nisi medio naturali dem̃rari põt. Sed prĩcipia sciæ impoĩe ẽ in illa scia dem̃rari:de qb⁹ inqt prio posterioꝝ Phs:ꝙ de principiis ꝑcognoscit qa sunt, idest qa vera sunt. Siquidem esse eoꝝ, & esse verũ, idẽ sunt. In cõplexis etenim esse nil aliud ẽ q̃ vnũ extremũ alteri inesse. Quid nãq; est esse huius ꝓpositionis,hõ est aĩal? nũqd aliud q̃ aĩal homini inesse? hoc aũt veritas est. Aristo.n.ibi ostẽdere intẽdit quę in scia dem̃ratiua ꝑsupponant:ea aũt cum cõficiat ex tribus:principiis.s.subiecto & passione, de principiis (inquit)qa supponẽdum,de passione qd,& de subiecto vtrũq;. De prĩcipiis inquã loquẽs ex qbus passio de subiecto ꝓbat:quę scię,nõ subiecti principia sunt. Quę cũ sint præmissę demõstrationis,nõ incõplexa:sed cõplexa sunt. Ex inde colligere potes quãtũ a Com.& Ari. deuiauerit Ioãnes,dum diuisionẽ Cõmẽ. exponit:quã dat.1.phi.8.inquiens principia esse duplicia:quędã cognitionis tm̃,quædã cognitionis,& esse simul. Per principia cognitionis tm̃ Ioãnes intelligit qualitates sensibiles,& effectus:quę ideo cognitionis tm̃ principia dicunt:qa nõ sunt cãę ꝙ res naturales sint:sed tm̃ ꝙ cognoscant. Per prĩcipia aũt cognitionis & esse simul,formas naturales exponit:ea rõne quia illę nedũ sunt cãę cognitionis rerũ naturaliũ,sed ẽt esse. His Ioãnes tertiũ genus principioꝝ addit de suo:ea ponẽs principia essendi tm̃. In quo ordine materiã primã,& primũ motorẽ ponit. Ideo nãq; materia nõ est principiũ cognoscẽdi res naturales qa de se ignota est:cũ careat forma a qua oĩs cognitio ꝓuenit.dicente Co.1.cœli.92.ꝙ forma est subiectum vſitatis,& hic est intellsus cuiuslibet formę. Et 1.phi.69.materia nõ põt ꝑ se intelligi qa caret forma qua sit in actu. Primus motor autẽ licet ex se ignotus nõ sit:qm̃ simplex forma est, & a materia abstracta:quę vniuscuiusq; intellectũ impedit:propter qd Phs.2.meta.1.dixit,difficultatẽ intelligẽdi principia abstracta nõ prouenire ex ipsis:qm̃ illa (Cõmẽ.inquit) sunt in fine veritatis: & sunt in se natural'r intellecta. Est tñ ignotus ex defectu intellectus nr̃i:qui a phãtasmatib⁹ depẽdet. Qua rõne se habet ad ea quę sunt manifestissima ĩ natura, sicut oculus nocticoracis ad lucẽ diei. Primus motor ergo,& materia pr̃ia,cũ sint qũocũq; nobis ignota:ideo essendi tantũ principia sunt, inqt Ioãnes. Quod principioꝝ genus vult ex mente Auer.ibi colligere:cum tñ Auer.ipse ei⁹ nõ meminerit. Sed pace sua dixerim.Ioãnes bene discurrit: sed male imaginat. Oportet siquidem grauiũ doctoꝝ attendere ꝓpositũ:& ꝓposito coaptare verba:& nõ verbis trahere ꝓpositũ. Quod permaxime fuit,estq; cõtinue multis errandi occasio:qui Auer.& Arist.intentionẽ dimittentes, verba vt sonant exponunt: qbus expositis,trahunt funibus intentũ. Dico igit ꝙ Ari.in his locis de principiis sciæ loquit:quę si quis negaret non posset illa scientia probare. Illa autẽ diuidit Auer.in principia essendi & cognoscẽdi:& in principia cognoscendi tm̃:quæ oĩa (vt patuit superius) complexa sunt. At sensibiles qualitates

Quid sit esse in cõplexis.

Error Ioãnis.

Impugnatio Ioãnis.

tates, quas Ioãnes dicit esse principia cognoscẽdi, sunt in complexa. Similiter & formæ naturales: q̄s principia essendi, & cognoscendi esse dicit. Q̃uo ergo possunt esse illæ de q̄bus loquuntur Co. & Ari. in eo loco? Qđ aũt tertium illud genus principiorꝫ inde nõ possit elici, quod essendi tm̃ appellat: sub quo materia prima & primus motor continentur, patet. Tũ q̄a & hęc incomplexa sunt: quare de eis Ari. & Co. non loquũtur. Tum, q̄a si q̄s ea negaret, posset artifex suo medio demõstrare. Quid igiť ad ꝓpositum Auer. & p̄hi, q̄ de his faciunt sermonem quæ negata non potest artifex nisi alieno medio ꝓbare? Sed inq̄es tu, quæ nã sunt illa principia, quę Auer. in illa diuisione intendit? Ad qđ dico ꝙ principia cognoscendi tm̃ in scĩa sunt ꝓpositiones immediatę, & per se notę, ab effectibus sumptę: quales sunt motum esse, & pluralitatem entiũ esse, & huiusmodi. Quæ ea ratione principia cognitionis tm̃ dicuntur, q̄m solum in p̄hia seruiunt, vt per eas demonstratiõe signi, causas naturales cognoscamus: eo quia tales ab effectibus naturalibus sumuntur: qui solum inferunt suas causas: & non sunt causæ quare illæ sint. Principia autem essendi, & cognoscendi simul: sunt immediatę, & per se notæ ꝓpositiones, ex causis rerum naturalium sumptę. Quale est hoc. Plura entia habere in se principium motus & status. Hoc nanq̄ nil aliud est, q̄ habere naturam: quæ naturalibus esse tribuit. Sicut nãq̄ artificiati q̄ditas est ab arte, ita & naturati quiditas est a natura. Tale igitur erit cognoscẽdi principium: eo quia immediata, & per se nota propositio est: & principium essendi: q̄m ab essendi principio sumitur, ac ipsum claudit. Vtraq̄ igitur in textu prædicto philosophus includens inq̄t, ꝙ sicut geometrę nõ est amplius ratio ad destruentem principia sua, sed aut alterius est scientiæ, aut oĩbus cõmunis: sic neq̄ ei quæ de principiis. Intelligens per alteram scientiam, subalternantem, siue superiorem. Per cõmunem vero meta. aut logicam. Cum nãq̄ sciẽtia quælibet subiectum suum esse, ut per se notum supponat: aut sicut in alia scientia probatum: & de eo intendat passiones probare per principia: oportet necessario quod etiam supponat veritatem principiorum. Siquidem demonstratio non nisi ex veris, primis, & necessariis conficitur teste p̄ho. 1. poster. cap. de scire. Qđ si illa principia ſm se ignota esse contingat, tunc ea demonstrare ꝑtinet ad sụpiorẽ, aut ad oĩbꝰ cõem scĩam: sicut principia medicinę, nõ medicina, sed naturalis p̄hia ꝓbat: dicente p̄ho in de sen. & sensa. cap. 1. phisici ẽ sanitatis, & egritudinis prima inuenire principia: vbi nanq̄ desinit phisicus, inde incipit medicus. Sed principia quę de se nota sunt, nec ipse nec alia ꝓbat. Sicut naturam esse, quod philosophiæ naturalis principiũ est, nec philosophia: nec meta. probat: nisi negaretur: quoniam ad per se nota demonstratio non erigitur. Verum aduerte ꝙ duplex est in scientia modus probandi aliquid. Alter qui via doctrinę dicitur, & sub hoc tria genera demonstrationum continentur. Alter vero maneries disciplinæ appellatur. & huiusmodi sunt inductio, enthimema, silogismus hipotheticus per naturam, exemplum diuisio & huiusmodi. Aliud aduerte, ꝙ eorum quæ tractantur in scientia, triplex differentia reperitur. Quędam enim sunt simpliciter nota: quę pro sui notificatione non nisi terminorũ notitia indigent. De quibus dixit Com. 2. meta. 1. ꝙ sunt sicut locus Ianuæ, quem nullus ignorat. quod & philosophus in tex. innuebat inquiens. In foribus q̄s delinquet? Quędam vero sunt simpliciter ignota: quę vt nota fiant, cathegorico silogismo egent: dialectico. s. aut demõstratiuo. Quædam autem inter hæc duo media sunt: quoniam latentiora sunt primis, & clariora vltimis. Et vt hęc omnia cognoscas exemplo. Prima sunt primæ ꝓpositiones. Secũda vero, sunt conclusiones in scientiis quæsitæ. Vltima sunt (si quando contingit) aliqua principia sciẽtię: & eiusdem subiectũ. Hęc igitur vltima pro sui notitia nõ indigent persuasione maxima: sed eis modica innuitio sufficit. Sicut in exemplo dicimus carpentarium qui aliquod opus conficiendum parat, aliqua ligna summe apta, aliqua vero sũme inepta, quędam medio modo tenet: vt plurimum videlicet apta. Ea quæ omnino sunt apta, sola indigent applicatione. Quæ vero inepta, potissimo instrumẽto egent, quod in eis aptitudinem faciat. Reliqua autem, cum aliquod habeant debile impedimẽtum, ideo debili egent instr̃o ad sui aptitudinẽ. Ita est in ꝓposito de propositionibus, & instr̃is cognitionis: potissima. n. obscuritas, potissimo instr̃o: & debilis, debili remouetur. Qua rõne solet cõiter dici, ꝙ exẽplorꝫ non req̄riť verificatio, sed sola manifestatio vt Auer. 2. de aĩa. 67. & Ari. in prioribus inq̄unt. Similiter Co. 1. cœli. 2. de diuisione dicit. Et ista ratio est accepta per locũ a diuisione: qua vtiť in declarando ea quæ sunt latentiora primis cognitionibus, & apertiora primis q̄onibus. Sed q̄dã ꝓbare nituntť naturã eẽ, demõstrari ab Ari. 2. phi. Sicut. n. inq̄unt materia prĩa, eo q̄a ꝑ trãsmutationem in sub̃a declaratur, iõ demonstrari diciť: ita & naturã esse, q̄a ꝑ motũ declarať, demonstrari diceť. Tales nãq̄ cum a posteriori demonstrent, demonstrationes q̄a dñr. Ad hoc ex p̄dictis rñdere possumus cum Co. 2. phi. 3. ꝙ ille ꝓcessus a motu ad naturam nõ debet demonstratio appellari: sed potius q̄dam ꝑsuasiua innuitio. Nãq̄ ad hoc ꝙ aliq̄s dicatur demonstratiuus ꝓcessus, nedum req̄riť vt conueniẽti medio ꝓcedat: sed etiã vt q̄d demõstrabile demõstret: cuiusmodi non est hic de quo loq̄mur. Nam cum per eum declaretur naturã esse: qđ est q̄d per se notum: & per conseq̄ns indemõstrabile: iõ nec ꝓcessus ille demonstratio debet appellari: q̄ a notis ad nota ꝓcedit. Et qđ de materia dicunt, sic se nõ ẽ. Materia siq̄dem vltra ꝙ hẽt medium quo demonstreť, est etiam ignota. Quare põt ad eam erigi demonstratio. Redeũdo igiť ad ꝓpositum dico: ꝙ ea quę diximus sunt principia, quæ si negarentur, in scĩa ꝓbari non possent. Sed si principia subi negarent: bene posset scĩa ꝓbare: sic intelligendo, ꝙ rõni eorꝫ, in eo ꝙ talia sunt, nõ repugnat posse ꝓbari.

Quę principia cognitionis tantum.

Quæ principia eẽndi & cognoscẽdi.

Diuersa instrumẽta sciẽtię

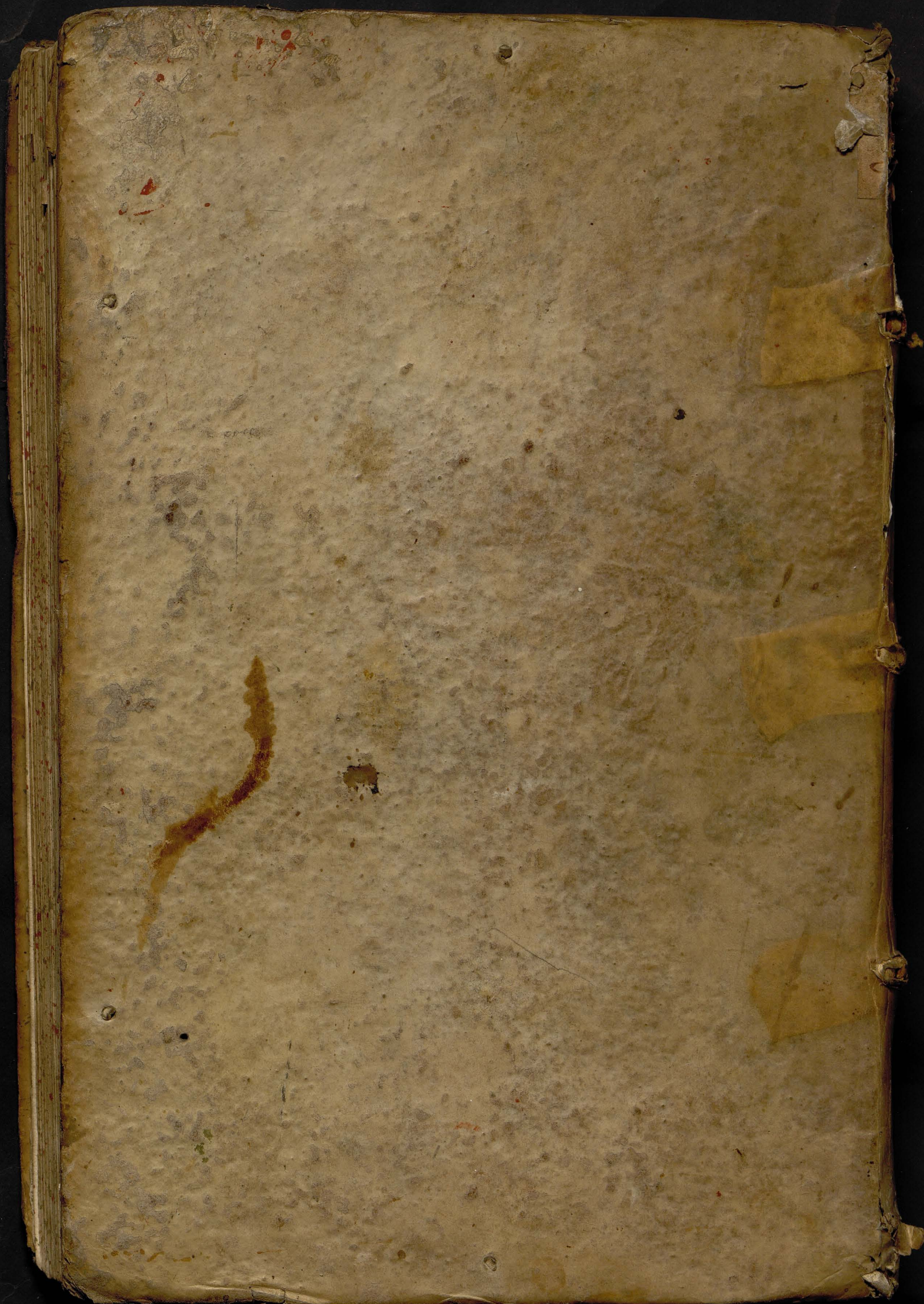
Diuersa probabilia sciẽtię

Qđ naturã eẽ sit indemonstrabile.

ſicut repugnat rõni alioꝶ. Sed dubitabiť forte. Si/
qs temerarie negaret prĩcipia metaphiſicę: quẽ pe
teret metaphiſicus, vt ea ꝓbaret? Si dialecticum,
idem & de principiis dialecticę dubitabiť. Ad hoc
dico ꝙ in eo caſu duo tenet in ſe metaphiſicus: al/
terum ꝙ ſit ſcĩa cõis. Alterum vero ꝙ ſua prĩcipia
habeat ab aliis principiis cęteraꝶ ſcĩaꝶ diſtincta.
Tunc dico ꝙ ſiqs ſua principia negaret: ad ſeipm̃
recurreret: non vt ad eum q ea ſupponit in ſuis de/
monſtrationibus: ſed tanq̃ ad cõem artificem: q cę
tera cuncta ꝓbat. Ipſa. n. ex ſua maxima cõitate, qa
ens in eo ꝙ ens conſiderat, hẽt viam ad oĩa ꝓban/
da: qa oĩa participãt rõnẽ entis: & ideo ex quocũqꝫ
põt ſumere medium ad ꝓbanda ſua principia. Vt
puta ſiqs hoc negaret, de quolibet dr̃ eſſe, vel non
eſſe, & de nullo ſimul: dũ illud negat, metaphiſicus
ſumet medium ꝓbationis. Siqdem dũ illud negat,
neceſſario in loquendo concedit aliqd: ex quo con
ceſſo meta. trahet intentũ. Hæc autem fuit Ariſt.
ſnĩa. 4. meta. 9. & 10. & ideo circũferri ſolet, ꝙ me/
ta. habet principium qď concediť quocũqꝫ conceſ
ſo. Sed in ſpãlibus ſcientiis hoc nõ reqritur. In eis
enim ſi alicui videreť hoc cõpetere, maxime natu/
ralis ſcĩa eſſet: quę motum conſiderat, qui conce/
ditur quocunqꝫ conceſſo. Nam q concedit aliqd, ꝑ
loquellam cõcedit. Loquella aũt ſine motu nõ fit.
Hoc tñ non cõcederet ille q motum negat. Notan
ter ergo in theoremate dr̃, ꝙ ſcĩa ſpãlis principia
Aliuď negare principia, aliud male intelligere ſua nõ probat. Sed vlterius aduerte, ꝙ aliud eſt ne
gare principia: & aliud male intelligere ea. Cõtra
negantem, ſpãlis artifex diſputare non põt. Sed cõ
tra male intelligentem poteſt. nã ſoluere põt rõnẽ
ex malo intellectu principioꝶ ꝓcedentem. Vtputa
naturalis pħs ſoluit rationem eoꝶ q ex malo intel/
lectu huius principii, ex nihilo nihil fit. nõ dari ge
nerationem concluſerunt. Oſtendit etenim. 1. phi.
pħs ꝙ hi non diſtinxerunt non ens omnino, a non
ente ſm̃ qd: & ideo in errorem ceciderũt. Cum igiť
hi principia concedant, poteſt naturalis pħs cõtra
eos diſputare. Oẽs. n. q de natura loquuti ſũt (dice
bat Ari. 1. phi. 34. & Co. 3. eiuſdẽ in ꝓlogo &. 3. cœli.
25.) conueniunt in hoc, ꝙ ex nihilo nihil fit. Sed qm̃
illud male intelligunt: ideo naturalis rectum intel
lectum declarãdo, rõnes eoꝶ ſoluit. Sed contra ne
gantes principia diſputare non poteſt: niſi limites
ſcĩæ pertranſeat. Quapropter dicebat Ari. 1. phi.
11. Similiter aũt neqꝫ conuenit oĩa ſoluere: ſed quę
cunqꝫ aliquis ex principiis demonſtrans mentitur
quæcunqꝫ vero non, minime: vt tetragoniſmus eũ
quidem qui ꝑ deciſiones, geometrici eſt diſſoluere.
Illud autem antiphontis, non geometrici eſt. Sup *Locus prauatus Auer.*
quo loco aduerte locum Auer. deprauatum. Dicit
nãqꝫ ꝙ ideo contradicere primo ꝑtinet ad geome
tram, qa peccatum illius non eſt eſſentiale: quia in
eis peccat, quę poſt principia ſunt: cõceſſis tñ prin
cipiis. Sed cõtradicere antiphõti, nõ eſt geometrę:
qa eius peccatum eſt eſſentiale: cum ſit peccatũ in
principiis. Debet hæc litera ſic conuerti: ꝙ pecca/
tum primi ſit eſſentiale: qa illud improbare (vt di
ctum eſt) ꝑtinet ad ſcĩam, in qua fit. Sed peccatum
antiphontis non eſt eſſentiale: qa non eſt eiuſdem
ſcĩæ redarguere illud: quia principia negat illius.
Correctionem hanc præter ꝙ rationabilem puta/
mus, etiã ab Auer. ſumimus. 8. phi. 22. vbi cum pħs
dicit ꝙ opinionem dirimere, quæ motum negat
in entibus, & oĩa qeſcere ponit, ad naturalem non
ꝑtinet: qa naturalia principia negat: vt naturã eſſe
principiũ motus: quę eſt ſuppoſitio naturalis. Inqt
Co. & quũ dixit improbabilitatem quæ eſt in hoc
ſermone, ĩcepit declarare ꝙ nõ eſt de numero opi
nionum falſarum, quas naturalem oportet deſtrue
re, qm̃ non eſt contradictio eſſentialis. Ecce igitur
Auerroem innuentem contradictionem eſſentia/
lem eſſe contra eum q errat ex principiis cõceſſis:
ille nãqꝫ error eſſentialis eſt. Quid melius q̃ Auer/
roem ꝑ Auer. exponere, & clarefacere? Hęc nõ mi
nus ad theorematis declarationem, q̃ ad opis cõ/
plementum dicta ſint. In quo ſi qua vel diminute,
vel prolixe ſatis, diſcuſſa inuenias lector acute: rei
diſcuſſæ quæſo cõdictionem attẽdas. Siqdem nec
clara multis: nec obſcura paucis verbis explicari
debent. At ſi qd forte prima frõte occurret de ve
ritate ſuſpectum: iteꝶ rogo vt ne ſine exacta prius
indagatiõe redarguas. Solent etenim plurima fal/
ſitatem claram præoſtendentia: irrefragabiles ve/
ritates abſcondere: & pręſtare quęrentibus.

Finiunt Theoremata Franciſci cagni ſiculi Placienſis.
Quæ fuerunt Venetiis impreſſa in ædibus
Venturini Ruffinelli. Anno a Dñica
incarnatione. M. D. X L I.
Menſe Februario.

c

qm

ormata

Cagnus

